lesage



ISBN 973-21-0414-7

1424



800 LEI

editura minerva

Apărută în 1732, cartea marelui clasic al literaturii franceze (autor al lui Gil Blas, Turaret, Diavolul şchiop) ilustrează ipostază mai puţin cunoscută a acestuia, şi anume aceea de creator de roman picaresc. Personajul principal al cărţii este tânărul Beauchesne, un canadian care, crescut de un trib de indieni irochezi, participă la numeroase incursiuni de jaf ale acestora şi devine în cele din urmă pirat. Cu această carte, Lesage este creatorul romanului modern de aventuri.

ŞERBAN VELESCU

1424

lesage



lesage

aventurile lui beauchesne, căpitan de flibustieri

Coperta de: FRANCISC KALAB

alain rené lesage

aventurile lui beauchesne, căpitan de flibustieri

TRADUCERE, PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE ȘERBAN VELESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1994
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

ISBN 973 - 21 - 01414 - 7

PREFAŢĂ

Considerat una dintre figurile importante ale secolului numit al Luminilor, deoarece la mijlocul lui se situează apariţia primului volum al *Enciclopediei* lui Diderot, Alain René Lesage este o personalitate barocă, foarte distinctă într-o epocă marcată de activitatea unor scriitori de primă mărime ai literaturii franceze: Voltaire, Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Marivaux, abatele Prévost, pentru a nu aminti decît cîteva nume.

S-a născut la 8 mai 1668, la Sarzeau (Morbihan), în familia unui notar. Rămas orfan de mic, a urmat cursurile Colegiului Iezuiţilor din Vannes, apoi a studiat dreptul la Paris, devenind avocat, profesie pe care nu a practicat-o, preferînd să se dedice activităţii literare.

Nu s-a bucurat prea curînd de aprecierea cititorilor, primele sale încercări literare ce se situează la sfîrşitul secolului al XVII-lea - adaptări după autori străini - trecînd neobservate.

A fost însă încurajat, orientat spre literatură spaniolă şi protejat de abatele de Lyonne, fiul unui fost ministru al lui Ludovic al XIV-lea, de la care a primit, pînă la moartea acestuia (1721), o rentă anuală de 600 de livre, sumă modestă însă în comparaţie cu venitul de 4000 de livre pe care i-l asigurau piesele de factură populară ce i s-au jucat începînd din al doilea deceniu al secolului, la teatrele de bîlci din cartierele Saint-Germain şi Saint-Laurent, avîndu-l ca personaj principal, descinzînd din tradiţia vestitei *commedia dell'arte*, pe Arlechino.

Adevărata notorietate însă nu i-o aduc piesele jucate la aceste teatre, unde piesele de factură populară erau foarte apreciate, deşi nici notorietatea aceasta nu era de dispreţuit, cel puţin sub raport material, iar datorită ei, Lesage este considerat primul

scriitor francez care a trăit din scrisul lui, ci comediile de moravuri jucate la Comedia franceză, *Crispin, rivalul stăpînului său* (1707) şi mai cu seamă *Turcaret* (1709), capodopera creaţiei sale scenice, jucate şi astăzi în toată lumea, iar în domeniul romanului *Diavolul şchiop* (1707) şi, mult mai tîrziu, *Povestea lui Gil Blas de Santillane* (1715-1735), ambele de factură picarescă şi vădind un dar al observaţiei deosebit.

Turcaret este comedia de moravuri cea mai importantă din activitatea de dramaturg a scriitorului. Protagonistul ei este un încasator de impozite agricole ("traitant" sau "fermier"), noţiune care corespunde unei realităţi sociale precise, iar piesa pune în discuţie, cu accente critice deosebit de virulente, rolul crescînd al banului în societatea acelor timpuri. Oamenii de afaceri au făcut tot ce le-a fost cu putinţă pentru a împiedica reprezentarea ei, oferindu-i autorului o sumă foarte mare pentru a o retrage de pe afiş (lucru pe care acesta l-a refuzat), pentru punerea ei în scenă fiind necesară, în cele din urmă, intervenţia ducelui de Orléans.

Arta de drama turg a lui Lesage constă în echilibrul pe care ştie să-l găsească între analiza precisă a unor personaje umane şi a unor realităţi economice şi sociale (Ludovic al XIV-lea, ruinat de războaie are nevoie de specialişti în domeniul finanţelor a căror putere sporeşte şi care ajung cu totul nepopulari) şi **respectarea tradiţiilor genului**, autorul neşovăind să folosească schemele clasice ale comediei din totdeauna. Prin intermediul lor, ne este înfăţişată o societate în care banul înlocuieşte valorile tradiţionale ale onoarei.[1]

Romanul *Diavolul şchiop* a cunoscut două versiuni: prima apărută în 1707, preferată de mulţi dintre exegeţii operei scriitorului, iar a două în 1726, ce conţine în plus circa patruzeci de episoade şi în care deznodămîntul a fost modificat. Geneza romanului e interesantă. Cunoscător al literaturii spaniole

---

[1] Beatrice Didier, *Historie de la littérature française du XVIIIe siècle*, Ed. Nathan, 1992, p. 31.

datorită abatelui de Lyonne, Lesage s-a inspirat din romanul omonim al lui Velez de Guevara, apărut în 1641. El a preluat de la scriitorul spaniol cadrul romanesc şi o modalitate nouă şi ingenioasă de innoire a genului picaresc. În timp ce, în majoritatea romanelor de acest gen, eroul este un aventurier purtat de soartă prin medii diferite, pentru *Diavolul şchiop* a fost imaginat alt cadru, cu totul original: Asmodée, un diavol infirm, este ţinut prizonier într-o fiolă de către un astrolog. Eliberat de tînărul Cléophas, Asmodée, în semn de recunoştinţă, îi dă acestuia posibilitatea de a vedea prin acoperişurile din Madrid tot ce se intîmplă în casele oamenilor.

Meritul scriitorului este de a se fi desprins de modelul său spaniol şi de a fi pus accentul pe reflectarea lucidă şi veridică a realităţilor franceze de la începutul secolului al XVIII-lea, deoarece, în pofida numelor spaniole, textul nu poate fi socotit un roman exotic.

Dar capodopera lui Lesage - a cărui notorietate ca romancier o depăşeşte pe cea de dramaturg - rămîne *Povestea lui Gil Blas de Santillane.*

Elaborat pe parcursul a douăzeci de ani (1715-1735, ediţia definitivă apărînd în 1747), romanul ne prezintă cu procedeele specifice genului picaresc, povestea unui tînăr instruit şi spiritual, silit să trăiască din expediente şi care, după nenumărate peripeţii, ajunge să privească viaţa prin prisma filozofiei epicuriene. Este romanul unei deveniri, nu numai a protagonistului, ci şi a autorului, în viaţa căruia ocupă un spaţiu important şi a cărui evoluţie, vizibilă în text, reflectă evoluţia gustului epocii.

S-a vorbit adesea de realismul lui Lesage, considerîndu-se că el descinde din tradiţia secolului al XVII-lea (Scarron, Sorel) şi-i deschide calea lui Diderot. Scriitorul se foloseşte de pretextul descrierii Spaniei pentru a înfăţişa, de fapt, societatea franceză, de la clasele cele mai de jos pînă la nobilimea din anturajul regelui, nu atît cu pana unui reformator al ordinii sociale pe care nu o contestă, ci cu aceea a unui observator

atent şi exact al slăbiciunilor omeneşti.[1] Caracterul variat al povestirii şi generalitatea experienţei trăite de erou fac din *Gil Blas* o mare operă narativă ce exprimă ironia proprie secolului Luminilor.[1]

Aparţinînd în egală măsură genului picaresc, însă mult mai puţin cunoscut decît romanele amintite în această foarte succintă prezentare, *Aventurile domnului Robert Chevalier, poreclit de Beauchesne, căpitan de flibustieri în Noua Franţă* este o carte de maturitate, ultima viabilă dintre cele scrise înainte de istovirea talentului literar al lui Lesage.

Este o carte cu mai multe piste, ale cărei fire narative se îndepărtează şi se intersectează purtate de aceeaşi fantezie debordantă, ce ne pune în faţa situaţiilor celor mai imprevizibile, la Santo-Domingo, de la Petit-Goâve sau la Quebec, în închisorile din Irlanda sau pe mările stăpînite de corăbiile flibustierilor. Aventurile lui Beauchesne şi ale domnişoarei Duclos care înfruntă cu curaj vitregiile soartei, ne sînt înfăţişate cu acea deplină stăpînire a meşteşugului pe care scriitorul l-a deprins traducîndu-i pe Lope de Vega, Calderon sau Avellaneda şi care înrdeptăţeşte întru totul aprecierea lui Sainte-Beuve: "Făcea meserie, dar o făcea firesc, cu uşurinţă, cu darul de a povesti şi de a regiza care era harul lui, cu o înclinaţie spre ironie şi comic ce cuprindea totul, cu o morală vioaie, voioasă, obişnuită, care era însuşi felul lui de a simţi şi de a gîndi".

ŞERBAN VELESCU

[1] Beatrice Didier, *op. cit.*, p. 39.

[2] Lesage, *Histoire de Gil Blas de Santillane*; chronologie, introduction, bibliographie, etablissement du texte, glossaire, notes, par Roger Laufer, Ed. Garnier-Flammarion, 1977.

TABEL CRONOLOGIC

1668 *8 mai*. Alain René Lesage se naşte la Sarzeau (Morbihan), în familia unui notar.

1677 *11 septembrie*. Îi moare mama.

1682 *24 decembrie*. Îi moare tatăl. Elev la Colegiul Iezuţilor din Vannes, Alain René îi vede pe unchii săi însuşindu-şi moştenirea rămasă de la acesta.

1690 Se duce la Paris, unde studiază dreptul.

1694 *28 septembrie*. Se căsătoreşte cu Marie-Elizabeth Huyard, cu care are patru copii: o fată şi trei băieţi, dintre care doi devin actori împotriva voinţei tatălui lor, iar al treilea ajunge abate.

1695 Publică *Scrisorile galante ale lui Aristenet (Lettres galantes d'Aristénète)*, adaptare liberă a unui text grecesc tîrziu. Lucrarea trece neobservată.

1700 Apare *Teatru spaniol (Théâtre espagnol)*, adaptare a unor piese de Francisco de Rojas şi Lope de Vega. Acelaşi insucces.

1702 Piesa *Punctul de onoare (Le Point d'honneur)*, după Francisco de Rojas, are doar două reprezentaţii la Comedia franceză.

1704 Apare romanul *Noile aventuri ale admirabilului Don Quichotte de la Mancha (Nouvelles Aventures de l'admirable Don Quichotte de la Manche)*, reprezentînd în parte traducerea urmării anonime a romanului lui Cervantes, în parte, o elaborare proprie. Cartea îi aduce autorului un succes de stimă.
- Mor Bossuet şi Bourdaloue.

1707 Piesa *Don César Ursin* (după Calderon) e primită cu

răceală la Comedia franceză, însă *Crispin, rivalul stăpînului său (Crispin, rivale de son maître)*, lucrare originală şi percutantă este, dimpotrivă, aplaudată la acelaşi teatru.
- Apare *Diavolul şchiop (Le Diable boiteux)*, avînd ca punct de pornire un roman de Velez de Guevara. Este unul dintre cele mai mari succese de librărie ale secolului.

1709 Se joacă piesa *Turcaret*. Oamenii de afaceri împedică multă vreme reprezentarea ei, care are loc, în cele din urmă, la intervenţia ducelui de Orléans. Piesa are succes.
- Moare Regnard.

1710-1712 Apare culegerea de poveşti *O mie şi una de zile (Les Mille et un jours)*, scrisă special pentru a profita de succesul cărţii *O mie şi una de nopţi* în curs de publicare. Lucrarea, publicată sub numele orientalistului Pétis de la Croix care a tradus textele din limba turca, a fost rescrisă şi refăcută de Lesage. Este socotită printre cele mai bune lucrări ale sale.

1711 Moare Boileau.

1712 Fénelon publică *Dialogurile morţilor*.
- Se naşte Jean-Jacques Rousseau.

1713 La teatrul de bîlci lui Lesage i se joacă trei piese avîndu-l ca personaj principal de Arlechino.

1712-1730 Lesage publică *Teatru de bîlci (Théâtre de la Foire)*, un volum conţinînd mai multe piese scurte, dintre care unele scrise în colaborare. Se jucau însoţite de cîntece şi dansuri.

1713 Se naşte Diderot.

1715-1724-1735 Lesage publică *Povestea lui Gil Blas de Santillane (Histoire de Gil Blas de Santillane)*.

1715 Moare Ludovic al XIV-lea.
- Mor Fénelon şi Malebranche.

1732 Apare romanul *Aventurile domnului Robert Chevalier, poreclit de Beauchesne, căpitan de flibustieri în Noua Franţă (Aventures de Monsieur Robert Chevalier, dit de Beauchesne, capitaine de flibustiers dans la Nouvelle France)*.
- Lesage publică *Povestea lui Guzman d'Alfarache (Histoire de Guzman d'Alfarache)*, adaptare prescurtată şi edulcorată a cărţii lui Mateo Aleman.
- Voltaire publică *Zaïre*.

1736-1738 Apare romanul *Bacalaureatul din Salamanca (Le Bachelier de Salamanque)*, pastişă după *Gil Blas*. Celelalte scrieri de bătrîneţe - *Estevanille Gonzalez*, *Valiza regăsită* - atestă şi ele o secătuire a talentului scriitorului.

1747 *17 noiembrie*. Lesage moare la Boulogne-sur-Mer, la fiul său, preotul.

Ş. V.

EDITORUL CĂTRE CITITOR,

Cavalerul de Beauchesne, autorul acestor *Amintiri*, după ce a petrecut aproape cincizeci de ani în slujba regelui, atît pe uscat, cît şi pe mare, a venit în Franţa cu o avere însemnată, însă patima sa pentru joc a ştirbit-o repede, fără să mai vorbim de cîteva chestiuni de onoare pe care firea lui iute şi violentă i le-a stîrnit şi pe care nu le-a putut împăca decît pe seama pungii. Şi-a pierdut peste două treimi din avere la Brest, la Saint-Malo, la Nantes, şi s-a dus să se stabilească la Tours cu ce i-a mai rămas. În acest oraş, certîndu-se cu cîţiva englezi, s-a luptat la 11 decembrie 1731 şi şi-a găsit în această luptă moartea pe care o înfruntase nepedepsit în abordajele cele mai primejdioase.

În ceasurile în care patima pentru joc îi îngăduia şi alte distracţii, îi plăcea să-şi aştearnă pe hîrtie întîmplările vieţii, să-şi amintească toate atacurile pe care le săvîrşise, toate primejdiile pe care le înfruntase: după jocul *top şi tingue* aceasta era cea mai mare plăcere a lui.

Altă pricină îl stîrnea la munca aceasta pe care o socotea folositoare societăţii; îşi închipuia că oamenii o să-i fie grozav de recunoscători pentru cele mai mărunte amănunte pe care o să le dea cu privire la bătăliile unde fusese comandant, fiindcă, după părerea lui, un căpitan de corabie şi un simplu proprietar de barcă trebuiau să dovedească la fel de multă prevedere, îndemînare şi curaj în purtarea lor, ca şi un amiral.

La puţină vreme după moartea domnului de Beauchesne, unul dintre prietenii văduvei sale şi ai mei mi-a scris de la Tours că o convinsese pe doamna în cauză să tipărească *Amintirile* pe care i le lăsase soţul ei. Într-adevăr, ea mi le-a trimis rugîndu-mă să le aduc la zi, dacă nu mi se par nedemne de curiozitatea

publicului. Le-am citit, dragă cititorule, şi am socotit că ele cuprind lucruri care ţi-ar putea fi plăcute. De altfel, dacă în unele locuri vei găsi stilul cam prea marin, aminteşte-ţi că e al unui flibustier. [1]

Cuvînt înainte al lui Etienne Ganneau la ediţia sa din 1732, realizată cu «îngăduinţa şi privilegiul Regelui.»

[1] Flibustierii erau piraţii care, în secolele XVI-XVIII, jefuiau zonele de coastă şi posesiunile spaniole din America (n.tr.).

CARTEA ÎNTÎI

Despre obîrşia domnului cavaler de Beauchesne şi despre petrecerile din copilăria lui. La şapte ani e răpit de irochezi[1] şi e adoptat de unul dintre aceşti sălbatici. Îndeletnicirile sale la ei. E prins din nou de canadieni după cîţiva ani şi înapoiat părinţilor săi. Se întovărăşeşte cu cîţiva algonkini[2] şi face cu ei cîteva expediţii. După ce a condus patru sute de oameni, a făcut să se ridice asediul oraşului Port Royal şi a silit cinci mii de englezi să se retragă, îi părăseşte pe algonkini şi se face flibustier. Se îndreaptă cu corabia spre coastele Jamaicăi, sub comanda căpitanului Morpain, iar apoi sub cea a vestitului Montauban, după moartea căruia e ales căpitan.

Taică-meu şi maică-mea, francezi de obîrşie, s-au dus să se stabilească în Canada, în apropiere de Montreal, pe fluviul Saint-Laurent. Trăiau acolo în linişte fericită pe care le-o dă canadienilor supunerea cerută de guvern. Aş fi fost bine crescut, dacă aş fi putut fi strunit, însă nu eram. Încă din primii ani de viaţă mă arătam atît de răzvrătit şi de nesupus, încît aveai pricini să te îndoieşti că aş fi putut face vreodată cît de cît cinste familiei mele. Eram arţăgos, violent, gata întotdeauna să

[1] Amerindieni care trăiesc în nordul SUA şi în Canada. Limba vorbită de ei aparţine familiei hoka-sioux (n.tr.).

[2] Amerindieni care trăiesc în rezervaţiile din SUA şi Canada. Limba lor face parte din familia algonkino-vakaşă (n.tr.).

lovesc şi să plătesc cu dobîndă loviturile pe care le primeam. Îmi amintesc că maică-mea a vrut într-o zi să mă lege de un stîlp ca să mă pedepsească mai în voie şi, neizbutind singură să-mi vină de hac, deşi eram mic, l-a rugat s-o ajute pe un tînăr preot care venea la noi să mă înveţe să citesc. El i-a făcut serviciul într-un mod foarte generos, gîndind că această corecţie mi-ar putea fi de folos, lucru în privinţa căruia desigur s-a înşelat. Foarte departe de a-i socoti fapta drept un act de milostenie pentru care îi eram dator, am apreciat-o în căpşorul meu drept o jignire ce mă necinstea şi pe care trebuia s-o spăl în sîngele lui.

Mi-am îndreptat aşadar toată mînia împotriva sărmanului profesor şi am hotărît să-l ucid. Simţindu-mă prea slab ca să aduc la îndeplinire singur un plan atît de mare, l-am comunicat mai multor copii la fel de răi ca şi mine, care nu s-au dat în lături să-l aprobe şi mi-au oferit braţele lor pentru a pricinui o moarte atît de îndreptăţită. Conjuraţii s-au înarmat cu pietre şi l-au asaltat toţi împreună pe nemernicul căruia îi purtau pică, astfel că acesta ar fi îndurat soarta celui dintîi martir creştin, dacă nu l-ar fi salvat de loviturile noastre cîteva persoane care au trecut atunci pe acolo. Bunul preot numit Périac s-a întors după aceea în Franţa. Locuieşte în prezent la Nantes într-un seminar al cărui director este. În urmă cu nici trei luni l-am văzut şi mi-a amintit de isprava asta frumoasă, spunîndu-mi că e încîntat că a dat greş prezicînd, pe cînd eram copil, că o să fiu ucis înainte de a-mi creşte barba.

Părinţii mei, care mă vedeau zilnic făcînd cîte o ştrengărie ca aceea despre care tocmai v-am vorbit, nu mă judecau mai favorabil, iar azi mă mir că mai sînt pe lume după ce mi-am riscat viaţa de atîtea ori. Nici un copil n-a dat vreodată la iveală atîtea înclinaţii de a ajunge un gîlcevitor furios, un nou Ismael, fiul lui Agar.[1] Nu eram mulţumit dacă nu aveam în mîini cuţite, săgeţi, spade, pistoale: erau păpuşile mele. Făceau din mine ce

---

[1] Personaj biblic, fiu al lui Abraham şi al lui Agar, sclava acestuia (n.tr.).

voiau cînd îmi făgăduiau vreuna dintre armele astea, iar dacă săvîrşeau nesăbuinţa să mi le şi ea, le încercam pe primele animale pe care le întîlneam. Încă nu împlinisem şapte ani şi nu mai rămăseseră nici pisici, nici cîini, nici porci prin împrejurimi. Astfel îmi exersam îndrăzneala, aşteptînd să fiu destul de puternic ca să-i dau o folosinţă mai nobilă şi să lupt, împreună cu cei trei fraţi ai mei, împotriva irochezilor.

Sălbaticii aceştia, cîştigaţi de darurile englezilor, făceau uneori incursiuni pînă la porţile Montrealului, intrau în regiune în pîlcuri, stăteau ascunşi prin păduri în timpul zilei, se adunau noaptea şi se năpusteau asupra vreunui sat. Îl jefuiau, apoi se retrăgeau repede cu prada lor, după ce dădeau foc lucrurilor pe care nu le puteau lua cu ei. Aveau însă mare grijă să nu uite scalpurile celor pe care îi uciseseră. I-am văzut adesea tăind aceste podoabe capilare şi fără îndoială că arată mai multă iscusinţă decît bărbierii din Europa în a nu pierde din păr, întrucît îl smulg împreuna cu pielea de pe ţeastă. Întind aceste piei pe nişte cerculeţe mici de răchită şi le păstrează cu grijă. Iată steagurile pe care le place să le cucerească de la vrăjmaşi. Trebuie să vedeţi cum sînt privite aceste trofee la irochezi. Curajul lor e apreciat după numărul de podoabe capilare pe care le stăpînesc. Sînt cinstiţi şi respectaţi în funcţie de aceasta, fără însă ca slava unui părinte, care se va fi deosebit de alţii prin vitejie, să aibă o influenţă cît de mică, aşa cum se întîmplă în Europa, asupra unui fiu care o să pară nevrednic de el.

Ceata de irochezi cea mai temută de pe la Cambry şi Montreal avea conducător un sălbatic dintre cei mai vestiţi. El singur ar fi putut aproviziona cu păr peruchierul cu cea mai mare clientelă din Paris. Era spaima Canadei. Acest cumplit muritor se numea *Cazan Negru.* Nu e nimeni în ţara aceea care să se poată lăuda că nu s-a înfiorat auzind acest nume înfricoşător. Veţi crede oare că, în rugăciunile publice, oamenii cereau să fie mîntuiţi de furia lui, aşa cum, odinioară, în unele provincii ale Franţei, poporul îl ruga pe Dumnezeu să-l scape de mînia normanzilor?

Tot ce auzeam spunîndu-se despre acest vestit sălbatic îmi stîrnea nu atît teama, cît dorinţa de a-l vedea. Ştiam că irochezii, în loc să ucidă copiii, aveau obiceiul de a-i răpi ca să-i crească printre ei. Acest lucru mă făcu să doresc să mă răpească. Sînt curios, spuneam, să-i cunosc pe oamenii aceştia prin mine însumi şi să-mi dau seama dacă o să-mi placă la ei tot atît de puţin cît îmi place în familia mea, unde sînt certat şi contrazis în fiece clipă. Sălbaticii, fără îndoială, o să mă lase să mînuiesc arme după voie; departe de a lupta asemeni părinţilor mei, împotriva plăcerii pe care o simţeam slujindu-mă de ele, o să vadă cu bucurie firea mea războinică şi o să-mi dea prilejuri să o dau la iveală. Aşadar, îmi pusei în gînd să mă duc la ei la prima incursiune pe care o s-o facă spre Montreal, ceea ce s-a şi întîmplat la puţin timp după aceea, aşa cum o să povestesc.

Domnul de Frontenac se îmbarcă pentru a călători în Franţa. Abia plecă şi irochezii voiră să profite de absenţa lui ca să se răzbune de pustiirile făcute cu un an în urmă într-unul dintre cantoanele lor[1] de către domnii de Denouville, de Caillères şi de Vaudreuil. Astfel, din toate părţile, nu se mai auzi vorbindu-se decît de sate atacate prin surprindere, jefuite şi incendiate. În ce mă priveşte, aşteptam cu nerăbdare ca trupa lui Cazan Negru să se apropie de noi, cînd, într-o seară, se dădu alarma în cantonamentul nostru. Bărbaţii dădură fuga la arme şi se pregătiră să apere patria. Ce prilej de încîntare pentru ochii mei să văd toată lumea pregătindu-se de luptă. În loc să mă ascund cu femeile, mă pregătii să-i urmez pe fraţii mei aflaţi la vîrsta la care se slujeau de spadă pentru apărarea căminului, şi strigai, în bucuria uriaşă care mă cuprinsese, că sînt foarte mulţumit să-l văd pe sălbaticul al cărui nume se auzea din toate părţile, ceea ce îmi atrase din partea maică-mi o dojană, precedată de o palmă pe care cu adevărat nu îndrăznii s-o dau înapoi, însă îmi făgăduii să n-o las nepedepsită. Scăpai din mîinile ei cu

[1] Cantonul sonontouanilor, care a fost devastat în 1687 (n.a.).

toate sforţările pe care le făcu să mă oprească şi, alergînd spre locul de unde auzeam focuri de armă, ajunsei pe cîmpul de luptă, hotărît să fug cu irochezii sau, dacă nu voiau să mă ia cu ei, să fiu cel puţin spectator al bătăliei, atît pentru mă răzbuna pe maică-mea, cît şi ca să mă bucur de un spectacol ce-mi era plăcut.

Sălbaticii îşi terminară atacul în mai puţin de un sfert de oră. Uciseră vreo treizeci de persoane mai înainte de a fi în stare să-i respingem, dădură foc mai multor case şi se retraseră cu o pradă mai mult voluminoasă decît bogată şi cîţiva prizonieri printre care avu nefericirea să se afle şi fratele meu mai mare. Căutîndu-i din ochi pe irochezi, zării vreo doisprezece sau cincisprezece care goleau o casă înainte de a-i da foc şi răpeau doi copii mici. Strigai îndată cît puteam de tare: "Fie-vă milă, domnilor, fie-vă milă! Mă predau, luaţi-mă cu voi!"

Nu ştiu dacă mă auziră, însă mă înfăţişai lor cu atîta bună voie, încît nu-mi putură refuza satisfacţia de a fi prizonierul lor. Unul dintre ei mă lua pe umeri şi ajunserăm îndată grosul cetei. Ciudat era faptul că în loc să plîng ca alţi băieţaşi, ţineam în mînă o căldare şi un vas de cositor pe care sălbaticul ce mă ducea le lăsase ca să mă ia în circă.

După un marş de opt, zece leghe, irochezii văzînd că se ivesc zorii, se opriră în pădure să se odihnească pînă seara. Pe cînd se pregăteau să pornească din nou la drum, fură atacaţi deodată de două sute de oameni, atît canadieni, cît şi algonkini care, din nefericire, nedîndu-şi seama din vreme de locul unde erau legaţi prinşii, nu-i putură elibera[1] prin luptă şi se grăbiră să-i ucidă.

Pe irochezi, cînd îi iei pe neaşteptate, îi înfrîngi. Le place mai mult să atace decît să se apere. Astfel, o luară la fugă

[1] Ţipătul prin care canadienii îi imită pe sălbatici este un urlet pe care-l scoţi lovindu-te de mai multe ori cu mîna peste gură. Urmăreşte două ţeluri: să-l înfricoşeze pe vrăjmaş pe care-l iei prin surprindere şi să slujească drept semnal (n.a.).

purtîndu-mă pe umeri şi lăsîndu-i pe nouă dintre ai lor în puterea vrăjmaşilor.

Canadienii, care făcuseră o expediţie atît de neaşteptată, erau comandaţi de domnii de Maricour, de Sainte-Hélène şi de Longueil, fraţi ai domnului d'Iberville, şef de escadră, toţi trei oameni plini de îndrăzneală şi printre cei dintîi din Montreal[1]. Aceşti ofiţeri curajoşi, îndemnaţi de ceilalţi doi fraţi ai mei, făcură această încercare ca să ne smulgă din mîinile sălbaticilor pe fratele meu mai mare şi pe mine.

În satul irochez unde am fost dus aveau obiceiul să-i ardă pe prinşi. Îi legau de un stîlp în jurul căruia aprindeau patru focuri la distanţă destul de mare pentru ca nefericiţii să se prăjească două şi, uneori, trei zile întregi, înainte de a-şi da sufletul. Canadienii îi ameninţaseră pe sălbatici că se vor purta cu ei la fel, dacă nu renunţă la obiceiul acesta barbar şi nu luptă mai cinstit. Irochezii nu luaseră niciodată în seamă ameninţările, astfel că domnul de Maricour şi fraţii săi, oricît i-ar fi îngrozit asemenea neomenie, crezură că trebuie să o săvîrşească şi ei asupra celor nouă prinşi.

Toată lumea ştie că la aceşti sălbatici un om pe care l-au prins, oricărei morţi l-ar sorti, poate fi salvat de la caznă de către unul dintre privitori, care-l adoptă aruncîndu-i un hăţ de gît şi o pătură pe trup, fără altă ceremonie. Şi trebuie să remarc că domnul de Maricour, despre care am vorbit, fusese odinioară răpit de irochezi, adoptat în felul acesta şi, găsind un mijloc de a scăpa din mîinile lor, se întorsese la Montreal.

Aşadar, în calitate de conducător al expediţiei, el voia ca acei nouă sălbatici pe care îi prinsese să fie arşi. Era îndemnat la asta şi de părinţii mei, care le cereau moartea cu multă insistenţă, şi toţi canadienii erau de acord, însă domnul de Saint-Vallier, episcopul de Quebec, aflîndu-se atunci la Montreal,

[1] Aceşti trei domni stăpînesc averi însemnate în ţară, mai cu seamă domnul de Longueil, care are o moşie cu acest nume la sud de Montreal, frumoasă, bogată, bine populată, de şapte, opt leghe lungime (n.a.).

unde venise să dea confirmări de botez, se împotrivi din răsputeri. El ţinu mulţimii un discurs foarte patetic şi folosi pînă şi lacrimile ca să-i stîrnească mila. Cu toate acestea, politica zădărnici elocvenţa prelatului. Domnul de Maricour rămase neînduplecat, şi toţi cei de faţă socotiră de asemenea că, în asemenea împrejurare, cruzimea trebuie preferată blîndeţii.

Prizonierii fură legaţi fiecare de cîte un stîlp, iar văzduhul răsună îndată de glasurile lor. Ei începură să cînte ceea ce numesc cîntecul lor de moarte. Acest cîntec conţine, de regulă, înşiruirea celor pe care i-au ucis în lupte şi numărul de podoabe capilare care le împodobesc colibele. În pofida înfricoşătoarelor pregătiri de moarte, păreau liniştiţi, pe chipul lor nu se vedea nici o urmă de frică sau durere. Ei socotesc drept un semn de laşitate să se teamă de moarte şi chiar faptul de a nu cînta cînd trebuie să-şi piardă viaţa. Puţini europeni sînt în stare să arate atîta sînge rece.

În timp ce domnul de Maricour dădea porunci pentru torturarea celor nouă irochezi, observă că cel mai de vază dintre ei nu cînta şi că, în loc să arate veselie la fel ca soţii săi, părea cuprins de o tristeţe adîncă. El îi reproşă acest lucru în limba irocheză, pe care o ştia bine.

- Cum, prietene, îi spuse, n-ai curaj! Nu cumva îţi sfîrşeşti zilele cu părere de rău?

- Te înşeli, îi răspunse sălbaticul, nu moartea mă întristează şi mă împiedică să cînt. Sînt mai curajos ca tine. Priveşte-mi ghioaga[1] şi o-să vezi pe ea semne pentru cincizeci şi cinci de vrăjmaşi pe care i-am ucis. Ceea ce mă întristează în clipa asta, adăugă el, e că te-am scăpat pe tine însuţi acum zece ani de la soarta pe care mă faci s-o îndur astăzi.

La vorbele acestea, domnul de Maricour, îl privi pe irochez cu mai multă atenţie decît înainte şi-l recunoscu drept sălbaticul care-l adoptase. Alergă la el numindu-l tată şi-l îmbrăţişă cu

[1] Gen de măciucă, încovoiată la capăt şi un pic tăioasă în partea convexă (n.a.).

înflăcărare de mai multe ori. Apoi, întorcîndu-se spre asistenţă, îi ceru milă pentru acest sălbatic. Poporul, foarte înduioşat de această recunoaştere, tocmai începea să strige să fie dezlegat cînd, un anume Cardinal, tînăr burghez din Montreal al cărui frate fusese ucis în ultima expediţie, apropiindu-se deodată de irochezul pe care voiau să-l salveze, îi vîrî în stomac cuţitul ce se poartă atîrnat la jartieră în părţile acelea, lucru care îl întristă mult pe domnul de Maricour.

După ce fură arşi şapte din cei opt prinşi care rămîneau, îl lăsară pe cel de-al optulea expus două sau trei ore la focurile aprinse în jurul lui, pentru ca să poată vorbi cu mai multă precizie despre durerile arzătoare pe care soţii săi le înduraseră, cînd se va întoarce în satul lui, unde a fost trimis să le spună a lor săi că dacă nu încetau să-i ardă pe cei prinşi, trebuiau să se aştepte la aceeaşi purtare faţă de ei. Acest exemplu de severitate a avut mai multă înrîurire asupra irochezilor decît blîndeţea arătată întotdeauna acelora dintre ei ce erau prinşi. Într-adevăr, li se dădea drumul, uneori chiar încărcaţi de daruri. De atunci nu i-au mai ars de vii pe canadieni. Însă cîţiva huroni[1] şi un mare număr de algonkini mi-au oferit distracţia aceasta în răstimpul celor şase ani cît am rămas la irochezi.

Ajuns în sat, îmi găsii din nou o mamă. O femeie care îşi pierduse în luptă unul dintre copii şi soţul, mă adoptă. Alegîndu-şi alt soţ, ea se consolă îndată. Dar vorbesc ca un european; nu avea nevoie de consolare: departe de a fi îndurerată din pricina pierderii suferite, se bucura; în afară de cinstea nesfîrşită pe care cei ce muriseră cu slavă pentru patrie i-o făceau, ei îi lăsaseră moştenire şi un mare număr de podoabe capilare.

În colibă erau mai mulţi copii de vîrsta mea şi un număr destul de mare în sat. Crezui că nu pierdusem nimic, deoarece vedeam că am un tată, o mamă, fraţi şi soţi. Însă ceea ce îmi

[1] Amerindieni care locuiau în zona lacurilor Huron şi Ontario, în SUA şi Canada. Limba vorbită de ei aparţinea familiei algonkino-vakaşă (n.tr.).

plăcea cel mai mult la noii mei părinţi era faptul că, în loc să mă împiedice, aşa cum făceau ceilalţi, să mă ating de arme, mă învăţau să le folosesc şi îmi îngăduiau să mă exersez întruna. Cu toate acestea, din cînd în cînd îmi atrăgeam chelfăneli cam zdravene, deoarece adesea căutam ceartă şi mă încăieram cu alţi băieţei pe care îi răneam primejdios. În fiecare zi spărgeam cîte un cap. Din pricina asta părinţii mei sălbatici voiau uneori să mă trimită înapoi în Canada, deşi mă iubeau mult. Totuşi nu se puteau hotărî să o facă, deoarece atunci cînd mă ameninţau că mă duc la Montreal, le arătam că ideea de a-i părăsi îmi stîrneşte atîta silă, încît îi făceam să fie şi mai legaţi de mine. Mersei în incursiuni împotriva altor sălbatici şi în mari partide de vînătoare de la vîrsta de doisprezece ani. E adevărat că eram mai voinic şi mai împlinit decît alţi tineri la optsprezece. Fără puterea aceasta ce a sporit întruna pînă acum şi pe care o pot numi extraordinară, aş fi pierit în cincizeci de prilejuri în care doar ea mi-a salvat viaţa.

Aş putea face aici mai bine ca oricine o descriere amănunţită a obiceiurilor şi moravurilor irochezilor, dar sînt atîţi autori de descrieri, încît le las cu dragă inimă plăcerea de a face cunoscut ce e neadevărat în cele ce se află la îndemîna tuturor. Fiind crescut în mijlocul acestui popor sălbatic, trebuia să-i cunosc bine obiceiurile. Mi-am însuşit în asemenea măsură mentalitatea lui, încît m-am socotit multă vreme irochez. Mi-au trebuit mulţi ani, nu zic să înving, ci doar să îmblînzesc puţin ferocitatea pe care o deprinsesem de la oamenii aceştia atît de deosebiţi de ceilalţi şi al căror mod de viaţă îmi înlesnea mult înclinaţiile.

Nu îmi doream decît să lupt. Cu toate acestea, oricît chef aş fi avut să mă bat, refuzam să-i urmez pe părinţii mei cînd se duceau să se războiască împotriva canadienilor şi chiar a algonkinilor, ceea ce făceau destul de des ca să le facă plăcere englezilor ce-i angajau în acest scop şi le trimiteau multe arme, bani şi rachiu. Făcură incursiuni atît de frecvente în Canada, încît domnul de Frontenac care era guvernatorul ei acolo, se

puse pe urmele lor prin anul 1695 şi veni să jefuiască satul în care locuiam. Sălbaticii noştri le datorau asta englezilor care erau cu noi şi le dăduseră de înţeles că nimic nu-i mai lesnicios decît să-l prindă pe domnul de Frontenac chiar la graniţă.

Am fost peste măsură de stînjenit cu prilejul acesta. Nu voiam defel să lupt împotriva canadienilor. Irochezii, crezîndu-mă destul de puternic ca să înfrunt primejdia, ameninţau să mă ucidă dacă nu fac ca ceilalţi. Ce tabără să aleg? Din fericire pentru mine, dragostea mea de patrie nu fu pusă la grea încercare, întrucît canadienii intrară în cantonul nostru într-o ordine atît de bună, că trebui să ne retragem lăsîndu să-l pustiască, fără să putem întreprinde nimic împotriva lor şi nici să le facem alt rău decît să ucidem cu săgeţi cîteva santinele, noaptea.

Deoarece cînd devastau se mărgineau să distrugă, să smulgă şi să ardă fără să tragă vreun folos de pe urma morţilor noştri, se săturară curînd să arate o mînie lipsită de roade. Se întoarseră pe unde veniseră. De îndată ce observarăm asta ni se făcu poftă să-i urmărim, mai mult pentru răzbunare, decît pentru apărarea ţării. Nu ne gîndeam defel la atacuri generale. Fiecare şef de sat îşi conducea oamenii aşa cum credea de cuviinţă. Împărţiţi în trei sau patru grupe, timp de cîteva zile nu făcurăm altceva decît să ne apropiem de vrăjmaşi şi să le dăm tîrcoale noaptea, pe aripa lor stîngă, fără să-i putem ataca.

Într-o seară, totuşi, zărirăm două sau trei sute care, necrezîndu-ne atît de aproape de ei, se retrăseseră într-o cîmpie, destul de departe de restul armatei lor. Hotărîrăm să prindem aceasă mică trupă pe care o atacarăm curînd după miezul nopţii. Luai şi eu parte, dîndu-mi-se asigurarea că sînt huroni, care o iau la stînga ca să ajungă înţara lor, de-a lungul marelui lac. Uciserăm mai întîi vreo şase, însă patru sau cinci plutoane, care erau ca nişte gărzi avansate ne întîmpinară cu atîta bunăvoinţă, încît în scurtă vreme ne alungară în neorînduială. Ne ocheau la lumina focurilor aprinse în jurul trupelor lor şi nu dădeau greş cu nici un foc de puşcă.

Patima mea pentru război neîngăduindu-mi să fiu printre cei dintîi care se retrag, fui încercuit împreună cu tatăl meu adoptiv care, voind să mă salveze de cei cinci sau şase canadieni ce mă înconjurau, se pomeni prins odată cu mine. Furăm legaţi de copaci şi eram siguri că o să ne ardă de vii de îndată ce o să se lumineze de ziuă. Nu eram prea mulţumit că o să fiu ars de viu atît de tînăr, iar ceea ce mă umilea chiar mai mult decît moartea înainte de vreme era faptul că, neucigînd duşmani, nu aveam nimic de spus în cîntecul de moarte. Tatăl meu adoptiv, înţelegîndu-mi necazul îmi spunea, ca să mă mîngîie, că, pentru a muri ca un bărbat curajos, era de ajuns să fi fost prins cu arma în mînă.

Deşi era sigur că o să scape împreună cu mine dacă o să spun cine sînt, mă îndemnă totuşi să nu dezvălui că sînt canadian. Îi făgăduii, fără să ştiu de ce şi fără să-i arăt că mi se părea că fac pe vicleanul într-un mod foarte nepotrivit. Prea marea mea limbuţie mă împiedică totuşi să-mi ţin făgăduiala. Printre cei ce veniră să ne vadă cînd se lumină de ziuă, un bărbat înalt mă prinse de bărbie ca să mă privească în faţă, apoi le spuse celorlalţi:

- Ei drăcie, domnilor, iată unul foarte tînăr, ar fi păcat să-l prăjim, nu-i decît un copil.

La vorbele astea pe care nu le putui îndura răbdător, îi spusei mînios:

- Neghiobule, n-ai decît să mă dezlegi şi să mă laşi să lupt cu tine, şi o să vezi dacă nu sînt decît un copil.

Mînia mea îi miră foarte tare pe canadieni şi mulţi se apropiară de mine să mă examineze cu toată atenţia ce li se părea că o merită un tînăr irochez care vorbea atît de bine limba franceză. Furăm dezlegaţi îndată, tatăl meu cel sălbatic şi eu. Ne duseră la comandant care, făcîndu-mă să mărturisesc că sînt canadian, ne dărui viaţa cu condiţia să ne învoim să ne ia cu el. Acceptai propunerea fără să şovăi, socotind că o să fug cu primul prilej ce se va înfăţişa. În ceea ce-l priveşte pe sălbatic, el nu se învoi să mă urmeze şi nu încetă să-mi facă reproşuri,

pînă cînd, făcînd să fie pus în libertate, îi făgăduii să vin la el în scurtă vreme.

Ofiţerul care comanda trupa de canadieni pe care o atacasem într-un chip atît de nepotrivit se numea pe atunci domnul Legendre. Spun pe atunci, fiindcă după aceea l-am cunoscut sub numele de contele de Monneville. Am trăit multe aventuri împreună cu el, aşa cum se va vedea în povestea vieţii mele, între noi luînd naştere o prietenie care mai dăinuie şi astăzi.

El ducea în sclavie mai multe femei irocheze şi mulţi copii. Mă temeam foarte tare că o să merg în aceleaşi condiţii ca el, şi în cazul acesta, îmi pusesem în gînd să mă arăt părinţilor mei la Montreal. Însă temerea mea fu neîntemeiată. El porunci să mi se dea solda de ostaş într-un orăşel rău fortificat, la vreo cincizeci de leghe la nord de Chambly, şi acolo avui parte de o libertate deplină. Făcu mai mult, fiindcă înfăţişarea mea dezgheţată îi plăcu: mă luă părtaş la toate distracţiile, mă sili să mănînc la masa lui şi mă tratã ca pe egalul său.

Ne petreceam zilele într-o locuinţă frumoasă pe care o avea în regiune şi în care oricine altul decît mine ar fi fost foarte fericit să se stabilească. Domnul Legendre ducea aici o viaţă liniştită şi foarte ordonată, ceea ce nu îmi convenea defel.

De aceea, multă vreme îmi fu cu neputinţă să mă obişnuiesc cu ea şi să răspund înclinaţiei pe care o arăta pentru odihnă; aveam nevoie de oboseală, de incursiuni, de lupte sau, cel puţin, de cîteva gîlcevi ca să mă veselesc, iar aici nu aveam nici un prilej. Cu toate acestea, într-o casă atît de liniştită, domnul Legendre şi eu crezurăm că o să murim de moarte violentă. Un ofiţer din fort, văzîndu-mă într-o dimineaţă cu ostaşii care, pentru a izgoni molimele beau rachiu, veni la noi. Discuţia noastră îi privea pe irochezi. Soldaţii erau mulţumiţi să se documenteze temeinic cu privire la moravurile acestor sălbatici, îmi puneau întrebări, iar mie îmi făcea plăcere să le satisfac curiozitatea. Ofiţerul, amestecîndu-se în discuţie, începu şi el să mă descoasă. După care, rugîndu-mă să-l urmez, mă duse în cabinetul său, scoase dintr-un dulap o sticlă pe care o

desfundă, luă un pahar pe care-l umplu şi mi-l înfăţişă.

- Bea din vinul acesta, îmi spuse. Cred că va fi pe gustul dumitale.

Dusei paharul la gură şi abia înmuiai buzele că mă strîmbai ca un om căruia nu-i plăcea băutura aceea.

- Cum aşa, strigă el, nu cumva vinul ţi se pare prost?

- Foarte prost, răspunsei cu toată sinceritatea unui sălbatic care nu ştie să mintă defel din politeţe.

- Văd eu bine, spuse el rîzînd, că nu te pricepi deloc; e unul dintre cele mai bune vinuri din Franţa. Sînt convins că domnul Legendre l-ar socoti altfel decît dumneata. Aş vrea, adăugă el, să împart cu dînsul o mică provizie pe care am făcut-o din vinul acesta bun şi care mi-a fost dăruită, însă n-aş îndrăzni să i-o propun eu însumi. Sîntem puţin certaţi şi poate că o să primească rău politeţea mea. Trebuie ca prin iescusinţa dumitale, să ne împaci.

- Nici nu cer altceva, răspunsei, învăţaţi-mă doar cum trebuie să procedez.

- Nimic mai uşor, spuse ofiţerul, dă-i să guste din vinul meu, fără să-i spui de unde vine, iar dacă o să-l socotească excelent, lucru de care nu mă îndoiesc, să-mi dai de veste în taină. O să-i trimit cîteva butoiaşe şi cred că acest mic dar o să ducă la împăcarea noastră.

Aprobai cu tărie acest proiect de împăcare şi-i făgăduii cu bună credinţă să acţionez, ca să-l fac să izbutească. Primii din mîna ofiţerului o sticlă bine pecetluită şi-l asigurai că o să-i dau folosinţa pe care o dorea. Din fericire, cea mai mare fericire de pe lume, nu-l părăsii îndată pe ofiţer, mă mai distrai cu el cîtva timp, apoi plecai fără să iau cu mine sticla pe care o uitai în fort şi mă dusei să mă întîlnesc cu cei doi ostaşi ai mei cu care continuai, pînă noaptea, să alung molima cu rachiu.

A doua zi dimineaţa, amintindu-mi că nu făcusem ce dorea ofiţerul, mă pregăteam să mă întorc la el, cînd un soldat veni să mă anunţe că-l găsiseră pe el şi pe cei doi slujitori ai săi

morţi în paturile lor, toţi trei din pricina aceleiaşi otrăvi, după cum se arăta în raportul chirurgului. Nu mă îndoii că acest tragic accident fusese pricinuit de sticla de împăcare şi după ce-i povestii domnului Legendre ce se întîmplase cu o zi înainte între ofiţer şi mine, făcurăm mii de presupuneri cu privire la aceasta, fără să pricepem cum se putuse întîmpla aşa ceva şi fără să îndrăznim să hotărîm dacă defunctul era nevinovat sau vinovat. Oricum ar fi fost, îi mulţumii lui Dumnezeu că nu-mi dăruise o fire de felul celor liniştite şi nepăsătoare care se gîndesc la toate şi nu uită nici cel mai mărunt comision pe care trebuie să-l îndeplinească.

Deşi domnul Legendre nu avu nimic să-şi reproşeze, acest trist eveniment îl puse în situaţia de a merge la Quebec. Îmi propuse să fac cu el acest mic drum şi primii cu plăcere propunerea. Trecînd prin Montreal vrui, din curiozitate, să-mi văd părinţii fără să fiu recunoscut. Îmi închipuiam că e un lucru lesnicios, dar mă înşelam: hotărîrea mea nu se putu împotrivi avînturilor de dragoste pe care natura le inspiră cu asemenea prilejuri. Cînd mă adresai tatălui meu şi mamei mele, aceste două nume îmi ţîşniră de pe buze fără să vreau, în loc de domnule şi doamnă pe care credeam că le rostesc.

Acasă mă primiră ca pe fiul rătăcitor. Autorii naşterii mele mulţumiră cerului pentru întoarcerea mea; în ce-i priveşte pe fraţii mei, care nu mă iubiseră niciodată, ei se bucurară puţin, iar vecinii se înfiorară. Aceştia, amintindu-şi încă de ştrengăriile mele, se cutremurară văzîndu-mă. Taică-meu şi maică-mea se duseră în grabă să-i ceară eliberarea mea domnului Legendre, care, la insistenţele lor, nu o putu refuza oricît de mult l-ar fi necăjit că mă pierde.

Vă închipuiţi lesne că un băiat cu firea mea nu putea sta multă vreme în casa părintească fără să se plictisească. În curînd îmi păru rău după sălbaticii mei: nu eram pe deplin stăpîn acasă, ceea ce îmi părea o stare prea stînjenitoare: mi se părea foarte greu de îndurat nevoia de a mă supune dreptului pe care taică-meu şi maică-mea îl aveau să mă chelfănească nepedepsiţi.

În ceea ce-i priveşte pe fraţii mei, deşi erau ofiţeri şi mai vîrstnici ca mine, îi pusei la punct. Îi învăţai să se încovoaie înaintea mea ca şi pe străinii care, ca să nu fie siliţi să stea zilnic cu arma în mînă, preferau să îndure aerele mele de îngîmfare.

Ca să ocolesc lenea ce nu putea să nu mă cuprindă, mă dedicai cu totul vînătorii. Pentru asta mă întovărăşii cu algonkinii şi, trăind mai curînd ca un sălbatic decît ca un canadian, petreceam adesea cîte şase luni fără să mă întorc la părinţii mei care, departe de a se plînge de aceste absenţe îndelungate, îmi erau foarte recunoscători. Uneori mă întorceam cu o trupă de algonkini ce mă aleseseră conducător şi îmi îndeplineau poruncile. Sosind la Montreal în fruntea lor, eram mai mîndru decît un general şi vai de burghezii care nu făceau plecăciuni adînci înaintea mea şi cutezau să mă privească drept în ochi.

O întîmplare pe care o avui în acest oraş pe la mijlocul anului 1701 mă legă de-a binelea de algonkinii mei. Iată faptele: vreo sută de canadieni şi eu ne asumarăm sarcina să-l escortăm pe domnul de La Mothe Cadillac pe care-l trimiteau cu doi ofiţeri subalterni la aproape două leghe depărtare de Montreal ca să guverneze colonia[1]. Cînd ajunserăm în locul numit Săritura Chinei, căci într-adevăr există unul pe fluviul Saint-Laurent unde eşti silit să porţi ambarcaţiunile de pe un fluviu pe altul, domnul de Cadillac încercă să inspecteze bărcile să vadă dacă nu cumva duceau mai mult rachiu decît era îngăduit. Descoperi rachiu de contrabandă în mai multe bărci. Ridică îndată glasul şi întrebă pe un ton de stăpîn al cui este. Lîngă el se găsea unul dintre fraţii mei care-i răspunse pe acelaşi ton că e al nostru şi că nu-i treaba lui să strîmbe din nas.

Cadillac era gascon, aşadar impulsiv. Îl bruscă pe frate-meu, care se năpusti asupră-i cu spada în mînă. Cadillac îl

[1] Colonia e un stabiliment cu întăritură bună, clădit din porunca domnului de Pontchartrain pe canalul care uneşte lacul Huron cu lacul Erie (n.a.).

întîmpină ca un bărbat curajos şi făcîndu-l să dea înapoi era pe cale să-l dezarmeze cînd, aruncîndu-mă între ei, îl dădui în lături pe frate-meu ca să-i iau locul şi-l împinsei, la rîndu-mi, pe duşmanul lui cu atîta putere, încît acesta nu avu pricină de supărare cînd furăm despărţiţi. Cred că mai trăieşte încă; să dezmintă ceea ce spun, dacă îndrăzneşte.

Nu eram decît la trei leghe de Montreal, şi Cadillac se întoarse să se plîngă. Săvîrşii stîngăcia de a-l urma, în loc să mă retrag cu sălbaticii mei. Domnul de Champigny, care era pe atunci intendent, îmi trimise vorbă la sosire să mă duc săvorbesc cu el. Mă sfătuiră să fug. Respinsei acest sfat care-mi păru nu atît prudent, cît sfielnic şi nu întîrziai nici o clipă să merg la intendent fără să am cea mai mică teamă. Credeam, dimpotrivă, că el însuşi trebuia să se teamă şi că n-o să fie atît de nesăbuit încît să-mi spună ceva jignitor.

Intrai în sală cu o înfăţişare insolentă, îmbrăcat ca un sălbatic, după obiceiul meu. Îmi amintesc că în jurul lui erau peste cincizeci de ofiţeri, în afară de domnul de Ramesé, guvernatorul fortului şi mai multe doamne.

- Apropie-te, îmi spuse cu o înfăţişare destul de blîndă intendentul, apropie-te, domnule răzvrătit. Aşadar dumneata eşti cel ce trage sabia împotriva ofiţerilor voştri?

- Da, domnule, îi răspunsei, eu sînt, şi a trebuit s-o fac ca să nu las să-l ucidă pe frate-meu sub ochii mei.

- Fratele dumitale, răspunse, e un răzvrătit ce nu trebuie imitat şi care va îndura asprimea pedepselor prevăzute de legi, dacă va putea fi prins. În ce te priveşte, te osîndesc la temniţă, unde o să stai pînă cînd domnul de La Mothe o să binevoiască să te ierte.

Sînt convins că intendentul nu voia decît să mă înfricoşeze şi că se înţeleseseră ca domnul de Ramesé şi ceilalţi ofiţeri să ceară iertare pentru mine, dacă mă supuneam fără crîcnire sentinţei rostite, însă nu fu chip. Cuvîntul temniţă făcu să mi se urce sîngele la cap şi, privindu-l pe domnul de Champigny, răspunsei mîndru:

- N-o să se întîmple aşa ceva, atîta timp cît o să am spadă şi n-o să mă duc în temniţă atîta timp cît sălbaticii mei o să fie în fort.

Şi zicînd acestea, făcui cîţiva paşi să ies; atunci toţi ofiţerii veniră înaintea mea, mă dezarmară asigurîndu-mă că n-o să se întîmple nimic dacă o să dau ascultare domnului intendent. Şi deoarece nu voiam să fac nimic, în pofida tuturor celor ce mi se puteau spune, gărzile guvernatorului mă înşfăcară în cele din urmă şi mă conduseră, sau mai curînd mă duseră la închisoare, nu fără să primească de la mine mulţi pumni pe care mi-i înapoiară însutit.

Petrecui trei zile în temniţă cu fiare la picioare şi muşcîndu-mi zăbala. După aceea intendentul, voind să-i menajeze pe sălbaticii mei, care mîrîiau din pricina faptului că mă vedeau în închisoare, puse să fiu adus în faţa lui şi-mi spuse că e supărat că l-am silit să mă pedepsească, dar că mă stimează şi că pot conta pe el că o să mă servească în tot ce depinde de el, şi mă îndeamnă doar să-mi dau toată silinţa să-mi astîmpăr violenţa , iar din respect faţă de mine, îl ierta pe frate-meu, iertare nefolositoare pentru acesta, întrucît ruşinea de a fi învins de Cadillac îl făcu să se ducă la sălbatici, de unde nu s-a mai întors de atunci.

În ziua în care ieşii din închisoare, aflai că domnul de Ramesé, din prietenie faţă de mine, îi ceruse iertare domnului de la Mothe şi că, la început, obţinuse de la intendent să nu fiu închis decît o oră în temniţă, însă că o bătrînă, doamna d'Arpentigny, care, din nefericire pentru mine, sporea Curtea domnului de Champigny, făcuse să se amîne eliberarea mea; că femeia aceasta rea afirmase că nu se poartă cu mine cu destulă asprime şi-i spusese intendentului:

- Ah, monseniore, ar trebui să-l lăsaţi să putrezească în închisoare, aţi face astfel un mare serviciu ţării, nimeni nu e la adăpost de mîinile acestui derbedeu. Eu care vă vorbesc, monseniore, am temei să mă plîng de el, m-a insultat nu de mult cu o neobrăzare care merită pedeapsă corporală.

Iată în ce consta această aşa-zisă insultă faţă de doamna d'Arpentigny: îi vîndusem piei pe datorie, dîndu-i un termen ca să-mi plătească. Îl lăsase să treacă fără să-mi dea banii, i-i cerusem şi mă refuzase. O ameninţai cu vorbe pe care poate nu le socotise destul de măsurate. Totuşi, nu făcusem altceva decît să-i jur că, dacă nu-mi plăteşte în douăzeci şi patru de ore, o s-o jupoi de vie în casa ei, iar apoi o să-i dau foc.

Indiferent de gesturile prieteneşti ale domnului de Ramesé faţă de mine, exista o pricină bună de a fi pus în libertate. Ajunsesem trebuincios deoarece sălbaticii îmi erau credincioşi. În Europa izbucnise din nou războiul pentru coroana Spaniei şi, aşadar, între englezii din Noua Anglie şi canadieni. Era una dintre împrejurările acelea în care e important să-i menajezi pe sălbatici. Irochezii îngropaseră securea războiului, ca să folosesc limbajul lor, adică făcuseră pace, dar existau temeri că o s-o încalce începînd cu anul 1698. Domnul de Frontenac, cu puţină vreme înainte de a muri, încheiase un fel de armistiţiu cu ei, găsindu-i năuciţi din pricina morţii vestitului lor conducător Cazan Negru, ucis de un detaşament de tineri algonkini. Se puse atît de puţin bază pe un tratat aşa de incorect, încît domnul de Callières, socotind că trebuie făcut altul, încheie o pace trainică cu irochezii în 1701, prin grija şi iscusinţa domnului de Maricour şi a părintelui Anselme, iezuitul. Aceşti iscusiţi negociatori merseră pe la toţi sălbaticii aceştia a căror fire o cunoşteau perfect şi-i îndemnară să trimită la Montreal deputaţi în număr de opt, nouă sute, care sădiră acolo, cum spun ei, *copacul păcii* şi dansară *Calumetul.*

De atunci, englezii, neprecupeţind nimic ca să-i facă să dezgroape securea războiului împotriva noastră, izbutiră în parte deoarece, îi cîştigară cu daruri pe unii dintre sălbaticii aceia care, pe la sfîrşitul anului 1703, incendiară prin surprindere fortul de unde domnul de Cadillac ţinea în stăpînire colonia.

Neamul irochezilor, în general, nu socoti totuşi acest lucru ca o încălcare a tratatului, deoarece, întîlnind în pădure la puţină vreme după aceea, mai multe cete, furăm întîmpinaţi mai

degrabă ca prieteni, decît ca vrăjmaşi. Voiră cu tot dinadinsul să fumeze pipa păcii cu noi şi să pregătească un cazan[1]. Treizeci de algonkini, care mă întovărăşeau, se temuseră la început că o să trebuiască să ne luptăm, dar irochezii afirmară cu tărie că n-o să ridice niciodată securea asupra francezilor, nici a aliaţilor lor, dar că, în ce-l priveşte pe englez de care aveau pricină de nemulţumire, de el n-o să aibă îndurare. Eram curios să ştiu de ce se plîng de englezi şi-i întrebai. Îmi răspunseră că nu sînt mulţumiţi de ei din mai multe pricini şi printre altele din una ce le stătea la inimă: duseseră nişte piei la Corland, în Noul York şi că, după ce căutaseră două zile pe unul dintre ai lor ce se rătăcise, îl găsiseră spînzurat într-un loc dosnic.

La cuvîntul "spînzurat", toţi irochezii scoaseră ţipete înfricoşătoare şi arătară o vie durere. Parcă îl mai aveau în faţa ochilor pe tovarăşul nefericit al cărui destin îl plîngeau. Nu pierdui un prilej atît de frumos de a-i îndemna să nu lase nepedepsită o jignire atît de sîngeroasă. Făcui mai mult: mă oferii să mă pun în slujba răzbunării lor şi să plec de îndată cu ei, ca să obţină satisfacţie în urma acestui insulte. Mă prinseră cu făgăduiala. Apoi, reflectînd cu privire la numărul nostru redus, mă întrebară dacă nu aş putea obţine un ajutor mai mare de la părintele nostru *Onuntio*[2]. Crezui că guvernatorul nostru, pe care-l numeau astfel, n-o să se supere de prilejul de a întreprinde ceva care să-i facă pe sălbatici să se certe pentru multă vreme cu englezii. Cu speranţa aceasta condusei la Montreal o parte dintre irochezi în calitate de deputaţi ai naţiunii lor. Îi prezentai domnului de Ramesé, care îi încurajă zdravăn în ura lor şi le făgădui ajutor. Într-adevăr, după ce-i scrise domnului de Vaudreuil, le dădu trei sute de canadieni sub comanda domnului de Beaucour, inginer, căpitan de companie. În afară de aceasta, mă rugă să conving cît mai mulţi algonkini

---

[1] Să pună carne la fiert şi să o mănînce (n.a.).

[2] Sălbaticii numesc astfel un suveran, un stăpîn şi chiar pe Dumnezeu (n.a.).

să ni se alăture. Îi asigurai că dacă n-o să conving prea mulţi să mă urmeze, n-o să fie din vina mea. Îi dădui asigurarea aceasta cu o rîvnă care-mi atrase complimente din partea lui. Însă, la drept vorbind, dacă împărtăşeam cu atîta căldură aceste opinii politice, aceasta era nu atît din dragoste pentru binele public, cît din plăcerea pe care o simţeam cînd mi se propunea să fac expediţii de jaf.

Aşadar, le ţinui o cuvîntare algonkinilor; aproape patru sute se lăsară convinşi şi, după ce îmi dădură cuvîntul, plecarăm în această expediţie pe la sfîrşitul lui iunie 1704. Deputaţii irochezi se întorseseră mai înainte în cantoanele lor, ca să dea seamă fraţilor despre rezultatul deputăţiei. O parte dintre ei trebuiau să ne întîlnească pe drum, iar ceilalţi, într-o zi anume stabilită, să intre în regiune grupaţi în cîteva detaşamente. Sosirăm la întîlnire înainte de ziua stabilită, deşi drumul fu anevoios şi lung de peste o sută cincizeci de leghe. Din nefericire, domnul de Beaucour adusese cu sine cîţiva ostaşi francezi care, nefiind obişnuiţi cu bărcile noastre, nu puteau rezista la oboseală şi ne stinghereau mult mai mult decît ne slujeau. Cînd trebuia să transportăm bărcile pe uscat de la un rîu la altul - şi erau mai multe de făcut, mai cu seamă unul de douăzeci şi cinci de leghe - le era destul de greu să se tîrască ei înşişi; nu era chip să ne ajute să ne ducem bărcile şi merindele. Cu toate acestea, nu s-ar fi întîmplat nimic, dacă unul dintre ei nu ne-ar fi făcut să dăm greş prin cea mai neagră trădare.

În timp ce ne oprirăm în păduri la treizeci de leghe de primele sate engleze să ne ascundem bărcile şi să ne odihnim aşteptînd ziua convenită cu irochezii, vicleanul şi trădătorul acesta, recăpătîndu-şi puterile, ne-o luă înainte şi se duse să-i vestească pe vrăjmaşi de sosirea noastră, astfel că rămaserăm foarte descumpăniţi cînd ne apropiarăm de un tîrg mare pe care plănuisem să-l jefuim primul. Zărirăm două mii de englezi înarmaţi care ne aşteptau acolo neclintiţi, plini de hotărîre, ceea ce ne sili să ne retragem repede şi să intrăm din nou în păduri.

Deoarece nu eram departe de Orange[1], a cărui garnizoană ne putea bloca, furăm siliţi să ne întoarcem la bărcile noastre fără să fi tras nici un glonţ. Aceasta ne jigni cu atît mai mult cu cît, cu un an în urmă, domnul de Beaubassin, fiul domnului de La Valière, comandant al oraşului Montreal, făcuse incursiuni de jaf pe mai bine de douăzeci şi cinci de leghe din regiunea aceasta, deşi nu avusese cu el decît o mînă de canadieni şi mult mai puţini sălbatici decît noi.

Cheltuielile de înarmare nu fuseseră atît de mari încît să nu ne consolăm lesne de pe urma acestui pas greşit, dacă am fi izbutit să scăpăm, dar nu luaserăm cu noi merinde decît pentru jumătate de călătorie, socotind că hambarele vrăjmaşilor o să ne procure restul pentru întoarcere. Însă ne înşelaserăm în socoteli, iar incursiunea noastră fu cît pe-aci să ne coste viaţa pe toţi. În orice caz pieriră aici mai mulţi dintre tovarăşii noştri, care rămîneau pe drum fără să ne poată urma, sau care, din slăbiciune, lăsau bărcile să fie luate de apă şi se înecau cîte şapte, opt deodată.

Sălbaticii mei se descurcau ceva mai bine decît ceilalţi; prindeau întotdeauna cîţiva peşti sau vînau cîteva animale, dar în cantităţi mici, anotimpul nefiind potrivit pentru pescuit din pricina căldurilor; aceasta îi făcea să bombăne împotriva domnilor de Beaucour şi de Vaudreuil şi, mai cu seamă, împotriva mea, de dragul căruia porniseră în campanie. Unul dintre ei, un băiat zdravăn din cei mai săraci cu duhul, merse mai departe cu ura şi ne făcu să rîdem într-o seară, în pofida mizeriei în care ne aflam. Se ştie că sălbaticii supuşi Franţei sînt aproape toţi botezaţi şi atît de ignoranţi, încît nu cunosc cele dintîi principii ale religiei creştine. Sînt socotiţi savanţii şi teologii satului cînd ajung cu erudiţia pînă acolo încît învaţă pe dinafară litaniile Fecioarei pe care le rostesc în public seara şi dimineaţa drept rugăciuni. Cît despre ceilalţi, neascultători elevi ai misionarilor, ei nu ştiu decît să răspundă: *ora pro nobis*.

[1] Oraş în Noul York (n.a.).

Ba încă şi cuvintele acestea trei le stîlcesc. Aşadar, se întîmplă ca un băiat zdravăn şi vesel dintre aceştia, care ne asurzea zilnic cu *ora pro nobis,* ne uimi pe toţi într-o seară prin tăcerea sa.

- Cum aşa, Makina, îi spusei după rugăciune, n-ai zis nimic astăzi? Nu te-ai rugat lui *Onuntio.*

Îmi răspunse brusc:

- *Matagon tarondi, Matagon ora pro nobis.* Să-mi dea Dumnezeu de mîncare şi o să-i dau şi eu *ora pro nobis.*

Cei mai mulţi dintre ceilalţi sălbatici socoteau că nu greşeşte prea mult. Cîţiva chiar îl imitară şi deoarece nu mîncasem aproape nimic de trei zile, deznădejdea începea să pună stăpînire pe noi. Nimeni nu credea că are destulă virtute ca să-i îndemne pe ceilalţi să aibă răbdare. Cred că am fi murit cu toţii ca nişte sminţiţi prin coclauri, dacă n-am fi fost ajutaţi deodată de aceeaşi Providenţă împotriva căreia nu ne putuserăm stăpîni să cîrtim. Mai aveam de făcut aproape jumătate de drum cînd ne sosiră merinde.

Însuşi domnul de Vaudreuil era cel ce ni le trimitea. Anunţat cu privire la starea de plîns în care ne aflam de către unul dintre acei sălbatici numiţi vraci, se grăbise să preîntîmpine pieirea noastră. Acest vraci îl asigurase că *uahiş*-ul, adică demonul său, îi spusese în timpul nopţii că fraţii lui sînt trădaţi şi că se întorc fără hrană precum şi întreaga lor trupă. Aveam într-adevăr cu noi doi fraţi ai acestui sălbatic, dintre care unul îi era frate geamăn. Cei care mă cunosc ştiu bine că nu am cusurul de a fi prea credul; totuşi mărturisesc că unii vraci m-au uimit adeseori, dacă nu m-au putut convinge. Relatez faptul, deoarece e sigur că fără acest vraci am fi pierit cu toţii prin păduri. În orice chip ar fi aflat starea în care ne aflam, fie prin magie, fie în vis sau, cum spun învăţaţii noştri, prin telepatie, ce ne pasă? A ghicit-o cu puţină cheltuială şi ne-a salvat.

Domnul de Vaudreuil îşi bătuse joc primul de părerea vraciului şi nu se hotărîse să ne trimită ajutor la întîmplare decît la cererea insistentă a mai multor ofiţeri, care-i arătară că fără

să ţină seama de vedeniile sălbaticului, trebuia să se prefacă a le crede tainice şi să-l însărcineze să conducă el însuşi un mic convoi, ceea ce se făcu mai degrabă în glumă decît altfel. Oricine l-a întîlnit pe domnul de Vaudreuil îl va fi auzit, fără îndoială, relatînd povestea aceasta pe care nu ostenea să o repete nici el, nici alţi douăzeci şi cinci de francezi, martori ai siguranţei cu care vraciul povesti discuţia pe care pretindea că o avusese cu demonul său.

Insuccesul acestei acţiuni îi făcu pe sălbaticii mei mai circumspecţi şi mai puţin grăbiţi să se alăture canadienilor. Făţărnicia ostaşului francez îi stîrni grozav împotriva întregului neam. Nu mai voiau să aibă legături cu un popor ce le părea în stare să violeze ceea ce trebuie să fie lucrul cel mai sfînt printre oameni, şi dacă mai rămîneau în continuare supuşi Franţei, îmi dădeam seama că o făceau din teamă mai degrabă decît din dragoste, în asemenea măsură acestor oameni de treabă le place, în simplitatea lor ignorantă, buna credinţă.

Eu însumi, la cîtva timp după aceea, apărai destul de rău interesele neamului francez, părăsindu-i într-un fel care, pesemne, nu le plăcu. N-ar fi uitat să mi-o reproşeze dacă, pentru a mă pune la adăpost de învinuirile lor, nu i-aş fi părăsit pentru totdeauna. O să povestesc în amănunt, fără să încerc să mă scuz că i-am părăsit.

Domnul de Subarcas, guvernatorul Acadiei, închirie în portul său o fregată numită *La Biche.* Apoi, ca să adune oameni şi să-şi formeze echipajul, se adresă domnului Raudot, intendent al Canadei, şi domnului de Vaudreuil, care trimiseră la Montreal un ofiţer din Quebec, numit Vincelot, cu ordinul de a face recrutarea. Acest ofiţer, sosind, află că mijlocul cel mai sigur de a recruta algonkini era de a mă face părtaş la interesele sale şi de a mă angaja pe mine cel dintîi. Îmi făcu această propunere într-un mod care nu-mi îngădui să şovăi nici o clipă să o primesc, deoarece, de la bun început, îmi spuse că pe fregată o să facem în fiecare zi incursiuni pe coastele Noii Anglii şi, cu cît vom fi mai curajoşi, cu atît vom dobîndi prăzi mai mari.

Pofta mea de a face război pe mare, unde îmi închipuiam că o să am zilnic ocazia să mă bat, mă făcu să folosesc toată înrîurirea pe care o aveam asupra sălbaticilor mei pentru a-i sili să mă urmeze. Însă trebuia făcută o călătorie mai lungă decît cea pe care o făcusem spre Orange, iar sfîrşitul nefericit al acţiunii noastre, pe care nu avuseseră timp să-l uite, nu-i predispunea în favoarea alteia noi. Nu putui înrola decît douăzeci care, neangajîndu-se în această acţiune decît din prietenie faţă de mine, cerură, înainte de a pleca, să nu se supună decît ordinelor mele. Mai mult decît atît: arătînd o neîncredere ce li se părea bine întemeiată, cerură merinde pentru ei şi pentru mine şi libertatea de a face drumul separat, fie înainte, fie după francezii şi canadienii ce se pregăteau să plece, în număr de o sută treizeci, ceea ce li se îngădui.

Era spre sfîrşitul iernii, iar gheţurile pe care trebuia să le spargem la fiecare pas ne făcură să întîrziem mai bine de o lună peste răstimpul pe care îl socotiserăm trebuincios călătoriei, astfel că domnul de Subarcas care, la vestea plecării noastre, trimisese de mai multe ori o brigantină să ne treacă prin strîmtoare sau prin golful francez ce desparte Acadia de Noua Anglie, aflînd că aceasta nu vede pe nimeni, o chemă la Port Royal şi nu ne mai aşteptă. Sălbaticii din partea locului fură cei care, văzîndu-ne acolo adunaţi cu toţii şi neştiind ce hotărîre să luăm, ne dădură vestea aceasta.

Aşadar, după ce aşteptarăm la rîndul nostru vreo nouă, zece zile, hrănindu-ne cu peştii pe care ni-i lăsau mareele, ţinurăm sfat în urma căruia hotărîrăm să alegem o zi liniştită şi să ne aventurăm într-o barcă vreo cîţiva dintre ai noştri, ca să-l informăm de sosirea noastră pe domnul de Subarcas. Primejdia era atît de mare încît nu putea fi dispreţuită decît de cine nu o cunoştea defel. Drumul era de cel puţin treizeci de leghe, iar marea, dacă s-ar fi învolburat cît de puţin, ar fi înghiţit barca şi oamenii. Canadienii, care îşi dădeau seama de întreaga primejdie, nu se înghesuiau să i se expună. Fură încîntaţi că îmi asum riscul unei asemenea navigaţii cu cinci dintre sălbaticii mei. Ne îmbarcarăm toţi şase într-o bărcuţă din scoarţă de copac, îmbrăcaţi ca algonkinii. În felul acesta văzui marea pentru prima oară.

Din fericire pentru noi, ea fu liniştită atît cît puteam dori. Parcă zeul vînturilor, ca să ne înlesnească îndrăzneala, îşi înlănţuise vînturile aprige din nord. Nu simţeam nici măcar răsuflarea zefirului. Suprafaţa apelor era limpede ca oglinda. Culmea norocului, timpul nu se schimbă şi, mai degrabă fericiţi decît înţelepţi, făcurăm drumul fără să păţim nimic supărător. Domnul de Subarcas, încîntat de sosirea noastră, care-i păru o minune a cerului, ne primi cu tot atîta bucurie cît şi mirare.

Fregata *La Biche* era încă în şantier. O lansară la apă înaintea noastră, iar modul în care se făcu aceasta fu, pentru sălbaticii mei ca şi pentru mine, un spectacol tot atît de distractiv pe cît era de naiv. Ne urcam întruna pe ea ca şi pe o brigantină ce era în port. Îi admiram construcţia şi lucrarea aceasta de artă atît de frumoasă ne făcea grozav de nerăbdători de a ne afla pe mare ca să vedem cum se manevrează asemenea vase. Cu toate acestea, întîmplarea ne satisfăcu în parte curiozitatea, aducînd în port un vas cu pînze. Furăm miraţi de viteza şi uşurinţa lui; deşi era la fel de mare ca fregata, nouă ne părea că zboară pe mare.

Era un vas de flibustieri al cărui căpitan ce se numea Morpain, este în prezent, cred, căpitan de port pe coastele Canadei. Venea să se aprovizioneze cu lemn şi cu apă şi să vîndă ceea ce capturase de la englezi, două vase mici, încărcate cu făină. Domnul de Subarcas a socotit întotdeauna sosirea acestei nave şi a corăbiei noastre drept un ajutor sigur oferit de spiritul care ocroteşte Franţa, deoarece după opt zile, văzurăm venind să acosteze aproape de fort douăzeci şi opt de vase englezeşti, care aveau de gînd să pună stăpînire lesne pe Acadia.

Ca să le arătăm că sîntem în stare, sau cel puţin hotărîţi să ne împotrivim, avurăm îndrăzneala să înaintăm spre ei trei sau patru sute de canadieni şi sălbatici, cît şi flibustieri şi locuitori ai ţării. Aveam ordin ca mai întîi să ne arătăm curajoşi,

ca şi cum am fi vrut să le tulburăm debarcarea, însă la cei maximum două sute de oameni cît eram pe fiecare flanc ca să tragem în şalupe, coborîră pe uscat peste patru, cinci mii de englezi, ce ne făcură în scurtă vreme să dăm înapoi. Totuşi, dînd înapoi, noi trăgeam în ei trei sau patru salve, înainte de a ne scoate de după copaci şi a ne sili să ne retragem mai departe. Astfel încît, începînd din nou să tragem la fiecare douăzeci şi cinci de paşi, le uciserăm mulţi oameni. Retragerea noastră, asemănătoare celei a parţilor[1], era primejdioasă pentru vrăjmaşii noştri.

Guvernatorul, temîndu-se că pînă la urmă o să ne fie foarte greu să ne înapoiem în fort, ieşi să ne sprijine în fruntea întregii sale garnizoane, compusă din aproximativ o sută de soldaţi. Luptarăm toţi împreună cu multă străşnicie, pînă cînd, văzîndu-ne cavaleria nimicită, socotirăm potrivit să ne închidem în fort; adică după ce guvernatorului îi fu ucis sub el calul, singurul pe care-l aveam în garnizoană.

În primele zile în care englezii ne ţinură blocaţi, trimiseră diverse detaşamente de-a lungul coastelor să jefuiască şi săpustiască toată regiunea, ca să tragă un folos de pe urma blocadei, ceea ce nu rămase totuşi nepedepsit multă vreme. Căpitanul Baptiste, un canadian viteaz, deşi nu avu cu el decît vreo patruzeci de sălbatici, îi sili în curînd să fie cu ochii-n patru. Le surprindea în fiece clipă cîte un detaşament pe care-l înfrîngea, apoi se retrăgea în pădure şi hărţuind astfel vrăjmaşul, nu contenea să-l necăjească.

În ce ne priveşte, începurăm şi noi să facem incursiuni, barosanul de Saint-Castin cu sălbaticii lui şi eu cu ai mei. Gentilomul acesta era fiul unui baron francez şi al unei sălbatice

[1] Popor originar din Sciţia, stabilit în secolul al III-lea înainte de Hristos în Asia, în zona sud-estică a Mării Caspice. Războinici remarcabili, parţii au luptat împotriva romanilor, fiind însă înfrînţi de Marc Aurelius şi Septimius Severus. Statul lor a fost încorporat în Imperiul Sasanid în secolul al III-lea după Hristos (n.tr.).

pe care taică-său o luase în căsătorie, fiind prizonier printre sălbatici. El ducea curajul pînă la îndrăzneală, astfel că era stimat de toată lumea şi socotit un ofiţer foarte folositor Franţei. La valoarea lui adăuga întreaga probitate a unui om cinstit cu calităţi deosebite. Îi făcea întotdeauna plăcere, întocmai ca şi mie, să se îmbrace în straie de sălbatic.

În sfîrşit, englezii, socotind că incursiunile lor le pricinuiau mai multă vărsare de sînge decît vreun folos, îşi chemară detaşamentele si făcură câteva încercări de a cuceri fortul, însă toate asalturile lor fură respinse. Domnul de Subarcas simţi atunci cîtă nevoie are de flibustieri şi de canadieni. Garnizoana lui nu numai că nu era numeroasă, dar era atît de puţin călită, încît fără noi n-ar fi rezistat nici douăzeci şi patru de ore. Ostaşii, mai cu seamă, îşi pierduseră în asemenea măsură nădejdea de a se putea împotrivi multă vreme, încît nu se gîndeau decît să dezerteze, iar ofiţerii îşi dădeau multă osteneală să-i împiedice. Într-o zi dezertară doi, care, prin fuga lor dădură prilej flibustierilor să mă cunoască şi să dorească mult să le fiu tovarăş. Iată aventura în cîteva cuvinte.

Cei doi dezertori aflînd mijlocul de a se îndepărta, se îndreptară fără grabă, spre englezi în faţa noastră, ziua-n amiaza mare. Guvernatorul, care-i vedea dezertînd atît de liniştiţi, fu enervat de purtarea lor şi arătă o mare dorinţă de a-i prinde pentru a-i pedepsi cum meritau.Împărtăşindu-i ciuda, mă oferii să-i aduc. Nu-i prea venea să mă creadă din pricina primejdiei în care trebuia să mă arunc ca să-mi ţin cuvîntul, însă fără să-mi pierd timpul pentru a-i înfrînge şovăirea prin vorbe, alesei trei dintre algonkinii mei cei mai iuţi şi, cu ei împreună, o luai pe urmele celor doi ostaşi. Trecurăm cu o iuţeală uimitoare la cincizeci de paşi distanţă de vrăjmaşii care traseră în noi şi tăiarăm calea dezertorilor ce se opriseră să ne vadă alergînd. Îi înşfăcarăm şi-i duserăm la guvernator care pe loc, puse să li se taie capul. Totodată mă copleşi cu semne de afecţiune şi-mi aduse în public laude pe care, după o oră, violenţa mea îl făcu să le regrete.

Ca să mă răsplătească pe măsura serviciului pe care i-l făcusem, avu bunătatea să-mi acorde, pentru sălbaticii mei şi pentru mine, o porţie zdravănă de carne şi de rachiu din care începuseră să ne dea raţii destul de mici. Magazinerul, numit Dégoutin, care în Franţa avusese aceeaşi slujbă şi credea că mai are a face cu ostaşi francezi, voi să ne strecoare cincisprezece livre drept douăzeci şi nişte oase drept carne. Protestai, iar el mă îmbînci; eu, care nu fusesem niciodată prea răbdător, îi răspunsei prin cîteva lovituri de sabie ce-l puseră în situaţia de a nu mă putea împiedica să-mi cîntăresc cu însumi cinstit.

Isprava asta fu raportată numaidecît guvernatorului, care ieşi cu o înfăţişare mînioasă şi veni spre mine cu un pistol în fiecare mînă jurînd, cum se spune, pe tot ce avea mai sfînt că o să spargă capul oricui ar îndrăzni să nu arate respect ofiţerilor lui. Mînia lui mă înfricoşă atît de puţin, încît avui îndrăzneala să jur mai tare decît el şi să-l provoc să tragă. Era în stare să mă pedepsească pentru îndrăzneală, şi cred ca ar fi descărcat asupra mea pistoalele, dacă Morpain şi alţi cîţiva flibustieri nu i-ar fi oprit braţul, spunîndu-i că un sălbatic putea fi iertat că nu cunoaşte legile disciplinei militare şi că dacă o să le învăţăm, puţin cîte puţin, de la ostaşii lui, o să-i învăţăm poate şi noi pe ei să fie curajoşi şi credincioşi.

Argumentele acestea, sau mai degrabă nevoia de a se sluji de sălbaticii mei, care s-ar fi lăsat tăiaţi în bucăţi pînă la unul ca să mă răzbune, îi potoli mînia. Ne ţinu o lecţie lungă cu privire la îndatoririle noastre, apoi îmi spuse că îmi iartă purtarea, fiind convins că nu m-aş fi lăsat pradă mîniei dacă aş fi ştiut că a-l ataca pe unul dintre ofiţerii lui însemna să-l atac pe el însuşi, care reprezenta persoana regelui. Aceasta fu acţiunea frumoasă ce-i făcu pe flibustieri să dorească să fiu alături de ei. Socotiră astfel că sînt un îndrăzneţ, ce nu ţine seama de primejdie şi nu-i în stare să se încovoaie. Într-un cuvînt, le părui demn să sporesc numărul flibustierilor. Totuşi, încă nu-mi propuseră aceasta.

Acţiunea pe care o întreprinseră după aceea englezii nu le izbuti mai bine decît restul. Se străduiră zadarnic să incendieze vasele ameninţate de turnurile fortului. Astfel încît, văzîndu-se gata să rămînă fără merinde şi gîndindu-se că îi înfrîngeam cu propriile lor arme consumînd făina pe care Morpain le-o capturase şi pe care ei o destinaseră flotei lor,hotărîră prudent să se retragă. Nu ne crezură destul de curajoşi să îndrăznim să-i atacăm în timp ce se retrag, şi siguri de aceasta se îmbarcau din nou destul de liniştiţi cînd ieşind pe neaşteptate din pădurile noastre, năvălirăm pe nepusă masă peste cei o mie o sută, o mie două sute de oameni care, în aşteptarea şalupelor, jefuiau cîteva case de pe mal. Uciserăm mulţi dintre ei pînă cînd îşi organizară apărarea, însă nu întîrziară să o organizeze şi fură sprijiniţi numaidecît. Avu loc o luptă dintre cele mai înverşunate, în care din nefericire îl pierdurăm pe domnul de Saillant, unul dintre cei mai curajoşi ofiţeri ai noştri. Baronul de Saint-Castin fu şi el rănit primejdios, ca şi domnul de La Boularderie[1].

Cîţiva flibustieri alături de care luptau mă observară cu plăcere în învălmăşeală. Văzură că după ce îmi frînsesem sabia, mă slujeam de patul puştii ca de o ghioagă, fără să mă înfricoşez de rana pricinuită de un glonţ în coapsă. Aceasta le confirma părerea bună pe care o aveau despre curajul meu şi hotărîră să mă angajeze cu orice preţ în flibustă. Le descoperii intenţia din felul cum mă lăudară în faţa domnului de Subarcas care,ca să mă despăgubească de pierderea puştii pe care o sfărîmasem cu totul pe capetele englezeşti, mi-o dărui pe cea pe care o purta el însuşi. Puşca era foarte bună şi în cele ce urmează m-am slujit cu folos de ea.

În loc să folosească fregata *La Biche* în scopul prevăzut

---

[1] Este ofiţerul căruia, acum cîţiva ani în urmă, i s-a întîmplat un accident la Brest. Oferea o masă cîtorva domni şi doamne din oraş, pe o fregată nouă, pe care voise să le-o arate cu pînzele întinse. Vasul a eşuat sub privirile întregului oraş şi toţi comesenii au pierit (n.a.).

inițial, domnul de Subarcas preferă să o trimită în Franța pentru a duce vestea cu privire la acțiunea englezilor, și îl însărcină pe domnul de Laronde să meargă să dea seama în fața Curții. Mai mulți canadieni făcură călătoria. Pentru algonkinii mei și mine, oricîtă dorință de a porni pe mare am arătat, nu primirăm îngăduința guvernatorului, ce voia să ne țină acolo pînă avea să primească răspunsuri din Franța, ba chiar avînd de gînd să nu ne trimită înapoi în Canada decît la sfîrșitul verii, dacă nu i se dădeau ordine contrare. Îmi arătai cu voce tare nemulțumirea față de purtarea sa,spunînd că mă angajasem să fac incursiuni asupra Noii Anglii și nicidecum să mă închid într-un fort și să-i sporesc garnizoana.

Flibustierii, ca să toarne gaz peste foc, ne spuneau că, în Canada lumea o să-și bată joc de noi dacă o să ne vadă întorcîndu-ne după patru luni sub aripa taților și mamelor noastre, după ce ne luasem rămas bun pentru vreme îndelungată. Ei îmi înfățișau îndeosebi și îmi lăudau tot ce era mai potrivit să-mi măgulească înclinațiile în meseria lor. Ceea ce e plăcut la noi, spuneau ei, este faptul că fiecare-i ofițer și nu muncește decît pentru el. Sîntem toți egali, iar căpitanul nostru nu se bucură de alt privilegiu decît acela de a avea el singur două voturi la sfat; așa se socotește căci, pentru a spune lucrurilor pe nume, n-are decît un vot ca și ceilalți sau, mai degrabă, n-are defel, fiindcă atunci cînd e vorba să se hotărască dacă atacăm sau nu, alternativa nu e la alegerea lui și trebuie neapărat să aleagă atacul, ca să nu fie vreodată silit să lupte împotriva propriei păreri. Ne-ai văzut cu arma în mînă, adăugau ei; ai putut observa că ne place meseria. Trebuie să ne batem? Mergem la bătălie cu curaj. N-avem prilej să arătăm ce putem? Rîdem, bem, jucăm cărți, asta-i ocupația noastră. Poate că te miră că vasele noastre sînt mici; dar gîndește-te că așa sînt mai ușoare și că le vrem astfel ca să le ajungă lesne pe cele pe care voim să le atacăm. Dacă ai avea chef să ni te alături, ai vedea că vasele cele mai mari nu ne înspăimîntă defel. Cu vasele noastre ce au șase sau opt tunuri, cucerim uneori corăbii cu

cincizeci de tunuri și cu echipaje de două, trei sute de oameni. De ce? Pentru că, fără să tragem cu tunurile, mergem dintr-o dată la abordaj și atunci un ofițer curajos face mai mult decît zece ostași.

Ai putut să-ți dai seama după cîtă făină am vîndut guvernatorului, continuau ei, că, din prăzile pe care le dobîndim nu dăm decît o zecime amiralității, iar restul este în întregime al nostru. Îndată ce punem stăpînire pe o corabie, împărțim mărfurile de pe ea la piciorul catargului mare atunci cînd se poate, cînd nu, vindem prada în primul port și împărțim banii. Atunci nu ne supără că sîntem doar puțini: cu cît sînt mai puține părți, cu atît sînt mai mari. De altfel, am dovedit adesea că sînt întotdeauna destui oameni la bord, cu condiția să fie curajoși. Deși, de obicei, nu sîntem mulți cînd atacăm, asta nu ne împiedică să luptăm descoperiți, fără să ne adăpostim după bastingaje sau să ne retragem, așa cum se face pe toate celelalte corăbii.

Toate aceste vorbe și încă multe altele pe care flibustierii mi le spuneau în fiecare zi ca să mă abată de la rostul meu, îmi stîrniră în cele din urmă pofta de a exercita meseria lor cu ei împreună. Le făgăduii să vin cu ei în chip cît mai tainic cu putință în ziua cînd or să plece, deoarece domnul de Subarcas, care bănuia ce pusesem la cale, le interzisese să mă ia cu ei, sub pedeapsa de a-i face să piardă restul ce li se cuvenea pentru făină și pe care trebuia să-l plătească în cambii.

Aveam obiceiul să petrec din cînd în cînd cîte două, trei zile vînînd în pădure cu cîțiva dintre sălbaticii mei, sau să merg de-a lungul țărmului, în explorare. Cînd știui ziua în care vasul trebuia să plece și locul unde trebuia să-l aștept, luai de la magazie provizii pentru cîteva zile și ieșii ca de obicei cu nouă sau zece dintre algonkinii mei pe care-i condusei la locul ce mi se indicase. De îndată ce-l recunoscui, îi pusei s-o ia pe drumul spre Port-Royal și pornirăm prin păduri ca să pot scăpa de ei. Mărturisesc că pentru mine a fost un sfert de oră trist. Gîndindu-mă că aveam să părăsesc prieteni ce mă slujiseră cu

credinţă, oftai de durere şi în pofida firii mele aspre, mă simţeam aproape la fel de îndurerat ca un părinte pe care nevoia îl sileşte să se despartă de copiii săi.

Aveam poate treizeci sau patruzeci de pistoli în moneda ţării, adică în cărţi de joc semnate de guvernator şi de intendent. Voiam să le dau lor, însă nu ştiam cum să procedez. Cu toate acestea îndrăznii să-i spun unuia dintre ei că mă încărcasem în chip nesăbuit cu cărţile acestea, cu atît mai stingheritoare cu cît erau grele şi că îl rugam să le poarte şi el ca să mă despovăreze. După care, oprindu-mă în drum, le spusei să o ia încet inainte , ceea ce făcură crezînd că o să-i ajung din urmă numaidecît. De îndată ce-i pierdui din vedere, mă întorsei spre locul unde îmi dăduseră întîlnire flibustierii şi mă ascunsei acolo aşteptîndu-le sosirea.

Era o mică insulă la douăsprezece sau cincisprezece leghe de Port-Royal. Soarele începea să apună cînd descoperii corabia flibustierilor: era timpul să se ivească. Mişcat de îngrijorarea care eram sigur că avea să-i cuprindă pe sărmanii mei sălbatici, îi deplîngeam şi erau clipe cînd mă simţeam ispitit să mă duc să-i caut în pădure. Sînt sigur că-şi petrecură noaptea căutîndu-mă, ţipînd si urlînd. Oricum ar fi, de îndată ce-i văzui venind pe noii mei însoţitori, încetai să mă ocup de alţii şi nu mă mai gîndii decît să mă remarc în flibustă prin fapte îndrăzneţe.

Primul lucru pe care mi-l spuseră flibustierii fu acela că guvernatorul, încîntat să-i vadă plecînd fără mine, le expediase cambiile în chipul cel mai curtenitor cu putinţă,ceea ce ne dădu un bun prilej de a rîde pe socoteala lui.

Dacă n-aş fi fost convins dinainte, mi-aş fi dat seama repede, că nu mă pot afla în tovărăşia unor oameni cu firea mai asemănătoare firii mele. Mă îmbrăcară într-un veşmînt conform regulamentului, puseră mînă de la mînă toţi şi-mi dădură o pungă de bani să pot să joc cărţi cu ei, căci, în sfîrşit, ce poţi să faci pe mare dacă nu joci cărţi? Nu trebui să-mi dau multă osteneală să mă deprind, şi de aici se născu şi prinse rădăcină în mine blestemata patimă pentru joc pe care

n-aş putea să-mi închipui că aş înfrînge-o vreodată.

La început, mă dădui în spectacol în faţa acestor ostaşi prin naivităţile mele şi prin simplitatea prea ascultătoare cu care îndeplineam tot ce-mi spuneau să fac. Dorinţa de a învăţa meşteşugul marinăresc mă făcea să fiu în stare de orice. De pildă , îmi amintesc că avură răutatea să mă lase cîteva minute să mă chinui să împiedic vasul să se aplece pe valuri, de parcă greutatea corpului meu ar fi putut avea acelaşi efect asupra unei corăbii mari ca asupra unei bărci mici. Din fericire, nu făceam de două ori aceeaşi prostie şi, după cincisprezece zile de la îmbarcare, nu eram mai novice decît alţii.

Într-o zi, doar ca să se înveselească, voiră să vadă dacă fac urît cînd beau vin şi, observînd că nu-mi place defel băutura asta, îmi dădură să beau rachiu. Mă îmbătai cu el fără să şovăi, ajungînd în starea în care doreau ca să mă pună la încercare. Pe măsură ce aburii rachiului îmi tulburau mintea, deveneam tot mai vesel, ceea ce îi sili pe cîţiva dintre confraţii mei să mă întărîte. Căutară să-mi spună lucruri neplăcute şi să mă împingă la capătul răbdării. Mă simţii jignit de-a binelea şi, năpustindu-mă asupra lor cu cuţitul în mînă, nu ştiu ce s-ar fi întîmplat, dacă flibustierii care mă observau nu m-ar fi înşfăcat pe la spate şi legat, pînă cînd mînia şi beţia îmi trecură. Din nefericire, în scena aceasta îl crestai pe un flibustier foarte iubit de tot echipajul, deşi era spaniol. Mă necăjii foarte tare cînd aflai că toate acestea fuseseră o comedie pusă la cale de camarazii mei. Adeseori, aşa sfîrşesc jocurile tinereţii zburdalnice: degenerează în lucruri serioase.

Ardeam de nerăbdare să întîlnim un vas ca să ne luptăm cu el. Eram foarte curios să văd cum o să mă descurc într-o luptă navală şi mărturiseam cinstit flibustierilor că, dacă mă făceau să mai rămîn cîtva timp inactiv, aveau să mă silească să-i regret pe sălbaticii mei. Cu toate acestea, în pofida nerăbdării mele de a face un abordaj, trecu aproape o lună fără să mi se ofere nici cel mai mărunt prilej. În cele din urmă, întîlnirăm totuşi o fregată engleză cu douăzeci şi patru de tunuri

şi cu un echipaj de o sută treizeci de oameni.

Nu fusesem mirat că seara şi dimineaţa se făcea rugăciunea în comun pe vas, însă mi se păru mai presus de orice închipuire să aud echipajul nostru intonînd vesel *Salve*, de îndată ce ajunserăm în bătaia tunului . Într-adevăr, această rugăciune se dovedi foarte potrivită pentru vreo douăzeci dintre noi, care fură ucişi într-un răstimp de o jumătate de oră cît rămaserăm sub focul tunului şi muschetelor engleze, fără să-i putem aborda. De altfel, de îndată ce puserăm piciorul pe puntea lor, terminarăm treaba, iar pentru cinci oameni pe care-i mai pierdurăm în plus, ei avură peste şaizeci de morţi, iar restul se predară.

Morpain şi ceilalţi socotiră că nu se înşelaseră cînd îmi făcuseră cinstea de a mă crede înzestrat cu însuşirile trebuincioase pentru a ajunge flibustier, căci fusesem printre primii care săriseră pe puntea duşmanilor şi se aruncaseră în mijlocul englezilor cărora, totuşi, nu le pricinuisem mult rău, deoarece nu-mi lăsară timp şi îmi dăruiră un glonţ, fără să mai vorbim de o lovitură de spadă pe care o primii.

Aceste două răni mă opriră pur şi simplu şi mă scoaseră din luptă. Dintre ai noştri opt sau nouă fură şi ei răniţi, duşmanii trăgînd în noi prin ferestruicile lor două sau trei salve de muschete mai înainte de a coborî pavilionul ca să arate că se predau.

Printre flibustieri este obiceiul ca fiecare să aibă un marinar pe care-l numeşte prietenul, fratele sau asociatul său. Marinarul acesta îl slujeşte cînd e bolnav, îl veghează, are grijă de el şi îl moşteneşte cînd moare. Dacă mi-aş fi pierdut viaţa, nu l-aş fi îmbogăţit prea mult pe al meu; partea noastră nu era prea mare: captura nu merita cît ne costase. O vîndurăm în Port de Paix[1], în insula Santo Domingo.

[1] E doar un tîrg mare pe coasta de nord a insulei, dar are un port foarte bun (n.a.).

Ajungînd în ţara aceasta, fui uimit de căldurile de aici, cu care nu auzisem vreodată vorbindu-se de zone toride. De îndată ce mă văzui vindecat de răni şi în stare să pot ieşi, mă dusei să mă plimb în port şi aflai că e un om din Montreal stabilit la cîteva leghe de acolo, într-o locuinţă frumoasă. Mi se spuse numele lui, îi cunoşteam familia; îmi propusei să mă duc la el şi să petrec cîteva zile ca să văd dacă şi la ţară e tot atît de cald ca la tîrg.

Căpitanul nostru dădu poruncă să fiu dus acolo, după ce mă asigură că mai devreme de o lună nu vom fi în stare să ieşim pe mare. Aşa credea el, însă chiar a doua zi după plecarea mea, fiind anunţat că un vas englez, care tîra după el o captură franceză, tocmai trecuse pe lîngă port, se informă de drumul pe care apucase şi porni îndată pe urmele lui, fără să mă mai aştepte şi chiar fără să mă anunţe, astfel că după cincisprezece zile cînd mă întorsei la Port de Paix, nu mai găsii pe nimeni.

Auzisem spunîndu-se că uneori se stă cîte trei sau patru luni pe mare, fără escală în vreun port. În afară de faptul că nu mă simţeam dispus să rămîn atîta timp inactiv, nu ştiam dacă vasul lui Morpain o să se întoarcă să ancoreze aici. Avui totuşi răbdare să mai stau atîta timp cît îmi mai rămîneau bani; după care, gazda mea mă sfătui să mă îndrept spre Cap, care e la cincisprezece leghe de acolo, spunîndu-mi că în locul acela se află întotdeauna cîte un flibustier şi că, adesea, se vedeau chiar şi mai mulţi care făceau escală împreună.

Plecai la Cap; îmi amintesc că nu aveam drept armă decît cuţitul, iar drept garderobă, doar o cămaşă, pantalonii şi o hăinuţă care, din albă cum fusese, ca şi restul, căpătase o culoare cenuşiu-închis, pe care o făcui s-o piard ă într-un rîuleţ foarte frumos întîlnit în drum. Spălîndu-mă astfel, îmi continuai drumul, lăsînd soarelui grija de a mă usca. Pe la sfîrşitul zilei, zării şase călăreţi, care păreau să se plimbe pe cîmpie. Se apropiară de mine şi începură să-mi pună întrebări. Le mărturisii cu nevinovăţie cine sînt şi unde mă duc. Atunci, ei îmi spuseră

că e primejdios pentru mine să călătoresc pe jos, că o să dau de mai multe rîuri pe care n-o să le pot trece înot fără să mă expun să fiu mîncat de peştii[1] monstruoşi de care sînt pline.

- Nu mă tem de peşti, domnilor, le spusei; înot la fel de bine ca şi ei, iar ei n-au sabie ca mine.

Acest răspuns şi mai multe altele pe care le dădui îi făcură să vrea să mă oprească şi să-mi fie de folos, după cum îmi dădui seama după aceea. Cel mai însemnat dintre domnii aceştia era un căpitan de coastă numit Rémoussin, creol, ca şi soţia lui; iar persoanele care-l însoţeau erau, în majoritate, rudele lui. Stăpînea bogăţii mari, iar locuinţa lui cuprindea o mică lume de negri. Domnul de Rémoussin mă invită foarte politicos să stau cîtva timp la el şi, văzînd că mă împotrivesc, îmi spuse:

- Cel puţin, rămîneţi cu noi pînă mîine. Nu voi accepta ca atît de aproape de casa mea, un om de onoare ca dumneavoastră să-şi petreacă noaptea sub cerul liber.

Degeaba le spusei că din copilărie, printre sălbatici, mă obişnuisem să dorm pe pămînt, împotrivirea mea fu zadarnică. Doi dintre călăreţi descălecară de pe cal şi mă urcară cu sila pe crupă, înapoia domnului de Rémoussin. N-aş fi avut nevoie de ajutorul lor, nici chiar de scări, ca să urc de bună voie, însă eram descumpănit, neştiind ce hotărîre să iau. Mă puneau în încurcătură mai mult prin politeţea lor, decît dacă m-ar fi atacat toţi şase deodată.

Cînd te afli intr-o ţară străină, cu chipuri noi, nu ştii dacă mîngîierile lor sînt preludiul binelui sau al răului pe care vor să ţi-l facă. După deosebirile dintre popoare, unele te înşală şi te duc la moarte prin aceleaşi mijloace pe care altele le folosesc ca să-ţi dea ajutor. E o încurcătură în care m-am pomenit de multe ori, şi sincer să fiu, cu prilejul de faţă nu mi-a lipsit neîncrederea. Deşi oamenii aceştia, îmi spuneam, vorbesc franceza, sînt englezi, care o să mă pună în lanţuri sau o să mă ucidă cu cruzime: măcar dacă s-ar da în vileag ca vrăjmaşi, aş ucide pe vreunul dintre ei şi aş muri mulţumit.

[1] Aceşti peşti se numesc *caimani* (n.a.).

Totuşi credeam că în ţara asta nu sînt decît francezi şi spanioli ce trebuiau să fie atunci uniţi prin interese, însă, pe de altă parte, îmi aminteam că flibustierii îmi spuseseră că în pofida alianţei acestor două neamuri, trebuia să te cam fereşti de cel din urmă, care uneori înjunghia omul mîngîindu-l.

Erau de asemenea clipe cînd îmi închipuiam că sînt hoţi, iar cînd mă opream la gîndul acesta mi se părea că nu au pricini întemeiate să se felicite că m-au întîlnit, deoarece n-aveam toţi banii, ci doar vreo treizeci de parale sub formă de mărunţiş, cît să-mi ajungă să străbat cele paisprezece leghe. Altă încurcătură: nu mersesem niciodată călare, îmi dădeam multă osteneală să mă ţin bine şi mă temeam ca nu cumva, căzînd să-i fac pe cei ce mă călăuzesc să rîdă pe socoteala mea.

Locuinţa unde mă duceau nu era departe, ajunserăm la ea curînd.

- Hei, doamnelor, strigă domnul de Rémoussin chemîndu-le pe soţia lui şi mai multe rude care erau cu ea, vă aduc un sălbatec ciudat. Fără să vă duceţi în Canada, o să vedeţi un irochez, dar un irochez care n-o să vă înfricoşeze.

La cuvintele irochez, doamnele care şi-l închipuiau ca pe un monstru, asemănător cumva negrilor lor, veniră să mă privească şi văzură, nu fără mirare, un băiat cu o înfăţişare destul de plăcută, alb şi blond cum sînt de obicei canadienii.

Deşi la vedera acestor persoane drăguţe mă simţii întrucîtva liniştit, zicîndu-mi că sînt printre oameni cumsecade, nu mă stăpînii să-mi iau, apropiindu-mă de ele o înfăţişare ce semăna întrucîtva cu a irochezilor. Trebuie să mă iertaţi, însă nu eram în stare să stau de vorbă cu sexul frumos. Cu toate acestea, atunci nefiind silit decît să răspund la întrebările cu privire la Canada, la sălbatici şi la felul lor de viaţă, nu-mi fu greu să le mulţumesc. Îmi dădui chiar seama că le înveselesc foarte mult, în pofida a ceea ce aş numi vorbele buruienoase cu care îmi presăram povestirea. Doamnele descopereau la mine o naivitate ce le bucura.

Ni se servi o cină minunată. Nimic nu-mi lipsi ca să fiu încîntat de cină, decît îngăduinţa de a bea apă curată; dar toţi comesenii mă sileau să beau vin după exemplul lor, ceea ce făceau cu purtări atît de îndatoritoare, încît nu mă puteam apăra, oricît de puţin îmi plăcea băutura aceasta. Ea îmi dădea atîta vioiciune, încît comesenii, mărturisind că sînt curioşi să ştie de ce îi părăsisem pe irochezi, iar apoi Canada, avură de ce să fie mulţumiţi de cuvîntarea pe care le-o ţinui cu privire la aceasta. Mai cu seamă înfăţişai în amănunt asediul cetăţii Port-Royal, atacarea vasului englez şi capturarea lui, fără să uit nici cea mai neînsemnată întîmplare. Ceea ce e amuzant e că la fiecare frază spuneam: "Oh, o să mă duc din nou pe mare!", iar refrenul acesta îi făcea pe comeseni să izbucnească în hohote de rîs.

Doamna de Rémoussin, mirată să vadă că, la o vîrstă atît de tînără, nu mă gîndesc decît la lupte, mă învinui întrebîndu-mă răutăcios cîţi englezi mîncasem de cînd colindam mările, neîndoindu-se defel că fusesem destul de neomenos să urmez obiceiul sălbaticilor, care spun că un vrăjmaş înfrînt sporeşte cu făptura lui cantitatea de merinde. Simţii că merit înţepătura aceasta batjocoritoare şi că greşesc schiţînd portrete atît de crude în faţa doamnelor. Însă e o regulă generală că fiecăruia îi place să vorbească despre sine. Totuşi , după aceea mă purtai cu mai multă reţinere.

Cînd ne ridicarăm de la masă, domnul de Rémoussin mă conduse el însuşi într-o încăpere unde îmi spuse:

- Iată camera şi patul dumneavoastră; aveţi nevoie de odihnă şi aici o puteţi avea ca şi cum aţi fi acasă. O să vi se aducă tot ce trebuie pentru noapte. Dacă vă trebuie altceva, n-aveţi decît să cereţi fără să vă sfiiţi.

Ieşi spunînd aceste cuvinte şi două negrese veniră să întindă pe pat două cearşafuri dintre cele mai fine, apoi îmi înfăţişară o cămaşă, o bonetă şi prosoape, în timp ce doi negri, care aduseseră un lighean mare cu apă limpede, îmi repetau fără încetare: "Spălat, stăpîne, spălat." Întrucît nu eram făcut pentru asemenea ceremonii, îi priveam liniştit pe negri, fără să le răspund. Ei socotiră tăcerea mea drept consimţămînt şi se pregătiră să mă dezbrace, dar, puţin satisfăcut de graba valeţilor mei, tocmai eram pe cale să-i dau afară, cînd domnul de Rémoussin care, din apartamentul lui, auzea gîlceava noastră, veni să mă întrebe de ce mă port astfel. Îi răspunsei că nefiind în stare să-i apreciez amabilitatea îmi era deajuns să-mi petrec noaptea în coliba unuia dintre negrii lui ca să-l stingheresc cît mai puţin şi ca să plec la revărsatul zorilor.

- Nu ţineţi seamă de gazda dumneavoastră, îmi replică el, dacă vă puneţi în gînd să ne părăsiţi chiar de mîine dimineaţă. N-o să vă îngăduim aşa ceva; cunoaştem prea bine primejdia care v-ar ameninţa dacă v-aţi continua drumul. Dacă vreţi neapărat să vă duceţi la Cap, în loc să vă aşteptaţi aici tovarăşii, vă făgăduiesc să vă duc eu însumi cît mai degrabă cu piroga[1] mea. Pînă atunci, adăugă el punîndu-mi opt sau zece ludovici de aur în buzunar, iată cu ce să vă distraţi şi să jucaţi cu noi, dacă vă face cumva plăcere. În sfîrşit, socotiţi-mă, vă rog, fratele dumneavoastră şi fiţi liniştit.

Purtarea aceasta atît de nobilă şi de generoasă a stăpînului mă făcu să primesc fără fasoane serviciile sclavilor săi; lăsîndu-mă în voia negrilor, fui în curînd dezbrăcat, spălat, masat şi culcat. Pot spune că a doua zi şi în zilele următoare mă tratară ca pe un copil răsfăţat. Doamnele, ca şi bărbaţii, îmi arătau bunăvoinţă pe întrecute. Era cîştigător cel care avea mai multă grijă de mine; asta mă făcu să simt bine deosebirea dintre ajutorul pe care-l poţi astepta de la sălbatici şi cel pe care un nefericit îl are de la un neam civilizat, omenos şi îndatoritor. Astfel este, printre altele, neamul francezilor îndeosebi în insulele acestea.

Nefiind obişnuit cu căldura prea mare a climei, de obicei

---

[1] Un fel de barcă, făcută dintr-un singur trunchi de copac, întîlnită mai cu seamă în America meridională. Aceste pirogi sînt uşoare, iar unele dintre ele pot duce pînă la cincizeci de persoane (n.a.).

rămîneam cu doamnele în timp ce soţii lor călăreau şi făceau plimbări spre ţărm. Locuinţa era un adevărat serai pentru femeile acestea nefericite; nu-i vedeau decît pe soţii lor, ba mai mult, le aveau rivale pe negresele lor. Cîteva femei dintre rudele doamnei de Rémoussin, care observară prea bine lucrul acesta se plîngeau destul de tare, însă aveau de-a face cu soţi cărora puţin le păsa.

Una dintre soţiile neglijate care, pe cît se părea, îndura mai greu decît celelalte această înstrăinare a capitalurilor ei, îşi aruncă privirea spre mine voind să se despăgubească. Îmi făcu toate avansurile unei femei cinstite ce urmăreşte un ţel pe care şi-l reproşează fără să poată renunţa la el. Însă pe atunci eram atît de puţin instruit în această privinţă, încît, în afară de cazul cînd mi-ar fi spus: "Bea!" n-aş fi îndrăznit niciodată să mă ating de pahar. Adesea ea mă hărţuia cu insistenţele, cînd eram singuri, îmi prindea mîinile şi le strîngea între ale ei; privindu-mă cu patimă, mă căina pentru răul pe care mi-l pricinuia căldura climei şi pentru rănile pe care le primisem la atacul vasului englez, şi mă îndemna cu tandreţe să nu mai caut altele noi. Nu e oare păcat, spunea ea, că tînăr şi drăguţ cum eşti ai îmbrăţişat cea mai grea şi mai primejdioasă dintre toate îndeletnicirile? Nu ţi-ar plăcea mai mult să rămîi cu noi în singurătatea aceasta minunată, decît să te expui atîtor primejdii? Sînt convinsă, adăugă ea, că ai mai mult gust decît soţii noştri, şi că o să ne preferi negreselor. Spuneţi, domnule de Beauchesne, nu-i aşa că merităm mai mult ca ele? Vă mărturisesc că la întrebări care-mi îngăduiau să cîştig cu atîta uşurinţă, nu ştiam să răspund decît "Da, doamnă; sînteţi prea amabilă, doamnă".

Cei mai mulţi dintre cititorii mei vor spune fără îndoială că jucam un adevărat rol de neghiob; sînt de acord, însă unii or putea striga: o, preţioasă neştiinţă! O, prea fericită simplitate! Sigur e faptul că dacă aş fi încălcat legile ospitalităţii profitînd de slăbiciunea pe care ele o aveau faţă de mine, domnul de Rémoussin şi toate rudele lui ar fi putut foarte bine să mă pedepsească. Oricum ar fi, astăzi nu-mi reproşez, amintindu-mi de aventura aceasta, decît că uneori m-am căit că am fost prea cinstit.

Doamna care mă întărîtase zadarnic nu uită să le spună celorlalte că mă crede neştiutor într-ale dragostei. Toate gîndiră acelaşi lucru despre mine. Unele rîdeau, însă erau altele care spuneau foarte serios: păcat. Li se părea un mare defect la un adolescent cu chipul meu. Ele vorbiră despre asta soţilor lor, apoi zvonul se răspîndi printre negri şi în curînd ajunsei, fără să-mi dau seama, batjocura casei.

Pentru păcatele mele, o blestemată de negresă dintre cele mai răutăcioase, ce-i slujea drept cameristă doamnei de Rémoussin, se oferi să le răzbune pe doamne pentru răceala mea. Ea se lăudă că va afla calea de a-mi face poftă de femei. Toată lumea aplaudă această iniţiativă care păru demnă de răsplată. Patru domni făgăduiră fiecare cîte un ludovic de aur întreprinzătoarei dacă izbutea.O, oameni ai lumii, cît de trudnic îi este nevinovăţiei să se păstreze vreme îndelungată printre voi!

Negresa nu-şi pierdu vremea; chiar în aceeaşi seară, această slujitoare a diavolului, purtîndu-se cu mine de parcă aş fi fost sălbatic şi nu flibustier, veni la mine în cameră. Domnul de Rémoussin şi prietenii săi ascultau la uşa mea. Negresa se apropie de patul meu cu neruşinare şi mi se adresă:

- Domnule canadian, mi-am dat seama că mă iubiţi şi nu vreau să vă mai fac să suferiţi.

Dacă aş fi fost treaz de-a binelea, acest început uimitor ar fi fost mai potrivit să-mi sprijine virtutea decît să o perverteasă. Aş fi respins fără îndoială mîngîierile unei neruşinate a cărei urîţenie o cunoşteam, însă eram cu totul adormit şi prin urmare n-am decît o idee foarte tulbure cu privire la primirea pe care i-o făcui.

Cu toate acestea, domnii noştri, care nu credeau că îşi dăduseră banii pe nimic, nu conteneau să se înveselească între ei de festa pe care mi-o făcuseră. A doua zi în timpul cinei, începură să se războiască cu doamnele asupra faptului că ele

nu cunosc arta de a-şi înveseli oaspetele.

- Într-adevăr, doamnelor, spuse domnul de Rémoussin, ni se pare că ar trebui să ne scutiţi de grija de a născoci distracţii ca să-l oprim în casa noastră. E ruşinos pentru voi că farmecele voastre singure n-au puterea de a i-o face plăcută.

- Ceea ce ne mîngîie, răspuse rîzînd doamna de Rémoussin,e faptul că inima domnului cavaler nu e accesibilă decît gloriei. E o cucerire interzisă dragostei.

- Dacă nu e simţitor la ceea ce preţuim, adăuga altă doamnă, cel puţin nu ne face nedreptatea de a ne prefera nişte monştri ca amantele dumneavoastră.

- Aveţi o părere prea proastă despre domnul cavaler, spuse alt bărbat, a mea îi este mai prielnică. Pariez că monştrii aceştia nu-i displac şi că, asemeni nouă, e dus în ispită de dragostea africană.

- Ah, asta nu! strigai deodată. Ar trebui să-mi fi pierdut bunul simţ şi vederea ca să fiu în stare să fac asemenea alegere; n-aş putea crede că există vreun bărbat pe lume care socoteşte drăguţe nişte făpturi atît de urîte.

- Îl auziţi, doamnelor, continuă domnul de Rémoussin. Trebuie să-i fiţi recunoscătoare domnului cavaler pentru ceea ce spune, pentru că nu vorbeşte astfel decît din politeţe şi din consideraţie pentru dumneavoastră.

- Nu, domnule, îi răspunsei, mi se pare că trebuie să mă cunosc pe mine însumi. Încă o dată, nu-mi plac defel frumuseţile acestea infernale şi n-o să-mi placă niciodată.

La replica mea, domnul de Rémoussin, chemînd-o pe negresa care mă sedusese, îi spuse:

-Vino, Angolette, vino să-l dai în vileag pe domnul cavaler.Spune-ne adevărul, fata mea, n-o să-ţi facem nici cel mai mic rău, dar dacă minţi, o să pun să te lege de un stîlp şi să-ţi dea cincizeci de bice zdravene. Ce s-a întîmplat azi noapte între domnul acesta şi tine?

Angolette povesti tremurînd aventura nocturnă, ba chiar mai mult decît fusese în realitate. Doamnele, care o cunoşteau pe individă drept o neruşinată obişnuită să joace asemenea feste, nu-mi făcură cinstea de a mă crede, orice le spusei ca să le conving că negresa debita o minciună. Încurcătura mea, mirarea femeilor şi batjocura bărbaţilor formau un tablou destul de glumeţ. În ce mă priveşte,n-aveam nici un chef să rîd, cu plăcere aş fi strîns-o de gît pe neruşinata care era pricina stînjenelii mele. Dacă aş fi avut să-mi reproşez o greşeală de neiertat, ea ar fi fost pe deplin ispăşită de ruşinea mea. Două sau trei zile nu îndrăznii să privesc doamnele în faţă. Însă amărăciunea pe care o simţii fu atît de puternică, încît îmi pricinui o boală de pe urma căreia aş fi murit cu siguranţă, fără îngrijirile extraordinare pe care le primii.

Nemaiputîndu-mă hotărî să ţin tovărăşie doamnelor cînd soţii lor lipseau, mă plimbam prin locuinţă singur.Plimbîndu-mă, culegeam şi mîncam portocale, şi într-o zi mîncai atîtea, încît noaptea avui temperatură şi o diaree îngrozitoare. Stomacul începu şi el să se umfle, aşa cum se întîmplă celor mai multe dintre persoanele ce vin din Franţa în insulele acestea. Cînd se văzu că e boala numită *rău de stomac*, îmi dădură doi negri dintre cei mai voinici care, luîndu-mă de braţ, mă plimbau cu sila, punîndu-mă să urc şi să cobor pe drumuri foarte accidentate şi pline de urcuşuri şi coborîşuri. Fără acest exerciţiu anevoios , care e singurul leac al bolii, bolnavul cade, fără voia lui, într-un fel de amorţeală în timpul căreia picioarele i se umflă şi ele, după stomac, şi îşi revine rareori.

În afară de negrii care mă plimbau ziua, îmi trebuiau alţii care să mă vegheze noaptea, şi aceştia nu aveau mai puţină treabă decît cei dintîi. Erau siliţi să mă ţină cu forţa, iar uneori să mă lege, altfel poate m-aş fi rănit sau ucis în accesele mele de febră care, de obicei, erau foarte violente. În delirurile mele, mă vedeam mergînd la abordaj sau la vînătoare cu irochezii. La sfîrşitul unei asemenea crize, devenind din nou conştient, o zării pe negresa Angolette lîngă pat.

Într-un prim avînt, mă simţii ispitit să mă prefac că accesul nu-mi trecuse, să o înşfac şi să mă răzbun cu pumnii pentru

festa pe care mi-o jucase. Începusem chiar să strig în irocheză: *Thetiat beghein kahoonrai, kahoonrai, acistah*[1]. Însă observînd că sărmana fată își dădea osteneala să mă ajute, nu mă putui hotărî să-i răsplătesc atît de rău serviciile.

Negrii care, în fiecare noapte, se ocupau de mine nu mai erau în stare să muncească ziua, ceea ce nu contenea să-i pricinuiască pagube domnului de Rémoussin. Din fericire, boala mea nu dură mult și, treptat, mă înzdrăvenii în sfîrșit. Emoționat de atențiile gazdelor mei, ca și de atențiile întregii lor familii, cred că aș fi renunțat la mare ca să rămîn pentru totdeauna cu ei, cînd Morpain veni să ancoreze la Port de Paix. El trimise mai mulți flibustieri să se informeze prin regiune cu privire la mine: eram prea aproape de oraș pentru ca investigațiile lui să fie zadarnice. De altfel, în imprejurimi, nu se vorbea decît de irochezul domnului de Rémoussin. Doi dintre tovarășii mei sosiră deci în curînd la el și părură grozav de bucuroși revăzîndu-mă.

Deși sosirea lor făcu puțină plăcere în casa aceasta deoarece veneau să mă smulgă din ea, fură bine primiți. Atît de mare era prietenia pe care o aveau pentru mine, încît plecarea mea întristă pe toată lumea. Nici acum nu mă pot gîndi la asta fără să mă simt înduioșat. Nimeni nu voi să-mi spună rămas -bun. Doar domnul de Rémoussin avu puterea să mă vadă plecînd. Îl încredințai că n-o să uit niciodată ce făcuse pentru mine; îi spusei că nu-i pot oferi decît brațul meu, dar că, dacă se întîmplă să aibă nevoie de el, ca și de întregul echipaj, îl rog să conteze pe mine, că toată viața o să-mi fac o datorie din a-mi vărsa pentru el pînă la ultima picătură de sînge.

- Ceea ce îți cer, dragă cavalere, îmi răspunse cu ochii în lacrimi, e să nu ne uiți și să ne dai vești despre domnia ta cît mai adesea cu putință. Îți doresc să nu ai nevoie de noi, adăugă el, însă oricum ți-ar fi soarta, să socotești întotdeauna casa mea ca și cum ar fi a dumitale.

---

[1] Adică: "La arme, fraților, la arme, foc!" (n.a.).

Rostind aceste cuvinte, mă îmbrățișă drăgăstos și ne despărțirăm. Ca o culme a dărniciei, porunci să fiu condus la Port de Paix cu patru cai încărcați, unul cu haine și cu lenjerie pentru mine, iar ceilalți cu portocale, rachiu și răcoritoare pentru corabia noastră.

Morpain fu încîntat să mă revadă așa cum mă lăsase, vreau să spun foarte dispus să împart cu el noi primejdii. Mi se păru că se petrecuseră multe schimbări pe bordul său. Nu văzui decît chipuri necunoscute. Aceasta e soarta flibustierilor: rareori îmbătrînesc în meserie. Morpain îmi spuse că primii mei soți, pieriseră aproape cu toții în trei lupte unde făcuse trei capturi deosebite și că acum căuta peste tot oameni curajoși care să-i înlocuiască.

Întrucît nu era vina mea că nu luptasem alături de ei, îmi avui partea mea la fel cu ceilalți din prăzile dobîndite. Acestea erau destul de mari și nu mă miră faptul că mă pomenii bogat atît de repede. Crezui că îmi trimite cerul toate bunurile acestea ca să-mi dovedesc recunoștința față de domnul de Rémoussin. Dădui cîteva mobile ce-mi căzuseră la sorți pe un ceas de aur care-i revenise unuia dintre tovarășii mei, îl pusei într-un mic coș sub un sul de două sute de ludovici și trimisei darul meu domnului de Rémoussin printr-un burghez pe care-l știam că se ocupă de afacerile lui în port și avea grijă să-l vestească tot ce se întîmplă acolo.

Îl însărcinasem pe comisionarul meu să spună că plecasem și că ne văzuse departe de port, însă nu-mi dădu ascultare, deoarece îmi aduse coșul înapoi în aceeași seară cu o lungă scrisoare prin care domnul de Rémoussin îmi reproșa purtarea care-l făcea să se teamă, spunea el, că nu primisem semnele prieteniei sale cu tot atîta plăcere cu cîtă mi le dăduse el. Cu toate acestea, mă vestea că, pentru a nu refuza totul, își păstrase ceasul. Era adevărat: pusese în locul lui douăzeci și cinci de ludovici, mai mult decît valora. În sfîrșit, era scris că o să am față de acest bărbat îndatoritor toate obligațiile de pe lume, fără să-i pot arăta după aceea că-i sînt recunoscător,

căci atîta timp cît am vînturat de atunci mările, n-am avut prilejul să fac escală în Port de Paix, oricît aş fi dorit, iar pe mare n-am întîlnit pe nimeni care să vină din acest port şi căruia el să nu-i fi cerut veşti despre mine[1].

Patru sau cinci zile după ce mă dusei la Morpain, acesta putu să plece. Ne îndepărtarăm spre coastele Jamaicăi şi capturarăm cîteva în cele cinci luni cît rămaserăm acolo. Pe ultima o vîndurăm la Petit-Goâve, unde domnul conte de Choiseul era guvernator. Era un vas încărcat cu vin de Madera, ceea ce îi făcu mare plăcere acestui senior, ca şi întregii regiuni. Ne trebuiră mai multe luni să ne călăfătuim corabia, care era în stare proastă. În acest răstimp, domnul de Choiseul, ca să ne dea de lucru, hotărî să ne pună să facem cîteva curse sub comanda unui bătrîn şi vestit flibustier ce se retrăsese de pe mare ca să trăiască liniştit într-o casă bogată pe care o avea lîngă Petit-Goâve. Era renumitul Montauban care, în războiul trecut, dusese la Bordeaux cinci vase englezeşti capturate care aduseseră atîţia bani în oraş.

Domnul de Choiseul îl smulsese cu mare greutate pe Montauban din refugiul său, fie că flibustierului nu-i mai plăcea decît odihna, fie pentru că avu un presentiment cu privire la ceea ce avea să i se întîmple. Cu toate acestea, se dădu bătut şi acceptă să plece în misiune, cu o fregată frumoasă cu paisprezece tunuri: domnul de Choiseul, care o avea în port i-o dărui. Ea se numea *Neron*. De îndată ce aflarăm că Montauban urma să pornească din nou pe mare, ne angajarăm aproape toţi cu acest erou al flibustei: Ridicarăm pînzele în zgomotul fanfarelor şi al tunului din port. Parcă am fi fost siguri de izbîndă.

În drum spre Jamaica, trecînd pe lîngă un mic port numit Caye Saint-Louis, descoperirăm un vas spaniol care făcuse

[1] Sosind la Nantes în 1712, am aflat de la cîteva persoane din Santo Domingo ce pretindeau a fi rude de-ale lui, că murise cu puţin timp în urmă. L-am regretat mai mult decît pe tatăl meu (n.a.).

escală ca să scape de un vas englezesc de pază a coastei ce-l urmărise două sau trei ore. Acest vas spaniol avea patruzeci de tunuri şi echipaj redus, deşi era încărcat cu piaştri. E adevărat că nu ştiuse că navighează singur, îndepărtîndu-se de mai multe alte vase din pricina furtunii. Căpitanul ne întrebă dacă nu vrem să-l escortăm pînă la Havana, oferindu-ne pentru asta cîţi bani am fi dorit. După ce ţinurăm sfat, îi răspunserăm că o călătorie pînă la Havana ne-ar îndepărta prea mult şi ne-ar stingheri planul pe care îl aveam şi pentru îndeplinirea căruia ni se dăduse un anumit răstimp, că aveam să încrucişăm pe coastele Jamaicăi, şi că tot ce putem face pentru el era să-l ducem pe coastele Cubei în portul Santiago sau poate în Espirito Santo.

Căpitanul spaniol acceptă oferta noastră, iar Montauban, care era cunoscut de majoritatea oamenilor echipajului lui, jură pe viaţa noastră că, pînă cînd o să fie în siguranţă, n-o să-i părăsim decît ca să-i atacăm pe englezii pe care i-am putea întîlni din întîmplare; că în acest caz nu ceream de la ei decît amabilitatea de a ne aştepta, făgăduindu-le să ne alăturăm lor iarăşi după expediţie. Spaniolii, încîntaţi să ne aibă drept apărători ai piaştrilor lor, navigau bucuroşi în tovărăşia noastră, dîndu-ne mii de semne de recunoştinţă şi, ca să ne îndemne şi mai mult să le fim credincioşi, nu trecea nici o zi fără să ne ospăteze pe grupuri la bordul lor.

Într-o noapte timpul rău ne îndepărtă mult de ei, iar a doua zi, pe la ora zece dimineaţa cînd îi revăzurăm, observarăm că sînt la distanţă de două bătăi de tun de o fregată engleză cu treizeci şi şase de tunuri. Cînd îi ajunserăm pe spanioli, ne spuseră că se prefăcuseră că vor să se îndrepte spre englezi, însă că, de fapt, nu avuseseră nici un chef.

În ce ne priveşte, noi nu făcurăm atîtea fasoane: urmărirăm vasul englezesc şi-l ajunserăm în scurtă vreme, cu toate că era un voalier destul de bun. Trebuie să fiu drept faţă de căpitanul spaniol: făcu tot ce putu să ne urmeze şi să caute împreună cu noi norocul în luptă. Aveam la bordul nostru patru spanioli cu care petrecusem noaptea jucînd cărţi. La început nu rămaseră

spectatori inactivi, însă deveniră în curînd văzîndu-ne deodată pe vreo douăzeci de flibustieri pe puntea fregatei ucigîndu-i pe englezi cu atîta avînt, încît chiar şi fără să fim sprijiniţi de confraţii noştri şi de vasul spaniol ce se apropia, i-am fi silit să se predea. De altfel, cei patru *señores cavalleros* care erau la bordul nostru îi spuseră căpitanului lor, după acţiune, că sîntem diavoli şi nu oameni. Partea cea mai bună a prăzii noastre consta în o sută treizeci de negri pe care-i trimiserăm la vînzare la Saint-Louis, numai că nu avurăm nici un folos de pe urma lor, deoarece nu mai auzirăm nimic despre ei, nici despre vasul ce-i ducea.

Dacă le arătarăm spaniolilor felul în care ne luptam, după aceea îi făcurăm să afle că, printre flibustieri cuvîntul de onoare nu înseamnă mai puţin decît pentru războinicii cei mai curtenitori. Într-o zi, unul dintre ai noştri al cărui nume l-am uitat, ameţit de cît băuse cu spaniolii la bordul lor,ne spuse cînd se întoarse pe corabie că, dacă am voi să-i urmăm sfatul ne-am îmbogăţi dintr-o lovitură, fără să ne expunem nici celei mai mici primejdii. Îl întrebarăm cum.

- Capturînd, spuse el, vasul spaniol pe care-l escortăm. Ne retragem cu el la Bucator, după ce ne descotorisim de echipaj.

Montauban, la vorbele acestea, ne privi fix pe toţi, parcă pentru a ne citi în priviri ce putem gîndi despre o asemenea propunere; şi deşi nu fu nimeni printre noi care să nu pară indignat, ne zise:

- Domnilor, vă cedez funcţia pe care mi-aţi acordat-o, dacă trebuie să fiu martor la nepedepsirea unei propuneri de trădare: mai degrabă debarcaţi-mă pe uscat, pe cel dintîii ţărm, vă cer favoarea asta.

- De ce să ne părăsiţi, domnule? îi răspunseram noi.E oare cineva aici de acord cu mişelia ce vă face silă? Laşul care a gîndit-o e cel ce trebuie să se despartă de noi. Să se ducă să-şi caute complici aiurea.

Ţinurăm îndată sfat cu privire la pedeapsa pe care să o dăm acestui ticălos, şi se hotărî să-l debarcăm pe uscat îndată; chiar

jurarăm ca nici unul dintre noi să nu mai îngăduie după aceea să fie primit pe vreo corabie de flibustieri.Navigarăm în grabă spre Cuba, iar patru bărbaţi coborîndu-l în şalupă, îl duseră spre coastă, mai precis la Capul Crucii, unde rămase înarmat doar cu sabia şi fără alte merinde decît cele pe care le avea în stomac.

Spaniolii, departe de a bănui de ce ne purtăm astfel cu unul dintre tovarăşii noştri, interveniră cu tărie în favoarea lui. Zadarnic insistară să le spunem ce făcuse, nu aflară decît cînd se putu vedea portul lor, de la însuşi Montauban, care îi făcu mărturisirea aceasta căpitanului cînd îl părăsi, negăsind cu cale să i-o spună mai înainte, de teamă să nu-l îngrijoreze. Spaniolii cărora căpitanul le dezvălui această taină ne făcură daruri mult mai mari decît am fi putut cere de la ei şi fură atît de mulţumiţi de felul în care ne purtaserăm cu flibusticrul trădător, încît răspîndiră zvonul despre această faptă în toate insulele, cu laude nesfîrşite, de parcă omul cinstit ce-şi face datoria merită laude.

Continuarăm să navigăm încă două luni pe marea aceea.În tot acest răstimp avurăm multe clipe de răgaz pe care, de obicei le foloseam să ne distrăm, fie să jucăm cărţi sau să bem rachiu, fie să-l ascultăm pe Montauban povestind ce ştia din istoria flibustei în timpul ultimului război. Povestirile pe care ni le spunea ne încîntau. Printre altele, ne făcea mare plăcere să ascultăm descrierea luptelor la care luase parte şi unde făcuse minuni de vitejie.

- Domnilor, ne spunea într-o zi, de vreme ce m-am văzut în fruntea unor flibustieri curajoşi ca dumneavoastră, pot să vă asigur ca n-a trecut vreun an fără să-mi văd înnoindu-se aproape tot echipajul, ceea ce nu trebuie să vă mire, deoarece se poate paria doi contra unu că un flibustier nu face niciodată trei campanii întregi.

Astfel, prieteni, urmă el, vă sfătuiesc să vă restrîngeţi după exemplul meu, şi să vă retrageţi de îndată ce veţi fi cîştigat ceva. Cînd îmi amintesc toate primejdiile cărora m-am expus, mă socotesc un om unic în breasla mea, pentru că am avut fericirea să rămîn pînă acum în viaţă. O să mă învinovăţiţi

poate că, după cele ce v-am spus, am pornit în aventura aceasta nouă cu voi, dar domnul de Choiseul are putere deplină asupra mea A dorit să-i dau acest semn de respect şi n-am putut să-l refuz. Cu siguranţă că nu lăcomia m-a făcut să renunţ la plăcerile şi bucuriile pe care le aveam în adăpostul meu liniştit. Cu atît mai puţin înfrunt iarăşi destinul în campaniile noastre ca să-mi fac numele şi mai vestit. Luptele sînt asemeni căsniciei: e deajuns să le înfrunţi o dată primejdiile. Dacă eşti destul de fericit să îngropi o nevastă, două, pe a treia tot o faci văduvă.

Redau discursul lui Montauban pentru ca lectorul să observe că uneori presimţim nefericirile care trebuie să ni se întîmple.

La puţin timp după aceea întîlnirăm două vase englezeşti, unul douăzeci şi patru, altul cu treizeci şi şase de tunuri. Era o îndrăzneală, sau mai bine zis o nebunie să le atacăm. Cu toate acestea, atacul fu hotărît, părînd că nimic nu se poate împotrivi experienţei şi îndemînării şefului nostru care, în ce-l priveşte, uitînd lucrurile chibzuite pe care ni le spusese ca să ne scîrbească de lupte, vădi cea mai mare nerăbdare să înceapă ostilităţile. Englezii ne văzură luînd hotărîrea aceasta fără să se emoţioneze şi ne făcură să simţim că ştiu prea bine ce înseamnă să ai de-a face cu flibustieri. Ne dădurăm seama de asta după cum manevrară şi după grija pe care o arătau pentru a face abordarea cît mai anevoioasă, punînd vergile orizontale[1] cu care erau înzestraţi. Adăugaţi la asta faptul că ambele vase se înţelegeau atît de bine de parcă le-ar fi comandat acelaşi căpitan. Cînd ne străduiam să abordăm unul, celălalt trăgea în noi cu toată artileria de bord. Şi muschetele lor ne stinghereau şi erau superioare muschetelor noastre, fiindcă trăgeau trei sute de focuri faţă de cincizeci ale noastre.

Comandantul nostru, văzînd bine că făcuse o prostie intrînd în luptă, devenea tot mai curajos ca să treacă peste toate

---

[1] Sînt bucăţi lungi de lemn, capete de catarge, de pildă, puse de-a curmezişul pe punţile unei nave şi care, ieşind în afară în amîndouă părţile, împeidică altă navă să se apropie (n.a.).

greutăţile ce ne împiedicau să biruim. Spumega de furie şi simţind că ajunsese la cea de-a treia nevastă, ne-ar fi lăsat pe toţi să pierim dacă, din fericire pentru noi, n-ar fi fost ucis de o ghiulea de tun după o jumătate de oră grea de luptă. Îndată mă aleseră căpitan, nu pentru a continua lupta într-un mod atît de neplăcut pentru noi, ci pentru a salva restul echipajului nostru, redus la vreo cincizeci de oameni, dintre care cea mai mare parte răniţi şi nemaiputînd să se apere.

Iată în ce mod îmi fu acordată pentru prima oară demnitatea de căpitan, cu condiţia anume ca primul meu ordin să fie cel de retragere şi ca autoritatea mea să se mărginească să conduc la Petit-Goâve vasul nostru cu totul deteriorat, douăzeci şi cinci de schilozi şi acelaşi număr de oameni ce nu suferiseră decît răni uşoare, sau care nu erau defel răniţi.

Cînd căpitanul unui vas de flibustieri este ucis, echipajul poartă doliu în felul următor: se coboară pavilionul îngust, ca şi pavilionul care, astfel, se tîrăşte trist în mare. Se despoaie vasul de pavoaz şi banderole; manevra se face într-o mare tăcere, foarte încet şi se trage o ghiulea de tun din jumătate de oră în jumătate de oră. Aceasta îl vesti pe domnul de Choiseul cu privire la moartea nefericitului Montauban înainte să sosim în port. Guvernatorul, trebuie să mărturisesc adevărul, îl plînse pe viteazul bărbat cu lacrimi fierbinţi. Nu se putea consola de a-l fi smuls din singurătatea lui ca să-l pună să facă această campanie fatală. El fu, de asemenea, foarte mişcat de nefericirea noastră.

Mi se pare că nu trebuie să uit să vorbesc aici de un obicei ce se întîlneşte printre flibustieri. Cînd şi-au pierdut căpitanul într-o luptă, se vinde vasul şi tot ce e în el, chiar şi armele ca să poată fi îngrijiţi răniţii şi plătit tot ce se cuvine fiecăruia pentru rănile sale. Iată ce regulă e în această privinţă. Se dau două mii de livre unui flibustier pentru pierderea unui braţ, a unui picior, a unui ochi, a unei urechi, a nasului, a unui deget gros sau a unui deget mic, iar dacă vreunul rămîne schilod de pe urma rănilor, e primit de drept pe primul vas de flibustieri unde, deşi e nefolositor, are parte egală cu ceilalţi.

CARTEA A DOUA

Cavalerul de Beauchesne refuză să îndeplinească funcţia de căpitan. El pleacă din nou pe mare cu şaptezeci şi cinci de flibustieri. Dau de patru corăbii englezeşti care-i înfrîng. Cavalerul se duce să se întîlnească la Santo-Domingo cu cîţiva flibustieri francezi. Ei navighează pe coastele Caracasului şi cuceresc, cu o corabie de opt tunuri, două vase englezeşti, unul de douăzeci şi patru, iar altul de treizeci şi şase de tunuri. Se întorc la Santo-Domingo, unde îşi împart prăzile şi fac tot felul de dezmăţuri. Pleacă din nou pe mare. Atacă un vas de patruzeci şi şase de tunuri şi cu un echipaj de trei sute de oameni şi îl cuceresc după o luptă îndîrjită. Dar abia fac această captură că ea le este răpită de o navă engleză de pază a coastei, înzestrată cu cincizeci şi patru de tunuri şi de o fregată de treizeci şi şase de tunuri care-i fac prizonieri. Sînt trimişi mai întîi în Jamaica, iar de acolo în închisorile din Kinsal în Irlanda. Descrierea suferinţelor pe care le îndură. Mor toţi cu excepţia cavalerului, care găseşte o cale să se salveze. El se duce la Cork unde are fericirea să găsească o văduvă care, din mărinimie, îl îndatorează şi angajează un căpitan englez să-l debarce la Espagnola, de unde se duce la Petit Goâve. Acolo, domnul de Choiseul îi dă un vas cu nouăzeci de oameni cu care are îndrăzneala să navigheze lîngă porturile Jamaicăi ca să se răzbune pe englezi pentru cruzimile înfăptuite asupra sa şi tovarăşilor săi în Irlanda. Cucereşte un vas englezesc cu al cărui echipaj se poartă cu cruzime. Are o neînţelegere cu guvernatorul şi burghezii din oraşul Canaria. Atacă alt vas englezesc pe care găseşte doi prizonieri francezi, dintre care unul e o cunoştinţă de-a lui.

Domnul de Choiseul, după ce îl plînse pe Montauban, ne oferi alt vas numit *Sainte-Rose*, care fusese capturat de olandezi de la spanioli şi de curînd de francezi de la aceştia. Primirăm oferta, însă trebuia format echipajul, lucru care cerea două sau trei luni. După acest răstimp, ne găsirăm şaptezeci şi cinci de bărbaţi de bunăvoinţă, şi îndată ridicarăm pînzele.

Toată lumea mă îndemna să păstrez locul de căpitan ce-mi fusese dat după moartea lui Montauban. Îl refuzai, socotind că nu am destulă experienţă să mă achit de o asemenea funcţie şi, la refuzul meu, fu ales un canadian din Quebec, numit Minet, marinar destoinic şi pe cît de prudent, pe atît de curajos.

Cînd ajunserăm la latitudinea părţii orientale a Cubei, ale cărei coaste începeam să le descoperim, zărirăm o brigantină cu paisprezece tunuri. O gonirăm îndelung, deşi marea era învolburată. Dacă era primejdios pentru ea să coboare pînzele, nu era mai puţin primejdios să ne aştepte. Astfel că le ridică pe toate. Cu toate acestea, ne apropiam, şi nu mai eram decît la o bătaie de tun, cînd o rafală de vînt dintre cele mai puternice o făcu să se scufunde sub ochii noştri. Tot echipajul ei pieri, afară de trei persoane, care preferară să cadă în mîna noastră decît în cea a morţii.

Furăm atît de necăjiţi să vedem cum ne scapă prada, încît apostrofarăm soarta în cei mai energici termeni ai flibustei. Cred că, în supărarea noastră, i-am fi lăsat să se înece pe cei trei nefericiţi, fără să catadicsim să-i ajutăm, dacă n-am fi avut curiozitatea să aflăm ce pierdere suferiserăm. Aşadar, îi salvarăm

cu intenţia aceasta, şi vă puteţi închipui cît de disperaţi furăm cînd ne spuseră că-l aveau căpitan pe vestitul Charles Gandi, mulatrul jamaican, care transporta sclavi pe coastele Caracasului, de o sută de mii de piaştri, pentru un negustor de sclavi. Pierderea acestui căpitan curajos era mai grea pentru englezi decît pierderea banilor.

După aceea petrecurăm trei sau patru luni fără să întîlnim nimic decît o barcă mare de pescari pe care o capturarăm. Îi cerurăm stăpînului ei veşti din oraşul Paneston din Jamaica. El ne spuse că nu are veşti, deşi făcuse în acel an mai multe călătorii acolo. Era un bărbat de patruzeci şi cinci, cincizeci de ani care, împreună cu copiii săi şi cu doi slujitori, ducea uneori acolo peşte uscat. Eram sătui să aşteptăm zadarnic prilejul de a face o captură bună. Căpitanul nostru se gîndi să se slujească de oamenii aceştia ca să afle dacă o să avem ceva de făcut. Îi opri pe cei trei fii ai pescarului şi dînd tatălui lor şase dintre cei mai zdraveni ucenici ai noştri, numiţi muşi pe vasele de război, îl sili să meargă la Paneston, asigurîndu-l că viaţa copiilor lui depindea de cum se va purta; că nu avea decît să-şi încarce cu peşte barca, să intre în port ca de obicei şi să se informeze cu iscusinţă dacă nu pleca vreun vas, sau dacă nu se aştepta plecarea vreunuia în curînd.

- Nu ai, adăugă Minet, decît să execuţi punct cu punct ce îţi spun; iar cînd o să vii să-mi dai seama cu privire la însărcinarea pe care ai primit-o, o să-ţi înapoiez copiii. Dar fii atent, dacă ai de gînd să ne trădezi cîtuşi de puţin, îi spînzurăm de bompres sub ochii tăi.

Pescarul era un bun părinte. El îndeplini de minune ceea ce i se cerea. E adevărat că în afară de ameninţarea ce i se adresase, doi dintre muşi înarmaţi cu pumnale şi pistoale primiseră ordin tainic să-l supravegheze cu grijă şi să-l ucidă dacă ar fi săvîrşit vreo faptă suspectă. Ei ne raportară că cinci vase englezeşti, cel mai mare de douăzeci şi patru de tunuri, iar celelalte cu jumătate mai puţine, se pregăteau să ridice pînzele spre Noua Anglie şi că vor ieşi din port neîntîrziat. Într-adevăr, nu le aşteptarăm decît opt zile, într-a noua le zărirăm şi observarăm că unul mergea în direcţia vîntului şi era foarte departe de celelalte.

Căpitanul nostru ne propuse la început să-l atacăm pe acesta, spunînd că stăpînindu-l o să ne slujim de el împotriva celor patru ce-l însoţeau. Era tactica cea mai prudentă, dar nu voirăm s-o adoptăm. Ne temeam ca nu cumva cele patru corăbii care erau împreună să ne scape în timp ce noi am urmări-o pe cea care navighează neînsoţită. De altfel, ele ne erau mai la îndemînă, iar palmele, cum se spune, ne mîncau. Zadarnic ne certă căpitanul, arătîndu-ne că dorinţa de luptă care, cel mai adesea, este nesăbuită la flibustieri, îi impiedică să cîntărească toate împrejurările şi le aduce, de obicei, necazurile ce-i lovesc; într-un cuvînt, zadarnic făcu apel la raţiunea noastră, nimeni nu-i împărtăşi părerea. În sfîrşit, cînd văzu că îi cerem cu toţii să ne ducă la cele patru vase, spuse:

- Domnilor, o să va duc acolo ,deşi asta înseamnă să mă încred mai mult în curajul vostru decît în prudenţă. Sînteţi nerăbdători să mergeţi în foc; o să vedeţi unul din care nu vă făgăduiesc să vă scot.

Deşi englezii îşi dăduseră seama bine că ne pregătim să-i atacăm, îşi continuau drumul liniştiţi, de parcă nici nu ne-ar fi văzut. Nu păreau să se gîndească la noi, dar cu toate acestea luau măsuri să ne facă să ne căim pentru îndrăzneala noastră. Ei ştiau că, după obiceiul nostru, o să încercăm abordajul. Se pregătiră pentru asta şi cînd ajunserăm în bătaia tunului, fregata lor cea mai mare se înfăţişă parcă de la sine. O agăţarăm îndată şi sărirăm foarte iute pe punte. Era tocmai ce voiau. Găsirăm echipajul atît de bine adăpostit între cele două punţi, încît ne fu cu neputinţă să-l înfrîngem acolo.

În afară de aceasta avuseseră prevederea să taie cu fierăstrăul bara cîrmei lor, astfel încît, neputînd să manevrăm, rămaserăm o jumătate de oră în bătaia tuturor salvelor lor de muschete, unii dintre noi fiind ocupaţi să spargă cu securile adăpostul pe

care aceştia şi-l făcuseră, iar alţii să răspundă cu focuri mult mai slabe celor trase împotriva noastră de celelalte trei vase care, trecînd din cînd în cînd pe lîngă flancurile noastre, descărcau salve de mitralii cu tunurile de bord ce ne ucideau oamenii noian. Furăm siliţi să trecem din nou la bordul nostru, să tăiem căngile şi să ne retragem ridicînd pînza de salvare[1]. Eram într-o stare atît de jalnică, încît abia găsirăm cincisprezece oameni în stare să manevreze. Flibustierii sînt cumpliţi pentru vasele de comerţ, astfel că oricît de răniţi eram, nu încetarăm să-i ţinem la respect pe vrăjmaşii noştri. Ei tot păreau că se mai tem să nu ne vină cumva pofta să ne întoarcem la asalt şi mulţumeau cerului că se văd descotorosiţi de noi, în timp ce, dacă ne-ar fi urmărit, şi dacă o singură navă de-a lor ne-ar fi hărţuit un sfert de oră, am fi fost siliţi să ne predăm.

Această a doua înfrîngere ne coborî atît de jos, încît domnul de Choiseul pierdu orice nădejde să ne ridice la loc. Vasul fu vîndut iarăşi pentru răniţi, printre care aveam fericirea să nu mă număr. Necazurile noastre neîntrerupte nu dădeau nimănui chef să se asocieze cu noi, şi eram siliţi să stăm aşteptînd să vină vreun vas de flibustieri să facă escală la Petit-Goâve. Era o necesitate foarte tristă pentru un bărbat atît de puţin răbdător ca mine. Totuşi eram hotărît să o îndeplinesc, ca şi confraţii mei, cînd, mai mulţi flibustieri care erau la Santo-Domingo îmi scriseră că, dacă am chef să mă duc la ei, o să facă astfel încît să mi se dea un vas cu opt tunuri, pe care guvernatorul fortului, un spaniol binevoitor şi darnic, făgăduise să li-l dăruiască atunci cînd o să-i vadă destul de numeroşi să iasă pe mare. Nu puteam primi veşti mai plăcute. Le împărtăşii tovarăşilor mei, însă doar patru voiră să mă urmeze, deşi erau optsprezece sau douăzeci în stare să slujească.

Aceştia ne spuseră că pricina e faptul că toţi francezii care se încrezuseră astfel în spanioli se căiseră mai curînd sau mai

[1] Pînză de rezervă de care te slujeşti cînd celelalte nu mai pot fi folosite (n.a.).

tîrziu. Ne băturăm joc de neîncrederea lor, iar ei de încrederea noastră. Ne ţinurăm predici unii altora, iar discursurile noastre nu fură mai rodnice decît predicile care se ţin la Curte împotriva linguşelii şi făţărniciei. Mă dădui deci la o parte cu cei patru flibustieri care gîndeau ca mine şi ne pregătirăm toţi cinci să străbatem uscatul de la un cap la altul.

Cu o zi înainte de plecare, îl înştiinţarăm pe hangiul nostru, ca să ne spună drumul pe care trebuia să mergem şi totodată, să primească de la noi chitanţe pentru ceea ce i-am putea datora, căci pe atunci, în locurile acelea, orice flibustier afla credit. I se împrumuta lesne orice voia, şi datoriile de acest fel erau plătibile preferenţial faţă de oricare alta, din prima captură ce se făcea atunci cînd datornicul însuşi fusese ucis.

Un tînăr locatar al hanului nostru ne întrebă seara dacă ne-ar face plăcere să ni se alăture cu un prieten care tocmai sosise de la locuinţa înstărită pe care o aveau părinţii lui la cîteva leghe de acolo.

- Avem de gînd amîndoi, adăugă el, să ne ducem în oraşul spaniol, iar ca să facem călătoria asta fără nici un risc ne adresăm unor oameni curajoşi ca voi, rugîndu-vă să ne suportaţi în tovărăşia voastră.

În afară de faptul că prin complimentul său îşi cîştigă bunăvoinţa noastră, el se oferi să ne scutească de cheltuielile de drum şi chiar să tocmească nişte călăuze pe socoteala sa. Era mijlocul de a obţine consimţămîntul nostru. Nu-l puturăm refuza. Întrucît ne spuse că el şi prietenul său voiau să plece în taină, iar noi aveam aceeaşi intenţie, ca să evităm rugămintile pe care domnul de Choiseul ni le-ar fi putut adresa pentru a ne opri, ne înţeleserăm cu tînărul să plecăm după cină, în noaptea următoare.

Hangiul nostru ne spuse în taină că nu-l cunoaşte pe locatarul său, însă că prietenul acestuia e creol, un băiat de familie, care fusese crescut la Paris, de unde nu se întorsese decît de două luni, că era pe cale să ia în căsătorie o domnişoară foarte bogată şi că totuşi tînărul părea să aibă pentru ea nu atît dragoste, cît

repulsie. A doua zi îl văzurăm pe creol venind. Era călare pe un cal bun şi ducea pe crupă o valiză mare, plină cu tot ce putuse lua ca bani şi bijuterii de la părinţii săi. Găsi cu destulă greutate un cal pentru prietenul său, ceea ce ne întîrzie plecarea pînă la miezul nopţii.

Abia ieşirăm din han, că ne pomenirăm în altă încurcătură. Locatarul, prietenul creolului, era un foarte slab călăreţ. Se clătină la fiecare pas în şa, astfel încît unul dintre noi trebui să încalece pe calul lui casă-l ia pe crupă, lucru care, adăugîndu-se la înfăţişarea sa graţioasă şi delicată, ne făcu de atunci să bănuim ceea ce descoperirăm la puţine zile după aceea. Ca să nu-şi ucidă calul, care nu era dintre cei mai zdraveni, îl aleserăm pe cel mai uşor dintre noi să-i îndeplinească acest serviciu benevol, ce purta în sine însuşi răsplata. Era un tînăr din La Rochelle, sprinten şi subţire, pe care îl numeam *Musculosul*, pentru că era foarte puternic, deşi nu mai înalt de cinci picioare.Avea o minte ageră şi vicleană; din prima zi află taina şi dori să tragă folos de pe urma ei. Căldura ne făcea să mergem mai cu seamă noaptea, ceea ce uşura acţiunea tovarăşului nostru. Vicleanul se făcea nevăzut din cînd în cînd, ca un om ce se rătăceşte şi se întorcea la noi după un sfert de oră. Aceste mici absenţe fură observate şi prietenul creolului ne păru a fi o fată travestită. Nu ne mai îndoirăm de asta cînd, într-o dimineaţă, ne dădurăm seama că ea plecase în timpul nopţii cu rochelezul, cu doi cai şi cu valiza. Ceea ce voi să ne vestească printr-un bilet pe care-l lasă pentru amantul ei, şi al cărui conţinut iată-l:

"M-am gîndit, domnule, că la drept vorbind, fiind minor, nu te poţi căsători cu mine împotriva voinţei părinţilor dumitale. Cred, de asemenea, că trebuie să fi ostenit să călătoreşti cu mine. Deci, ca să-ţi fac plăcere, o să-mi iau altă călăuză. Trebuie, fie şi numai ca să te înapoiez unei familii care acum te plînge şi domnişoarei ce îţi e sortită drept soţie. Rămas bun, domnule, şi nu te gîndi să mă mai cauţi. M-am rătăcit de-a binelea."

Biletul acesta ne făcu să rîdem cu poftă. Unii spuneau că

această domnişoară socotise, după cum se părea, că domnul Musculos îi convenea mai mult decît micul ei creol. Alţii spuneau că fără îndoială, rochelezul e cel ce i-a cerut să scrie scrisoarea, pentru ca ei să-i revină întreaga onoare a acestei fapte, el şovăind să ia asupră-şi grija mărinimoasă de a fi îndatorat o familie pe care n-o cunoştea defel. În sfîrşit, fiecare o înţepa pe călătoare. Cu toate acestea, rîsetele noastre făcură în curînd loc unor impulsuri de milă de care ne fu cu neputinţă să ne ferim.

Tînărul căruia îi era adresat biletul, de îndată ce termină lectura rămase încremenit de mirare; apoi deodată, trecînd de la starea aceasta la mînie, izbucni într-o disperare care ne înduioşă. S-ar fi ucis cu propria-i mînă, dacă nu l-am fi împiedicat. Apoi ne spuse că ne-ar urma şi pe jos ca s-o ajungă pe necredincioasă şi s-o acopere cu reproşuri.Pe urmă, cedînd slăbiciunii pe care o avea pentru fiinţa aceea, izbucnea în lacrimi şi hohotea atît de tare, încît ne înduioşa oricît de flibustieri eram.

Această scenă comică şi serioasă totodată se petrecu într-o locuinţă unde ne oprirăm. Petrecurăm toată ziua consolîndu-l şi îndemnîndu-l să se întoarcă la părinţii lui. Îi alinarăm puţin cîte puţin durerea, care treptat cedă în faţa argumentelor noastre. Îl întrebarăm în ce loc al lumii făcuse cunoştinţă cu o nerecunoscătoare ce nu merita lacrimile lui. Pentru a ne satisface curiozitatea, ne povesti, nu fără să ofteze din cînd în cînd, că era o fată de la Paris, că o iubise pe vicleană din prima clipă cînd o văzuse în oraşul acela, unde era finanţată de un perceptor, că se îndrăgostise de ea şi că, după ce cheltuise sume uriaşe ca să i-o ia omului de afaceri, izbutise.

- Nu m-a costat mai puţin, adăugă el, s-o fac să mă urmeze aici, iar ca să-mi sfîrşesc povestea, nu mă duceam cu fluşturatic asta în oraşul spaniol decît ca să mă căsătoresc cu ea, spre dezamăgirea părinţilor mei, care mă sortesc altcuiva.

Cînd îl văzurăm pe creol dispus să se întoarcă acasă, adunarăm banii pe care-i aveam toţi patru cu banii ce-i rămăseseră în buzunare, ca să tocmească două călăuze: una

să-l conducă în etape mici, iar alta ca s-o ia înainte pentru a-i vesti familia să-i trimită un cal. Săvîrşind o faptă atît de mărinimoasă, nu ne gîndeam că ne tăiam singuri craca de sub picioare ca să-l salvăm pe altul; într-adevăr, din lipsă de bani furăm siliţi să mîncăm pe sponci tot restul drumului.

Ajungînd la Santo-Domingo, văzurăm venindu-ne în întîmpinare mai mulţi flibustieri francezi, care ne părură a fi bucuroşi de sosirea noastră. Rochelezul era printre ei. De îndată ce ne putu vorbi în taină, ne mărturisi ceea ce ştiam, fără să ne spună ce se întîmplase cu parizianca, rugîndu-ne în plus, să păstrăm taina, ceea ce făcurăm, deşi nu merita defel. Avea într-adevăr pricină să se teamă că aventura lui o să se afle. I s-ar fi putut ierta răpirea acestei Elene, însă valiza luată părea un furt, care ar fi dăunat reputaţiei lui.

Guvernatorul din Santo-Domingo, care ne aşteptase cu nerăbdare, ne cinsti cu o primire binevoitoare, iar pe mine în mod deosebit. Îmi dădu comanda a peste douăzeci de spanioli curajoşi şi a şaizeci de francezi pe care-i adunase. Ca să răspund preţuirii pe care mi-o arăta, mă grăbii într-atîta, încît ridicarăm pînzele în mai puţin de cincisprezece zile.

Mă întorc la rochelezul nostru. Fui foarte mirat văzînd-o la bord cu el pe parizianca lui, pe care o prezenta drept frate-său mai tînăr pe care voia, zicea el, să-l înveţe meşteşugul din vreme. Sărmanul flibustier fu prins în mreje ca şi creolul, se îndrăgosti nebuneşte de fata asta, pe care toată ziua o învăţa să lupte, cu toate că, între noi, îl sfătuiam să o lase cu jumătate din pradă, în calitate de mus sau de ucenic chirurg. Sfatul acesta nu-i plăcea fiindcă era atît de gelos, încît trebuia să fie întotdeauna lîngă ea şi suferea foarte tare cînd o vedea vorbind cu cineva, mai ales cu aceia care îi cunoşteau taina fără voia lui. Gelozia îl făcu să treacă prin clipe grele. Într-o zi, în timp ce juca o partidă de cărţi, păru grozav de tulburat dîndu-şi seama că tînărul său frate nu e sub privirea sa. Din ziua aceea nu mai voi să joace cărţi. E adevărat că peste opt zile ni se întîmplă o aventură care-l vindecă radical de patima pentru joc, ca şi

de gelozie.

Navigînd pe lîngă coastele Caracasului, întîlnirăm un vas de douăzeci şi patru de tunuri pe care-l socotirăm drept un bun ce ne aparţinea, întrucît nu ne putea scăpa pe timpul calm de pe mare. Îl ajunserăm în curînd cu ajutorul vîslelor şi, agăţîndu-l, îl silirăm să se predea în mai puţin de un sfert de oră, fără să pierdem decît şase dintre oamenii noştri, printre care fu şi îndrăgostitul Musculos, din propria-i greşeală. La abordaj, el sări cu noi pe puntea navei englezeşti; amanta lui, dusă de învălmăşală, se văzu silită să facă la fel şi, nefiind obişnuită cu acest fel de escaladare, căzu în mare. Amantul, văzînd că se îneacă, se grăbi să-i vină în ajutor, însă unul dintre ai noştri, oprindu-l, îl ameninţă că-i crapă capul dacă se retrage.[1] Rochelezul, tîrît de dragostea sa peste măsură, nu luă în seamă ameninţarea şi primi îndată un glonţ în cap. Astfel muri acest nefericit, deoarece se lăsase pradă unei patimi ce se potriveşte mai puţin unui flibustier decît altui bărbat.

Furăm foarte mulţumiţi de acţiunea noastră. Pusei pe nava englezească vreo douăzeci de oameni de-ai mei, iar în adîncul calei mele, majoritatea prizonierilor. Ne duceam prada ca în triumf, cînd descoperirăm alt vas care, profitînd de un vînticel ce se iscase, se căznea cît putea cu pînzele să vină spre noi. Prizonierii noştri ne spuseseră că merg împreună cu altă navă cu treizeci şi şase de tunuri, de care fuseseră despărţiţi doar de două zile din pricina timpului neprielnic. Nu avui nici o îndoială că era corabia de care ne vorbiseră, iar ceea ce se potrivea bine cu bănuiala mea era impresia că nava încearcă să o ajungă pe cealaltă. Aşadar, pusei să coboare toate pînzele, căci înfăţişarea noastră, care era deosebită, ne-ar fi făcut să fim recunoscuţi curînd. Arborai şi pavilionul englezesc şi, de teamă ca nu cumva prizonierii să se răzvrătească în timpul luptei, îi puserăm pe toţi în lanţuri. În afară de aceasta, navigam spre

[1] În acţiune, cel mai neînsemnat mus are dreptul să ucidă pe orice flibustier care se retrage fie şi cu un pas (n.a.).

Jamaica foarte încet, iar englezii, înşelaţi şi de îmbrăcămintea oamenilor pe care-i zăreau pe vasul capturat, veniră pînă în bătaia tunului fără să-şi dea seama de greşeală.

Atunci, ridicînd toate pînzele deodată şi arborînd pavilionul Franţei pe cele două vase ale noastre, ne îndreptarăm atît de brusc spre al lor încît îl agăţarăm şi urcarăm la abordaj, mai înainte să-şi dea seama bine cu cine au de-a face. În schimb, de îndată ce ştiură, făcură sforţări de neînchipuit să ne respingă. Aveau un echipaj puternic, aşadar ne uciseră mulţi oameni. Poate că ne-ar fi aruncat peste bord în pofida curajului nostru, dacă tovarăşii noştri, care erau pe nava capturată, n-ar fi aruncat şi ei căngile şi n-ar fi sărit puntea superioară după ce traseseră două sau trei salve cu tunurile de bord. Englezii, atacţi dintr-o parte si din alta, nu se mai împotriviră şi fură siliţi să coboare pavilionul, deşi încă mai erau cel puţin trei contra unu.

Totuşi avurăm în această împrejurare douăzeci şi opt de morţi sau răniţi. Cînd sosirăm la Santo-Domingo ne duserăm să dăm socoteală de campania noastră guvernatorului, care fu grozav de mirat să afle ce făcusem. Nu putea să-şi închipuie cum fuseseră în stare cincizeci de oameni să pună în lanţuri două sute şi să cucerească cu opt tunuri două vase, unul de douăzeci şi patru, iar celălalt de treizeci şi şase. În ce priveşte prada cu care ne aleserăm de pe urma acestor două capturi, ea era atît de mare, încît în afară de ceea ce putuse fi împărţit cu mîna între noi, aşa cum se obişnuieşte, îmi amintesc că amiralitatea primi, ca drepturi asupra a ceea ce rămînea, aproape cincizeci de mii de scuzi.

Veţi crede, fără îndoială, că, după ce au izbutit două lovituri atît de frumoase, cincizeci de flibustieri vor deveni cincizeci de burghezi cumsecade, care vor trăi fericiţi şi liniştiţi. Să-mi fie cu iertare, nu astea sînt principiile lor. Petrecurăm şase sau şapte luni printre burghezii unui oraş ce se predase fără condiţii. Jocuri, baluri, cadouri, certuri, scandaluri, n-aveam alte ocupaţii. Cînd un spaniol socotea nepotrivit faptul că îi cîntam o serenadă soţiei lui, şi nu săvîrşea politeţea de a ne deschide uşa, intram

în casa lui pe fereastră. În fiecare zi se găsea cîte un părinte sau cîte un soţ care să se plîngă guvernatorului. Pe de altă parte, cei care nu aveau nici soţii, nici fete frumoase trăgeau foloase de pe urma desfrîului nostru, se interesau de noi şi ne ţineau partea. Puţin le păsa că, noaptea, făceam ravagii, dacă ziua ne vindeau un piastru care nu valora cît un escalin spaniol.

Libertatea nemăsurată merse pînă acolo încît guvernatorul, după ce ne rugase zadarnic să ne mai astîmpărăm, se văzu silit să ne interzică să mai purtăm arme în oraş; ba chiar, ca să ajungă aici, fu nevoie ca un flibustier să jignească un ofiţer al casei sale al cărui nas avea o lungime uriaşă.

- Nasul tău mă enervează, îi spuse flibustierul acestuia întîlnindu-l, vreau să înlătur cu sabia ce e de prisos, hai, prietene, pune mîna pe spadă.

Ofiţerul, care era spaniol, îşi apără nasul ca un bărbat curajos, însă nevoind să fie silit să şi-l păstreze astfel, se plînse stăpînului său, iar acesta puse să se afişeze o ordonanţă prin care se interzicea flibustierilor să poarte arme de vreun fel la Santo-Domingo.

Îi dădurăm ascultare şi ne înfăţişarăm guvernatorului de mai multe ori ca nişte adevăraţi cîini de prăvălie cu coada şi urechile tăiate; el ne mulţumi la început că-i respectăm ordinele; însă cînd află că puneam valeţii să ne ducă spadele, cum făcuseră într-un caz asemănător în La Rochelle canadienii din echipajul domnului d'Iberville, se supără pe noi. Porunci din nou ca nici un flibustier să nu poarte arme în oraş, adăugă că dacă cineva va purta, va fi pedepsit cu şase luni întregi de închisoare, astfel că ne puse în imposibilitatea de a ne bate în oraş altfel decît cu pumnii.

Această dreaptă severitate a guvernatorului produse efecte diferite. Burghezii începură să nu se mai teamă de noi, iar femeile să ne iubească mai mult. Vasul nostru deveni teatrul serbărilor galante, iar o femeie pe care n-o putusem vedea decît luîndu-i cu asalt apartamentul, sărea mai degrabă şi ea pe fereastră, decît să lipsească la ceremonialul politeţii, nerăspunzînd

la vizitele noastre. În ce-i priveşte pe spanioli, supăraţi că fără să fie solicitaţi, le făceam cu atîta succes pe nevestele lor să accepte politeţea franceză, se descotoroseau în felul lor de aceia dintre noi care le cădeam în mînă noaptea. Pierdurăm în felul acesta nobil patru sau cinci dintre flibustierii noştri cei mai curtenitori, din cei ce puteau fi socotiţi filfizonii cetei.

Întrucît cunoşteam intrigile care fuseseră atît de tragice pentru ei, hotărîrăm să le răzbunăm moartea. Nu puteam face lucrul acesta fără să ne răzvrătim pe faţă, şi eram prea puţini să îndrăznim să ne răzvrătim. Socotirăm că trebuie să-i atragem la bord pe geloşii pe care-i bănuiam că-i asasinaseră pe tovarăşii noştri. Ca să-i înşelăm mai bine pe ucigaşi încetarăm să ne plîngem de nefericirea confraţilor noştri şi ne prefăcurăm liniştiţi. Ba chiar spuneam sus şi tare că aceia dintre noi care protestau în oraş împotriva ordinelor domnului guvernator meritau întru totul accidentele ce li se întîmplau. La vorbele acestea, burghezii ne crezură mai sfioşi şi mai puţin cumpliţi decît eram. Îşi închipuiră chiar că, văzînd că am rămas doar treizeci şi cinci de francezi, socoteam mai potrivit s-o ştergem decît să ne prefacem a fi răi. Mai săvîrşeau şi altă greşeală: credeau că flibustierii spanioli nu se înţeleg cu noi şi totuşi aceştia ni-i dădură pe mînă pe patru dintre soţii pe care-i socoteam drept ucigaşi de flibustieri; iată de ce şiretlic se slujiră ca să ni-i aducă pe unul dintre vasele englezeşti pe care le capturaserăm. Le propuseră să vină cu ei la noi noaptea, spunîndu-le că o să le vindem ieftin o parte dintre giuvaerurile de care voiam să scăpăm în taină ca să înşelăm amiralitatea.

Burghezii aceştia, care nu cereau altceva decît să cîştige cu noi, căzură cu uşurinţă în cursă, iar cînd fură în puterea noastră ne luarăm o înfăţişare aspră. Îi interogarăm ca la judecată cu privire la crimele săvîrşite în cartierele lor şi care li se imputau. Zadarnic protestară că sînt nevinovaţi; aveau de-a face cu judecători ce-i osîndiseră mai înainte de a-i asculta. Între noi nu mai era vorba decît de chinul căruia aveam să-i supunem, cînd, recunoscînd printre ei un bărbat scund şi vioi ce avea

o soţie foarte frumoasă pe care ştiuse întotdeauna să ne-o ascundă cu iscusinţă, le spusei tovarăşilor mei:

- Pe legea mea, domnilor, dacă aceşti trei jupîni au soţii la fel de frumoase ca a acestuia, sînt de părere să le cruţăm viaţa cu condiţia să trimită după ele îndată, şi vreau să facă lectură în fundul calei în timp ce noi vom cina cu ele.

O idee atît de glumeaţă de răzbunare îi făcu pe toţi să rîdă, şi-i salvă pe burghezii spanioli care, altfel, ar fi pierit negreşit. Aşadar oamenii nu se mai gîndiră să verse sînge, ci doar cîntăriră decizia pe care o rostisem, iar după ce îşi spuse fiecare părerea, se hotărî ca, pentru a se evita neplăcerile, o să mergem noi înşine, înzestraţi cu procură în toată regula scrisă de mîna soţilor să cinăm la ei acasă cu soţiile lor, dar cu uşile închise, pentru a evita scandalul. Ne făcu o plăcere grozavă să vedem strîmbăturile pe care cei patru soţi le făceau scriind procurile. Mai cu seamă cei mai geloşi ne înveseliră prin spaima de moarte zugrăvită pe chipul lor.Toate acestea nu fură totuşi decît un joc. Ne duserăm să cinăm la hanurile noastre, mărginindu-ne răzbunarea la a-i opri pe soţi pe timpul nopţii pe vas şi a-i face să creadă că n-o să le lăsăm procurile nefolosite. Făcusem cunoştinţă cu atîtea alte doamne, încît să nu vă miraţi că nu avurăm curiozitatea să ne ducem să le vedem pe acestea care, cînd îşi revăzură soţii pe care avurăm grijă să li-i trimitem înapoi a doua zi, nu îşi dădură, cred, puţină osteneală să-i convingă că se speriaseră zadarnic.

În timp ce duceam o viaţă minunată la Santo-Domingo, cheltuindu-ne banii tot atît de iute pe cît îi cîştigasem, de la Petit-Goâve ne sosiră drept întărire doisprezece flibustieri francezi, care ne smulseră din moleşeală. Deodată lăsarăm la o parte plăcerile ca să ne pregătim de plecare şi ridicarăm pînzele cu atîta vrednicie, încît ai fi zis că plecăm să cucerim o nouă izbîndă. Însă viciul te moleşeşte. Nu ne trecea prin gînd că petrecînd atîta timp în desfrîu, poate ne îndreptam spre pedeapsa pe care ne-o pregătea judecata lui Dumnezeu.

Printre flibustierii care veniseră de la Petit-Goâve era unul

de un soi cu totul nou în această îndeletnicire. Era un filosof desăvîrşit, un malebranchist meditativ ce nu văzuse niciodată săbii goale şi nu cunoaştea pulberea de tun decît prin experienţele pe care le făcuse cu privire la elasticitatea aerului ce-l conţine. Ceea ce o să pară foarte ciudat este faptul că n e înţelegeam cu el de minune, deşi nu ştia nici să se bată, nici să joace jocuri de noroc, nici să înjure, nici să bea. Îl ascultam toţi cu plăcere, mai cu seamă cînd ne vorbea despre fizică şi începea să ne explice cauzele eclipselor, ale vînturilor, ale fluxului şi ale refluxului mării, în sfîrşit, ale fenomenelor celor mai uimitoare ale naturii, ceea ce făcea supunîndu-se, atît cît îi era cu putinţă unor expresii simple şi potrivite, pe înţelesul celor care-l ascultau

Ne făcea plăcere să discutăm cu el. N-o să uit niciodată cuvîntarea pe care ne-a ţinut-o prima oară cînd ne-a povestit prin ce împrejurare se afla cu noi. Nici nu se putea gîndi la ea fără să scoată exclamaţii care ne înveseleau.

- Mi se pare, ne spuse, că sînt născut să fac cunoscută lumii toată ciudăţenia soartei. După ce am fost, din copilărie pînă acum, parcă îngropat în studiul literelor, iată-mă astăzi silit să hoinăresc pe mări nu în calitate de naturalist dornic de a se instrui, ci ca flibustier. Ce metamorfoză ciudată! În plus, nu e decît urmarea unui alt capriciu al stelei mele a cărei jucărie nu pricep eu însumi cum de am putut ajunge.

Se opri aici şi păru că nu vrea să spună mai mult. Îl rugarăm să ne explice mai limpede, iar insistenţele noastre fură cu atît mai mari cu cît flibustierii ce-l aduseseră de la Petit-Goâve şi care-i cunoşteau povestea rîdeau în hohote de sfiala lui, şi aceasta ne făcea să credem că merită să ascultăm ceea ce ne ascunde. Omul luă din nou cuvîntul şi vorbi astfel:

- Vedeţi, domnilor, că nu-mi face plăcere să pălăvrăgesc şi că sînt destul de tăcut. Dar încă nu mă cunoaşteţi. Păcat că nu se poate amenaja aici un cabinet departe de zgomotul şi de mişcarea permanentă de pe vasul vostru, căci m-aţi vedea închizîndu-mă în el cinci sau şase zile la rînd fără să ies şi

fără să spun un cuvînt, nici măcar celor ce mi-ar aduce de mîncare. Aşa am eu chef. Aşa am trăit întotdeauna, astfel că am fost socotit mereu drept un om nemilos, vrăjmaş al bărbaţilor şi mai mult încă, al femeilor. Totuşi, domnilor, credeţi-mă că nu m-am surghiunit eu însumi în această lume nouă decît ca să evit o femeie pe care am luat-o în căsătorie într-una din clipele nefericite cînd, filosoful, cedînd în chip laş poftelor trupeşti împotriva filosofiei sale , se lasă vîrît în jugul căsniciei.

Într-un oraş din Franţa, departe de Paris, luai de nevastă o tînără dintre cele mai drăguţe şi mai vioaie. Nu trecură nici patru zile şi-mi dădui seama că făcusem o neghiobie şi că alesesem o stare ce nu mi se potrivea nicidecum. Soţia mea, prin grija ce mi-o arătă şi prin drăgălăşeniile ei, ajunse să-mi fie călău. Mă urmărea fără încetare, mă copleşea cu dezmierdări şi nu mă lasa nici o clipă singur. Cînd citeam în biroul meu, venea cîntînd şi dansînd, îmi smulgea cartea din mînă şi, cu o înfăţişare ştrengărească, îmi spunea că ea face mai mult decît toate volumele din biblioteca mea, astfel încît, pentru a citi în voie, eram silit să ies în oraş sau să mă retrag la un prieten. În sfîrşit, iubea societatea, pe cît îmi plăceau mie studiul şi liniştea. De cum se lumina de ziuă, pînă seara, la doamna era lume multă. Măcar dacă, socotind că nu e rău ca nevastă-mea să trăiască astfel, aş fi avut şi eu libertatea să trăiesc după pofta mea. Dar nu, ea pretindea să o urmez pe-a ei. Voia, după cum spunea, să mă converteascä, să mă transforme şi, mai cu seamă, să nu îngăduie ca lectura să-mi dăuneze. Cum te-ai schimbat! striga ea uneori; cititul te enervează, trebuie să dau foc la toate cărţile astea nesuferite, care te ucid văzînd cu ochii.

Zadarnic turbam de mînie şi îmi blestemam căsnicia, nesăbuita mea soţie mă silea să fac, din amabilitate, tot ce voia. Cu toate acestea, după cîteva luni, încetă să mă mai chinuie şi renunţînd să schimbe un filosof înrăit, îmi îngădui să citesc în voie, fără a se încăpăţîna să-mi modifice comportarea şi fără

a avea de gînd să şi-o corecteze pe a ei. Dimpotrivă, cheltui de două ori mai mult şi îmi risipi cu o iuţeală minunată averea pe ospeţe, haine, mobile, jocuri şi spectacole, încît în mai puţin de doi ani mă ruină. Îmi închipuiam că nu mai am altă resursă decît o locuinţă pe care tatăl meu murind, mi-o lăsase, locuită de un om ce avea unele foloase de pe urma ei şi care, amînînd mereu să se socotească cu mine, încă nu-mi trimisese în Europa nici un ban.

Acum cinci sau şase luni, cînd văzui că nu-mi mai rămînea cu ce să plătesc nici un sfert din ce datora nevastă-mea brutarului, măcelarului, restauratorului, lenjeresei şi altora, plecai fără să-mi iau rămas bun, ca să-mi cruţ osteneala de a auzi scandalul pe care mi l-ar fi făcut. Mă îmbarcai pentru Santo-Domingo cu speranţa de a trăi acolo fericit şi liniştit, deoarece aveam să fiu departe de nevastă-mea. Dar sosind acolo, constatai că locuinţa pe care contasem fusese vîndută, iar escrocul de vînzător nu mai era în ţară. Ştirea aceasta mă tulbură atît de tare, încît mă gîndii să regret că-mi părăsisem soţia şi cu asta v-am spus totul. Pe atunci, la Petit-Goâve nu se vorbea decît de bogăţiile uriaşe pe care francezii le cîştigau în oraşul spaniol. Locuiam împreună cu mai mulţi dintre domnii aceştia, care mă ascultă. Le povestisem nefericirea mea. Mă compătimeau şi, văzînd că nu ştiu încotro s-o apuc, îmi propuseră să-i urmez. Acceptai propunerea şi m-aş felicita singur dacă nu m-aş teme să par un confrate nevrednic de dumneavoastră. Căci, în sfîrşit, n-am inimă războinică, simt eu bine. Nu pot auzi zgomot de împuşcătură fără să tremur.

Acest nou flibustier, dacă trebuie să-i dăm acest nume fiindcă se afla printre noi, îşi sfîrşi aici povestirea. Luai după aceea cuvîntul şi-i spusei că se va vindeca mai curînd alături de flibustieri decît de soţie şi că, de îndată ce se va afla pe puntea unui vas mare, în bătaia unor tunuri cu obuze de douăzeci şi patru de livre, n-o să mai fie înspăimîntat de zgomotul unui foc de puşcă. Adăugai totuşi că va putea hotărî să rămînă mai întîi la manevră şi să ne vadă luptînd fără să ia parte, pînă

cînd o să se obişnuiască cu salvele de muschetă şi de tun.

Eram mai nerăbdători decît el să întîlnim vreun vas care să ne dea ocazia să-i arătăm în ce fel aveam de gînd să-l obişnuim cu focul, ceea ce, totuşi, nu se intîmplă decît după două luni. Într-o dimineaţă, dublînd mica insulă a Broaştelor, ni se înfăţişă o navă englezească spre care merserăm fără să şovăim. Căpitanul care o comanda o fi crezut că se acoperă de ruşine ocolindu-ne. Într-adevăr, nu vedea decît un vas mic cu opt tunuri pe care nu-l credea destul de curajos să îndrăznească să atace o navă cu patruzeci şi şase de tunuri şi cu un echipaj de trei sute de oameni. El nu-i cunoştea încă pe flibustieri. Maistrul şi contramaistrul lui care ştiau ce fel de oameni sîntem, avură o discuţie foarte aprinsă cu el în legătură cu acest subiect, după cum ne spuseră ei înşişi după luptă. Maistrul observînd că ne apropiem într-una de ei fără mari pagube îl sfătui să se pregătească de luptă.

- Nu fi îngrijorat, îi spuse căpitanul, te temi de o şalupă pe care aş putea-o ridica cu totul pe punte?

- E o şalupă, dacă vreţi, îi răspunse maistrul puţin jignit, dar în şalupa asta sînt vreo sută de oameni pe care o să-i vedeţi sărind la bordul dumneavoastră, ca să vă scutească de osteneala de a-i ridica. Iar dacă n-o să fiţi atent o să vă dea peste cap cu tot echipajul dumneavoastră, aşa numeros cum este.

După o altercaţie destul de îndelungată, înţelepciunea prevăzătoare a maistrului birui marea încredere a căpitanului fanfaron. Îşi pregătiră o linie de apărare bună, după care se arătară curtenitori aşteptîndu-ne, foarte hotărîţi să împiedice abordajul sau, cel puţin, să facă pentru asta toate sforţările de care sînt în stare. Marea era foarte agitată, iar primele lor salve de tun ne pricinuiră mai puţin rău nouă decît spaimă filosofului nostru. Dar după aceea nu ne mai puturăm sluji aproape deloc de pînze şi de cîrmă, astfel încît, dacă n-am fi profitat de prilejul pe care ni-l oferi o rafală de vînt să aruncăm cângile de abordaj la pupa lor, am fi fost nimiciţi cu totul. Tunul lor deveni atunci cu totul nefolositor, în afară de cele două

tunuri cursiere de care nici măcar nu prea se slujiră, deoarece eu puneam să se tragă fără încetare în sabordurile lor. Urcarăm, în sfîrşit pe puntea lor, cu mare greutate din pricina valurilor şi îndurînd un foc atît de cumplit din partea muschetelor lor, încît pierdurăm cel puţin o treime din echipaj; Nu începurăm să ne simţim mai uşuraţi decît atunci cînd ne luptarăm cu armele albe.

Pe cînd luptam noi cu săbiile , iar ei cu spadele şi cu lăncile mici, întîmplarea voi ca, fără să ne cunoaştem, căpitanul lor şi cu mine, să ajungem să ne înfruntăm direct. Ne legarăm unul de altul şi voi mărturisi sincer că n-am avut niciodată de-a face cu un luptător atît de dur. Descurajat să-l văd parînd toate loviturile mele începui să nu mai pot să-l atac cu mare forţă şi simţeam că o să cad sub ale sale cînd, deodată, un glonţ de pistol îi sfărîmă coasta. Ne mai putînd sta în picioare, căzu cît era de lung pe jos sau mai curînd pe punte, iar căderea lui fu urmată după o clipă de a mea, într-atît eram de slăbit de gloanţele pe care le primisem şi de sîngele pe care-l pierdusem. Cu toate acestea, tovarăşii mei îi atacară cu atîta forţă pe englezi, că-i siliră să se retragă între cele două punţi unde, copleşindu-i cu grenade şi cu sticle cu praf de puşcă ce le ardea pînă şi hainele, îi făcură să capituleze.

Eram în mîinile chirurgului care, văzîndu-mă fără cunoştinţă, îşi folosea toată priceperea să mă facă să-mi vin în fire, iar cînd izbuti îl întrebai dacă sîntem biruitori sau înfrînţi. Mă anunţă cu bucuria pe care i-o pricinuia ideea unei mari averi, că vasul englez era al nostru, că se întorcea din Angola, că avea ca lest fildeş, iar ca încărcătură cinci sute cincizeci de negri şi mult praf de aur. Într-adevăr, nici că se putea să facem o captură mai preţioasă. Astfel, confraţii mei se felicitau arătîndu-şi bucuria, prin izbucniri de entuziasm greu de exprimat. Dar, vai! Cît de scurtă le fu bucuria! Nici nu avură timp să-şi socotească avuţia. Destinul le-o răpi foarte repede. Ea nu le aparţinu decît de la ora opt la unsprezece dimineaţa şi plătiră foarte scump o stăpînire atît de scurtă.

Voind să ajungem la Caye Saint-Louis, portul francez cel mai apropiat de locul unde ne aflam, aveam să ne întîlnim cu *Jarsey*, navă englezească de pază a coastei, înzestrată cu patruzeci şi cinci de tunuri. Vasul acesta naviga în zona coastelor Espagnolei cu o fregată de treizeci şi şase de tunuri. Corabia noastră era atît de avariată, încît nici măcar nu ne gîndirăm să încercăm să scăpăm. Cu toate acestea, în disperarea noastră, ne pregătirăm să ne apărăm. Poruncii să fiu dus pe punte unde, neizbutind să stau nici măcar şezînd, mă puseră astfel încît, întins pe spate, cu braţele libere şi cu capul puţin ridicat, puteam să mai trag cîteva focuri de puşcă. Cincisprezece oameni care conduceau corabia capturată fură ispitiţi la început să dea foc prafului de puşcă ca să arunce vasul în aer, însă observînd că ne pregătim de luptă ,făcură şi ei la fel. Nu aveam cu mine decît douăzeci şi cinci de oameni, numărîndu-i pe filosof şi pe răniţi.

Jarsey veni primul la noi şi, văzînd că avem atît de puţini oameni, ne atacă fără să aştepte fregata.Cei cincisprezece oameni care conduceau navă capturată şi abia erau de ajuns să o manevreze nu-i părură prea de temut. Nu se legă decît de vasul nostru şi, deoarece îşi dădu seama că fiind prea slabi să ne gîndim la abordaj, eram siliţi să rămînem la bord, nu uită să-şi regleze tirul asupra lui. Ca să ne ucidă mai repede, îşi încărcă tunul cu mitralii şi indignat că, în pofida unor asemenea pregătiri nu aveam de gînd să capitulăm, începu să treacă peste noi cu vasul lui mare care-l sfărîmă pe al nostru; avea să ne scufunde, fără îndoială, dacă, prudenţi, nu ne-am fi hotărît să ne predăm.

Căpitanul află captura noastră în stare proastă şi jignit de rezistenţa pe care îndrăznisem să i-o opunem cu forţe atît de inegale, ne trată foarte aspru în vorbe şi fapte. Ne puse în lanţuri aşa răniţi cum eram şi ne lăsă tot restul zilei fără să poruncească să fim pansaţi. Astfel pieriră mai mulţi dintre tovarăşii noştri ale căror răni, în alte condiţii, n-ar fi fost mortale. Totuşi a doua zi, socotind că nu mai rămăseserăm decît vreo douăzeci

cel mult, îi îngădui chirurgului nostru să ne îngrijească, iar după trei zile puse să ni se scoată lanţurile.

Jarsey ne capturase pe parcursul traseului său şi îşi închipuia că norocul îi mai hărăzeşte şi alte daruri. Continuă să navigheze la nord de Espagnola tîrîndu-ne după el ca în triumf. Noi doream cu înflăcarare să întîlnească vreo navă mare spaniolă sau franceză, ca să ne putem răscula în timpul luptei. Dorinţele noastre nu se împliniră, iar *Jarsey* nu făcu altă captură. Totuşi zăbovi pe mare vreme atît de îndelungată, încît rămase fără apă şi era silit să trimită noaptea şalupele pe uscat ca să facă rost.

Vederea coastelor noastre ne stîrni o poftă atît de mare de a ieşi din robie, încît nu ne puturăm împotrivi. Într-o seară, recunoscînd printre altele lacul Tiburon, încercai împreună cu alţi trei flibustieri la fel de îndrăzneţi ca mine, să scap înot, deşi distanţa pînă acolo era de cel puţin două mile. Poate că am fi izbutit în acţiunea aceasta primejdioasă, dacă nu ni s-ar fi întîmplat un accident. Unul dintre cei trei însoţitori, cel mai bun prieten al meu, dar înotător foarte slab, voind să evadeze cu noi, se simţi istovit foarte curînd. Nici nu străbătusem un sfert din drum că mă chemă. Mă dusei în ajutorul lui. Se sprijini de mine cîteva clipe ca să se odihnească, apoi începu să înoate iarăşi, dar simţind că n-o să aibă putere să ajungă pînă la lac, socoti mai nimerit să reia lanţurile decît să le sfărîme prosteşte înecîndu-se. Aşadar strigă şi ne dădu de gol. Se traseră îndată cîteva ghiulele de tun pentru vestirea şalupelor care erau pe uscat, să vină să ne ia, ceea ce ele făcură nu fără să ne dezmierde cu cîteva lovituri de vîsle drept preludiu la suferinţele ce ni se pregăteau. Fuserăm puşi din nou în lanţuri de îndată ce ajunserăm la bordul lui *Jarsey* şi în starea aceasta ne duseră în Jamaica.

Aici furăm lăsaţi pradă vrăjmăşiei faţă de francezi a unui bătrîn guvernator pleşuv, care era totuşi el însuşi francez de neam. Acesta puse să fim închişi la trei leghe de Keneston, într-o închisoare unde erau trimişi de obicei negrii fugari. După opt zile, ceru să-i fim aduşi şi ne îndemnă să slujim împotriva

Franţei, oferindu-mi mai cu seamă un vas mai mare decît acela pe care-l pierduserăm. Îi răspunserăm fără şovăire că ne născusem sub pavilionul alb şi că tot sub el voim să murim. Supărat de răspunsul nostru care-i păru un reproş pe care i-l făceam că îşi trădase prinţul, porunci foarte milostiv să ni se micşoreze porţiile şi să fim duşi înapoi la închisoare pe nişte drumuri pline de mărăcini şi de un soi de spin numit rachetă, ai cărui ţepi ne sfîşîiau picioarele desculţe şi ne intrau în tălpi. De îndată ce sosirăm la închisoare, furăm siliţi să ni-i scoatem cu grijă unii altora deoarece atîtea abcese dureroase se formau, cîţi spini rămîneau în carne.

Ţelul bătrînului renegat de a ne sili să ne trădăm patria aşa cum făcuse el, ne oferea atît de adeseori cinstea de a merge astfel să-i facem curte la Keneston, încît rănile nu apucau să ni se vindece, că făceam altele. În afară de aceasta, ostaşii care ne duceau, încîntaţi că au voie să ne bată, ne chinuiau într-o mie de alte feluri, convinşi că astfel îi fac plăcere guvernatorului. Vreme de şase luni cît rămaserăm în acest loc cumplit, cinci dintre tovarăşii noştri, printre care se număra şi filosoful, muriră din pricina chinurilor îndurate. Aceşti prizonieri nefericiţi contribuiră ei înşişi după moarte să ne sporească suferinţele, deoarece hoiturile lor erau lăsate să putrezească sub ochii noştri, fără să ne fie îngăduit să le acoperim cu pămînt dîndu-le astfel cel puţin un mormînt.

Cel dintîi căruia moartea îi sfîrşi starea netrebnică se numea simplu Baronul. Se afirma cu certitudine că e fiul unui gentilom din Franţa, care purta cu adevărat şi pe drept titlul de baron. Nu-mi mai amintesc din ce familie era, căci n-am auzit rostindu-i-se numele decît o dată. Acest nefericit tovarăş al chinurilor noastre de îndată ce îşi dădu ultima suflare, fu întins pe patru prăjini şi expus la poarta închisorii noastre. Nu ne dădurăm osteneala să alungăm păsările şi animalele de pe trupul său: sărmanul băiat nu mai era decît piele şi os, iar căldura climei îi prefăcu iute în schelet.

Cruzimea guvernatorului nu dădu roadele aşteptate. Nu putu

niciodată să ne facă să-i imităm laşitatea, ceea ce îl sili să ne trimită în Anglia cu un convoi de patruzeci de corăbii de comerţ, care se duceau într-acolo sub escorta a patru vase de război. Furăm debarcaţi în Irlanda, în închisorile din Kinsal, unde aflarăm o numeroasă societate.

Erau acolo peste o mie cinci sute de francezi şi, printre alţii, întregul echipaj al lui *Cowantrik.*

Schimbînd închisoarea, schimbarăm doar călăii, cu singura deosebire că aceia din Jamaica ne chinuiseră pentru a ne stîrni să ne răsculăm împotriva Franţei, iar cei de la Kinsal nu făceau aceasta decît ca să se distreze şi să-şi satisfacă cruzimea firii. Ostaşii şi temnicerul numit colonelul Paipre, pe care pe drept l-ai fi putut numi meşter tîlhar, păreau că nu urmăresc decît să se descotorosească de noi treptat şi fără zgomot. În afară de faptul că se temeau de represalii, nu voiau să fie înştiinţată regina, căci ştiau bine că i-ar fi pedepsit dacă ar fi aflat cît de barbari sînt.

E lucru sigur că plăcerea lor cea mai mare era să ne vadă suferind. Diavolii aceştia se înveseleau făcîndu-ne să ne batem pentru o bucată de pîine sau de carne, cum fac în Anglia cocoşii, iar în Franţa cîinii.Aceia dintre noi care-şi înghiţeau în taină lacrimile, fără să se poată hotărî să le ofere acestor barbari distracţii atît de demne de ei, nu erau mai puţin de plîns, fiindcă erau lăsaţi să moară de foame ca nişte laşi, se spunea, care nu meritau să li se îngăduie să supravieţuiască. În fiecare dimineaţă, cînd ne treceau în revistă să ne numere erau doborîţi cu lovituri de ciomag, iar pe frigul cel mai aspru nu li se dădeau nici paie, nici pături, însă aceia care se băteau bine ca să aibă cinstea de a contribui la distracţia stăpînilor noştri, colonelul Paipre şi ostaşii săi, erau trataţi ceva mai bine.

Astfel văzui pierind în chip ticălos mai mulţi dintre tovarăşii mei care, murind,ne rugau pe mine şi pe ceilalţi flibustieri să le răzbunăm moartea, dacă o să avem norocul să ieşim vreodată din închisoarea aceasta cumplită. Călăii noştri făcuseră o lege care ne arăta că spectacolele de soiul acesta le plăceau foarte

mult. Legea spunea că acela dintre noi care se va bate cu fiecare şi va birui, va fi numit cocoşul prizonierilor, şi pentru a face acest titlu onorabil şi mai demn de invidiat, îi dăduseră dreptul de a face porţiile celorlalţi şi de a lua pentru sine şi pentru cei mai apropiaţi prieteni ai săi ce e mai bun, şi asta pînă cînd îşi va fi găsit învingătorul.

Legea asta mă făcu să mă hotărăsc să folosesc toată puterea care îmi mai rămînea ca să ajung cocoş şi să dobîndesc pentru prietenii mei şi mine atît cît să ne mai tîrîm viaţa cîtva timp. Dar nu era lesne să duci la bun sfîrşit un astfel de proiect. Trebuia să izgonesc de pe locul acesta un breton voinic, care ucisese pînă acum patru sau cinci prizonieri ce avuseseră îndrăzneala să-l dispute cu el. Lupta era cu atît mai potrivită să facă plăcere englezilor cu cît trebuia să te baţi fără arme, iar victoria nu era deplină decît prin moartea celui învins. Nu se putea născoci nimic mai bun decît regulamentul acesta, deoarece unul care îndrăznea să intre în luptă, împotriva cocoşului, fiind aproape de aceeaşi putere, îşi apăra adesea viaţa vreme de mai multe ore. Ce voluptate pentru domnii spectatori!

Şovăii îndelung să mă bat cu temutul campion pe care trebuia să-l dobor. Cînd îl examinam cu atenţie, pierdeam nădejdea să-l înving. Era un negricios voinic, care-mi părea mai puternic ca mine. În plus, auzisem că bretonii sînt cei mai iscusiţi dintre toţi oamenii la exerciţiul luptei. Timpul mă silea totuşi să mă hotărăsc: puterile îmi slăbeau cu fiecare zi în lipsa hranei şi îi vedeam pe tovarăşii mei istoviţi.În sfîrşit, hazardul interveni şi mă făcu să mă hotărăsc.

O santinelă, auzindu-mă că bombăn cu privire la porţiile pe care ni le făcuse cocoşul, îl chemă şi-i spuse că îl ameninţ. Bretonul veni la mine şi mă intrebă rînjind dacă nu cumva am chef să-mi asum grija de a le face şi eu, şi că ar fi foarte curios să vadă dacă am destul curaj pentru asta. Sfidarea aceasta îmi încălzi sîngele; nu-l mai socotii pe cocoş decît drept un puişor, şi-i spusei mînios că iau în serios ce spusese. Soldaţii şi cîţiva prizonieri făcură îndată cerc în jurul nostru. Le arătai

că nu sînt cu nimic mai prejos canadienii decît bretonii, nici în privinţa forţei, nici a îndemînării. Îl întinsei pe jos cît era de lung şi cu atîta duritate, încît rămase ca mort. Mie însumi îmi făcu silă biruinţa mea pe care n-o putui duce mai departe, deşi, ca să fie desăvîrşită, legea cerea moartea celui biruit. Spectatorii se mulţumiră şi să-l vadă fără simţire, iar colonelul Paipre, punînd să fie dus de acolo, mă proclamă cocoşul prizonierilor.

Nu-mi exercitai multă vreme funcţia. Nu pentru că m-ar fi făcut cineva s-o pierd aşa cum o cîştigasem. Biruinţa pe care o dobîndisem îi îngrozea pe toţi prizonierii care, închipuindu-şi că nu există bărbat mai puternic decît bretonul meu, nu erau ispitiţi defel să-şi rîdă de învingătorul său. Îmi păstrai locul în chip glorios vreme de cincisprezece zile, la capătul cărora căzui bolnav. Neputînd, aşadar, să-mi îndeplinesc funcţiunile, îmi pierdui toate privilegiile.

Iată-ne, deci, pe confraţii mei şi pe mine, siliţi iarăşi să suferim de foame şi, în plus, de frigul nemăsurat care domnea atunci[1] şi care înlesnea în bună măsură ţelurile englezilor. Nu exista zi în care să nu moară zece doisprezece prizonieri. Îmi aduc aminte că, în clipele acelea triste, dorinţele noastre cele mai fierbinţi, le mărgineam la a cere să nu ne lipsească paiele proaspete şi pîinea. Chiar cred că ne-am fi simţit mai bine culcîndu-ne pe podea decît pe paiele care ni se dădeau, căci ni le schimbau atît de rareori, încît se prefăceau în praf şi căpătau un miros foarte neplăcut. În afară de aceasta, patru prizonieri nu aveau decît o pătură proastă din blană de cîine, atît de ponosită, încît nu cîntărea mai nimic.În starea aceasta nefericită ne luam rămas bun unii de la alţii şi socoteam cam cîte zile mai aveam de trăit fiecare, mai puţin afectaţi de moartea însăşi, decît de neputinţa în care ne aflam de a ne răzbuna. Mărturisesc că religia noastră ar fi trebuit să ne silească să ne folosim mai bine suferinţele, însă nu aveam destulă virtute pentru a fi în

[1] În ianuarie 1710 (n.a.).

stare de o sforţare atît de mare.

Printre ceilalţi prizonieri erau şi cerşetori de meserie care, neuitîndu-şi prima îndeletnicire cînd luau mpscheta, îi oboseau atît de mult prin tînguirile lor pe cei ce veneu în închisoare, încît primeau întotdeauna cîţiva fardini, o monedă măruntă valorînd aproximativ cît liardul francez. Astfel găseau prin aceasta calea de a-şi prelungi mizeria. Unul dintre aceşti ticăloşi, văzîndu-mă la capătul puterilor şi prin urmare neputincios să mă apăr, veni la mine, îmi reproşă moartea cocoşului breton, ruda lui, căruia, într-adevăr, de cînd cu lupta noastră îi venise ideea de a muri, şi începu să mă lovească în stomac şi în obraji cu piciorul. Trebuie să mă fi simţit foarte rău de vreme ce nu avui nici măcar putere să înjur.

Cu toate acestea, eram perfect conştient şi îi auzeam pe tovarăşii mei care, simţindu-se prea slabi să mă poată ajuta, se întrebau unul pe altul dacă nu e nimeni printre ei destul de puternic să se ridice şi să-l doboare pe nefericitul acela. Eu nu ştiam ce înseamnă răbdarea şi făcui o experienţă grea în această privinţă tot restul zilei. Niciodată în viaţa mea nu m-am rugat lui Dumnezeu atît de fierbinte ca atunci. Nu-i ceream decît să-mi redea sănătatea pentru un sfert de oră. Motivul rugăciunii mele nu o făcea demnă de a fi îndeplinită, astfel că nici nu fu.

Seara, vrui să iau un pic de mîncare dacă se poate numi astfel cantitatea de o jumătate de uncie de pîine înmuiată în apă. Cu toate acestea, în noaptea următoare avui trei sau patru ore de somn, astfel că a doua zi dimineaţa crezui că o să prind din nou ceva putere.Pe la ora zece, duşmanul meu, care pe cît se părea dejunase din vreo pomană ce i se făcuse, se culcă pe paie destul de aproape de mine şi adormi aproape îndată. Mă bucurai în taină şi hotărîndu-mă fără a şovăi să zdrobesc un om ce se lăsa în voia răzbunării mele, începui să mă tîrăsc spre el, ducînd cu mine piatra ce-mi slujea drept căpătîi, singurul instrument de care mă puteam sluji să-mi îndeplinesc ţelul. Ajuns lîngă victima mea, mă rugai în sinea mea cerului să

mă ajute, ca şi cum m-aş fi pregătit să săvîrşesc cea mai frumoasă faptă din lume şi neîndoindu-mă defel că Domnul îmi va întări braţul, aşa cum făcuse cu Iudita; însă, deşi piatra nu cîntărea decît şapte sau opt livre, cînd mă pregăteam să o ridic ca să-i sparg capul duşmanului meu, mi se păru că e grea ca stînca lui Sisif.

Ce suferinţă pentru mine să văd că aşteptarea mea nu se împlineşte! Ei, asta-i, îmi spuneam, după ce am ridicat de o sută de ori de la pămînt greutăţi de cinci sute de livre, nu pot astăzi să ridic una de şapte! Dumnezeule! Pesemne slăbiciunea mi-a trădat vrăşmăşia! Fui atît de înduioşat de gîndul acesta şi-mi simţii inima cuprinsă de o durere atît de puternică, încît nu mă putui stăpîni să izbucnesc în lacrimi. Era pentru prima oară cînd plîngeam. Tovarăşii mei atenţi şi ei la acţiunea mea, dîndu-şi seama că nu făcusem decît o sforţare zadarnică să mă răzbun, nu-şi putură stăpîni plînsul. O scenă atît de emoţionantă îl înduioşă pe temnicerul care trecea pe acolo; ne întrebă de ce sîntem atît de îndureraţi şi cînd află cauza generoasă a disperării mele, căci nu i-o ascunsei, îmi spuse cu o înfăţişare compătimătoare că o să aibă grijă de mine, fiindcă îi plac oamenii curajoşi.

Colonelul Pappre, prin această rară dovadă de milă îşi dădea în vileag firea de neom: închipuindu-şi că vede în comportarea mea toată barbaria şi ferocitatea din care era plămădit, nu se putea stăpîni să se intereseze de un om care-i părea să aibă afinităţi morale cu el. Două ore mai tîrziu, îmi dădu dovezi bune în această privinţă: mi se aduse din partea lui, într-un fel de blid, supă din propria lui oală cu o bucăţică de carne de vacă pe deasupra. Mîncai supa şi supsei o parte din carne, după ce le făcui porţie tovarăşilor mei, dintre care doi refuzară să mănînce, ca să scape mai repede, spuneau ei, de toate suferinţele lor. Într-adevăr, unul îşi dădu ultima suflare în noaptea următoare, iar celălalt, după două zile din pricina pămîntului şi gunoaielor pe care le înghiţise.

În ce mă priveşte, pătruns de regulile de comportare ale sălbaticilor, de care fusesem saturat încă din copilărie, mă împotriveam soartei . Nu voiam decît răzbunare, nu mîncam decît pentru a ajunge în stare să-mi îndeplinesc dorinţa. Făceam jurămînt în faţa nefericiţilor mei flibustieri să nu le las nepedepsite suferinţele, spunîndu-le că dacă acceptam grija temnicerului de a mă ţine în viaţă, fac asta doar ca să-i răzbun; jurămînt pe care după aceea l-am îndeplinit prea bine, pentru păcatele primilor englezi ce-mi picară în mînă la ieşirea din închisoare. Acum îi cer iertare lui Dumnezeu, dar îndrăznesc să spun că nu am ajuns crud decît după pilda lor. Se ştie că înainte mă purtam cu multă omenie cu cei pe care-i făceam prizonieri.

Cu toate că dobîndisem compătimirea colonelului Paipre, grija lui pentru mine nu mergea pînă acolo încît să-mi trimită supe concentrate şi ale alimente întăritoare. Dărnicia lui nu ajungea atît de departe şi ceea ce numea el "a mă hrăni bine" nu era altceva decît a nu mă lăsa să mor de foame. Aş fi fost totuşi foarte mulţumit de el, dacă ar fi vrut, din consideraţie faţa de mine, să ducă milostivirea pînă la a-i ajuta pe tovarăşii mei, însă ei nu avuseră ca mine, fericirea de a dobîndi preţuirea lui. Îi văzui în cele din urmă pierind pe toţi, unul după altul.

Observasem nu numai o dată că aceia dintre prizonieri ce ştiau o meserie şi pe care burghezii din Kinsal veneau s-ăi ia dimineaţa şi-i aduceau înapoi seara după ce îi puseseră la muncă toată ziua, erau cei mai puţin nenorociţi. Dacă duceau o viaţă grea şi istovitoare, aveau mîngîierea, că mănîncă după poftă, ceea ce îmi părea cea mai mare plăcere după cea a răzbunării. Hotării aşadar să-i spun primului meseriaş ce avea să vină să ceară un muncitor că sînt de profesia lui. Soarta care mă prigonea mă făcu să încap pe mîini rele. Se înfăţişă un armurier la care nimeni nu avea chef să meargă. Era socotit un om brutal, care lua muncitori mai degrabă ca să-i bată decît ca să-i pună la muncă. Nici nu apucai să-i calc pragul că-mi dădui seama că nu era dintr-o plămadă de om prea bună. Avea voce aspră şi înfăţişarea cea mai rea din lume.

Mai întîi îmi dădu o ţeavă de puşcă s-o pilesc, ceea ce făcui destul de bine ca să nu aibă nimic de zis. E adevărat că eram îndemnat grozav să muncesc la vederea unui cazan mare aflat pe foc şi în care zăream amestecate de-a valma sfeclă, ceapă, varză şi coji de pîine. Toate astea mă faceau să-mi lase gura apă şi mă îmboldeau să muncesc. În sfîrşit, momentul prînzului, acest moment minunat sosi şi, culmea fericirii, în loc să-mi dea o porţie simplă aşa cum mă aşteptam, mi se făcu cinstea de a mi se îngădui să-mi iau singur din cazan, fără să se prevadă urmările, căci poate m-ar fi tăiat în bucăţi dacă ar fi bănuit paguba pe care aveam să o fac. Cu toate acestea, armurierul, soţia lui şi fiică-sa, departe de a arăta că se căesc că îmi lăsaseră libertatea de a mînca după voie, păreau că se distrează văzîndu-mă înfulecînd ce era în cazan. Mai cu seamă, fata armurierului, mirată de pofta mea, îi spuse lui taică-său:

- Cu siguranţă, omul acesta nu e croit ca noi, pesemne e scobit pînă în călcîie, el singur a mîncat mult mai mult ca noi toţi.

- E adevărat, răspunse patronul, şi fără îndoială că o să muncească pe măsură, altfel n-o să fim prieteni.

Asta şi voiam: eram prea mulţumit de prînzul meu ca să nu mă înham la treabă. Voiam să menţin un obicei atît de bun şi ca să fac mai bine curte stăpînului, aş fi rămas în cămaşă dacă aş fi avut aşa ceva, dar nu mai aveam de multă vreme decît o haină proastă din pînză pe care modestia nu-mi îngăduia s-o dau jos. Aşadar, mă apucai vesel de lucru şi vreme de un sfert de oră n-a mers rău. Doar că îmi simţeam braţele ceva mai grele decît înainte de masă. Eram atît de ghiftuit de prînzul bun pe care-l mîncasem, încît aş fi avut nevoie de o siestă de trei sau patru ore ca să fiu din nou în stare să lucrez bine. Nu mai respiram decît cu multă trudă, iar somnul, din nefericire, începea să mă cuprindă. Zadarnic făceam toate sforţările ca să-l izgonesc, căci răspîndea asupră-mi cele mai dulci miresme: pila îmi cădea din mîini, adormeam în picioare.

Armurierul, care mă observa, socotind că nu are folos de pe urma micilor mele aţipeli, mă trezi pentru prima oară cu un glas atît de cumplit, încît cîteva minute nu mai avui chef de dormit; dar somnul îşi încleşta prea mult prada ca să-i dea drumul, şi aburii lui mă înfrînseră din nou. Atunci patronul, folosind ca să mă trezească un mijloc mai eficace, îmi dădu o lovitură dintre cele mai puternice cu pila în umăr, rănindu-mă rău. Nu era nevoie de atît de mult ca să-mi piară somnul şi să mă cuprindă mînia împotriva armurierului. Într-o clipă, îi dădui în cap o lovitură atît de puternică cu ţeava puştii pe care o pileam, încît nu mai fu nevoie de a doua ca să-mi cadă la picioare fără simţire.

De îndată ce-l văzui la pămînt, plin de sînge, ieşii din casă şi o luai la fugă, fără să ştiu unde trebuia să mă refugiez, însă nu ajunsei departe, fiind prins de o mulţime de oameni, care mă urmări şi îşi dădu osteneala să mă aducă înapoi la închisoare. În timp ce mă duceau acolo, îmi adusei aminte că armurierul, prezentîndu-mă dimineaţa soţiei sale, îi spusese cu o înfăţişare supărată că Paipre servea pe cine avea el chef şi că acest domn temnicer trimitea chiar cinci şi şase lucrători unor burghezi, în timp ce altora nu le trimitea decît unul şi pe acela cu multă greutate. Îmi întocmii în legătură cu aceasta planul celei mai sfruntate minciuni născocite vreodată. Avui neruşinarea să-i spun colonelului Paipre că în legătură cu el avusesem cearta cu armurierul şi că ticălosul de meseriaş îmi spusese despre el o grămadă de prostii pe care nu le putusem îndura.

Îngîmfatul nostru paznic luă foc auzind acest raport mincinos şi nu îngădui să fiu pus în lanţuri, spunînd sus şi tare că armurierul fusese tratat după cum merita. Cînd văzui că temnicerul crede cu naivitate ce-i spun, începui să-i înfăţişez în amănunt spusele obraznice ale burghezului cu privire la el şi răspunsurile pe care i le dădusem; dar simţind că nu are răbdarea pe care lungimea povestirii mele o cerea de la el, sau temîndu-se că aude prea multe în această privinţă, îmi porunci să tac.

- Ajunge, prietene, îmi spuse, sînt mulţumit de tine. O să recunosc zelul pe care l-ai arătat faţă de mine pedepsind un vecin făţarnic căruia o să-i cer socoteală la timpul şi locul cuvenit.

Efectele recunoştinţei sale urmară îndată făgăduielii şi ca să mă răsplătească pentru că îi apărasem cu atîta curaj interesele sau, dacă vreţi, fiindcă minţisem, îmi dădu o haină bună, nouă, mă puse să mănînc separat şi îmi dublă porţia.În afară de aceasta, îmi îngădui să mă plimb la orice oră prin curţile închisorii. O libertate atît de frumoasă nu întîrzie să-mi inspire dorinţa de a dobîndi una mai mare, şi nu căutai prea multă vreme calea trebuincioasă pentru aceasta. Sub o streaşină era o prăjină lungă pe care soldaţii îşi întindeau uneori rufele la uscat. Nu avui nevoie de altă scară ca să mă caţăr pe ziduri, şi îmi sluji să cobor în stradă şi mai comod. După care, mă îndepărtai de oraş cît de repede mă duceau picioarele.

Astfel ieşii, într-o noapte frumoasă, din închisoarea Kinsal. Mersei pînă la ziuă de-a curmezişul peste ogoare, îndreptîndu-mă drept spre nord, ca un om care urmăreşte să se ducă la Cork de unde ştiam că pleacă adesea vapoare spre America. La răsăritul soarelui, ajunsei într-o pădure unde mă odihnii pînă la prînz. Lăsai acolo uniforma de ostaş pe care mi-o dăruise colonelul Paipre cu atîta generozitate. Eram totuşi un pic necăjit că o pierd, dar socotind că putea face să fiu recunoscut, o sacrificai pentru siguranţa mea. Pornii din nou la drum, iar în restul zilei nu mă oprii nicăieri. Teama de a cădea în ghearele poliţiştilor mă oprea să merg pe drumurile obişnuite şi din pricina aceasta făceam de şase ori mai mult drum decît dacă n-aş fi avut să mă tem de nimic. Seara cinai mîncînd cîteva verze pe care le luai trecînd printr-o grădină. Le mîncai miezul, iar noaptea îmi făcui pătură şi saltea din frunzele cele mai mari. O hrană atît de proastă şi oboseala unui drum atît de lung mă slăbiră atît de mult, încît a treia zi, nemaiputînd să merg, fui silit să mă culc într-o cîmpie, care îmi sluji în două scopuri: să mă odihnesc şi să mă hrănesc.

E adevărat că stomacul meu, neputîndu-se obişnui multă vreme cu asemenea hrană, se descotorisi iute de ea, astfel că rămăsei într-o stare de inaniţie ce ar fi fost urmată negreşit de moarte dacă un om milostiv, vestit de nişte copii care mă văzuseră mîncînd iarbă nu mi-ar fi venit în ajutor, împreună cu alte două persoane ce mă duseră într-un sat învecinat.

La început mă puseră pe nişte paie într-o şură, unde un bărbat de o înălţime cu mult peste mijlocie şi care părea să nu fie decît un slujitor, se apropie de mine. Îmi puse întrebări cu privire la religia mea şi după răspunsurile mele neputîndu-se îndoi că sînt catolic, puse pe loc să fiu dus într-o cămăruţă unde, venind şi el îndată ce fui culcat într-un pat destul de bun, păru să se intereseze de salvarea mea. Primul lucru care mi-l făcură fu acela că mă scăpară; cu un vomitiv bun, de toate ierburile pe care le mîncasem. Acest leac deşi salvator, mă lipsi de ultimele puteri şi rămăsei un sfert de oră fără să mă mişc. Bărbatul înalt crezînd că o să-mi dau ultima suflare, le porunci tuturor celor ce erau în cameră să iasă, apoi, apropiindu-se de urechea mea îmi spuse cu voce tare să cer iertare Domnului, ceea ce făcui în gînd, neputînd rosti nici o vorbă. Îl auzii dîndu-mi iertarea păcatelor, apoi se retrase.

După plecarea lui, alte persoane intrară aducînd lapte, din care mă siliră să înghit cîteva picături chinuindu-mă. Făcînd aceasta, şoşotiră că trebuie să mă lase ca să mă odihnesc şi, cu siguranţă, astfel scăpai cu bine. Dormii un somn adînc care dură cinci sau şase ore fără întrerupere, iar a doua zi mă aflai în afara oricărei primejdii. Mă aşteptam să-l revăd pe bărbatul înalt despre care tocmai v-am vorbit, însă nu se mai ivi în faţa mea.Socotii că e vreun preot ascuns în familia asta sau prin vecini. Nu ştiu nici măcar dacă nu era vreun episcop care, asemeni celor din Biserica primitivă, nu avea drept alai şi straie decît faptele lui bune şi virtutea. Ceea ce m-ar face să cred că era un prelat e faptul că după ce îmi dădu iertarea păcatelor şi mă îndemnă să închin suferinţele mele Domnului, îi acordă, dacă nu mă înşel, binecuvîntarea gazdei, ce era

singur în cameră cu noi şi îngenunchease ca să o primească. Spun "dacă nu mă înşel", deoarece în starea în care se afla mintea mea, nu mă puteam bizui pe ce-mi vedeau ochii.

După cîteva zile mă simţii înzdrăvenit. Atunci acei oameni cumsecade cărora le eram cu totul îndatorat, ca să-şi îndeplinească pînă la capăt datoria de gazdă, mă îndrumară spre Cork, dîndu-mi şase şilingi, îmbrăcăminte bună, două cămăşi noi şi un săculeţ în care era mai multă pîine şi carne sărată de vacă decît puteam mînca pînă acolo, fiindcă nu-mi mai rămînea de făcut decît patru mile.

Eram prea nefericit ca să pot păstra toate acestea prea mult. Nu apucai să merg trei sferturi de oră că întîlnii doi poliţişti. Poate că m-ar fi lăsat să trec fără să spună nimic, dacă teama de a mă întoarce la închisoare nu m-ar fi făcut să ies de pe drumul mare şi să mă îndrept spre o pădure din apropiere. Astfel mă făcui suspect. Socotiră că fug de ei şi că fără îndoială n-o fac fără pricină. Mi-o luară grabnic înainte şi-mi poruncirăsă mă predau fără împotrivire. Dacă aş fi avut arme ca ale lor, i-aş fi pus lesne pe fugă sau i-aş fi silit să ceară îndurare. Mă apărai cu toate acestea, aşa dezarmat cum eram, fără să dobîndesc decît lovituri. Erau mai puternici şi mă duseră în casa unui ţăran, unde îmi legară mîinile şi picioarele şi mă dădură în paza stăpînului pînă cînd aveau să se întoarcă dintr-o expediţie în vederea căreia se aflau pe ogoare. Îi recomandă să vegheze cu grijă asupra mea sub ameninţarea pedepsei cu închisoarea, asigurîndu-l că, dimpotrivă, va fi bine plătit pentru osteneala lui, dacă n-o să mă lase să scap. Îi făgăduiră chiar toate bunurile mele ca să-l facă să mă păzească bine

Ţăranul fu încîntat de această făgăduială şi privind la veşmintele mele ca la ceva ce-i aparţinea, pentru a mă împiedica să le boţesc în cursul nopţii, se gîndi să mă pună să le scot, prevăzător, şi să îmbrac nişte haine de-ale lui ce erau cu totul zdrenţuite. În acest scop, slujindu-mi ca valet, împreună cu patru sau cinci persoane, îmi dezlegă mîinile şi făcu acest troc de haine pînă la cămaşa mea inclusiv. Îndurai

totul cu o răbdare minunată, astfel că temnicerul meu fu atît de mulţumit că mă arătasem ascultător, încît ţinu seamă de rugămintea mea de a nu mă lega foarte strîns, să pot să mă culc şi să dorm. După ce mîncai proviziile ce le aveam în traistă mă aruncai pe paie şi, scotocind din curiozitate prin buzunarele veşmintelor proaste cu care eram îmbrăcat, mare îmi fu bucuria să găsesc un cuţit pe care nu avuseseră grijă să-l scoată. Îmi închipuii îndată cum îl puteam întrebuinţa şi mă slujii cu folos de el să-mi tai frînghia cu care eram legat; de îndată ce avui temei să cred că ţăranul şi familia lui adormiseră, ieşii încetişor din casă, foarte mulţumit că scăpasem pierzînd doar hainele.

O luai din nou pe drumul spre Cork, unde ajunsei destul de devreme în ziua aceea. Dar neîndrăznind să intru în oraş în veşmintele în care mă îmbrăcaseră ţăranii, îmi petrecui noaptea în port pe care-l examinai cu multă atenţie. Observai multe şalupe pe care le-aş fi putut fura lesne dacă aş fi avut tovarăşi, dar mă ferii să fac aceasta de unul singur. Cînd văzui că se luminează de ziuă, mă retrăsei la capătul unui cartier mărginaş, într-un fel de fermă. Căutai un loc unde să pot dormi la adăpost şi să mă ascund, căci aveam nevoie de odihnă. Zării un mic staul deschis, mai departe de celelalte case, şi intrai în el fără să fac zgomot.

Abia călcai acolo că auzii două animale mormăind, parcă să mă prevină că locul e ocupat. Dacă aş fi avut de-a face cu oameni cu judecată, aş fi folosit rugăminţile şi politeţea ca să dobîndesc o părticică a locuinţei lor, dar văzîndu-mă silit să îmi fac loc fără îngăduinţa lor, înaintai spre ele, ferindu-mă pe cît îmi stătea în putinţă, să le stingheresc. Totuşi, cu toată bunăvoinţa mea, avui nefericirea de a-l călca pe picior pe unul dintre cele două, iar durerea pe care o simţi fu atît de mare încît acesta se ridică şi ieşi. Mă aşezai îndată pe locul lui şi nu i-l mai dădui înapoi cînd se întoarse, după ce îşi arătă nemulţumirea vreme de un sfert de oră la uşă. E adevărat că se întinse alături de mine, după care furăm liniştiţi şi buni

prieteni tot restul nopţii.

Următoarea noapte o petrecui în acelaşi culcuş, însă deoarece nu mîncasem nimic de cînd fugisem de la ţăran, foamea începu din nou să-mi chinuie măruntaiele. Zadarnic băui din belşug ca să le răcoresc, o apă limpede pe care o scosesem dintr-un pîrîu care curgea la doi paşi de fermă, asta nu făcea decît să-mi liniştească stomacul pentru o clipă. În sfîrşit, nemai putînd să îndur, ieşii din ascunzătoare în cea de-a treia zi, să văd dacă nu-mi oferă cineva o bucată de pîine. Mă plimbai îndelung prin port unde, în pofida foamei cîineşti ce mă chinuia, îmi făcea plăcere să privesc atent vasele ce se înfăţişau privirii mele, şi nu vedeam nici unul cu pînze despre care să-mi închipui că e al meu. Aveam o înfăţişare ce stîrnea mila şi îmi dădeam seama, după felul în care mă priveau cîteva persoane, că mi-ar fi dat de pomană cu dragă inimă dacă m-aş fi putut hotărî să le cer, însă mîndria mea nu putea accepta aşa ceva. Cu toate acestea, nu mă putui stăpîni cînd o slujitoare veni să verse la picioarele mele un coş plin cu gunoaie de bucătărie, printre care observai cîteva resturi de legume ce mă ispitiră în asemenea măsură, încît mă aruncai asupra lor cu o lăcomie grozavă.

Doi quaqeri[1] care, din întîmplare, trecură pe lîngă mine în clipa aceea, fură martorii acestei fapte. Înduioşaţi de nevoia în care socotiră că mă aflu, şi ţinînd seamă de ruşinea ce mă împiedica să întind mîna trecătorilor, îmi aruncară fiecare cîte un şiling fără să se oprească să-mi vorbească, de teamă să nu mă necăjesc. Le făcui o plecăciune şi luai banii cu care mă dusei într-un han prost unde îmi îndopai stomacul cu carne şi pîine. Apoi, îndreptîndu-mă spre fermă, mă dusei în staul.

Noaptea aceea n-o petrecui la fel de liniştit ca pe celelalte. Prînzul bun pe care-l mîncasem alungă liniştea şi pacea: îndată

---

[1] Un soi de sectanţi din Anglia, care se mîndresc că respectă Evanghelia mai strict decît ceilalţi. Aceşti quaqeri sînt foarte credincioşi regelui, pe care, din respect, îl tutuiesc (n.a.).

după ce mă culcai, o febră puternică îmi aprinse sîngele şi îmi pricinui o agitaţie cumplită. Împotriva drepturilor omului, începui să le lovesc pe cele două gazde ale mele, ţipînd de parcă m-aş fi luptat, alături de sălbaticii mei, cu englezii. Îmi recăpătam uneori judecata şi în acest răstimp, tăceam, însă de îndată ce ea mă părăsea începeam din nou să ţip şi să mă zbat. Se pare că făcui asemenea tapaj toată noaptea, iar în timpul delirului mi se întîmplară destule lucruri despre care nu ştiu nimic. Tot ce pot spune e că, dimineaţa, recăpătîndu-mi simţurile, mă pomenii foarte mirat în mijlocul unui grup de femei care îşi spuneau una alteia: "That man dies, that man dies."[1]

Din staul, fusesem dus într-o cameră destul de bine mobilată şi pus într-un pat foarte bun. Aflai că datorez acest ajutor plin de milă unei doamne englezoaice, văduva domnului Ecak, ofiţer din Cork, care fusese ucis în ultima campanie. Doamna aceasta fusese crescută la Londra de către o franţuzoaică, iar aceasta îi insuflase faţă de francezi o bunăvoinţă cu privire la care îmi dădea atunci dovezi. Femeia mă asigură că la ea mă aflu într-o siguranţă desăvîrşită, şi îmi făgădui să mă ajute să trec din nou în Franţa, de îndată ce mă voi fi înzdrăvenit bine. Totodată, îmi dădu rufărie şi îmbrăcăminte. Această doamnă miloasă putea să se arate atît de bună faţă de mine fără să fie pedepsită. Chipul meu îi punea reputaţia la adăpost de bîrfe. Eram atît de murdar, de palid, de slab şi de hidos, încît păream mai degrabă stafie decît om.

Rămăsei mai bine de două luni la doamna Ecak care, ca să evite reproşurile neamului său atît de vrăşmaş celui al francezilor, spuse că sînt o rudă a franţuzoaicei ce o crescuse. În acest răstimp îmi redobîndii cu totul sănătatea. Atunci mărinimoasa mea gazdă, ştiind bine că, în pofida interesului ce-l arăta faţă de soarta mea, în Irlanda nu m-aş fi bucurat de linişte deplină, fu cea dintîi care căută ocazia de a mă îndepărta.

---

[1] Omul acesta moare (n.a.).

Ea mă îmbarcă pe o navă ce pleca spre Jamaica şi al cărei căpitan se obligă prin jurămînt să mă debarce pe uscat la Espagnola, unde aveam, după cum spuneam, o locuinţă plăcută.

Pe drum mă ferii să le spun englezilor cine sînt şi în ce scop merg în Antile. Dacă m-ar fi cunoscut căpitanul, în pofida cuvîntului pe care-l dăduse doamnei Ecak, m-ar fi putut face să aflu în fundul mării sfîrşitul vieţii pe care n-o păstram decît ca să duc împotriva lui războiul cel mai crud. Recunoscînd la Santo-Domingo capul Tiburon, aşa cum se face de obicei cînd mergi din Europa în Jamaica, puse să fiu coborît în şalupa lui şi dus pe uscat. De aici mersei de la o locuinţă la alta la Petit-Goâve, unde domnul de Choiseul fu grozav de mirat văzîndu-mă.

Nu se putu stăpîni să se înfioare de indignare cînd îi povestii cît de nemilos se purtaseră cu mine în Jamaica şi Irlanda. Îi înfăţişai întîmplările cu atîta patimă, încît aplaudă nerăbdarea pe care o arătai de a mă răzbun pentru ce îndurasem eu şi toţi nefericiţii care pieriseră în sclavia aceasta îndelungată şi crudă. În timp ce mă aflam într-o stare de spirit atît de prielnică, îmi dădu un vas numit *Le Brave*, iar drept asociaţi, nouăzeci de oameni pe care ştiu să-i pregătească în mai puţin de o lună, cu toţii foarte potriviţi să mă ajute în planurile mele.

În scurtă vreme, cu asemenea tovarăşi, putui ridica pînzele. Trecuseră mai bine de doi ani de cînd nu mă mai văzusem cu sabia alături. Ardeam de nerăbdare să văd pe pielea englezilor dacă mai ştiam încă să mă slujesc de ea. În loc să aştept prilejul, ceace mă putea face să lîncezesc vreme îndelungată, mă dusei să-l caut pe coastele Jamaicăi, navigînd îndrăzneţ pînă în apropierea porturilor ei.

Primul vas pe care-l întîlnirăm, ce era sortit să ducă toată povara răzbunării şi mîniei noastre nu avea decît optsprezece tunuri şi un echipaj de o sută treizeci de oameni. Căpitanul care-l comanda era un chior viclean ce mai avusese de-a face cu flibustierii. De îndată ce văzu că şi noi sîntem şi ne pregătim să-l atacăm, departe de a voi să fugă, păru că vrea să ne ţină

piept sau, cel puţin, să parlamenteze cu noi. Într-adevăr, ne trimise şalupa sa să ne propună să ne vedem fiecare de drum. Ne transmise că el crede că nu putem lua o hotărîre mai bună si unii şi alţi, că ştie bine că nu are nimic de cîştigat cu noi şi că, dacă am vrea să trimitem doi oameni la bordul lui, le-ar arăta că nu duce nimic care să merite nici măcar praful de puşcă cu care trage, deoarece, din nefericire pentru el, lăsase să-i scape încărcătura, într-un cuvînt că nu erau, cu siguranţă, decî lovituri de primit dintr-o parte şi din alta.

Chiorul spunea adevărul, nu ne îndoiam de asta defel şi era prudent să nu ne încăierăm cu el, dar noi căutam englezi şi aveam mai mult chef să-i batem, decît să le luăm bogăţiile.Căpitanul aflînd din răspunsul nostru că-i respingem propunerea, oricît de raţională era, ne arătă că n-o făcuse din teamă. Veni spre noi curajos şi nu refuză abordajul. Cu toate acestea, ajunse într-o situaţie dificilă şi fu silit să capituleze după un sfert de oră de luptă.

Prada noastră într-adevăr confirmă ceea ce ne spusese căpitanul: ne păru atît de săracă încît o aruncarăm în aer după ce debarcarăm pe uscat, ceea ce rămînea din echipaj, şi ne purtarăm cu acei nefericiţi cu o asprime pe care amintirea suferinţelor îndurate la Kinsal de atîţia francezi, o îndreptăţea cu greu.

- Vă las viaţa, le spusei, ca să le comunicaţi oamenilor voştri din Irlanda că aşa o să mă port cu toţi englezii care o să-mi cadă în mînă, pînă cînd voi fi răzbunat, cel puţin om pentru om, aproape o mie cinci sute de prizonieri francezi care au pierit în chip cumplit în închisorile din Kinsal.Să-şi amintească de cavalerul de Beauchesne, adăugai, cunosc bine numele. Acesta nu e decît un preludiu la ce trebuie să aştepte de la mine.

Ne îndepărtarăm grabnic de coastele Jamaicăi, neîndoindu-ne defel că vasele de pază a coastei o să vină în curînd să ne caute pe mare. Ţinurăm sfat şi se hotărî că o să navigăm spre Canare, unde o să putem întîlni, în afară de englezi, cîteva corăbii portugheze, care rareori se întorceau pe acolo, după cum

se spunea, fără să fi adunat mult praf de aur de pe coastele Africii.

Drumul fu grozav de obositor pentru noi, iar vînturile potrivnice ne făcură să pierdem atîta timp, încît sosind furăm aproape siliţi să ne ducem să căutăm băuturi răcoritoare în Canare. Socoteam să ne odihnim în aceste insule pînă cînd vreo doisprezece dintre oamenii care erau bolnavi aveau să se înzdrăvenească, dar în oraşul Canaria, ca şi în Santo-Domingo, erau femei care, întrucît nu-i urau pe francezi, ne atraseră în curînd duşmănia spaniolilor. La început, ne gîndirăm că aici trebuia să fim mai rezervaţi decît în America şi foarte prevăzători, pentru că ordinea publică era respectată cu stricteţe, iar numele de flibustier nu era onorat ca în Antile. Însuşi guvernatorul părea să arate că nu ne acordă atenţia pe care ne închipuiam că ne-o datorează.

Ne menaja atît de puţin, încît făcu o problemă personală dintr-o discuţie neînsemnată pe care o avurăm cu nişte burghezi, din pricina căreia părăsirăm oraşul mai curînd decît hotărîsem.

O să povestesc în amănunt despre ce e vorba.

Mai mulţi burghezi se hotărîră într-o zi să viziteze corabia noastră ca să caute două domnişoare care cu siguranţă că nu erau acolo şi care, văzînd că se pune pe socoteala noastră tot ce se făcea rău în oraş, profitaseră de ocazie, se pare, ca să se lase răpite de iubiţii lor. Le spuserăm burghezilor că la bordul nostru nu se află nici femei, nici fete şi că trebuie să se mulţumească cu declaraţia noastră. Burghezii se duseră să se plîngă împotriva noastră guvernatorului, iar acesta le eliberă un ordin să-i lăsăm să vină pe vas şi să scotocească peste tot. Veniră mai bine de o sută să ne arate ordinul pe care noi îl nesocotirăm în loc să-l respectăm. Atunci, burghezii, crezînd că ne intimidează, ne vorbiră de închisoare, de temniţă, de lanţuri, drept care noi, îndată ce auzirăm acestea ne aruncarăm asupra acestor fanfaroni care, la început, părură dispuşi să se apere. Doborîrăm cîţiva dintre ei la pămînt în mai puţin de două minute, iar ceilalţi o şterseră.Atunci, fără să mai zăbovim, pornirăm spre larg, foarte mulţumiţi că-i scărmănaserăm pe burghezi.

Nici nu ajunserăm în larg că ne dădurăm seama cu durere că ne lipseau trei dintre tovarăşii noştri. Eram siguri că nu fuseseră ucişi în expediţia pe care tocmai o făcusem, deoarece nici unul dintre ai noştri nu fusese nici măcar rănit şi aveam convingerea că sînt în oraş. Ca să-i recuperăm cu orice preţ navigarăm pe lîngă coastele insulei şi întîlnirăm la o leghe de fort o barcă spaniolă mare care, crezînd că nu are de ce să se teamă de noi, se lăsă abordată lesne şi o luarăm în stăpînire. O duserăm în remorcă pînă cînd ajunserăm în raza Canariei şi trimiserăm într-o şalupă doi spanioli să-i spună guvernatorului că dacă nu ne trimitea îndată pe cei trei filbustieri ai noştri, aveam să dăm foc capturii în faţa lui şi să aruncăm în aer împreună cu ea pe cei treizeci de oameni care alcătuiau echipajul. Represaliile neconvenindu-i nici guvernatorului nici spaniolilor, aceştia ni-i dădură înapoi pe cei trei confraţi, care ne aduseră ei înşişi şalupa.

Navigarăm cîtva timp pe lîngă coasta Africii, de unde trecurăm în Senegal, iar de acolo la fortul Goreea. Apoi încrucişarăm de-a lungul coastelor continentului unde, în timp ce ne aprovizionam cu lemn şi apă, cîţiva negri ne dădură de înţeles că p rîul Gambiei e o navă mare englezească. Popoarele de pe continentul african îi urau pe englezi. Domnul de Geunes se convinsese de acesta încă din 1695, cînd le capturase chiar pe acest rîu insula şi fortul Sfîntul Iacob pe care-l aruncă în aer, după ce cucerise peste patruzeci de tunuri şi o cantitate destul de mare de mărfuri. Urcarăm pe rîu pînă la mica Insulă a Cîinilor, unde găsirăm vasul pe care-l căutam. Ne opuse o frumoasă şi îndelungă împotrivire, cu toate că nu avea decît şaisprezece tunuri şi şaizeci de oameni ca echipaj.

La bordul corăbiei erau doi prizonieri francezi, care ne spuseră că îi tîrau de mai mulţi ani pe mare ca să-i silească să se răscumpere cu o sumă extraordinară ce li se cerea dar nu o puteau plăti. Fuseseră prinşi pe cînd încercau să se ducă

iarăşi în Franţa din Canada, unde unul dintre ei se refugiase ca să scape de urmările unui duel, iar celălalt, ca să caute şi să aducă de acolo în patrie, din ordinului ministrului, o persoană a cărei moarte făcuse ca osteneala să-i fie zadarnică . Îi pusei multe întrebări acestuia din urmă şi cu cît îl priveam mai mult, cu atît îmi părea mai cunoscut. Montreal, Chambly, Sorel, Frontenac, cunoştea toate locurile acestea. Îl rugai să-mi spună numele lui, şi-mi răspunse că îl cheamă contele de Monneville. Numele acesta mă induse în eroare, dar mă descurcai a doua zi stînd de vorbă cu el, ceea ce ne îngădui să ne recunoaştem, fapt care ne făcu amîndurora mare plăcere. Pe cînd vorbea despre expediţia domnului de Frontenac împotriva irochezilor, îi spusei că eu însumi mă număram pe atunci printre acei sălbatici, astfel încît un ofiţer numit Legendre mă făcuse prizonier şi mă adusese la părinţii mei.

La numele de Legendre, mă întrerupse şi mă privi cu mai multă atenţie decît pînă atunci:

- Aşadar, strigă el, eu sînt cel ce v-a făcut serviciul acesta, fiindcă este numele pe care-l purtam pe atunci. E oare cu putinţă, adăugă, să fiţi unul dintre copiii pe care i-am capturat de la irochezi?

- Desigur, răspunsei, dumneavoastră vedeţi în mine pe copilul care făcînd prosteşte pe irochezul, deşi era canadian, a fost cît pe-aci să-şi piardă viaţa din dorinţa caraghioasă de a fi socotit cu adevărat sălbatic. Astfel, astăzi eu fac mai mult pentru dumneavoastră, continuai zîmbind, decît aţi făcut atunci dumneavoastră pentru mine, deoarece vă eliberez din mîinile unui popor pe care-l urîţi, în timp ce dumneavoastră mă răpeaţi dintr-o ţară pe care o iubeam şi pentru care voiam să mor.

- Mărturisesc că vă rămîn dator, spuse, şi contez că o să mă faceţi să fiu nevoit să vă datorez şi mai mult.

Îl rugai să-mi vorbească mai limpede şi mă asigură că,exceptînd plăcerea de a mă revedea, libertatea pe care i-o înapoiam nu va avea farmec pentru el atîta vreme cît se va

bucura de ea în afara Franţei.

Afirmai cu tărie că nu vreau să-l îndatorez doar pe jumătate şi că voi face tot ce va depinde de mine ca să găsesc un prilej să-l trimit înapoi în scumpa lui patrie, şi că asta era cea mai neînsemnată dovadă de recunoştinţă pe care trebuia să o aştepte pentru că se purtase bine cu mine într-o vreme cînd mă putea trata ca pe un sclav. Prietenia pe care o simţirăm din clipa aceea unul pentru celălalt deveni în puţine zile atît de puternică, încît începurăm să fim ca doi fraţi ce se iubesc. Îl primirăm flibustier, la fel ca şi pe gentilomul ce era cu el şi fără să ţinem seamă de data primirii lor, împărţirăm cu ei prada, deşi erau ei înşişi parte din ea.

Monneville avea o minte ageră şi spunea multe vorbe de duh, ceea ce îl făcea strălucitor în conversaţie. Bucuria de a se vedea iarăşi liber şi speranţa de a se întoarce poate curînd în ţara lui, unde spunea că are un castel frumos şi un venit destul de mare, îl făcură să-şi recapete veselia pe care i-o cunoscusem în Canada. Ne distra atît de plăcut în fiecare zi prin povestirile pe care ni le istorisea, încît eram întruna în jurul lui, gata să-l ascultăm cu atenţie, asemeni unei mulţimi ce pleacă urechea la discursurile unui şarlatan;

Într-o zi pe cînd era trist şi visător împotriva obiceiului său, îi spusei:

- Domnule conte, nu mai sînteţi cu noi: vă gîndiţi fără încetare la întoarcerea în Franţa şi număraţi toate clipele care vă întîrzie.

- Să nu mi-o reproşaţi ca pe o crimă, îmi răspunse el suspinînd, în patrie încheiasem o căsătorie din dulceaţa căreia abia gustasem, cînd un ordin dictatorial m-a făcut să merg în Canada, iar de aici am căzut în lanţurile pe care le-aţi sfărîmat. Trebuie să-mi iertaţi nerăbdarea de a mă duce să şterg lacrimile unei mame şi ale unei soţii ca-mi sînt nesfîrşit de dragi.

Se înduioşă rostind ultimele cuvinte şi deoarece nu era nici un flibustier care să nu fi avut afecţiune pentru el, furăm cu toţii sensibili la necazurile lui. De teamă să nu i le zădărnicim,

îl lăsarăm să se ocupe în voie de amintirea familiei lui. Cu toate acestea, eram cu toţii curioşi să auzim povestea aventurilor lui, iar eu în mod deosebit. Astfel, a doua zi văzînd că îşi recăpătase buna dispoziţie, îl rugarăm stăruitor să ne spună povestea vieţii lui.

- Domnilor, ne răspunse, îmi cereţi un fleac ce nu poate dura decît foarte mult; v-aţi căi, fără îndoială, de curiozitatea voastră, dacă aş săvîrşi stîngăcia de a o satisface.

Cu cît Moneville se împotrivea mai mult să ne îndeplinească pofta, cu atît mai mult îl hărţuiam să nu ne refuze plăcerea asta. Toţi tovarăşii mei şi eu însumi îl făcurăm să-şi dea seama că sîntem atît de încăpăţînaţi în acestă privinţă, încît în cele din urmă se dădu bătut în faţa stăruinţelor noastre. Flibustierii făcură în jurul lui un cerc pe vas.

Conticuere omnes intentique ora tenebant.[1] (Virgiliu)

Şi îşi începu povestea, aşa cum e scrisă în cartea următoare.

[1] Acum se potolesc şi toţi tac ascultînd (n.tr.).

CARTEA A TREIA

Monneville relatează misterioasa poveste a naşterii sale. E crescut pînă la vîrsta de doisprezece ani, în veşminte de fată la castelul baronului du Mesnil, împreună cu Lucile, unica moştenitoare a acestui senior. Un financiar, înşelat de îmbrăcămintea lui Monneville, îl duce la Paris sub pretextul de a-i găsi o slujbă de cameristă la o doamnă. Însă avînd alte gînduri cu această falsă ţărancă, o dă la un pension al unei mănăstiri, nu cruţă nimic pentru educaţia ei şi, în cele din urmă, îi propune să o ia în căsătorie. Monneville, ca să scape de insistenţele lui, caută şi găseşte calea de a ieşi din mănăstire. Se îmbracă în haine de cavaler, cucereşte o actriţă şi devine slujbaş al unui mare om de afaceri, care vrea să-l silească să o ia în căsătorie pe fiică-sa. Monneville refuză. Refuzînd, e arestat, dus la închisoare şi chiar de a doua zi, trimis în Canada.

În 1667, după moartea lui Filip al IV-lea, regele Spaniei, Ludovic al XIV-lea dorind să-şi facă dreptate si să-şi susţină drepturile pe care le avea prin Maria Tereza de Austria, soţia sa, asupra mai multor domenii din Ţările de Jos, porni în fruntea trupelor sale în Flandra,cu o armată dintre cele mai strălucite.

Contele de Monneville, care se remarcase în războaiele trecute, nu scăpă prilejul de a-l urma pe monarh şi de a fi însoţit de cei doi fii ai săi ce îşi terminau educaţia la Paris unul de şaisprezece, iar celălalt de şaptesprezece ani. Dorinţa lui era

ca băieţii, luptînd alături de el într-o companie de cavalerie pe care o comanda, să vadă că, dacă nobilimea franceză face peste tot minuni arătîndu-şi vitejia, e de neînvins mai cu seamă atunci cînd luptă sub privirile regelui său. Asediul oraşului Charleroi fu primul din campanie, iar cei doi tineri voluntari ai noştri avură fericirea de a se face remarcaţi prin cîteva fapte de arme pe care domnul de Turenne însuşi nu uită să le cinstească cu laudele sale. Mai mult decît atît, avu bunăvoinţa de a-i spune contelui că trebuie să le domolească avîntul, pînă cînd experienţa îi va fi învăţat că ofiţerii au nevoie de ceva mai mult decît de exaltare şi energie.

Douai, Tournai, Lille şi Oudenaarde, oraşele cucerite chiar în această campanie, au dat în vileag tratatul triplei alianţe încheiat între Olanda, Anglia şi Suedia. Contele, care îi supraveghea pe cei doi fii ai săi în majoritatea acestor asedii, îşi dădea seama cu plăcere că sînt născuţi pentru război şi, uitînd sfatul domnului de Turenne, le oferea toate prilejurile cu putinţă să-l înveţe. În fiecare zi le punea curajul la încercare, fără să se gîndească la faptul că sînt prea tineri şi prea gingaşi ca să îndure nepedepsiţi toată osteneala căreia îi supunea.

De altfel, puterea lor se istovi, astfel încît se îmbolnăviră şi nu mai putură încăleca.

Tatăl lor văzînd că au nevoie de odihnă, le porunci să plece de la oaste şi-i trimise la moşie, unde avea de gînd să meargă şi el curînd să petreacă împreună cu ei o parte a iernii. Se amăgea cu speranţe zadarnice, negîndindu-se că slujeşte unui rege care, cînd era vorba să dobîndească slavă, nu făcea deosebire între anotimpuri, Ludovic înaintă spre Franche-Comté în toiul iernii şi cuceri în scurtă vreme provincia aceasta; asediul oraşului Dole se dovedi însă fatal mai multor ofiţeri de seamă, printre care şi contelui de Monneville, ce fu lovit de un glonţ de muschetă din pricina căruia muri.

În timp ce tatăl îşi dădea sufletul înaintea oraşului Dole, fiul său cel mai mare se stingea la moşie. O slăbiciune însoţită de dureri permanente de pe urma unei răni rău îngrijite, îl ucise cu toate leacurile pe care fratele său cavalerul le folosi ca să-l vindece. Acesta, care avea o adevărată prietenie pentru el, încă mai plîngea pierderea suferită, cînd află trista soartă a tatălui său. Ştireaîl îndureră la maximum. Cu toate că, pierzînd cele două fiinţe atît de dragi, intrase în stăpînirea averii sale care, de fapt nu era prea mare, nu se putea consola de pe urma acestor două evenimente. Închis în casă, ducea o viaţă atît de tristă, încît ar fi pierit de durere dacă marchizul de Ganderon, vecinul său, l-ar fi lăsat în voia tristeţii, însă acest senior cumsecade, ca să o alunge, îl chema zilnic la el, unde îl oprea cît mai mult cu putinţă prin distracţii care-i alinară puţin cîte puţin durerea.

Marchizul avea o fată de doisprezece, treisprezece ani, singură la părinţi, foarte frumoasă şi care trebuia să fie într-o zi una dintre cele mai bogate partide din regiune. El o iubea mult şi o creştea cu grijă datorată atît calităţii sale de guvernator, cît şi cel de părinte: istorie sacră şi profană, geografie, mitologie, genealogie, tot ce putea contribui la a face din ea o persoană desăvîrşită le preda el însuşi căci era în stare. Într-un cuvînt, se ocupa în întregime de educaţia ei.

- Fata mea, îi spunea el, împodobeşte-ţi mintea cît eşti tînără, formează-ţi însuşirile care să te facă onorată şi îndrăgită de toată lumea; bogăţiile singure nu te pot face fericită, iar atunci cînd ar putea, gîndeşte-te că stăpînirea lor nu e mai trainică decît cea a frumuseţii: aceste două avantaje nu sînt decît bunuri firave. Să nu ai decît un merit de care soarta te poate lipsi nu înseamnă să ai un merit adevărat. O inimă virtuoasă, o minte cultivată, iată singurele bunuri în stare să dăinuie în faţa timpului şi a loviturilor soartei.

În ceea ce o priveşte pe doamna de Ganderon, ea nu se ocupa decît de treburile casnice, lăsîndu-i soţului ei grija de a forma moravurile fiicei sale. Domnişoara cu pricina îi auzea atît de adesea pe amîndoi deplîngînd soarta cavalerului devenit conte prin moartea fratelui lui, încît participă în mare măsură la nefericirea acestuia. Îl vedea zilnic, şi, cu cît vedea mai mult

că părinţii săi îi acordă consideraţie, cu atît mai mult se credea datoare să contribuie şi ea la consolarea lui. Îi plăcea să urmeze exemplele bune ce i se dădeau.

Vreme de doi ani, ea crezu că nu are pentru tînărul conte decît compasiunea pe care o aveau şi părinţii ei, care purtîndu-se cu el ca şi cum ar fi fost propriul lor fiu, o pregăteau, fără să-şi dea seama, să-l aleagă drept iubit. Pe de altă parte, întrucît purtarea foarte reţinută pe care contele o avea faţă de ea îi îngăduia să o vadă adesea, tînărul făcu astfel încît fără a se gîndi să se apere, se aprinse foarte tare; însă oricît de fierbinte ar fi fost dragostea pe care o simţea pentru domnişoara de Ganderon, el avu vreme îndelungată puterea de a o osîndi la tăcere, de teamă ca nu cumva dînd-o în vileag, să se certe cu marchizul şi marchiza. Cu toate acestea, o împrejurare neprevăzută îi smulse taina.

Doamna de Ganderon o luă într-o zi pe fiică-sa de o parte şi-i spuse că un magistrat, care avea cîteva moşii în împrejurimi, o ceruse în căsătorie pentru fiul lui cel mare şi primise încuviinţarea tatălui ei, dar se învoiseră ca din pricina tinereţii viitoarei soţii, căsătoria să nu fie încheiată decît peste doi ani, răstimp în care viitorul soţ trebuia să intre în slujbă. Domnişoara de Ganderon, mai mult zăpăcită decît încîntată de vestea aceasta, neştiind ce să răspundă, îi mulţumi maică-sii pentru clauza de doi ani pe care o socotea opera ei şi se retrase în grădină foarte visătoare şi îngrijorată. Nu-l cunoştea pe fiul magistratului şi dorea să semene cu tînărul conte. Ajungînd aici, tocmai începea să aibă gînduri care o întristau, fără să ştie încă să le afle pricina, cînd veni la ea Monnevile.

Fata făcu un gest de bucurie observînd că maică-sa, care o urmărea, se oprise să dea cîteva porunci şi, profitînd de prilej, îl informă în două cuvinte cu privire la căsătoria plănuită, apoi fără să-i dea răgaz să rostească o singură vorbă, îl întrebă cu însufleţire dacă, atunci cînd n-o să mai fie în castelul părinţilor ei, el o să mai vină tot zilnic şi dacă n-o să vrea uneori să o vadă aici. Contele, beat de fericire, îi spuse strîngîndu-i mîna

că o iubeşte prea mult ca să supravieţuiască fie şi o clipă pierderii ei.

Nu ştiu dacă marchiza care veni atunci să le întrerupă discuţia nu le făcu astfel un serviciu, deoarece după ce îşi arătară unul altuia în chip atît de neaşteptat sentimentele tainice rămaseră descumpăniţi. Cu toate acestea, îşi veniră în fire iute şi dacă fură împiedicaţi să-şi continue discuţia, în schimb se priviră de atîtea ori cu duioşie şi patimă, încît avură de ce să fie mulţumiţi de felul cum îşi petrecură ziua. După aceea, avură alte pricini şi mai plăcute. Îndrăgostiţii, o dată ce au îndrăznit să-şi spună "te iubesc" au făcut pe nesimţite un drum lung. Ei sînt asemeni celor ce călătoresc pe mare şi ajung la capătul călătoriei fără să-şi fi dat seama că au schimbat locul. Contele şi iubita lui trăiau într-o înţelegere desăvîrşită. Îşi petreceau împreună atît de liniştit zilele, încît cea a despărţirii sosi fără ca ei să se fi gîndit măcar la ea.

Într-o dimineaţă, cînd gentilomul veni după obiceiul său să prînzească la marchiz, găsi aici atîta lume, încît socoti mai nimerit să se retragă la el, decît să se aşeze la masă cu atîţia oameni, dintre care pe cei mai mulţi nu-i cunoştea. Nici nu ştia a cui tovărăşie evită: era familia rivalului său. Ea venea pentru încheierea căsătoriei propuse. Domnişoara de Ganderon care nu-l văzuse defel pe soţul ce-i fusese sortit, nu fu încîntată de chipul lui. Într-adevăr, nu trebuia să fie influenţată în favoarea altuia ca să observe mai întîi că fiul magistratului nu e o persoană foarte plăcută. Închipuiţi-vă un şcolar înalt, nevinovat, firav, cocoţat pe două picioare pe cît de slabe pe atît de lungi şi fără gambe. Mintea se potrivea în chip desăvîrşit cu persoana: dacă se vorbea în faţa lui despre lucruri obişnuite, păstra o tăcere prostească; dacă voiai să vorbească, trebuia să-l pui la curent cu povestirea sau cu subiectul, şi nu rostea zece cuvinte franţuzeşti fără să amestece un termen latinesc.

Un iubit de soiul acesta nu era defel potrivit să facă impresie plăcută unei fete atît de spirituale ca domnişoara de Ganderon. Totuşi, deşi tînărul îi displăcu grozav, departe de a-i arăta asta,

ea avu maliția de a se preface că admiră mult expresiile căutate de care se slujea el. Împinse bunăvoința pînă acolo încît petrecu toată după-amiaza discutînd și plictisindu-se îndeosebi cu el. E adevărat că seara nu se putu stăpîni să se înveselească pe socoteala lui în fața tuturor. Marchizul de Ganderon, în timpul cinei, o întrebă dacă e mulțumită de conversația fiului domnului magistrat.

- Cît se poate de mulțumită, îi răspunse ea. Tînărul cavaler cunoaște vremurile vechi. Mi-a povestit istoria lui Cirus în leagăn și, cu toate că mi-a vorbit mai bine de două ceasuri, cînd s-a oprit prințul abia începuse să meargă de-a bușilea.

Această glumă și multe altele îi înveseliră pe toți cei ce erau la masă, în afară de viitorul soț care, socotind, nepotrivit faptul că domnișoara de Ganderon voia să-l facă de rîs, simți născîndu-se în el unele porniri de aversiune. Cu toate acestea, a doua zi marchizul și magistratul se puseră de acord cu privire la toate. Cînd părinții sînt mulțumiți în privința averii și a nașterii, nu le mai pasă defel de celelalte.

În timp ce, acasă la magistrat, domnul și doamna de Ganderon întocmeau împreună cu aceștia articolele contractului, contele, folosindu-se de libertatea pe care o avea de a intra cînd voia la marchiz, veni și găsindu-și iubita singură, află de la ea ce se petrece. Amîndoi se întristară.

- Dragă conte, îi spuse domnișoara de Ganderon, s-a sfîrșit, poate că de mîine o să mă pierzi.

- Așadar, mîine trebuie să-mi pierd viața, răspunse iubitul: o să afli de moartea mea înainte de a fi în brațele altuia.

- Ce trebuie să fac să preîntîmpin nenorocirea asta? întrebă domnișoara. Vorbește, sînt în stare de orice ca să rămîn a ta.

Aceste cuvinte fură urmate de nenumărate altele asemănătoare și vă dați seama că îndrăgostiții, văzîndu-se fără martori în locul unde se aflau, nu se sfătuiră decît cu dragostea lor în privința hotărîrii pe care trebuiau să o ia. Monneville nu găsea decît una, pe care iubita lui fu atît de slabă încît o aprobă și a cărei nebunie avu după aceea tot timpul de a

o deplînge. Căci chiar a doua zi, marchizul, în timpul cinei primi din partea magistratului o scrisoare cu următorul cuprins;

" Fiul meu a fugit de acasă azi dimineață pentru a se întoarce la Paris. Mi-a scris de la prima stație de poștă un bilet prin care îmi declară ca renunță la domnișoara de Ganderon a cărei fire batjocoritoare nu-i convine defel și că, dacă am de gînd să-l silesc să o ia în căsătorie împotriva voinței lui, se va duce să se ascundă pentru totdeauna într-un loc unde va fi la adăpost de tirania puterii părintești. Sînt foarte jignit, domnule, din pricina acestei întîmplări neplăcute și vă rog să primiți umilele mele scuze pentru purtarea fiului meu, pînă cînd vom putea lua împreună măsurile cuvenite."

Dacă știrea aceasta pricinui la început multă bucurie amanților, îngrijorarea nu întîrzie să amestece amărăciune în plăcerile lor. Domnișoara de Ganderon își dădu seama treptat că-i arătase prea multă bunăvoință contelui și închipuindu-și atunci că, în starea în care se află, ar putea stîrni mai degrabă mînia decît mila marchizului, se căi de propria-i nesăbuință. Acest gînd pe care ar fi trebuit să-l aibă mai înainte, o sili să caute un mijloc de a le ascunde părinților ei greșala pe care ar fi vrut să și-o ascundă sieși.

Se sfătui în această privință cu iubitul ei care-i împărtășea temerile socotind, ca și ea, că e foarte important și pentru unul și pentru celălalt ca familia să nu ia cunoștință de lipsa lor de măsură. În acest scop, se hotărî ca domnișoara să pară tristă și abătută, ceea ce era lesne de făcut în împrejurarea de față, să evite tovărășia altora și, sub pretextul afrontului pe care i-l făcuse fiul magistratului, să ceară să se retragă la o mănăstire, pentru cîteva luni.

Ea își interpretă bine personajul. Se prefăcu lovită în punctul cel mai sensibil de comportarea fiului magistratului, arătă o mare dorință de a intra la o mănăstire, iar cererea sa, socotită o dezamăgire nobilă și generoasă, fu lesne îndeplinită. Domnul de Ganderon scrise unei verișoare pe care o avea la Paris, rugînd-o să aleagă în orașul acesta mare o mănăstire unde fiică-

sa să poată dobîndi micile talente ce lipseau educaţiei ei şi pe care nu le putea avea în provincie. Doamna de la Paris îi răspunse că îşi asumă cu plăcere grija aceasta, însă că, fiind pe cale de a pleca pentru două sau trei luni la ţară, îl ruga să amîne lucrul acesta pînă la întoarcerea ei, asigurîndu-l că o să-l vestească de îndată ce o să se întoarcă acasă.

Buna doamnă îşi ţinu cu atîta stricteţe cuvîntul de parcă ar fi ghicit că nu e timp de pierdut. Marchizul şi soţia lui care, văzînd-o pe fiica lor lîncezind de nerăbdare şi plictiseală se temeau să nu se îmbolnăvească, o trimiseră pe loc sub supravegherea unei bătrîne guvernante, care o crescuse din copilărie. O duseră cu trăsura lor pînă în oraşul învecinat unde reţinuseră două locuri în diligenţa publică şi îi spuseră rămas-bun amestecîndu-şi lacrimile cu cele ce scăldau faţa ei, apoi se întoarseră foarte liniştiţi la castelul lor.

Cu două zile înainte de despărţirea aceasta, contele şi amanta lui stabiliseră împreună ce trebuiau să facă în timpul lipsei ei, iar ea îl sfătuise pe băiat să vină mai des ca oricînd la părinţii ei pentru două motive: primul, ca să evite orice bănuială, iar al doilea, ca să fie cît mai adesea într-un loc care o să-l facă să-şi amintească de ea.

Într-o clipă, domnilor, o să-mi fac apariţia în scenă, vă asteptaţi ,desigur, la asta şi citesc în ochii voştri că n-o să fiţi defel miraţi aflînd ce o să vă spun.

Domnişoara de Ganderon nu făcea călătoria aceasta la Paris decît pentru ochii mei frumoşi; ea voia să capăt viaţă în capitala plăcerilor ce se pot gusta în lumea noastră josnică, în haosul acesta de lucrări tainice, atît de prielnic căsătoriilor clandestine.

În locul acesta al povestirii, Monneville fu întrerupt de flibustieri, care se grăbiră să-l felicite pentru dragostea tainică al cărei vrednic rod era. Îl îmbrăţişarăm pe rînd, susţinînd sus şi tare că socotim drept una dintre cele mai mari binefaceri ale soartei faptul că avem pe vas un vlăstar al iubirii. El însuşi glumi mai vîrtos ca noi, după care îşi continuă astfel povestirea:

Ca să mă întorc la domnişoara de Ganderon, pe care aş

putea-o numi de acum mama mea, ea se trezi singură în trăsură cu guvernanta şi nu fu supărată din pricina asta, putînd visa mai lesne la treburile ei. Era sigură că va face în curînd cunoştinţe la Paris, şi că o să poată găsi acolo vreo persoană discretă al cărei ajutor îi va fi de mare folos. Însă, fie că se înşelase făcîndu-şi astfel de gînduri, sau că trăsura proastă în care se afla o incomodase, fie că nesimţindu-mă la largul meu între coapsele ei strîmtorate de un trup mic, socotisem că se cuvine să-mi grăbesc ieşirea dintr-o închisoare atît de îngustă, doamna, la sfîrşitul celei de a doua zile fu cuprinsă de nişte dureri care-i prevestiră apropierea naşterii mele.

Un sat mic, aflat parcă într-adins în mijlocul cîmpiei pentru confortul călătorilor, era sortit cinstei de a mă vedea născîndu-mă. Stăpîna hanului de aici era o femeie tînără, măritată de un an, care născuse o fată în urmă cu două zile. Domnişoara de Ganderon se duse mai întîi să o caute şi, strecurîndu-i cîţiva scuzi în mînă, îi dezvălui taina. Stăpîna hanului, cucerită de această mică liberalitate, se oferi să o slujească pe maică-mea, ceea ce săvîrşi cu cea mai mare îndemînare. Ea îi dădu o cămăruţă lîngă a sa şi o culcă pe guvernantă în alta, destul de îndepărtată. După ce luă această măsură de prevedere, trimise după moaşă, pe care maică-mea o făcu părtaşă la taina sa, în acelaşi fel ca pe stăpîna hanului.

Era timpul să se dea ajutor: durerile sporeau, astfel încît persoana care le îndura nu se mai putea stăpîni. Nu încetai să fac tărăboi de îndată ce avui libertatea de a acţiona; şi aş fi stricat totul cu ţipetele mele, dacă n-ar fi fost luate drept cele ale fiicei hangiţei. Avui fericirea să ţip singur, celălalt copil nefiind ispitit să încerce un mic duet cu mine.

Naşterea aceasta se desfăşură cît se poate de bine, deşi nu fusese invocată defel tripla divinitate a parcelor, iar moaşa care nu o părăsi pe lehuză toată noaptea îşi folosi întreaga pricepere ca pentru a o face să poată îndura zguduiturile trăsurii. Ca să cîştige cîteva ceasuri de odihnă, dimineaţa îi spuseră vizitiului că domnişoara de Ganderon nu se simte bine şi îl rugară

să-şi amîne puţin plecarea. El ar fi fost nesimţitor la rugăminte, dacă n-ar fi fost însoţită de un pistol şi de ordinul de a prînzi bine cu el. Aceasta îl făcu să aibă răbdare şi-i lăsă mamei mele timp să se pregătească de plecare cu mai puţină grabă. Totuşi, sforţările pe care fu silită să le facă pentru a se ridica şi îmbrăca ar fi trebuit să pricinuiască moartea unei persoane atît de gingaşe ca ea, însă, în asemenea cazuri, întîlnim trăsături de curaj uimitoare.

Înainte de a porni din nou la drum, ea intră din nou în camera stăpînei hanului şi, cerîndu-i din nou să păstreze taina, scoase din buzunar o pungă în care erau vreo treizeci de ludovici de aur, făcînd-o lesne pe femeie să-i primească.

- Ia banii aceştia, draga mea, îi spuse şi aşteaptă-te şi la alte semne de recunoştinţă din partea mea şi a unui tînăr cavaler pe care-l vei vedea în curînd aici. Caută, te rog, o doică pentru fiul meu şi nu-l scăpa din ochi.

Apoi, cerînd să i se aducă hîrtie şi cerneală, scrise cîteva rînduri pe o foaie pe care o pecetlui cu pecetea ei şi o dădu hangiţei spunîndu-i:

- Dă biletul acesta cavalerului care o să vină să te caute arătîndu-ţi altă scrisoare scrisă cu acelaşi scris şi pecetluită cu aceeaşi pecete. După ce vorbi astfel, voi să mă vadă şi după ce mă sărută oftînd urcă în trăsură cu ajutorul bunei guvernante şi se aşeză astfel încît să stea pe jumătate culcată.

Ajunseră tîrziu în locul unde trebuiau să cineze; ea mîncă o supă fără să coboare din trăsură, iar cele cinci sau şase ore de odihnă de care se bucură în noaptea următoare îi dădură putere să se înfăţişeze a doua zi la mătuşa ei care, văzînd-o palidă şi slăbită, puse cu pioşenie faptul doar pe seama oboselii călătoriei. Nu mă îndoiesc, domnilor că felul în care a născut maică-mea vi se pare întrucîtva greu de crezut. Nu credeţi cu putinţă ca scena aceasta să se fi petrecut la han, fără ca guvernanta să aibă cunoştinţă de ea. Însă v-am dat amănuntul cu pricina aşa cum l-am auzit de la maică-mea, care nu mi-a spus dacă bătrîna a cunoscut sau nu taina.

Bucuria de a fi în afara unei afaceri atît de gingaşe o ajută mult să se înzdrăvenească pe domnişoara de Ganderon, care nu rămase multă vreme la mătuşă-sa şi voi neapărat să intre în pensiune la călugăriţe.

O duseră la o mănăstire din vecinătate şi o trimiseră pe guvernantă în provincie, aşa cum poruncise marchizul de Ganderon. Maică-mea, înainte de a intra la mănăstire, nu uită să-i scrie contelui de Monneville la adresa la care se înţeleseseră. Ea îi cerea să se ducă neîntîrziat la hanul unde mă lăsase şi îl învăţa tot ce trebuie să facă pentru a-şi vedea opera.

Taică-meu, nerăbdător să afle veşti de la iubita lui, de îndată ce primi scrisoarea zbură spre locul indicat. Acolo ceru să vorbească cu stăpîna hanului şi, făcîndu-se recunoscut de ea drept cavalerul cel mai interesat de ceea ce se petrecuse la ea în prima noapte a vieţii mele, o rugă să-i povestească toate împrejurările acestei aventuri şi, mai înainte ca ea să sfîrşească, se interesă dacă mai trăiesc şi unde sînt, arătînd o mare dorinţă de a mă vedea. Atunci stăpîna hanului, luînd din nou cuvîntul, îi spuse:

- Domnule, o să vă încredinţez o taină de cea mai mare însemnătate şi vă rog cu umilinţă să o păstraţi.

Tatăl meu îi făgădui, iar ea continuă astfel:

- Doamna, soţia dumneavoastră, plecînd de la mine, mi-a repomandat să am mare grijă de fiul ei şi să nu-l scap din ochi. In timp ce o pusesem pe moaşă să caute o doică bună, l-am ţinut în patul meu o zi întreagă şi noaptea următoare. Nu ştiu dacă m-am zvîrcolit prea mult în timpul somnului, dar fapt este că atunci cînd m-am trezit, am simţit că unul dintre cei doi copii murise lîngă mine.

- Vai, cerule, strigă contele înfiorîndu-se, fiul meu nu mai trăieşte!

- Trăieşte, răspunse stăpîna hanului, ascultaţi-mă, vă rog, fără să mă întrerupeţi.

M-am ridicat îndată, continuă ea, am închis uşa cu zăvorul şi întorcîndu-mă la pat, mi-am dat seama că pe fiică-mea

o înăbuşisem. Imi dădusem seama că soţul meu care, din întîmplare, atunci lipsea, de cînd rămăsesem însărcinată îmi arăta mai multă afecţiune. Fata era primul nostru copil şi mă temeam că prin, moartea ei o să pierd bunăvoinţa lui taică-său. M-am hotărît fără să şovăi. Am îngropat-o pe fiică-mea într-un cavou părăsit şi l-am pus pe fiul dumneavoastră în locul ei. Am înşelat-o chiar şi pe confidenta mea, cînd a venit să-mi spună că a găsit o doică. I-am făcut o destăinuire mincinoasă spunîndu-i că o persoană necunoscută venise în taină să-l ia pe băiat din partea maică-sii. Astfel că, domnule, adăugă ea, copilul pe care-l vedeţi şi căruia îi spun fiica mea e fiul dumneavoastră sau, cel puţin, al doamnei care mi l-a dat în grijă.

La aceste cuvinte, contele mă luă în braţe şi mă sărută de mii de ori, scăldîndu-mi faţa în lacrimi care-i arătau bucuria ce-i cuprinse inima.

El rămase la han mai multe zile, timp în care o puse pe stăpînă să-i repete trista poveste a naşterii mele şi mă copleşi de mîngîieri. În sfîrşit, cînd să se întoarcă acasă, îi dărui acestei femei toţi banii şi bijuteriile din buzunare, mă lăsă în grija ei şi plecă de lîngă mine mai încet decît cînd venise.

Cînd ajunse înapoi la moşie, el voi să-i comunice pe ocolite amantei lui dragi ce se pe trecuse între stăpîna hanului şi el, însă a doua scrisoare pe care o primi de la maică-mea îl opri. Ea îi interzicea cu străşnicie să-i scrie, fiind prevenită, cînd intrase la mănăstire, că scrisorile adresate fetelor de aici erau oprite şi trimise părinţilor lor. Ca să profite de vestea aceasta care, într-adevăr nu era de neglijat, el renunţă la relaţiile prin corespondenţă, cu plăcuta speranţă că domnişoara de Ganderon şi el nu vor fi despărţiţi pentru multă vreme.

Veni să mă vadă de mai multe ori în timpul primului an, sub pretextul unei afaceri pe care o avea cu un gentilom din vecinătate. Locuia la han uneori mai multe zile şi în timp ce stătea aici mă îmbrăţişa întruna. Mă înţărcară devreme căci tînăra mea doică socoti că nu trebuie ca, din afecţiune pentru

mine, să se lipsească să-i dea soţului ei încă o dovadă de rodnicie. Nu mă simţeam mai rău din pricina asta. Aveam faţa îmbujorată şi eram minunat de durduliu, toată lumea o lăuda pentru frumuseţea mea.

Femeia aceasta născuse al doilea copil care nu trăi mai mult decît primul, iar după trei săptămîni fu luată ca doică a celui pe care baroana du Mesnil era pe cale de a-l naşte. Baronul era un senior ce stăpînea o moşie lîngă sat şi care de nouă sau zece luni luase în căsătorie o orfană tînără şi bogată de care se îndrăgostise. Mersei cu stăpîna hanului să locuiesc la castelul du Mesnil şi-l lăsarăm pe soţul ei la han. De îndată ce sosirăm acasă la baron, baroana născu o fată alături de care fui crescut.

În acest răstimp se petrecură schimbări la castelul Ganderon. Marchiza muri şi din pricina asta marchizul hotărî să o lase pe fiică-sa la mănăstire pînă cînd avea să găsească prilejul de a o căsători aşa cum voia el, adică după un gentilom cu avere mare, căci nu era el omul care să-l accepte ca ginere pe contele de Monneville, oricîtă stimă şi prietenie ar fi avut pentru el. Taică-meu şi maică-mea, care cunoşteau bine părerile domnului de Ganderon în această privinţă, nu-şi mai aşteptau fericirea decît de la cel de sus.

Aceasta era situaţia cînd, în provincie, se află că Spania se aliase cu împăratul şi cu olandezii împotriva Franţei[1]. Toată nobilimea gata să alerge în ajutorul patriei se puse în mişcare.Tatăl meu, fiu al unui bărbat ce dobîndise renume în război,nu putiu să nu se pregătească. Puţina lui avere neîngăduindu-i să aibă o suită mare, plecă însoţit de un valet şi de un lacheu. Mai înainte, se despărţi de marchiz şi veni să dea o raită prin sat ca să mă vadă. Avu chiar o întîlnire în taină cu doica mea. Ea îi spuse care e situaţia mea la castelul du Mesnil şi îi păru atît de ataşată de mine, încît se simţi consolat de faptul că e nevoit să se îndepărteze de fiul său,

[1] Anul 1684 (n.a.).

poate pentru multă vreme. După ce-i dădu bani femeii pantru a o îndemna să își sporească grija pentru mica mea persoană, se duse la oaste, sau mai degrabă la Reims, unde ea trebuia să se adune sub ordinele domnului de Turenne.

Marchizul de Bourlemont, care-l cunoştea şi-l iubea pe tatăl meu, fu încîntat să-l revadă, şi-l primi voluntar în regimentul său. Chiar îl prezentă generalului care, acceptîndu-l, fu încîntat să se folosească de curajul lui la diferite asedii ce avură loc pe moşiile marchizului de Brandenburg şi care fură conduse cu atîta vigoare, încît electorul acesta, înfricoşat, se retrase departe în Germania şi ceru să păstreze neutralitatea.

Siguranţa pe care o avea contele că vitejia e răsplătită sub un general asemeni domnului de Turenne, şi speranţa plăcută de a dobîndi destulă slavă pentru a merita să pară marchizului de Ganderon demn de o înrudire şi îl împinseră să săvîrşească lucruri uimitoare. Dorinţa de a plăcea femeilor a creat războinici viteji. Contele de Monneville, într-o situaţie în care marchizul de Bourlemont fu ucis, se distinse prin isprăvi pe care şi voi înşivă le-aţi fi admirat, domnilor, oricît de obişnuiţi sînteţi cu faptele îndrăzneţe. Dar în cele din urmă, căzu prizonier şi nu îşi redobîndi libertatea decît la pacea de la Nimègue.

De cînd doica mea ajunsese să fie şi a fiicei baronului du Mesnil, în loc să mă iubească mai puţin ca înainte, părea să aibă mai multă afecţiune pentru mine. Baronul, la rîndu-i, foarte mulţumit de ea, ca să-i arate recunoştinţa, îmi dădea nenumărate dovezi de afecţiune şi aproape că nu făcea nici o deosebire între propria-i fiică şi mine, iar toţi slujitorii, după pilda lui, nu ne deosebeau. Departe de a abuza de atenţiile pe care voiau să le împart cu Lucile - aşa se numea fiica acestui senior - îmi dădui toată osteneala să-i cîştig afecţiunea şi izbutii, astfel încît, în jocurile noastre, ea socotea nepotrivit să-i arăt atîta consideraţie. O făceam să se simtă stînjenită din pricina respectului meu.

Aşa-zisa mea mamă, care nu era mamă unuia mai mult ca altuia, observînd afecţiunea pe care o aveam pentru Lucile, îşi

propuse să vegheze asupra noastră. Familiarităţile noastre, deşi nevinovate o îngrijorau. Ea se temea ca nu cumva, din întîmplare să să mi se afle sexul ce-mi era necunoscut mie însumi şi, din pricina aceasta, nu înceta să ne predice pudoarea, ceea ce făcea o impresie atît de mare asupra tinerelor noastre minţi, încît ne ascundeam cu multă grijă pentru cele mai mărunte nevoi. Într-un cuvînt, eram încontinuu sub ochii ei în timpul zilei, iar noaptea dormeam cu ea.

Dragostea noastră sporea mai repede decît numărul anilor pe care-i aveam, şi cînd îmi amintesc anumite trăsături ale copilăriei mele, trag concluzia că nu există vîrstă la care patima aceasta să nu-şi arate puterea.

Doica mea mă obişnuise să sărut mîna domnului baron cînd el îmi dădea cîte ceva; respectam ceremonia asta politicoasă şi cu surioara mea, care era atît de convinsă că îmi face plăcere, încît atunci cînd eram pedepsit sau aveam vreun alt necaz, îmi dădea iute mîna să i-o sărut. Treizeci şi cinci de ani nu mi-au şters din memorie mii de asemenea fleacuri, care arată convingător că inimile noastre erau făcute una pentru alta şi că într-o zi vor fi unite, aşa cum au fost într-adevăr de atunci şi încă mai sînt, în pofida cruzimii soartei ce ne desparte.

Astfel îmi petrecui primii ani la castelul du Mesnil, şi se împliniseră cinci de cînd doica mea nu mai auzise nimic despre contele de Monneville, tatăl meu. Îl crezu mort şi totuşi faptul acesta nu scăzu cu nimic afecţiunea ce mi-o purta. E adevărat că era interesată să-l mai păcălească pe soţul ei care, socotindu-mă drept unica sa fiică, mă îndrăgea ca şi cum aş fi fost cu adevărat. Ca să-i poată spune adevărul, ea aştepta să mai cresc.

Într-o seară, baronul du Mesnil ieşi din castel după obicei, ca să împuşte un iepure şi nu se întoarse decît după mult timp. Sosind, nu dădu voie să fie întîmpinat cu lumină, şi se duse grăbit în apartamentul său. Deşi drumul pe care-l străbătu nu era luminat, oamenii observară că baronul aducea cu sine două puşti. Una o duse în biroul său şi, ieşind numaidecît cu cealaltă, spuse că n-o să vină la cină. Nu se întoarse decît foarte tîrziu,

fără să comunice unde fusese, iar cînd ajunse în apartamentul său, împotriva obiceiului nu îngădui valeţilor să-l dezbrace, lucru ce dădu de gîndit tuturor slujitorilor, a căror imaginaţie tiriumfă a doua zi dimineaţa, cînd văzură pe rufele lui pete de sînge pe care el însuşi nu le zărise. Fiecare gîndi şi îşi închipui ce voi cu privire la asta.

După două zile, soţul doicii mele veni la ea la castel şi îi spuse intre patru ochi că e îngrijorat că domnul nu s-a întors să doarmă la hotel ultimele două nopţi.

- Care domn? întrebă nevastă-sa mirată.

- Domnul acela, spuse el, care venea atît de des la noi acum cinci sau şase ani. Omul acela de treabă ce părea să ne iubească atît de mult... nu-ţi aduci aminte? Cu veşminte galonate, care îi dădea întotdeauna ceva dulce fetiţei noastre.

Doica mea, după acest portret, recunoscu lesne originalul şi îi ceru soţului ei să-i spună de ce cavalerul despre care vorbea îi pricinuieşte îngrijorare.

- Pentrucă, îi răspunse el, a sosit în sat alaltăieri şi a tras la han la mine. Mi-a cerut veşti despre tine şi copilul nostru. Apoi, luînd puşca mea, a ieşit din han, spunînd că se duce să dea o raită prin pădurea du Mesnil, după care o să vină să cineze şi să doarmă la mine. Însă de atunci nu l-am mai văzut, iar calul lui e tot în grajdul meu.

Vă daţi seama lesne ce impresie făcură vorbele acestea asupra doicii mele. Ea se înfioră de spaimă, cuprinsă de cea mai neagră presimţire. Îi ceru soţului ei să se informeze în taină dacă nu-l văzuse cineva pe cavalerul acela, în timp ce ea, la rîndu-i, făcea cercetări. Toate căutările lor fură zadarnice. După trei zile, deoarece hangiul nu apăruse la castel, nevastă-sa nerăbdătoare să ştie dacă nu aflase ştiri despre gentilomul cu pricina, hotărî să se ducă în sat să discute cu soţul ei în această privinţă. O însoţirăm pe doica noastră, Lucile şi eu, drumul nefiind atît de lung încît să nu-l putem face în joacă. Încă mi-l amintesc foarte bine: noi mergeam înaintea ei, soră-mea şi cu mine, tîrînd un cărucior pe care ni-l făcuse un slujitor.

Cînd ajunserăm în mijlocul unei păduri care desparte castelul de sat, doica ne puse s-o apucăm pieptiş pe o potecă să scurtăm drumul. Dar după ce făcurăm vreo douăzeci de paşi, doi căţei care erau cu noi se opriră deodată şi începură să latre de parcă ar fi văzut vreun animal împotriva căruia ar fi avut nevoie de ajutor. Asta ne înfricoşă pe Lucile şi pe mine şi dădurăm fuga să ne adăpostim lîngă doica noastră, care se duse la cîini să vadă ce-i face să latre, ba chiar să urle. Şi observă că pricina acestor urlete este o moviliţă de pămînt proaspăt făcută, bine bătătorită cu picioarele şi acoperită de tufişuri aranjate cu pricepere.

I se făcu şi ei frică şi întrucît dispariţia contelui făcuse să-i treacă prin minte o sumedenie de gînduri tragice, cîteva picături de sînge pe care le zări pe pietre îi îndreptăţiră pe deplin bănuielile pe care se grăbi să le împărtăşească soţului ei. El nu le socoti neîntemeiate şi nu întîrzie să le lămurească. Veni cu noi în pădure pretextînd că ne conduce la castel. Soţia lui îi arătă locul unde se opriseră cîinii, la care aceştia începură iarăşi să urle.Atunci hangiul dădu cîteva lovituri de tîrnăcop; îndată ce înlătură nici jumătate de picior de pămînt, descoperi cadavrul şi recunoscu îmbrăcămintea cavalerului în privinţa căruia era îngrijorat. Doica nu se îndoi că omorul era opera baronului. Ea se gîndi că seniorul nostru a cărui violenţă o cunoştea, întîlnindu-l lîngă castelul său pe nefericitul gentilom care vîna, crezuse că acesta voia astfel să-l jignească, îl ucisese cu un foc de armă, apoi îl îngropase. Hangiul gîndi la fel, dar departe de a voi să se expună duşmăniei baronului dînd în vileag descoperirea, plănui să o tăinuiască. El acoperi din nou cadavrul cu pămînt şi puse la loc deasupra tufişurile, aşa cum fuseseră înainte, în timp ce soţia lui ne duse înapoi la castel pe Lucile şi pe mine. Îndată după aceea, se întoarse în grabă la soţul ei şi se duse la han să deschidă valiza cavalerului asasinat.

Nu găsiră defel bani în ea; nu erau decît acte o listă a datoriilor pe care acesta le făcuse în Germania, cîteva scrisori ale domnişoarei de Ganderon şi, printre altele cea pe care ea

o trimisese doicii mele cu porunca de a o înmîna tatălui meu. De atunci, le-am văzut pe toate în mîna mamei mele căreia femeia aceasta cumsecade văzîndu-se aproape de moarte i le predă comunicîndu-i toate împrejurările pe care tocmai vi le-am spus.

Aici îl întrerupserăm toţi iarăşi pe Monneville ca să deplîngem soarta tatălui său, ceea ce dădu cîtorva flibustieri serioşi prilejul de a moraliza cu privire la nestatornicia fericirii omului; însă ceilalţi, neplăcîndu-le reflecţiile morale deoarece erau oameni pregătiţi să înfrunte toate întîmplările vieţii, îl îndemnară pe Monneville să-şi continue povestirea. El o continuă astfel:

Aşadar îmi pierdui tatăl, poate chiar cînd venea să mă ia cu sine şi să nu mă mai părăsească. Moartea lui nu schimbă defel afecţiunea pe care doica mea o avea pentru mine. Singura schimbare pe care o observam în purtarea ei faţă de mine era aceea că îmi părea mai tristă ca înainte, iar uneori, fără să-mi vorbească, plîngea privindu-mă. Adesea îmi recomanda să-mi dau silinţa la lectură şi mai mult încă, la scris, fără să-mi spună din ce pricină anume vrea ca să ştiu bine să scriu. Lucrul acesta totuşi nu mi-a fost tăinuit multă vreme, căci femeia rămînînd văduvă la cinci sau şase luni după moartea tatălui meu, mă luă deoparte într-o zi şi îmi vorbi astfel:

- Copile drag, deşi eşti încă foarte mic, te socotesc atît de înţelept încît nu vreau să mai amîn o mărturisire ce te priveşte doar pe tine şi de care depinde fericirea noastră. Soţul meu care, murind, m-a lăsat fără avere, m-a pus în situaţia de a nu mai putea face pentru tine ceea ce aş dori, şi de a-ţi arăta cît te iubesc. Ocrotirea domnului baron este singurul mijloc de trai ce-mi rămîne, şi nu numai că m-ai face să-l pierd, dar m-ai expune celor mai aspre măsuri din partea seniorului acestuia, dacă nu ai urma sfaturile pe care ţi le dau. Te-ar pedepsi şi pe tine împreună cu mine. Trebuie aşadar ca printr-o purtare prevăzătoare să ne mai bucurăm cîţiva ani de faptele lui mărinimoase. Asta mă face să-ţi dezvălui multe lucruri, dintre care iată-l pe cel mai important: nu eşti fată. Am vegheat atît de bine asupra ta, încît sînt sigură că pînă acum nu ai ştiut. Te rog să ai mare grijă să nu dai în vileag ce-ţi spun. Lucrul acesta important mă sileşte să-ţi fac mărturisiri de mare însemnătate, în pofida vîrstei tale fragede.

Ţi-am spus, continuă ea, că nu eşti fată. Află, în afară de asta, că nu sînt mama ta şi că, prin moartea soţului meu, nu ţi-ai pierdut tatăl. Nu-ţi pot spune mai multe azi. Dacă îţi poţi păstra adăpostul pe care îl ai în castelul acesta, o să-ţi dezvălui restul lucrurilor pe care încă n-a sosit timpul să ţi le spun. Caută să-ţi dai seama, copilul meu, dacă te simţi în stare să tragi folos de pe urma sfaturilor mele. Dacă vrei să mă ajuţi, sînt de acord să am grijă de tine pînă cînd o să te poţi lipsi de mine. Dacă, dimpotrivă, mă faci să mă tem că nesăbuinţa ta o să-mi atragă vreo neplăcere, o să fiu silită să te părăsesc.

Doica mea, spunîndu-mi acestea, observă că sînt foarte mirat. Se simţi cuprinsă de milă şi îmi întinse braţele plîngînd. Sării de gîtul ei făgăduindu-i să fac tot ce doreşte.

Se înşelă atît de puţin în părerea pe care o avea cu privire la discreţia mea, încît din ziua aceea a fost silită să mă certe ca să mă silească să mă mai joc cu Lucile. Nu mai eram surioara gata întotdeauna să rîdă şi să se înveselească. Deosebirea pe care începeam s-o simt între ea şi mine îmi răpi deodată voioşia care înainte o înveselea. Afecţiunea pe care o aveam pentru ea nu scădea, însă devenea mai timidă şi mai respectuoasă.

După trei luni de la moartea soţului doicii mele, o boală grea puse pe neaşteptate capăt vieţii baroanei du Mesnil. De îndată ce se află că rămăsese văduv, baronului i se propuseră cele mai bune partide din ţinut. Marchizul de Ganderon fu printre primii care doriră o înrudire cu el. Baronul du Mesnil, la rîndu-i, căruia un gentilom prieten al marchizului îi vorbi despre afacerea aceasta ca din proprie iniţiativă, o socoti pe moştenitoarea domnului de Ganderon o partidă atît de avantajoasă, încît pe loc urcă în trăsură cu prietenul comun pentru a merge să o ceară în căsătorie marchizului. Negocierea

luă sfîrşit repede. Cei doi seniori căzură de acord lesne în toate privinţele şi stabiliră între ei să plece fără zăbavă la Paris, să vadă dacă domnişoara îi convine baronului.

Făcură îndată călătoria împreună cu gentilomul mijlocitor, iar domnişoara de Ganderon îi plăcu foarte mult cavalerului care voia să o cunoască. Acesta nu trebui s-o vadă de două ori ca să se îndrăgostească mai mult decît fusese vreodată de prima lui soţie şi nu se mai gîndi decît să grăbească cea de-a doua căsătorie. Totuşi, noua soţie îşi pierduse o parte din farmece din pricina necazurilor pe care le avusese întruna şi pe care încă le mai avea, căci nemaiauzind vorbindu-se de Monneville, ea socotea că trebuia să fi murit, iar gîndul acesta îi dădea o înfăţişare tristă, care scotea în relief strălucirea frumuseţii ei.

Cînd marchizul, tatăl ei, îi spuse că o făgăduise baronului du Mesnil, ea îl rugă zadarnic să-i îngăduie să renunţe la lume; el luă în seamă rugămintea ei, socotind-o efectul încercărilor pe care se părea că le făcuseră călugăriţele ca să o încînte. Îi atrase atenţia autoritar că un soţ ca baronul era de preferat vieţii călugăreşti şi că, într-un cuvînt, lucrul era hotărît. Atunci, văzînd că împotrivirea n-ar putea fi decît zadarnică la ordinele categorice ale tatălui ei, ea se pregăti să-l asculte supusă. Plecă de la mănăstire şi se lăsă dusă după două zile de la Paris la castelul Ganderon, unde căsătoria se oficie fără nici o pompă.

Oricît de grăbit ar fi fost baronul s-o aducă la el acasă pe draga lui soţie, avu totuşi bunăvoinţa de a sta destul de mult în vizită la domnul de Ganderon. Însă în cele din urmă plecă de la el şi se duse la castelul du Mesnil, unde îşi făcu intrarea în bubuitul a douăsprezece salve de puşcă trase de săteni, pentru a sărbători întoarcerea cu bine a seniorului lor şi sosirea noii baroane.Trebuiră să primească vizite şi să facă la rîndul lor tuturor nobililor din împrejurimi, ceea ce îi luă mai bine de opt zile doamnei du Mesnil. Aceasta nu avusese încă timp să-i dea atenţie lui Lucile, însă în scurtă vreme se ocupă de ea şi, departe de a avea pentru fată acreala unei mame vitrege,

îi arăta o blîndeţe şi o bunătate ce-l încîntau pe baron.

Cu cît doica mea o examina mai mult pe tînăra doamnă, cu atît mai mult i se păre că seamănă cu cea care se descotorosise în hanul său de o povară stînjenitoare. Cu toate acestea, nu îndrăznea să se încreadă în bănuielile ei şi îşi puse în gînd să le cerceteze cu dibăcie. În ce o priveşte pe maică-mea, e sigur că nu o recunoscu pe doica mea şi nu bănuii deloc că ea este, cu toate că ştia că se fală în satul unde mă născusem. Cu toate acestea, Lucile, din întîmplare, o făcu să se gîndească că e într-un loc cunoscut şi că doica poate fi însăşi hangiţa căreia mă încredinţase. Împrejurarea aceasta merită să v-o povestesc.

Într-o zi baroana era în cabinetul ei cu o carte în mînă, cînd Lucile, urmată de doica mea şi de mine, intră şi dădu fuga spre ea spunîndu-i:

- Dragă mamă, vrei ca buna mea prietenă să-ţi facă o reverenţă?

- Intră, copila mea, intră, spuse baroana fără să-şi dea seama cît de bine o nimerise; prietenia pe care fiica mea o are pentru tine ţi-o chezăşuieşte pe a mea; apropie-te.

Înaintai spre ea ca să-i fac un mic compliment pe care-l pregătisem cu ajutorul doicii mele, însă mă tulburai nu ştiu din ce pricină şi îmi pieri glasul. Ar fi caraghios să pun pe seama instinctului această tulburare a simţurilor care, fără îndoială, nu era decît efectul sfielii mele. Baroana socoti la fel şi pentru a mă face să vorbesc, mă întrebă cîţi ani am şi dacă sînt singura fată la părinţi. Răspunsei că da, iar atunci doica mea îi spuse cu prefăcută nevinovăţie:

- Vai, doamnă, n-o să fie mai bogată din pricina asta. Dacă soţul meu ar mai fi trăit, fata ar fi putut avea într-o zi ceva avere. Am ţinut cîrciumă în sat vreme de mai mulţi ani şi afacerile nu ne mergeau rău, însă am avut nefericirea de a-l pierde şi fără mărinimia domnului baron, fata mea şi cu mine am fi vrednice de milă.

Vorbind astfel, doica o observa cu atenţie pe baroană,

pîndind să vadă dacă nu cumva aceasta o să schiţeze vreun gest care să-i prefacă îndoiala în certitudine. Maică-mea evită cursa aceasta; nici o schimbare nu i se văzu pe chip. Ea deplînse cu o înfăţişare calmă soarta hangiţei care, închipuindu-şi că s-a înşelat cu privire la baroană, nu mai găsi vreo asemănare între ea şi maică-mea.

După discuţia aceasta, doamna du Mesnil, rămînînd singură în cabinet, admiră felul în care se putuse stăpîni să nu se trădeze recunoscînd un martor al ruşinii sale. Gîndul acesta o făcu să pălească şi să roşească pe rînd. Dacă doica ar fi văzut-o atunci, nu i-ar fi trebuit mai mult. Vorbele pe care le auzise o făcură să cadă într-o visare adîncă. Nu se putea îndoi că persoana ce le rostise era aceeaşi hangiţă căreia mă încredinţase, însă era departe de a-şi închipui că pe fiu-său îl văzuse îmbrăcat ca fată. Ea socoti că am murit sau că taică-meu mă luase de la ea ca să mă crească în altă parte. Gîndului acesta îi urmă altul. Contele de Monneville nu mai trăieşte, îşi spunea, fiindcă e atîta vreme de cînd n-am mai primit veşti de la el. Sînt la fel de îngrijorată din pricina tatălui, cît şi a fiului.

Cu toate acestea nu depindea decît de ea să afle ce ajunseseră şi unul şi celălalt. Pentru asta nu trebuia decît să se dezvăluie în faţa hangiţei a cărei discreţie o pusese la încercare. Totuşi nu se putu hotărî să rişte făcînd acest pas.

Deşi în adîncul inimii simţea o puternică dorinţă să ştie ce soartă avusesem, virtutea ei, care o învinovăţea în taină, i se împotrivea fără încetare. Soţia baronului du Mesnil credea că trebuie să gîndească altfel decît domnişoara de Ganderon şi să jertfească datoriei, dragostea şi firescul, pentru a fi cel puţin nefericită fără s-o fi meritat.

Chiar hotărî s-o îndepărteze de castel pe doica mea, ca să nu mai aibă în faţa ochilor o femeie ce-i amintea imagini pe care cu greu le izgonea din memorie. Ca să scape de ea în mod cinstit, fără să pară că a contribuit la aceasta, ceru baronului s-o trimită înapoi la han, cu o sumă de bani destul de mare pentru local, sub pretext că o răsplătese pentru serviciile aduse.

Lucile căreia i se dădu o nouă guvernantă, mă văzu cu părere de rău plecînd de la castel împreună cu doica. Nici eu nu mă simţii mai puţin trist decît ea din pricina despărţirii noastre, însă răul nu avea leac.

Hangiţa, aşadar, se pregăti iarăşi să-şi exercite prima meserie. Cu toate că nu cerea de la mine decît ceea ce puteam face lesne, şi îmi recomanda să mă ocup de scris, convinsă ca astfel n-o să-mi lipsească niciodată pîinea, îi eram destul de folositor în gospodărie. Preţuiam cît trei slujnice ca aceea pe care o avea. Totuşi, pe măsură ce înaintam în vîrstă, deveneam tot mai melancolic. Începusem să reflectez şi un gînd mă întrista nesfîrşit de mult. Era cel cu privire la taina naşterii mele, căci doica, mărturisindu-mi că nu sînt fiul ei, nu-mi spunea defel cine e tatăl meu şi eram nesigur în legătură cu condiţia mea.

Uneori, închipuindu-mi că îmi spusese de ajuns să îmi pot face o părere favorabilă despre familia mea, aveam trufia de a mă crede de o stirpe dintre cele mai nobile; iar în avînturile orgolioase pe care mi le inspira gîndul acesta plăcut, ardeam de dorinţa de a fi la Paris, îmbrăcat pe potriva sexului meu şi nobleţii pe care mi-o conferea închipuirea. Pînă unde ajungeau himerele cu care îi plăcea minţii mele să se hrănească! Eram sigur că, de îndată ce voi fi ajuns în oraşul acesta, voi întîlni o persoană respectată, care mă va recunoaşte drept fiul său şi că recunoaşterea va fi urmată de o fericire desăvîrşită. E adevărat că ideile acestea atît de plăcute făceau în curînd loc altora, care îmi mai scădeau întrucîtva din ifose. Îmi închipuiam că un băiat de doisprezece ani, fără prieteni şi cunoştinţe, va fi foarte sfios la Paris, dar speranţa, mai puternică decît teama, mă purta întruna la dorinţa de a mă duce să-mi caut norocul în acest oraş mare.

Într-o zi trecu prin satul nostru un bancher, care se opri la han. Era bine îmbrăcat şi avea mulţi oameni în suita lui. Îi pregătirăm cina cît mai bine puturăm, iar cînd trebui să-i fac nota de plată luai o pană, cerneală şi o întocmii atît de lesne încît lucrul acesta îl miră. Îmi lăudă scrisul, apoi începu să

mă examineze cu atenţie şi, găsind că am o înfăţişare spirituală şi o oarecare frumuseţe, îmi puse mai multe întrebări. Răspunsei la ele într-un mod care-l miră.

- Păcat, spuse el, că o fată frumoasă ca tine s-a îngropat într-un sat.

- Vai, domnule, îi răspunsei, sînt destul de necăjită din pricina asta, dar ce vreţi să fac? Aş fi încîntată să fiu slujnică la o doamnă cumsecade; simt că aş sluji-o atît de bine, încît m-ar iubi şi mi-ar face o situaţie modestă.

- Dacă vrei, spuse el, să găseşti o asemenea slujbă, n-ai decît să vorbeşti. O să te duc chiar în familia mea. Am o rudă o femeie blîndă şi cu o fire minunată. O să te simţi foarte bine pe lîngă ea. Mă ofer să o conving să te angajeze şi te pot asigura că o să-şi asume cu plăcere grija de a-ţi face o situaţie bună.

Acceptai ofertele bancherului cu exclamaţii de recunoştinţă însoţite de mulţumiri din partea hangiţei şi observai că omului meu de afaceri începea să-i surîdă ideea.

- Gîndiţi-vă bine, mama ta şi tu, îmi spuse; o să mai trec peste cincisprezece zile prin satul ăsta. Dacă rămîi la aceeaşi părere şi nu ţi-e greu să te încrezi în cuvîntul de onoare al unui bărbat pe care într-adevăr nu-l cunoşti, dar căruia cred că i se citeşte cinstea pe chip, te duc la Paris cu trăsura mea, purtîndu-mă cu tine ca şi cum ai fi propria-mi fiică.

Auzind acestea îi făcui o plecăciune adîncă, iar el, răspunzîndu-mi prin alta, urcă în trăsură spunîndu-ne la revedere.

După ce plecă, doica mea mă întrebă dacă sînt destul de hotărît să merg la Paris cu domnul acesta.

- De ce nu? răspunsei. Pare om cinstit, poate că o să facă pentru mine ce a făgăduit, iar cînd o să am o slujbă la o doamnă o să caut un post pentru un băiat şi nu cred să fiu atît de stîngaci încît să nu găsesc.

Hangiţa nu se arătă prea supărată văzîndu-mă gata să-l urmez pe bancher, ba chiar prooroci că voi avea noroc şi socotind că e timpul să înfrunt aventurile pe care mi le hărăzea steaua

mea, nu se împotrivi decît cu jumătate de gură planului meu.

Aşteptînd să-l pun în aplicare, mă dusei în vizită la Lucile. Mă ferii să-i vorbesc de despărţirea noastră apropiată, însă ideea aceasta îmi venea în minte fără încetare în timpul discuţiei şi mă făcea să oftez fără voie. Ba chiar, nu mă putui stăpîni să vărs cîteva lacrimi. Lucile fu înduioşată, punîndu-le pe seama supărării de a nu o vedea atît de des pe cît aş fi dorit:

- Consolează-te, soră dragă, îmi spuse îmbrăţişîndu-mă, n-o să trăim mereu departe una de alta. Se apropie timpul cînd va trebui să fiu dusă la mănăstire; o să trebuiască să am pe cineva pe lîngă mine şi o să fac în aşa fel încît să fii tu aleasă; astfel o să petrecem zile şi nopţi împreună.

Ce mişcat mă simţii la semnul acesta de afecţiune! Spusei rămas-bun planului meu de călătorie la Paris şi bancherului. Toate gîndurile cu privire la avere, de care pînă atunci mă ocupasem cu atîta plăcere, nu rezistară nici o clipă dulcilor speranţe dăruite de draga mea Lucile, şi o părăsii gustînd anticipat plăcerea timpurilor fericite pe care mă făcea să mi le închipui.

Vreme de două zile mintea îmi fi atît de plină de discuţia aceasta încîntătoare, încît nu-mi mai doream ca bancherul să se întoarcă. Doica mea îşi dădu seama şi mă întrebă de ce par scîrbit de călătoria la Paris. Îi spusei cinstit pricina, iar ea, ca o femeie cu bun simţ îmi arătă că greşesc îndrăgind-o cu atîta patimă pe Lucile, că n-o să-mi mai pot tăinui sexul decît puţini ani şi că în pofida măsurilor mele de prevedere, trăsăturile, vocea, barba, toate o să mă dea de gol, că dacă o să am vreodată ghinionul de a o însoţi la mănăstire pe fiica baronului, o s-o fac să-şi piardă reputaţia, iar eu însumi o să mă prăbuşesc într-o prăpastie îngrozitoare. În sfîrşit, îmi spuse atîtea lucruri pentru a mă face să ascult glasul raţiunii, încît chiar dacă nu încetai să o iubesc pe Lucile, cel puţin simţii nevoia de a mă îndepărta de ea.

Sosirea bancherului mă hotărî pe deplin să-mi jertfesc dragostea. El se arătă încîntat să mă găsească cu aceleaşi păreri

cu care mă lăsase. Hangița, la rîndul ei, era mulțumită să mă îndepărteze de castelul du Mesnil, convinsă fiind că dacă rămîn în sat, de îndată se va ști de ce sex sînt, bîrfele n-o s-o cruțe pe Lucile pe lîngă care fusesem crescut în veșminte de fată. Bancherul nu întîmpină, așadar, nici o împotrivire cu privire la plecarea mea, hotărîtă pentru a doua zi înainte de revărsatul zorilor. Petrecui o parte a nopții stabilind împreună cu doica mea, cum să ne trimitem reciproc vești. Apoi îmbrăcai hainele cele mai curate și făcui un pachet cu toată lenjeria pe care o aveam. Ora plecării sosind în sfîrșit, o îmbrățișai pe femeia asta de treabă, pe care obișnuința mi-o făcuse atît de dragă. Plînserăm amîndoi pe întrecute simțind o adevărată durere de a ne despărți și voind cu toate acestea să ne despărțim. Bancherul ocrotitor, după ce o asigură pe hangiță că trebuie să fie liniștită în privința mea, că nu mă ducea la Paris decît pentru a mă face să-i pot asigura mamei mele zile îmbelșugate, mă urcă în caleașcă împreună cu el și ieșirăm din sat fără să fim văzuți de nimeni.

Nu avui pricină să mă plîng cu privire la purtarea lui pe drum. Toate vorbele îi fură măsurate, nu schiță nici o mișcare, nici un gest care să mă poată face să prevăd ceva rău. Chiar părea că interzice propriilor ochi libertatea de a mă privi. E adevărat că nu eram decît un copil, dar sînt destui bărbați ce nu se dau în lături să acorde atenție fetelor care abia s-au desprins de fusta mamei. Dar, bancherul meu nu era atît de cuminte pe cît părea. De altfel, era un bărbat destul de bine făcut, care nu avea mai mult de treizeci și cinci de ani.

Intrînd în Paris, mă simții jignit să-l văd pe îndrumătorul meu oprit la o barieră de trei sau patru obrăznicături de comiși cărora chiar trebui să le dea cheile unei valize ce se afla la spatele trăsurii și pe care totuși nu îndrăzniră s-o deschidă cînd el își spuse numele și funcția. Deși mă prevenise că n-o să mă ducă la el acasă, mă simții totuși stingherit văzîndu-l că dă drumul :oamenilor săi și trăsurii ca să urce singur cu mine într-o trăsură proastă de închiriat a cărei înfățișare dărăpănată nu-mi prevestea nimic bun. Mă temui să nu aibă cumva de gînd

să mă ducă într-un loc să nu spun necinstit; căci încă nu știam că așa ceva există, ci neplăcut pentru mine.

Cu toate acestea, mă alesei doar cu sperietura. Coborîrăm în strada Saint-Honoré, la ușa unei case al cărei proprietar era el. Acolo locuia o văduvă ce fusese odinioară cameristă a mamei lui și pe care taică-său o măritase pe neașteptate cu majordomul lui. Slujitorul acesta, ca să se despăgubească pentru bunăvoința sa, se descurcase atît de bine, încît după moartea lui, cea de-a doua soție se pomenise foarte bogată. Ocrotitorul meu,căreia această doamnă îi făcea mii de mici servicii, avea multă încredere în ea. El mă lăsă pe mîna ei, spunîndu-i că sînt o orfană, fiica unuia dintre fermierii lui, și că dîndu-și seama că eram foarte isteață, avea de gînd să mă trimită să fiu educată într-o mănăstire și să-mi angajeze acolo profesori care să mă învețe tot ce se cuvenea să știe o fată. Îi încredința misiunea să aleagă mănăstirea și îi făgădui că a doua zi avea să-i trimită bani ca să mă îmbrace și o să-mi cumpere tot ce-mi trebuie pentru a intra acolo.

Spunînd acestea plecă, iar eu rămăsei cu văduva, care nu întîrzie să mă interogheze. Întrucît îl cunoștea mai bine decît mine pe bancher, nu crezu decît ce voi să creadă din tot ce-i spusese el, și îmi puse o mulțime de întrebări ca să-și dea seama, după răspunsurile mele, ce trebuie să creadă despre mine. E hazliu faptul că în loc să mărturisesc cu nevinovăție în ce fel venisem și ce am de gînd să fac la Paris, am modificat adevărul ca să susțin ce spusese bancherul, așa cum ar fi procedat o aventurieră care ar fi fost în înțelegere cu el.

A doua zi se ținu de cuvînt trimițînd o sumă de bani care, cu siguranță, nu fu în întregime folosită să mă îmbrace. Cu toate că îi spusese văduvei că vrea să mă îmbrace foarte bine, iar călugărițele să mă socotească drept fiica unui gentilom din provincie, aceasta îi rămase desigur jumătate din suma hărăzită cumpărăturilor. Ea puse numaidecît lucrătoarele la treabă și mă serviră atît de grabnic, încît după patru sau cinci zile intrai la mănăstire fără să-mi revăd ocrotitorul care, fără îndoială, avea

alte îndeletniciri sau, mai bine zis, mă socotea drept un fruct ce trebuia aşteptat să se coacă.

Crezusem că domnişoarelor educate aici o să le facă plăcere să mă vadă şi să mă frecventeze, deoarece eram nou venit. Însă fui repede dezamăgit. Aflînd că sînt fiica unui gentilom de ţară puţin cunoscut, la început nu-mi dădură atenţie, trebuind să mă mărginesc la tovărăşia călugăriţelor însărcinate cu supravegherea elevelor. Mă consolai lesne, dîndu-mi toată sîrguinţa să profit de lecţiile pe care un maestru de scriere şi altul de cînt mi le dădeau pe rînd, făcui în aceste două arte progrese atît de uimitoare, încît în mai puţin deşase luni în mănăstire nu se mai vorbi decît de scrisul meu şi de talentul meu pentru cînt, ceea ce le făcu pe elevele mai mari să fie mai prietenoase cu mine şi să mă primească în camerele lor.

Nu admiraţi, domnilor, comportarea bancherului faţă de mine? De cînd eram aici nu-mi făcuse încă nici o vizită. În schimb, văduva, agenta lui, venea destul de des să mă vadă şi nu discutam decît de el. Mi-l vorbea numai de bine. Dacă i-ai fi dat crezare, era bărbatul cel mai cinstit şi mai mărinimos ce lucra în afacerile economice ale regelui. Ea mă întreba din partea lui dacă nu am nevoie de nimic, iar atunci cînd el o punea să-mi dea zece pistoli, îmi înmîna cu scrupulozitate patru. În ce mă priveşte, nu îmi jucam rău rolul cu ea. Tactica mea era să mă plîng că ocrotitorul la gesturile de bunăvoinţă faţă de mine, nu îl adaugă şi pe acela de a mă onora cu o vizită.

- Răbdare, fata mea, îmi răspundea îndatoritoarea văduvă, o să vină în curînd la vorbitor să-ţi spună el însuşi de ce s-a lipsit pînă acum de plăcerea de a te vedea.

Veni într-adevăr; într-o zi apăru la vorbitor cu văduva majordomului. La început, mă lăudă pentru uşurinţa cu care învăţam lucrurile ce mi se predau. Apoi îmi spuse că îşi dăduse lesne seama încă de cînd mă văzuse pentru prima oară că, în scurt timp, o să ajung o fiinţă desăvîrşită.

- Lucrul acesta, adăugă el, m-a făcut să nu mai vreau să te dau în slujba unei doamne. Îmi pari mai degrabă născută

să fii slujită, şi cerul nu va îngădui să nu te afli la locul tău.Nu, frumoasa mea copilă, n-o să depindă decît de tine să-ţi faci o situaţie minunată. Pentru asta trebuie doar să te însoţeşti cu un bărbat bogat şi de condiţie, care să te iubească: într-un cuvînt cu mine. Buna prietenă în faţa căreia îţi ofer inima mea ştie că nu mă gîndesc, în privinţa ta, decît la o legătură legitimă. Dacă m-aş gîndi la altceva nu m-aş purta aşa cum mă port. În loc să las ca virtutea să ţi se formeze într-o casă unde nu ţi se dau decît pilde bune, te-aş creşte în mijlocul plăcerilor lumeşti, te-aş duce zilnic la spectacole şi nu te-aş lăsa pînă nu ţi-aş birui nevinovăţia.

Vă închipuiţi, desigur, domnilor, că bancherul nu se opri aici, şi îmi spuse multe alte lucruri ca să mă influenţeze în favoarea lui. Apoi, voind să ştie dacă am de gînd să răspund sentimentelor pe care mi le arăta, mă întrebă cu o înfăţişare drăgăstoasă dacă trebuie să tragă nădejde că n-o să-mi fie silă să-mi leg soarta de a lui. Îi răspunsei că sînt prea impresionat de bunăvoinţa lui faţă de mine ca să fiu în stare să-l răsplătesc cu nerecunoştinţă. Păru nebun de bucurie la cuvintele acestea şi află în ele prilej de a mă îndemna să fiu de acord cu fericirea lui. După care, lăsîndu-mă cu agenta lui se retrase ducîndu-se, după cum spunea, să lucreze chiar din clipa aceea la pregătirea căsătoriei noastre.

Văduva, după cum se înţelesese cu ocrotitorul, mă felicită deoarece cucerisem un om de seamă şi pentru figura strălucitoare pe care aveam s-o fac în lume cînd o să fiu soţia fericită a unui om de afaceri atît de bogat care, cu trei zile în urmă, refuzase din dragoste pentru mine, propunerea de a se căsători cu o fată de familie nobilă.. Apoi mă sfătui să mă port bine cu el şi, plecînd, îmi spuse că, în ceea ce o priveşte, ea o să se străduiască să-l facă să încheie repede o afacere ce îmi era atît de prielnică. După discuţia aceasta, văzui bine că ajungă la deznodămîntul piesei şi că prin urmare, trebuia să mă gîndesc cît mai grabnic la o cale de a ieşi din încurcătura în care mă aflam. Deoarece îmi dădeam seama, în sfîrşit, că

dacă îndrăzneam să împing lucrurile pînă la limită, ocrotitorul se putea răzbuna crunt pentru festa pe care i-o jucasem.

Ca să scap de o teamă ce-mi părea bine întemeiată, visam zi şi noapte la mijlocul de a scăpa din mănăstire. În acest scop, studiai ferestrele şi zidurile clădirii ceea ce nu duse la nimic decît că mă făcu să pierd speranţa de a scăpa. Mă aflam în situaţia aceasta neplăcută cînd ne veni o nouă colegă. Era o fată mai vîrstnică, pe care o primiseră doar din pricină că maică-sa era rudă cu stareţa noastră. La mănăstire nu voiau fete din acestea mai în vîrstă ce nu au ca vocaţie a retragerii departe de lume decît voinţa despotică a părinţilor lor care, adesea nu le închid aici decît ca să le pună la adăpost cuminţenia şovăielnică înapoia unui meterez de gratii şi zăvoare.

Această nouă colegă se numea Camille. Intrai în camera ei şi mă amestecai în discuţia pe care o avea cu alte două sau trei eleve. Le vorbii despre o scrisoare pe care tocmai o primisem, în care mi se spunea că peste patru zile aveau să mă scoată de la mănăstire ca să mă mărite. Deoarece le spuneam ştirea aceasta cu o înfăţişare destul de tristă, ele nu se putură stăpîni să-mi spună zîmbind că, pe ele, în locul meu o asemenea scrisoare nu le-ar întrista. Camille îmi puse mai multe întrebări cu privire la plecarea mea, voind să ştie dacă mobilele mele aveau să fie duse cu o căruţă sau altfel şi în ce stradă urma să locuiesc.

Avea motivele ei să mă interogheze astfel.

- Draga mea, îmi spuse ea într-o seară luîndu-mă de braţ pe cînd ieşeam de la rugăciune, am lucruri de cea mai mare însemnătate să-ţi spun.Să nu te culci prea devreme ca să-mi poţi deschide uşa, sau mai degrabă n-o încuia.

Nu aveam chef să dorm, nici măcar să mă culc. Eram prea neliniştit să aflu ce avea să-mi spună şi chinuindu-mi mintea să ghicesc, mă întrebam dacă nu cumva o vrea să mă însărcineze să duc vreun răvaş de amor, sau dacă avea vreo bănuială cu privire la sexul meu. Vicleniile astea au ochi mai pătrunzători decît bunele călugăriţe.

Camile mă surprinse în neliniştea ce mă frămînta şi, la început, îmi confirmă acest din urmă gînd, sărutîndu-mă cu o înflăcărare ce-mi păru cam violentă între fete.

- Liniştea şi fericirea mea sînt în mîinile tale, îmi spuse ea; trebuie să ies din casa asta care pentru mine nu înseamnă decît robie, şi poate că n-o să mai găsesc vreodată un prilej atît de potrivit ca acesta pe care mi-l poţi oferi tu, dacă eşti la fel de dispusă să-mi faci plăcere, pe cît aş fi eu să te îndatorez într-o situaţie asemănătoare.

Îi făgăduii să fac pentru ea tot ce ar depinde de mine şi atunci, rugîndu-mă să o ascult cu atenţie, continuă astfel:

- Ştii, desigur, că-i prea puţin plăcut pentru o domnişoară de o anumită vîrstă să aibă o mamă ce se mai crede încă frumoasă şi vrea să fie socotită tînără, într-un cuvînt, o cochetă. E o nefericire pe care o îndur în toate felurile. Ai văzut-o pe mama asta tînără şi frumoasă în ziua cînd a venit chiar ca să mă dea pe mîna stareţei, pentru a scăpa de o rivală stînjenitoare; dacă ai observat-o bine, o să-mi spui că se înşală grozav făcînd pe drăguţa.

Ai crede oare că la vîrsta ei şi cu înfăţişarea ei burgheză îşi închipuie că e îndreptăţită să se plîngă atunci cînd nu are doi sau trei amorezi să o asiste cînd îşi face toaleta? Ai crede oare că nu duce lipsă de pierde-vară gata să întruchipeze asemenea personaje neghioabe? Asta pentru că, de la moartea tatălui meu, are un venit mare pe care-l foloseşte ca să-i desfete. Acasă se fac petreceri şi se joacă jocuri de noroc. Iată ce-i atrage.

Trei sau patru ani, continuă ea,răstimp în care frumoasa mea mamă s-a temut de mine mai puţin decît de camerista ei ale cărei îndatoriri le îndeplineam făcîndu-i toaleta, mi-a fost ruşine de banalităţile pe care i le-spuneau aceşti adoratori ai atracţiilor mesei ei. Cîte dulcegării fade o făceau să le înghită ca pe nectar! Pesemne că amorul propriu o prosteşte pe femeia cochetă ce nu se simte tămîiată. Dacă vreunul dintre oamenii aceştia înzestrat cu gust mai bun sau mai puţin ascuns decît ceilalţi îmi adresa vreun compliment, opt zile nu mai

apăream la masă; maică-mea mă îndepărta de el făcîndu-mă puştancă. M-ar fi biciuit cu plăcere în faţa oaspeţilor,ca să-i convingă mai bine că nu sînt decît o copilă.

De îndată ce am aflat pricina purtării ei rele faţa de mine,am hotărît, pentru a mă răzbuna, să iau pe contul meu zelul cîtorva tineri ale căror priviri îmi erau foarte grăitoare. Le arătam că-i aud încuvinţîndu-i cu un zîmbet atunci cînd îşi însoţeau cu un gest ironic laudele pe care le împărţeau din belşug mamei mele sau cînd îmi mărturiseau printr-un semn că îmi adresează în minte cuvintele curtenitoare pe care i le spun.

Un tînăr conte foarte chipeş mi-a declarat în cîteva scrisori pe cît de drăgăstoase pe atît de spirituale că îi inspirasem o pasiune violentă. Am cedat plăcerii de a-l crede sincer şi de a-l răpi mamei mele geloase. De îndată ce ne -am înţeles între noi, contele, pentru a ascunde cît mai bine lucrul acesta, s-a prefăcut şi mai plin de zel decît înainte pe lîngă rivala mea. Ea a fost atît de încîntată încît ne mai acordîndu-i atenţie decît lui, îl alese păstrător al tainelor ei. Acum o lună i-a împărtăşit intenţia ei de a mă trimite la mănăstire, deoarece refuzam o partidă mai de preţ decît mine. Partida aceasta e un bătrîn nebun, rudă cu noi, pe care nu-l pot suferi. Ea îmi repetă fără încetare că el mă iubeşte la nebunie şi că nu cere nimic luîndu-mă în căsătorie, de parcă o fată n-ar da nimic unui bătrîn jertfindu-i tinereţea şi frumuseţea ei.

Dacă proiectul maică-mi de a mă închide într-o mănăstire l-a năucit pe conte, oare cum s-a simţit el cînd ea a adăugat că, pentru a-i dovedi stima şi afecţiunea ce i le purtase, hotărîse să-i acorde mîna o dată cu unele avantaje materiale care o să-i facă soarta demnă de invidiat? În tulburarea care l-a cuprins la vorbele acestea, puţin a lipsit să se dea de gol; totuşi a avut puterea de a se stăpîni şi, întîlnindu-mă din întîmplare singură, mi -a spus la ureche: " Totul se orînduieşte astfel încît să ne căsătorim peste puţin timp, eu cu maică-ta, tu cu mănăstirea."

Într-adevăr, după două zile m-au adus aici. Contele, care

nu se poate să nu ştie lucrul acesta e, fără îndoială, deznădăjduit. E nechibzuit, se va fi dus la maică-mea şi nu mă îndoiesc că-i va fi vorbit în termeni lipsiţi de măsură. Totul se va întoarce asupra mea. Ea a venit mînioasă la mănăstire azi-dimineaţă să poruncească să nu fiu lăsată să văd pe nimeni din afară. Porunca aceasta care întrerupe orice comunicaţie între conte şi mine, ne împiedică să luăm măsuri pentru a fi împreună. Sînt sigură că el se gîndeşte să mă răpească, însă nu ştiu pe cre cale îşi închipuie să izbutească. În ce mă priveşte, îmi pun şi eu la lucru imaginaţia pe aceeaşi temă şi, dacă nu mă înşel, mă poţi ajuta să ies de aici fără zarvă.

Îi făgăduii lui Camille să contribui la evadarea ei, cu condiţia să-mi dea şi ea la rîndul ei cuvîntul că mă ajută să mă scap din mîinile celor ce m-ar scoate de la mănăstire. Îi spusei în puţine cuvinte situaţia mea şi ţelul meu. Îi ascunsei doar adevărul cu privire la sexul meu, socotind că nu e potrivit să i-l dezvălui. Ea păru încîntată să mă găsească în aceeaşi situaţie în care se afla şi ea.

-Ei bine, spusei, vreau să ştiu aşadar ce serviciu aştepţi de la mine.

- M-am gîndit, spuse ea, că ziua ieşirii tale din mănăstire poate fi ultima a sclaviei mele. Vezi nişa asta,adăugă ea arătîndu-mi cu mîna partea de jos a unui dulap ce-mi fusese cumpărat cu alte lucruri mici ca să-mi mobilez camera; o să mă închid aici în ziua cînd o să te muţi, o să pui să fiu transportată pîna la locul unde o să fii dusă şi de acolo o să fug la conte.

Aplaudai această frumoasă născocire, neavînd vîrsta necesară pentru a observa cît e de nebunească, şi hotărîrăm să încercăm aventura. Şiretlicul acesta totuşi nu fu pus în practică, iar afacerile mele căpătară deodată altă întorsătură. Văduva veni să mă vadă a doua zi. Îmi păru atît de emoţionată, înct socotii că are ceva neobişnuit să-mi comunice. Nu mă înşelai în bănuiala mea:

- Copilă dragă, îmi spuse, ceea ce am să te anunţ o să te

mire. Ocrotitorul tău a fost arestat aseară din ordinul regelui şi dus la Bastilia. Nu ştiu ce crimă o fi săvîrşit, dar se spune că e un om pierdut. Oricum ar fi, vin să te asigur că n-o să te părăsesc. Vreau să-ţi slujesc de mamă şi să-ţi dau zilnic semne ale prieteniei ce ţi-o port. O să vin mîine să-ţi plătesc pensiunea, să te scot şi să te aduc la mine, unde o să stăm liniştite împreună, aşteptînd ca ocrotitorul să iasă basma curată, ceea ce poate că o să şi facă în curînd.

Această ştire îmi pricinui o bucurie tainică. Mă simţii încîntat să mă văd descotorosit pentru totdeauna de bancherul meu şi, convins că o să pot fugi de la văduvă cînd o să vreau, primii adăpostul pe care, după cum credeam, mi-l oferea cu multă mărinimie. Înainte de a veni să mă scoată, avui însă o discuţie cu Camille căreia îi spusei ce schimbare intervenise în afacerile mele prin fericita nefericire a bancherului. Ea mă felicită şi îmi spuse că primise o scrisoare de la conte. Mi-a trimis-o, adăugă, printr-o cameristă pe care a atras-o de partea lui, singura care are voie să-mi vorbească şi e trimisă de mama mea. Îmi spune că a întocmit un plan de răpire pe care o să mi-l comunice în curînd şi care, mă asigură că va izbuti negreşit.

Îi mărturisii la rîndu-mi lui Camille că împărtăşesc speranţa iubitului ei de a o smulge dintr-un loc unde se simte atît de rău. Apoi, îmbrăţişîndu-ne de mai multe ori, ne despărţirăm, fiecare avînd a se îngriji de treburile sale. În sfîrşit, văduva veni, după cum făgăduise, să plătească pensionul, să pună să fie luate mobilele şi, după ce urcai cu ea într-o trăsură de închiriat, mă duse acasă la ea unde cinai cu un bărbat foarte bine îmbrăcat şi mai bătrîn decît voia să pară. La masă mai era o tînără domnişoară ce stătea în pensiune la văduvă şi căreia bătrînul îmi păru că-i acordă multă atenţie. Acesta avea o înfăţişare curtenitoare care, în pofida vîrstei, îl făcea încă acceptabil. Se retrase între orele unsprezece şi miezul nopţii. După ce plecă, văduva îmi spuse:

- Fată dragă, eu împart patul cu fata care stă în pensiune la mine ; te rog doar noaptea asta să dormi cu Marianne. Mîine o să-ţi pregătesc într-o cameră separată patul de care te-ai folosit la mănăstire.

Marianne era o subretă pe care văduva o angajase de puţin timp. Cu o înfăţişare modestă, cuminte şi discretă, era tînără, deşteaptă şi nu lipsită de frumuseţe. Petrecurăm o parte a nopţii discutînd despre mănăstirea unde fusesem. În timp ce-i povesteam în ce fel nevinovat trăiam, ea ofta din cînd în cînd şi-mi spunea că ar fi de dorit pentru mine să fiu tot acolo. Îmi repetă de atîtea ori cuvintele acestea, încît avui curiozitatea să o întreb din ce pricină, neînţelegînd de ce mă compătimeşte că sînt în societate.

- Pentru că, îmi răspunse, aici o să faci cu totul altceva. Dacă aş îndrăzni să-ţi spun tot ce cred despre asta, ai vedea că nu degeaba îţi deplîng soarta.

- Te rog, fii bună şi vorbeşte mai desluşit, îi spusei. Mă înfricoşezi.

- Făgăduieşte-mi, răspunse ea, că o să păstrezi taina şi n-o să-ţi ascund nimic.

O asigurai că poate conta pe discreţia mea.

-- Aşadar, îmi spuse, află a te găseşti într-o casă unde nevinovăţia ta e în mare primejdie. Vreau să te previn, pentrucă mi-e milă de tine. Domnişoara pe care ai văzut-o e amanta bătrînului perceptor cu care ai cinat. Vine s-o vadă aproape în fiecare seară, iar doamna împarte cu ea cîştigurile de pe urma acestei aventuri amoroase. Să nu-ţi închipui că te-au scos de la mănăstire cu alt ţel decît acela de a-ţi găsi vreun bogătaş desfrînat în locul bancherului închis la Bastilia, care era pe cale să te înşele printr-o falsă căsătorie. Am aflat astea de la bucătăreasa noastră. Eu caut în taină altă slujbă, nefiind dispusă să mă împac cu asta.

Îi mulţumii lui Marianne că mi-a spus toate aceste amănunte şi, din recunoştinţă, îi dezvăluii că sînt băiat. Mărturisirea o bucură pe această fată cumsecade; văzîndu-mă în afara primejdiei de care se temuse pentru mine, îmi dădu cu plăcere o mînă de ajutor să-mi îndeplinesc dorinţa de a schimba fustele

cu nişte pantaloni.

- Am, îmi spuse ea, un frate care-i telal; mîine dimineaţă mă duc la el să-l anunţ. O să mă întorc îndată să te iau de aici, o să te duc la el şi o să te las acolo.

- Nici nu-ţi cer mai mult, îi răspunsei; cînd o să mă văd la fratele tău, o să-mi spun că mi-am îndeplinit visul. Un telal îmi e acum omul cel mai trebuincios de pe lume.

A doua zi, într-adevăr, Marianne ieşi cînd se lumină de ziuă şi după ce-şi puse fratele la curent cu privire la mine, veni să mă ia cu o trăsură închiriată pe care o puse să oprească la uşă. În acest timp, făcui un pachet cu lenjeria şi hainele mele cu care, Marianne şi eu aruncîndu-ne în trăsură ajunserăm la casa telalului unde, în curînd, fui prefăcut în băiat. Toate veşmintele mele de fată, dintre care unele erau minunate devenindu-mi nefolositoare, fură vîndute pe loc, iar cu banii ce mi se cuveniră mă putui îmbrăca bărbăteşte foarte bine din cap pînă-n picioare. Cît de mulţumit de mine mă simţii sub înfăţişarea asta atît de dorită!

Un cavaler proaspăt investit nu e mai mîndru de crucea lui, nici un nou episcop de mitra lui decît eram eu de pantalonii mei. În sfîrşit, plecai de la telal care, închiriindu-mi el însuşi o cameră mobilată, mă duse acolo şi recomandă stăruitor gazdei să aibă grijă de mine.

Iată-mă, aşadar, la cincisprezece ani, lăsat în voia propriei mele purtări, avînd drept toată averea un costum complet, cîteva cămăşi şi vreo douăzeci de pistoli pe care-i putusem primi de la bancher în timpul şederii mele la mănăstire. Gazda mea îmi indică un han unde, fără mulţi bani, se putea mînca bine. Mă duceam acolo zilnic la prînz şi la cină şi observai că nu vin decît oameni bine îmbracaţi.Tinerii leagă lesne cunoştinţe. Legai şi eu prietenie, printre alţii cu un cavaler cu chip plăcut, mai în vîrstă decît mine cu cîţiva ani şi fante îndrăcit, ceea ce nu-mi displăcea defel. I se spunea domnul marchiz şi era într-adevăr un bărbat de condiţie bună.

În acest răstimp, locuind la han şi bătînd trotuarele Parisului,

fondurile mele scădeau văzînd cu ochii şi, închipuindu-mi aproape clipă de clipă strîmtorarea în care aveam să mă aflu cînd îmi voi fi mîncat ultimul pistol, păream uneori atît de trist şi de visător, încît marchizul, observînd într-o zi aceasta, mă întrebă care-i pricina. Nu i-o ascunsei, şi-i mărturisii că îi voi fi foarte îndatorat celui care-mi va procura un post bun într-un birou.

- Eu sînt omul de care ai nevoie, îmi spuse marchizul. Cunosc un om de afaceri căruia o să-i vorbesc de dumneata şi sînt sigur că, din respect faţă de mine, o să te îndatoreze.

Marchizul nu se lăuda cu un credit pe care nu-l avea. El scrise în favoarea mea cuiva care se socotea ruda sa şi avea interese în două sau trei companii de perceptori, iar cuvintele "dragul meu văr", repetate în două sau trei locuri în scrisoare ,făcură minuni. Întrucît aduceam biletul, omul de afaceri mă privi curtenitor, contrar obiceiului acestor domni, care-i primesc cu grosolănie pe slujbaşii de rang mic şi, de îndată ce-mi văzu scrisul, mă luă să lucrez sub ordinele lui, spunîndu-mi că vrea să-mi formeze mintea şi mîna.

Mai întîi mă puse la curent cu afacerile particulare, astfel încît după şase luni se bizuia pe mine cu totul. În legătură cu ceea ce numea afacerile regelui, se arata mai rezervat: erau secrete pentru oricine în afară de cei interesaţi. Uneori, cînd mă întorceam din oraş, îi transmiteam complimente din partea vărului său marchizul pe care, cu toate acestea, nu-l văzusem şi cu care nu mai aveam legături, ceea ce îl făcea să fie atît de bine dispus, încît începea să-mi ţină discursuri ce nu se mai sfîrşeau. Atunci îmi făcea destăinuiri care slujeau la iniţierea mea în tainele sfinte ale strîngerii dăjdiilor. Dacă i-ai fi dat crezare, o afacere nu era dintre cele mai bune decît atunci cînd aducea un cîştig de sută la sută.

Dacă i-aş fi fost mai puţin folositor mi-ar fi dat un post în care m-aş fi putut îngrăşa, dar, din nefericire pentru mine, se obişnuise să nu se mai ocupe decît de afaceri mari şi să mi le lase mie pe cele mai mărunte. Cîte slujbe îl văzui dînd

unor oameni pe care abia îi cunoscuse! Era atît de îndatoritor, încît servea pe oricine i se înfăţişa şi atît de dezinteresat încît declara că nu va primi nici bani, nici daruri de la nimeni, spunînd că e prea mulţumit cînd îşi îndeplineşte datoria. E adevărat că soţia lui interpreta această datorie după placul ei şi trăgea foloase din orice. În funcţie de locurile unde mergeau slujbaşii mărunţi cărora soţul ei le procura slujbe, ea îi ruga să-i facă unele cumpărături, care-i întreţineau o stare de belşug, iar cumpărătorii, din recunoştinţă sau sfială, nu pomeneau niciodată de ceea ce cheltuiseră.

De îndată ce ştia locul unde fiecare dintre micile ei lipitori se duceau să înveţe să sugă, ea se informa cu privire la comerţul de acolo şi la ceea ce produceau ogoarele şi îndemînarea locuitorilor; vinuri, cidru, pateuri, vînat, unt şi brînzeturi de tot felul curgeau acasă întruna. Însă puţina minte a unuia dintre slujbaşii de rang mic puse capăt manevrelor doamnei. Un tînăr obţinuse o slujbă la Saint-Valèry, în Picardia: patroana ştia că lîngă localitatea aceea se fac nişte biscuiţi uscaţi destul de buni, cunoscuţi sub numele de biscuiţi de Abbeville; îi scrise numaidecît tînărului rugîndu-l să-i trimită o lădiţă, spunîndu-i că soţului ei îi plac mult şi că voia să dăruiască din ei. Să-mi scrii preţul, adăugă ea în scrisoare, ca să-l poţi primi îndată.

Slujbaşul, prea exact, trimise biscuiţii şi scrise că a luat de zece pistoli pe care-i va plăti negustorului de îndată ce va primi suma aceasta printr-o scrisoare de schimb sau altfel. Răspunsul nu-i plăcu doamnei, care-l socoti foarte nesăbuit şi nerecunoscător; şi ca să-l înveţe pe începătorul respectiv ce datorează pigmeii finanţelor celor ce au de-a face cu treburile regelui, ea puse să fie mazilit numaidecît, iar locul său fu atribuit altuia. Nefericitul slujbaş, care nu văzuse pămîntul făgăduinţei decît din vîrful muntelui, neavînd timp să-şi repare greşeala nu-l putu plăti pe negustorul de biscuiţi, însă dădu scrisoarea prin care fusese însărcinat cu cumpărarea şi-i comunică numele şi adresa perceptorului de la Paris. Negustorul pleacă într-acolo, se adresează direct acestuia şi-i cere să-i plătească biscuiţii. Financiarul îşi bate joc de el, ba chiar îl face şnapan. Ce face atunci negustorul? Dovedeşte trimiterea lădiţei şi primirea ei făcută pe numele acestuia. În sfîrşit, se zbate atîta, încît arată pînă şi prăvălia unde se număraseră zece scuzi pentru biscuiţii amintiţi nevestei perceptorului.

Aceasta fu stînca de care se sfărîmă reputaţia de mărinimie pe care o dobîndise financiarul, iar lumea, care e foarte rea, îl crezu complice al soţiei lui.

Şi mai supărător fu pentru el faptul că, în loc să-l plătească pe negustor ca să evite scandalul, se lăsă dat în judecată şi făcu tot Parisul să rîdă pe seama lui. Nu mai putea ieşi în stradă fără să audă strigîndu-i-se în urechi: *Biscuiţi de Abbeville!*

În acest timp[1], el cumpără lîngă Paris o casă de ţară unde era aproape mereu cu nevastă-sa şi fiică-sa, de parcă n-ar fi îndrăznit să se mai arate în oraş de cînd cu povestea cu biscuiţii. Cît timp lipsea, eu mă ocupam de afacerile lui. Avea deplină încredere în mine. În ce mă priveşte, fiind mai adesea în sala de arme sau la plimbare decît la birou, eram silit să-l fac să poarte samarul pe slujbaşul ce mă ajuta, slujbaş care începea cu adevărat să îndeplinească multe funcţiuni, însă fără să înceteze să ne servească la masă, într-atît era de îndatoritor, şi să exercite *ad interim* funcţia de valet, aşteptînd ca altul să vină să-i ia locul. Cîţi financiari bogaţi au început astfel!

Mergeam, confratele meu şi eu, în fiecare sîmbătă seara la ţară şi ne întorceam luni dis-de-dimineaţă. Petreceam acolo toate sărbătorile, ca să nu gătim în două locuri fără să fie nevoie. Eram întotdeauna bine primiţi, fiindcă nu existau distracţii şi plăceri în casa aceea decît atunci cînd veneam noi acolo. Şi pentru că la ţară nu se prea ţine seamă de convenienţe, camerista şi valetul slujbaş mîncau împreună cu noi la masă, fapt care-l făcu pe acesta mai puţin sfios sau, mai degrabă, ceva mai întreprinzător. Altul în locul lui s-ar fi mărginit la

[1] Anul 1688 (n.a.).

bucătăreasă sau n-ar fi ţintit mai sus de cameristă, dar el, mai ambiţios, îşi puse în gînd să fie favoritul fetei stăpînului său şi să dobîndească astfel dreptul legitim de a se îmbogăţi pe seama cetăţenilor, aidoma întrutotul unui perceptor foarte bogat.

Izbînda lui, ca să fiu sincer, ar fi fost mai glorioasă dacă ar fi avut rivali de combătut, şi dacă locul la care rîvnea ar fi fost mai bine apărat decît era. Financiarul şi soţia lui, care nu erau în stare de altă grijă decît cum să se îmbogăţească, sau convinşi că atunci cînd o fată nu se păzeşte singură, zadarnic cheltui, ca Acrisios, ca să clădeşti un turn de bronz, îi lăsau fiicei lor o putere despotică asupra propriilor farmece. E adevărat că avea atît de puţine, încît se părea că e deajuns doar să se arate ca să alunge, prin urîţenie pe curtezanul cel mai puţin pretenţios. În ce mă priveşte, o socoteam atît de respectabilă, încît nu-i puteam arăta decît o recunoştinţă stearpă pentru miile de atenţii drăgăstoase pe care le avea pentru mine. Cînd mă căzneam să-i spun cîte o vorbă plăcută, ceea ce mi se întîmpla arareori, fugeam îndată ca să-i ascund siluirea pe care ar fi văzut că mi-o pricinuisem.

Făcu atîtea încercări zadarnice ca să-mi placă, încît în cele din urmă, se plictisi să mă mai hărţuiască şi schimbînd direcţia, se îndreptă cu totul spre slujbaş, care, din priviri, nu-i ascundea dragostea, astfel că nu se impotrivi defel îmbrăţişărilor acestui nou Ixion. În timp ce, mai puţin delicat decît mine, el stăpînea în linişte farmecele pe care eu le dispreţuisem, întîmplarea mă aruncă într-o intrigă amoroasă foarte în măsură să ofere unui şcolar curtenitor primele noţiuni ale desfrîului.

Într-o seară îndrăznii să mă deghizez în spaniol ca să mă duc la un bal într-o casă mare. Îmbrăcămintea aceasta se potrivea bine cu talia mea fină şi eram atît de convins că o să pot trece drept ceea ce se chiamă *un flăcău frumos*, încît avui ambiţia de a nu mă masca decît la intrarea în sala de bal. De îndată ce apărui acolo, cîteva doamne începură să cocheteze cu mine.Răspunsei, şi pentru un novice nu-mi jucai rău rolul.

Izbutii o lovitură de maestru dintr-o încercare, şi silii una dintre cele mai superbe măşti ale adunării să dea ascultare idolului spaniol. Era o doamnă îmbrăcată ca o amazoană, cu o înfăţişare de prinţesă. Mai întîi, mă privi ţintă şi îmi strînse mîna trecînd pe lîngă mine. Socotii că dacă n-ar fi avut vreun Argus s-o însoţească, poate că s-ar fi mărginit la atîta şi hotărîi s-o urmăresc fără ostentaţie. Ea îşi dădu seama şi mi se păru că observ că moare de dorinţa de a-mi vorbi. Nu mă înşelam defel. În timp ce un bărbat care o însoţea se duse să-i aducă portocale şi biscuiţi, ea se apropie de mine în grabă şi îmi spuse fără nici un alt preambul că, dacă sînt discret şi în stare de afecţiune, n-am decît să-i spun numele şi adresa mea, ceea ce făcui în grabă. În acelaşi timp dădui să-i sărut mîna pe care mi-o întinse, dar ea şi-o retrase foarte repede, temîndu-se, pe cît se părea, ca gelosul ei însoţitor să nu vadă gestul, şi după o clipă, se făcu nevăzută din sala de bal.

Nu se poate închipui cu cîtă nerăbdare şi în ce stare de frămîntare petrecui următoarele două zile. Nu îndrăzneam să ies, temîndu-mă că n-o să mă aflu acasă la sosirea trimisului zeiţei mele. Stăteam în birou pînă la ora spectacolelor. Atunci mă duceam la cîte o comedie sau la operă, cu speranţa de a o întîlni acolo pe cea pe care o căutam, ca şi cum ar fi trebuit s-o recunosc, deşi n-o zărisem decît mascată. Examinam toate doamnele care împodobeau primele loji şi, uneori, mi se părea că printre marchize şi ducese o desluşeam pe cea pe care o purtam în inimă. Speram cel puţin ca arătîndu-mă la teatru să mă observe şi s-o silesc să-mi potolească neliniştea. Cu toate acestea, în pofida bunei păreri pe care o aveam despre meritul meu, nu mă puteam împiedica să mă gîndesc şi la faptul că amazoana mea, mult deosebită de cea a lui Alexandru, ar fi putut să nu aibă chef decît să-şi bată joc de spaniol, făcîndu-l să ofteze aşa cum se obişnuieşte în ţara lui.

Eram de şase zile în starea aceasta de frămîntare cînd o femeie, la fel de matinală, dar mai puţin frumoasă decît Aurora, ceru să fiu trezit, pentru a-mi spune să o urmez unde avea

poruncă să mă ducă. Ghicii îndată despre ce e vorba. O rugai pe bătrînă să-mi lase timp să mă îmbrac, iar cînd terminai ieşirăm în stradă. Vrui să-i pun cîteva întrebări despre stăpîna ei.

- Nu-mi vorbiţi, domnule, îmi spuse, şi îngăduiţi-mi să merg înaintea dumneavoastră.

Ascultai de teamă să nu pierd, poate prin propria-mi indiscreţie, o aventură strălucitoare. Pe drum, atent la fiecare pas al călăuzei mele, de fiecare dată cînd o vedeam în apropierea unei clădiri mari, îmi închipuiam că o să intre dar mă înşelam întotdeauna. Se opri în faţa unei case care, nepotrivindu-se cu ideea pe care mi-o făcusem despre amazoana mea, nu-mi păru că trebuie să fie locuinţa ei.Preferai să cred că e casă de împrumut, ca să mă primească mai în taină. Cu toate acestea, aici stătea de obicei, iar luxul care domnea înăuntru mă făcu să uit repede modesta înfăţişare exterioară.

Străbătui trei sau patru încăperi ale unui apartament minunat mobilat, de unde intrai într-o cameră în care masa era încă întinsă; o mulţime de pahare şi sticle goale mă făcură să cred că aici, noaptea se chefuise. Apoi, fui introdus într-un cabinet unde nu intrai decît tremurînd, însă tulburarea mea era destul de îndreptăţită prin noutatea de a mă vedea jucînd rolul unui bărbat cu succese amoroase. Prinţesa mea, socotind după înfăţişarea-mi sfioasă şi încurcată că am nevoie să fiu cizelat, binevoi să-şi dea osteneala să-mi desăvîrşească educaţia. Despărţindu-ne, ne înţeleserăm cu privire la ziua cînd o să ne vedem iarăşi, iar ea mă făcu să accept fără voie prima bijuterie care-i căzu sub mînă dintre o mie altele ce se aflau pe toaleta ei; era o tabacheră de aur foarte frumoasă.

Devenii mărinimos la rîndu-mi, dădui doi scuzi bătrînei care mă adusese aici şi aflai de la ea, în schimbul banilor mei, că stăpîna ei, faţă de care nu îndrăznisem să arăt nici cea mai măruntă curiozitate în această privinţă, era actriţă de meserie, că, după ce strălucise cîtva timp pe scenă se retrăsese şi se mărginea, în chip înţelept, să ruineze un neghiob bogat care o copleşea cu daruri; că acest curtezan petrecuse noaptea la

ea cu doi prieteni ai săi şi că trebuiseră să-i ducă pe sus pe toţi trei de la masă la trăsurile lor.

Fui silit să-mi schimb întrucîtva părerea bună pe care mi-o făcusem despre eroina mea. Nu pentru că judecînd după modul în care concepuse intriga aceasta n-ar fi trebuit să-i apreciez cum se cuvine condiţia, dar sînt atîtea femei de vază care, în materie de desfrîu, le depăşesc pe aventuriere, încît lucrul era îndoielnic. Dacă pierdeam în ce priveşte onorabilitatea, eram despăgubit prin plăcerea de a fi iubit de o persoană foarte drăguţă şi, în plus, la modă. În afară de aceasta, ea îmi sacrifica un rival ilustru, un senior nobil şi puternic cu care eram destul de mîndru să leg un fel de rudenie de sînge. Ziua pe care o alesei pentru o nouă întîlnire se petrecu foarte plăcut. Mă întorsei la birou cu un ceas din Anglia pe care iarăşi nu mă putui feri să-l primesc. La fel se petrecură lucrurile în toate celelalte vizite pe care le făcui acestei cochete mărinimoase. Mă silea întotdeauna să primesc de la ea vreo bijuterie, printre altele un diamant de o mie de scuzi pe care îl oferii zece, doisprezece ani mai tîrziu soţiei mele, ca dar de nuntă.

După patru sau cinci luni de relaţii în bogăţia asta, intrasem atît de bine în fonduri încît începui să cred că-i făceam o mare cinste perceptorului meu binevoind să rămîn la el. Deşi toate afacerile lui îmi trecuseră prin mînă, nu mă putea bănui că m-am îngrăşat în casa lui, fiindcă, la drept vorbind, nu mînuisem decît hîrtia şi călimara. Totuşi din casa aceasta din care nu trebuia să mă aştept nici la bine, nici la rău porni furtuna care îmi dădu peste cap norocul nestatornic şi întocmai ca un vîrtej mă purtă într-o ţară străină după cum o să vă povestesc.

Intriga comisului cu două îndeletniciri, semi-confratele meu, cu fata stăpînului său, deşi se petrecuse în mare taină, devenea pe zi ce trecea tot mai greu de ascuns, vă daţi seama de ce. Talia sărmanei copile se deforma văzînd cu ochii. Mama îşi dădu seama şi-l vesti pe bărbatu-său. Se sfătuiră amîndoi în privinţa aceasta şi, într-o noapte, strecurîndu-se în camera fiicei lor în timp ce ea dormea, descoperiră ceea ce căutau şi

sperau să nu găsească. Nouă şi ticăloasă Callisto, ce ruşine pentru tine să-ţi vezi dezgolită rotunjimea vinovată, expusă nu privirilor unor prietene cinstite, ci acelor a ale unui părinte jignit şi ale unei mame mînioase!

Făcînd această descoperire, tatăl ridică vocea şi adresă fiicei sale aceste cuvinte pe un ton atît de ridicat, încît le auzii desluşit din camera mea, ce nu era despărţită de cea în care se petrecea scena respectivă decît printr-un perete subţire:

- Nemernică ce eşti! Aşadar, vrei să ne distrugi cu totul? Nu a fost de ajuns nefericita întîmplare de la Abbeville, trebuie să ni se întîmple şi necazul să dăm iarăşi prilej lumii să rîdă pe socoteala noastră!

Cuvintele acestea fură urmate de o ploaie de palme şi pumni pe care mama o făcu să cadă asupra vinovatei care, simţindu-se trezită într-un chip atît de neplăcut, începu să ţipe ca din gură de şarpe. Financiarul, mai moderat, o împiedică pe nevastă-sa, să continue să o maltrateze pe fiică-sa pe care o întrebă de cine avusese slăbiciunea să se lase sedusă. Ea şovăi un timp să răspundă, în pofida ameninţării că o să-i rupă mîinile cu bastonul dacă nu vorbeşte; dar fie că se temu că josnicia înclinaţiilor ei o să-i atragă pedeapsa ce i se făgăduia, fie că nu fu supărată să se răzbune pentru dispreţul cu care-i răsplătisem numeroasele avansuri pe care mi le făcuse şi crezu că o să fiu silit să o iau în căsătorie, avu neruşinarea să spună că eu eram cel ce-i biruise virtutea.

Oricît de mirat aş fi fost de neobrăzarea învinuirii acesteia, ascultai foarte atent restul unei scene care începea să mă intereseze. Nu scăpai nici un cuvînt. Soţul şi soţia îmi acordară epitete care le vădeau pe deplin mînia. Nu-i punea în încurcătură decît felul răzbunării pe care aveau să o aleagă. Nevasta nu pomenea de altceva decît să mă lase lat, să mă snopească în bătăi, dar perceptorul, mai puţin repezit şi mai politician, fu de părere că, pentru a scăpa de un monstru ca fiica lor, trebuia să mă pună s-o iau de soţie, iar apoi să ne lase în voia soartei. Dacă are de gînd, spunea el, să opună cea mai mică rezistenţă

voinţei noastre, o să-l fac să putrezească într-o temniţă.

Speranţa că temniţei pe viaţă o să-i prefer căsătoria oricît m-ar fi nemulţumit aceasta, o consolă pe acuzatoarea mea de loviturile primite. A doua zi îmi spuse cu o expresie neruşinată că din vina mea fusese silită să recurgă la soluţia supărătoare de a se folosi de altul ca să-mi facă un serviciu în pofida voinţei mele, că părinţii ei n-ar fi fost de acord niciodată să ne căsătorim amîndoi fără această greşeală fericită pe care o săvîrşise din prea multă dragoste pentru mine. Aceasta putea fi adevărat şi totuşi atît de mare fu nerecunoştinţa mea, încît fără să ţin seamă de bunăvoinţa ei, îmi luai în chip cu totul nepotrivit libertatea de a o lua de umeri şi de a o da afară din biroul meu, unde avusese îndrăzneala să vină să-mi anunţe hotărîrea tatălui ei de a ne uni destinele.

Îndată după ce avui discuţia aceasta cu ea, se ivi perceptorul care îmi ţinu o cuvîntare lungă pe care o pregătise pentru a mă face să preţuiesc bunătatea pe care o arăta dîndu-şi fata după un aventurier, în loc să-l dea pe acesta pe mîna justiţiei să fie pedepsit ca seducător al fiicei stăpînului lui. Îi răspunsei rece că mă ia drept altul şi că, dacă fiică-sa făcuse un pas greşit, nu eu o împinsesem să-l facă şi că o socotesc mai potrivită să stingă dorinţa decît să o aţîţe, într-un cuvînt, că întrucît nu fusesem amantul ei, n-o să-i fiu niciodată nici soţ.

Felul dispreţuitor în care rostii aceste cuvinte îl jigni pe perceptor care se stăpînea cu greu, încercînd să-mi ascundă mînia ce-l cuprinsese şi îmi spuse îndepărtîndu-se de mine:

- Domnule, gîndeşte-te la ce ţi-am spus şi nu mă sili să-ţi dovedesc că mai am destulă putere ca să-ţi umilesc trufia.

Îi răspunsei, dar el nu mă auzi, că hotărîrea mea e luată şi că , spre deosebire de leneşi cărora le place să găsească lucrul gata făcut, eu nu voiam să culeg roadele ostenelii aproapelui meu.

A doua zi, mă întrebă care e hotărîrea mea cu privire la ceea ce îmi spusese. Îi răspunsei că nu pot lua alta decît să-l rog să-şi găsească alt slujbaş şi să-mi verifice registrele.

- Aşadar, spuse el, iată la ce concluzie ai ajuns. Îmi pare rău pentru tine.

Rostind cuvintele acestea, se duse să-şi folosească toată influenţa împotriva mea, ca să se răzbune pentru un refuz a cărui îndreptăţire n-o cunoştea.

Nu se osteni zadarnic: după două zile mă arestă în stradă o trupă de arcaşi, care se năpustiră asupra mea. Degeaba le spusei că n-am de gînd să mă împotrivesc cîtuşi de puţin, mă scuturară şi mă brutalizară cu atît mai mult cu cît fiecare ghiont făcea să le cadă în mîini tabachera mea, ceasul sau banii. Apoi mă aruncară într-o trăsură şi mă duseră la Châtelet. Înainte de a ajunge acolo, observai că mai am în deget inelul cu diamant; din fericire pentru mine, escorta mea nu-l zări, ceea ce mă scuti de un ghiont puternic. Ca să-l scap din ghiarele acestor păsări de pradă care sînt hoţi privilegiaţi, făcui astfel încît, cu dinţii, desprinsei diamantul de inel şi-l ţinui în gură.

Fără îndoială că ceea ce îl făcuse pe perceptor să pună să fiu închis la Châtelet era faptul că aflase că în scurtă vreme urma să plece un convoi mare în Canada. Într-adevăr, nu avui ghinionul de a dormi pe paie, căci chiar în acea noapte mă scoaseră din închisoare pentru a mă duce la Quebec, împreună cu toţi oamenii cinstiţi pe care curtea îi trimitea pe atunci în această colonie. Cînd aflai că trebuie să fac călătoria aceasta fără voie şi trebuie să pornim la drum, îndrăznii, pentru păcatele mele, să fiu recalcitrant şi să protestez spunînd că se înşelaseră arestîndu-mă. Îşi bătură joc de plîngerile mele şi nu dobîndii decît ghionţi dar ca să fiu mai exact, ofiţerii care primiseră ordin să ne ducă erau plătiţi pentru asta. Le fusesem bine recomandat, lucru de care îmi dădui seama cînd, în loc să mă pună să merg pe jos împreună cu mulţi nefericiţi pe care-i duceau, ca şi pe mine, cu forţa în Canada, mi se făcu cinstea de a fi pus printre persoanele de rang înalt; vreau să spun cu cele ce călătoreau în trăsură. Mi se dădu un loc într-o trăsură în care doi arcaşi înfricoşători, înarmaţi cu carabine, stăteau la fiecare capăt şi ne ţineau la respect.

CARTEA A PATRA

URMAREA POVESTIRII CONTELUI DE MONNEVILLE

Cu ce trăsură se duce Monneville de la Paris către La Rochelle, unde se îmbarcă spre Quebec. Ce se întîmplă pe vas, în drum. În ce fel se căsătoresc în ţara aceea fetele şi băieţii trimişi din Franţa pentrupopularea coloniei. Prin ce viclenie Monneville şi o domnişoară din Paris evită această soartă tristă. Tînărul dobîndeşte o slujbă, mulţumită trecerii unui preot franciscan reformat ,care-i mai face şi alte servicii. În ce fel trăiau domnişoara Duclos şi el în fort şi în locuinţa pe care comandantul o avea în împrejurimi. Se despart prin bună înţelegere. Cum ajunge domnişoara aceasta sakgame sau suverană a unei aşezări de huroni. Descrierea acesteia. Moravurile salbaticilor. În ce fel îl primesc la ei pe Monneville. Povestea domnişoarei Duclos. Comandantul maluin moare. Monneville cere să-i urmeze în funcţie. Guvernatorul îl refuză politicos şi-l numeşte pe domnul de La Haye, un tînăr parizian, în locul comandantului fortului. Însă în schimb, Monneville moşteneşte locuinţa şi mobilele răposatului. Îi conduce la fort pe domnul şi pe doamna de La Haye şi devine cel mai bun prieten al lor. Din nefericire, intervine dragostea care strică totul.Povestea domnului şi doamnei de La Haye. O întîmplare ciudată, care trebuie să slujească

drept pildă cititorului pentru a se feri de surprizele dragostei.

Caravana noastră făcu o pauză la Bourg-la-Reine pentru a se aşeza într-o ordine de marş convenabilă. Soarele care începea atunci să răsară, mă făcu să aflu că am drept tovarăşi două sau trei sute de escroci şi femei de moravuri uşoare, trimişi pentru a întări colonia Noua Franţă. Întrucît toţi făceau călătoria aceasta cu părere de rău, la început domni printre noi o tristeţe generală. Unii blestemîndu-i pe cei pe care îi învinovăţeau de nefericirea lor, făceau să răsune văzduhul de ţipete şi tînguiri; alţii, dîndu-şi seama de zădărnicia plîngerilor, îşi rumegau necazul într-o tăcere adîncă, însă pe nesimţite, făcură din constrîngere prilej de merit şi virtute şi, în curînd, rîsetele şi cîntecele alungară imaginile triste.

În căruţă, vreau să spun în trăsura în care mă aflam, erau paisprezece femei şi un tînăr ce le înveselea nespus cu mii de glume pe care le rostea pe un ton şăgalnic. Un abate care se duce să ia în stăpînire un patrimoniu ecleziastic nu poate fi mai vesel. Eram cu toţii miraţi de o veselie atît de nepotrivită. El îşi dădu seama şi ne spuse:

- După hohotele mele de rîs, mă credeţi ,poate, smintit. Fiţi vă rog, mai drepţi cu mine. Cînd mă gîndesc la ultima festă pe care i-am făcut-o onorabilului meu tată, nu mă pot stăpîni să mă înveselesc pe socoteala lui. O să vedeţi dacă greşesc.

Sînt fiul unui librar bogat de pe strada Saint-Jacques, care m-a răsfăţat atît de mult în copilărie, încît la vîrsta de cinci ani îi rîdeam în nas cînd se prefăcea că mă dojeneşte, şi de fiecare dată cînd, în mînia lui, ajungea pînă acolo încît mă bătea, nu uitam să arunc în puţ atîtea cărţi cîte lovituri primisem. V-aş plictisi povestindu-vă toate răutăţile pe care i le-am făcut. Judecaţi-le după hotărîrea pe care o ia astăzi de a da ascultare urii ce o poartă unicului său fiu; căci nu am nici frate, nici soră şi nici n-o să am, după ;cît se pare, deoarece taică-meu şi maică-mea sînt prea bătrîni ca să se răzbune astfel pe mine.

Ca să aflaţi, urmă el, ce îmi dă acum prilej să rîd, o să vă spun că de trei zile taică-meu ţine prăvălia închisă şi că a păstrat chiar şi cheile uşii de la casă de frică să nu-i scap: "Fiule, mi-a spus ieri seară cu o înfăţişare blîndă şi prefăcută, să fii gata să pleci cu mine mîine la ţară." Am bănuit eu că are gînduri rele şi că vrea să mă trimită undeva să mă pocăiesc; însă nu mă aşteptam să meargă atît de departe. Pentru a face să rămînă depomină ziua plecării mele şi ca să-i înscriu data în greacă, latină şi franceză, în timp ce credeau că dorm, m-am strecurat în bibliotecă şi, înhăţînd la întîmplare cărţile ce mi-au picat în mînă, am smuls din fiecare primele zece, douăsprezece pagini. Cîţi jurişticonsulţi am trunchiat, cîţi oratori am mutilat! Cîţi părinţi ai Bisericii am lepădat pe podea lipsindu-i de chip creştinesc! N-am cruţat nimic, teologie, medicină, istorie, poezie, romane totul mi-a trecut prin mîini şi tocmai fiindcă mă gîndesc la strîmbăturile pe care le face taică-meu acum rîd cu atîta veselie. Îmi închipui că-l văd intrînd în biblioteca lui, care nu mai e decît un spital de schilozi. Cîntăreşte stricăciunile pe care le-am făcut. Examinează răniţii şi socoteşte îndurerat cît o să-l coste sa-i vindece. În ce priveşte cărţile cu prefeţe lungi acestea n-o să fie mai proaste dacă cel puţin pe prima pagină le-aş fi lăsat numele, vîrsta şi locul naşterii. E adevărat că, în lipsa lor, nefericitele acestea o să fie socotite asemeni mie, nişte aventuriere care n-au nici casă, nici masă şi de care nu se sinchiseşte nimeni.

Aici tînărul se opri ca să înceapă să rîdă iarăşi, astfel încît toată lumea neputîndu-se stăpîni făcu la fel, ceea ce sluji drept semnal demnelor noastre însoţitoare, pentru a-şi povesti aventurile. Însă fiecare voind să vorbească prima, începură toate la un loc să facă tot atîta zgomot, ca Pieridele după metamorfoza lor. Le întrerupsei pe toate, rugîndu-le să mă asculte o clipă.

- Doamnelor, le spusei, vă rog gîndiţi-vă că nu sîntem aici decît doi auditori şi n-am putea să vă acordăm tuturor în acelaşi timp atenţia pe care o meritaţi.

Fiul librarului mi se alătură şi obţinurăm în sfîrşit ca

doamnele să vorbească pe rînd.

Atunci mă adresai celei mai prezentabile dintre ele şi-i spusei să înceapă. Dar ea ne rugă într-un fel atît de politicos şi totodată atît de trist să binevoim s-o scutim, încît o lăsarăm în pace.

- Aşadar, strigă numaidecît vecina ei, e rîndul meu să mi se acorde atenţie.

Şi de îndată ce rosti aceste cuvinte, începu să-şi povestească isprăvile cu o vioiciune pe măsura subiectului. Ne spuse lucruri frumoase, la fel ca şi însoţitoarele ei dintre care, celor mai multe spre edificarea publicului, li se asigurase în fiecare an un adăpost pentru cîteva luni, răstimp în care, pe lîngă nişte veşminte dintre cele mai modeste, avuseseră parte de post cu pîine şi apă şi de muncă stăruitoare. Aceste nevinovate pocăite socoteau fleacuri şi mici scamatorii toate greşelile pe care mărturiseau că le făcuseră: golirea buzunarelor cuiva, alungarea lui gol în stradă în toiul iernii, sau aruncarea lui pe fereastră; ele numeau asta "a-i deştepta pe proşti."

Îndurai zilnic asemenea discuţii pe drum pînă în La Rochelle, unde ajunserăm foarte obosiţi de trăsura noastră plictisitoare. Acolo, văzîndu-mă pe punctul de a fi îmbarcat, cerui o audienţă de un sfert de oră căpitanului vasului. Nădăjduiam să-i stîrnesc mila povestindu-i nedreptatea ce mi se făcuse şi, ca să fac povestirea şi mai emoţionantă, aveam de gînd să o însoţesc de dăruirea diamantului meu; însă la prima frază,înţelegînd că vreau să-i pun la încercare credinţa, el nu-mi îngădui să rostesc restul cuvîntării al cărei sfîrşit i-ar fi părut poate mai plăcut decît începutul. Îmi închise gura spunîndu-mi brusc că o să mă asculte în primul răstimp de mare calmă pe care o să-l avem şi că, dacă o să-l plictisesc prin povestirea ce aveam să i-o spun, puteam conta pe faptul că o să pună să fiu legat de un tun şi să mi se dea o sută de bice. Firea aspră a acestui ofiţer îmi tăie pofta de a-i dărui diamantul, temîndu-mă că o să-l refuze şi că din pricina cinstei lui grosolane o să fiu pedepsit.

Aşadar, pierdui orice speranţă să-mi închei călătoria în La

Rochelle, fapt ce mă necăji atît de tare, încît mă făcu să mă îmbolnăvesc şi nu m-aş fi vindecat vreodată fără ajutorul a trei călugări franciscani reformaţi, care se aflau pe vas. Unul dintre ei fusese supraveghetor la mănăstirea pe care călugării aceştia o au la Quebec. Îi ducea acolo pe cei doi însoţitori ai săi ca noi adepţi. Îi povestii prin ce aventură eram silit, în pofida voinţei mele, să-mi părăsesc patria. Mă deplînse şi îndemnîndu-mă apoi să întîmpin cu tărie soarta care mă asuprea, îmi insuflă puţin cîte puţin un curaj mai mare decît ghinionul meu.

- Părinte, îi spusei într-o zi, mulţumită îndemnurilor dumitale miloase sînt pregătit să întîmpin evenimentele cele mai supărătoare. Te rog, nu-mi ascunde grozăvia soartei ce ne aşteaptă, pe nefericiţii aceştia şi pe mine. Cum se vor purta cu noi cînd vom ajunge în Canada?

- O să-ţi spun, îmi răspunse, deoarece tăria de care dai dovadă îmi îngăduie să-ţi înfăţişez un tablou atît de cumplit. Dintre toţi bărbaţii care sînteţi aici, continuă el, cei mai voinici vor fi luaţi cei mai voinici să muncească la carierele de piatră, să taie copaci, sau să desţelenească ţarini. Dintre ceilalţi, cei mai mulţi vor fi trimişi în fermele cele mai îndepărtate şi, prin urmare, cele mai apropiate de sălbatici, care îi vor ucide pe aceşti nenorociţi pentru cea mai măruntă pricină ce vor crede că o au să se plîngă de ei, sau le vor da foc la case. La spaima de a se vedea la cheremul sălbaticilor adaugă foametea atît de mare încît trei sferturi dintre francezii trimişi în locurile acelea mor de foame.

Înainte de a fi repartizaţi la locuinţele lor, fiecăruia i se dă cîte o femeie. Celibatul fiind o adevărată crimă de stat într-o colonie, trebuie ca noii debarcaţi să se căsătorească sosind la Quebec, ceea ce se petrece în felul următor:

Doamna Bourdon, directoarea casei unde sînt trimise femeile ce vin de la Paris, îi potriveşte pe soţi după bunul ei plac; e fericit soţul căruia i se dă o soţie sănătoasă la trup şi minte. Asta nu înseamnă că, pentru a-l determina pe mire să primească fără silă binecuvîntarea nupţială, ea nu-i face elogiul viitoarei

lui soţii.

Aici, unul dintre cei doi însoţitori ai călugărului care vorbea, izbucni în rîs.

- Nu-i minciună, strigă el, iată o poliţie de treabă. Îmi închipui că văd un telal care apreciază dintr-o privire talia unui om care intră în prăvălia lui şi-i găseşte haine parcă anume făcute pentru el.

- Rîzi cît vrei, continuă preotul supraveghetor, ceea ce spun se petrece întocmai. Ultima dată cînd am luat parte la această ceremonie matrimonială, la care am fost preot, s-a prezentat un omuleţ destul de nostimă, care a rugat-o pe doamna Bourdon să-i arate, spunea el, marfa ei, ca să-şi poată alege o soţie, fiindcă era o mobilă cu care trebuia să se încarce neapărat. Directoarea i-a răspuns pe acelaşi ton: "Prietene, nu e obiceiul să alegi aşa; de altfel, am aici individe cu înfăţişare foarte înşelătoare, ai putea fi tras pe sfoară. Mai degrabă, încrede-te în mine, o să ştiu mai bine decît dumneata ce ţi se potriveşte, după ce îmi vei fi spus cine eşti şi ce ştii să faci." "Sînt croitor, la dispoziţia dumneavoastră, doamnă, a spus el,şi nu vă fie cu supărare, ştiu şi ceva desen. Sînt trimis la şaptezeci şi cinci de leghe distanţă de aici într-o regiune unde pe cît se spune nu mai e nimeni cu meseria mea. N-o să fie cu putinţă să nu-mi fac bine afacerile. Aşadar, vă rog, doamnă, să ţineţi seamă de asta. Vedeţi că n-o să fac nefericită o femeie. Aş vrea una care să fie statornică, să ştie să-mi gătească şi să mă ajute un pic în profesia mea." "Am ce-ţi trebuie, copilul meu, i-a răspuns doamna Bourdon; vreau să-ţi dau drept pereche o fată care ştie să coasă şi să brodeze minunat: e muncitoare, îndemînatică şi curată, veselă şi chipeşă. Sînt încîntată să te fac fericit, deoarece înfăţişarea dumitale îmi e simpatică."

După ce vorbi astfel, directoarea se duse după viitoarea soţie; în acest timp eu îl îndemnai pe micul croitor să se însoare, nu atît ca să supună legii, cît pentru a avea sprijin şi alinare acasă. Îi recomandai mai cu seamă să-şi educe copiii în teama de Dumnezeu şi-i spusei toate vorbele pe care, dat fiind

sacerdoţiul meu, trebuia să i le spun cu prilejul acesta. Doamna Bourdon se întoarse după cîteva clipe împreună cu o fată voinică şi înaltă ce purta pe cap o bonetă care-i ascundea jumătate din faţă. Intrarăm toţi patru în capelă, unde directoarea mă rugă să stau în dreapta fetei, ceea ce făcui fără să întreb care-i pricina acestei noutăţi. Însă în toiul ceremoniei, uitîndu-mă la mireasă, observai că nu are decît un ochi, stîngul, şi că în locul ochiului drept are un plasture pe care-l ascundea cu dibăcie de privirile curioase ale mirelui.

Vă mărturisesc, adăugă călugărul-supraveghetor, că, în mod scandalos, crezui că o să izbucnesc în rîs. Ceremonia o dată terminată, doamna Bourdon îi puse pe cei doi soţi să semneze actul de căsătorie a cărui copie o păstră, îi conduse la uşă unde, dîndu-i miresei trusoul[1] care nu era foarte greu, le lăsă celor două turturele libertatea de a se duce unde poftesc. Apoi întorcîndu-se spuse: "Ah, părinte, îmi spuse, ce căsătorie bună am săvîrşit. Asta era o diavoliţă, care făcea aici mare dezordine. Dacă i-aş fi dat un soţ pe măsură, ar fi fost toată ziua la cuţite; în schimb, croitorul nu va îndrăzni să mişte în faţa ei, după ce va fi aflat ce-i poate pielea. În afară de asta, o să-i poată zămisli copii care, luînd şi de la unul si de la celălalt, vor avea o înălţime normală. Culmea fericirii, o să aibă o nevastă zdravănă, care o să desţelenească, o să sape, o să semene şi o să planteze ca să aibă din ce trăi, fiindcă mititelul se înşală cînd crede că sosind acolo unde e trimis, o să-şi găsească masa pusă şi că n-o să aibă altceva de făcut decît să stea picior peste picior pe masa de lucru. O să aibă puţini clienţi, vă spun eu.

Cuvîntarea aceasta a părintelui-supraveghetor îi înveseli la culme pe cei doi însoţitori ai săi. Rîsei şi eu, dar din vîrful buzelor. Mă gîndii cu groază la un asemenea surghiun şi spusei că n-o să fac casă bună cu o soţie din mîna doamnei Bourdon. Preotul îşi dădu seama şi spuse:

- Nu te întrista, domnule, nu ai un chip din pricina căruia

[1] Cele cincizeci de livre pe care le dă regele (n.a.).

să meriţi să fii tratat ca micul croitor. Mi-e lesne să mă împotrivesc să fii constrîns la aceasta. Înfăţişarea, manierele dumitale te deosebesc mult de haimanalele cu care ai ghinionul să fii amestecat şi care îşi poartă aproape toate scrise pe frunte crimele pe care vin să le ispăşească în Canada. Fii sigur că te vor primi în ordinul nostru cu braţele deschise. Dacă ai lua hotărîrea aceasta, ai vedea că acolo sîntem mai respectaţi ca în Europa. Dacă starea de monah nu-ţi convine defel, ai educaţie, scrii frumos astfel că n-o să pleci din oraşul Quebec dacă vrei să rămîi acolo. Sînt destul de influent să-ţi găsesc o slujbă.

Îi mulţumii milosului părinte pentru bunăvoinţa sa şi, bizuindu-mă pe prietenia pe care mi-o arăta, mă simţii pe deplin mîngîiat că mă văd în starea în care mă aflam. Cei trei franciscani aveau grijă să oficieze liturghia foarte adesea şi deoarece capelanul nu ştia decît cel mult să citească, părintele supraveghetor predica întregului echipaj în zilele de sărbătoare şi duminicile. Cu toate acestea, deşi predicile lui erau foarte înduioşătoare, nu produceau nici o impresie asupra auditorilor săi. Pe vas era dezordine, iar dezordinea aceasta sporea zi cu zi, prin lipsa de măsură a ofiţerilor, care se familiarizau cam prea mult cu frumoasele noastre parizience. Marinarii le urmau exemplul. Nu exista niciunul, nici printre muşi, care să nu vrea să se bucure de dreptul de liberă trecere.Cu toate acestea, căpitanul, temîndu-se de reproşurile de la curte mai mult decît de cele ale conştiinţei sale, încercă să-şi mai închidă nimfele, însă era foarte greu să împiedici atîţia alcioni să-şi facă pe valuri cuiburile.

Mulţumită muzicii, îmi atrăsei bunăvoinţa cîtorva ofiţeri care se pricepeau puţin. Asta mă făcu să mă simt mai bine.Avui un pat mai bun, fui mai bine hrănit şi mai liber. La început, călugării mă felicitară, cu excepţia părintelui supraveghetor care, dorindu-mi să nu fi cunoscut pe drum pe nimeni decît pe el, îmi spuse în taină într-o zi că mă sfătuieşte prieteneşte să nu am prea multe legături cu ofiţerii de pe vas şi să

fiu foarte rezervat, deoarece, spunea el, legătura cu ei o să mă corupă fără îndoială. Oho, îmi spusei în sine după ce-l ascultai cu atenţie, mi se pare că prea cucernicul părinte mă pregăteşte pentru mănăstirea lui. Ofertele de serviciu pe care mi le-a făcut n-or avea oare ţelul să mă facă să-mi pun hăţurile lui? Leacul ar fi mai rău decît răul: dacă e să compar o robie cu alta, o prefer pe cea care se poate sfîrşi.

Mai era pe vas o persoană, care împărţea cu mine faptele bune ale acestui sfînt călugăr. Era o fată de douăzeci şi patru, douăzeci şi cinci de ani, ce se deosebea printr-o înfăţişare nobilă şi cuminte. Părea cufundată într-o melancolie pe care nimic n-o putea alunga; şi într-adevăr avea prilej să-şi plîngă nefericirea, fiind îmbarcată cu noi pe neaşteptate, în ziua plecării noastre. Şi eu, ca şi călugărul, fusesem mirat de înfăţişarea ei modestă, iar cînd aveam prilejul să discutăm cu ea, îi descopeream sentimente care mă făceau să cred că e de viţă nobilă, lucru pe care-l ascundea cu grijă.

- Domnişoară, îi spusei într-o zi de faţă cu părintele supraveghetor, ştiţi soarta fericită care ne aşteaptă? Vi s-a spus că sîntem aici ca într-o arcă a lui Noe şi că n-o să ieşim decît doi cîte doi, să ne ducem să ne înmulţim unii într-o parte, alţii în alta? O să mi se dea o soţie pe care n-o voi fi văzut niciodată, iar dumneavoastră veţi fi dată în acelaşi chip, unui soţ necunoscut.

Călugărul, luînd atunci cuvîntul, îi povesti ceea ce îmi spusese cu privire la necesitatea şi la ceremonia acestei căsătorii simple. Domnişoara, ascultînd, ridica privirea spre cer şi arăta de ajuns fără să vorbească, puţinul chef pe care-l avea pentru asemenea unire.

- Ei, bine, domnişoară, îi spusei cînd părintele îşi sfîrşi discursul, ce credeţi despre asta? Nu trăim şi unul şi celălalt, într-o aşteptare foarte plăcută?

- Dacă pentru căsătoria aceasta e necesar consimţămîntul, răspunse ea, vă pot asigura că n-o să-mi fie smuls lesne. Mai curînd o să-mi ia viaţa decît să mă silească să devin soţia

vreunui zidar sau tăietor de lemne.

Atunci călugărul o rugă să ne vorbească despre familia ei. dar ea nu se învoi să ne astîmpere curiozitatea.

Teama ei că o să cadă în mîinile unui bărbat de cea mai joasă condiţie îmi stîrni mila şi mă făcu să mă gîndesc la mijloacele de a o linişti. Nu mă gîndii mult. Îmi veni un gînd pe care i-l spusei de îndată ce-i putui vorbi fără să fiu auzit de nimeni. O întrebai dacă, pentru a ne păstra amîndoi libertatea, nu găsea cu cale ca în cazul de faţă să spunem că sîntem căsătoriţi impreună. Adăugai, că mi se făgăduieşte o slujbă în oraş, ceea ce credeam că trebuie să-i facă plăcere, deoarece astfel puteam împiedica să fie trimisă pe coclauri. Ea îmi răspunse că, ocrotind-o de grozăviile pe care o făcuseră să şi le închipuie, îi salvam viaţa, că n-am decît să compun o poveste despre aşa-zisa noastră căsătorie şi să i-o dau, că ea o va învăţa pe derost atît de bine, încît n-o să se încurce în răspunsuri cînd o s-o întrebe cineva.

Şiretlicul acesta îmi păru bun şi chiar trebuincios. Întocmii aşadar pe loc romanul dragostei, căsătoriei şi surghiunului nostru. Păstrai pentru mine o copie şi cu iscusinţă, îi strecurai şi ei una în mînă; însă memoria fetei nu trebui să reţină toate minciunile acestea, căci de îndată ce-l făcui pe cucernicul părinte supraveghetor să creadă că domnişoara aceasta şi eu sîntem doi soţi prigoniţi de soartă, bunul călugăr, crezîndu-mă pe cuvînt, ne acordă mărinimos ocrotirea sa şi făgădui să ne ajute, ceea ce mă făcu să-mi schimb părerea greşită cum că nu vrea să mă scape de necazurile lumii decît pentru a mă supune celor ale credinţei sale.

După o călătorie pe mare mai fericită decît merita o corabie atît de încărcată cu păcate ca a noastră, sosirăm la Quebec, la începutul lui noiembrie 1690. Dacă am fi intrat cu opt zile mai devreme pe fluviul Saint-Laurent, am fi fost prinşi de generalul Phips, un englez care venise cu o flotă de aproape patruzeci de corăbii pentru a încerca împotriva acestei capitale a Canadei o incursiune ce nu-i izbutise. Pierduse mulţi oameni şi multe

tunuri, care slujiră să i se sărbătorească plecarea cu prilejul manifestărilor de bucurie ce avură loc la cîteva zile după aceea.

Dmnul de Longueil pe care domnul de Beauchesne îl cunoaşte fără îndoială, şi care este cu siguranţă unul dintre cei mai curajoşi ofiţeri de marină avu în mod deosebit pricină să-i mulţumească lui Dumnezeu. Întîmplarea e ciudată: domnul de Longueil fu lovit în timpul luptei de un glonţ de muschetă. Glonţul îi lovi cornul cu praf de puşcă şi-l sparse. El duse îndată mîna acolo să ia praf ca să mai tragă; în aceeaşi clipă al doilea glonţ nimeri în acelaşi loc, sfărîmă cu totul cornul, iar ofiţerul se alese cu o contuzie uşoară.

Intrînd în Quebec îmi dădui seama că părintele supraveghetor nu mă asigurase zadarnic că o să facă să fiu deosebit de borfaşi. Văzui că mă bucur de o libertate deplină, la fel ca şi doamna care trecea drept soţia mea şi pe care o voi numi de acum înainte domnişoara Marguerite Duclos, căci sub numele acesta fu scrisă pe listă. Bunul călugăr nu se mărgini doar la atîta; cu o simplă scrisoare semnată de el, furăm bine primiţi şi găzduiţi la un bogat negustor de pe lîngă principala biserică cu hramul Sfintei Fecioare. Negustorul notă numele sub care călătorisem şi se duse să semneze de sosirea noastră, pentru descărcarea căpitanului vasului pe foaia de scandal, adică în registrul cu numele haimanalelor trimise să locuiască în Noua Franţă.

Teama de a îndura un mare rău nu ne îngăduie să ne gîndim la micile neplăceri. Domnişoara Duclos, ferită de căsătoria îngrozitoare a cărei perspectivă o înfricoşase, se pomeni foarte stînjenită cînd fu vorba să ne ducem la culcare. De ruşine sau din greşeală nu ceruse două paturi, astfel că, intrînd în camera ce ne fusese hărăzită, unde se dusese înaintea mea,o zării plîngînd amarnic şi atît de nefericită de parcă s-ar fi căsătorit cu un zidar.

- Culcaţi-vă, domnule, îmi spuse; eu o să-mi petrec noaptea pe un scaun.

- Nu, domnişoară, îi răspunsei, patul nu e aici zadarnic;

o să vă odihniţi, vă rog. Teama dumneavoastră mă jigneşte. Sînt un bărbat cinstit şi nu am născocit povestea căsătoriei noastre ca să trag vreun folos în felul netrebnic de care vă temeţi.

Într-adevăr, aveam pentru ea un respect inspirat de aerul ei nobil şi impunător, şi care mă împiedica să nutresc gîndul de a abuza de situaţia supărătoare la care era constrînsă. În sfîrşit, îi vorbii astfel încît o liniştii. O silii să se aşeze în pat, după ce luai una din saltelele ei pe care o pusei pe jos şi pe care mă culcai îmbrăcat cu totul. A doua zi, abia ne trezisem cînd ocrotitorul nostru veni să ne vadă, deşi mănăstirea lui era destul de departe de cea cu hramul Sfintei Fecioare. Ne rugă să nu fim neliniştiţi şi ne asigură din nou că se îngrijeşte de instalarea noastră. Ne făcu o mie de politeţuri domnişoarei Duclos şi mie. Ce vicleană e mintea omului! Şi cît de nedemn e ţelul căruia avui slăbiciunea de a-i atribui bunăvoinţa pe care acest sfînt călugăr ne-o arăta. E adevărat că opt zile după aceea îl judecai cu mai multă dreptate.

Veni să ne vadă iarăşi. Era cu domnul de La Valière, căpitan al gărzii domnului de Frontenac şi ne spuse că, la recomandarea acestui prieten, obţinuse pentru mine un post important în ce priveşte amplasarea lui propice comerţului.

- Slujba aceasta e plătită cu o leafă mică, adăugă el, însă cuprinde funcţiunile altor cinci sau şase slujbe la un loc. Mai întîi vei fi casier într-un fort spre graniţa huronilor, unde vei avea de plătit vreo doisprezece soldaţi care sînt toată garnizoana. Vei avea conducerea magaziilor de muniţii şi provizii, pe care le vei întreţine întotdeauna în bună stare, în caz de atac din partea sălbaticilor. De asemenea, vei fi însărcinat să verifici contingentul pe care trebuie să-l dea stăpînii locuinţelor vecine fortului. În plus, o să ai grijă să întreţii cît de multe legături vei putea cu sălbaticii de la graniţă, ca să-i determini treptat să treacă de bună voie sub stăpînirea franceză.

Nevoind ca domnişoara Duclos să cheltuie mica sumă de bani pe care o avea şi trebuind să fac mai multe cumpărături,

o rugai pe gazda noastră să mă ajute să găsesc cu împrumut bani pentru o bijuterie. Pentru asta, el mă duse la un negustor bogat, ce era în acelaşi timp, bijutier şi marchitan şi care-mi oferi cu amabilitate pentru diamantul meu o sută de pistoli pe care-i acceptai spunîndu-i, în faţa gazdei mele şi a altor persoane ce erau acolo că dacă o să mor acolo, unde eram trimis, îl rugam să dea cucernicului părinte supraveghetor al franciscanilor surplusul preţului diamantului meu sau chiar diamantul, dacă lăsam cu ce să fie plătiţi cei o sută de pistoli pe care mi-i împrumuta.

Din banii primiţi cumpărai lucrurile de care nu ne puteam lipsi defel şi un ceas pe care să-l dăruiesc binefăcătorului meu. În ajunul plecării noastre, bunul părinte ne duse la guvernator, care îşi avea reşedinţa la o margine a oraşului, în fortul Saint-Louis. Acolo primii instrucţiunile cu ordinul de a porni la drum cît mai curînd cu putinţă, ceea ce făcui a doua zi, escortat de cinci ostaşi ce-mi fuseseră daţi să-i duc să înlocuiască tot atîţia oameni, care dezertaseră din fortul unde mergeam şi trecuseră la sălbatici.

Cucernicul părinte, ca să ducă mărinimia pînă la capăt, puse el însuşi să se pregătească totul, şi voi să ne vadă plecînd. Atunci furăm încredinţaţi că, ajutîndu-ne, nu ascultase decît glasul inimii lui bune, al omeniei şi pe cel al milei creştine, deoarece, părăsindu-ne poate pentru totdeauna, îşi înmulţi binefacerile. Îi interzise gazdei noastre să ia şi cel mai mărunt lucru de la noi şi refuză ceasul pe care i-l ofeream.

- Nu mă îndoiesc de recunoştinţa dumitale, ne spuse el, aşa că nu e nevoie să-mi dai dovezi. Tot ce cer de la dumneata este să trăieşti întotdeauna cu frica de Dumnezeu, care n-o să te părăsească niciodată atîta vreme cît o să-l slujeşti cu credinţă.

După un scurt îndemn pe care ni-l adresă în această privinţă, ne lăsă atît de emoţionaţi de prietenia, de binefacerile şi de virtutea sa, încît abia avurăm puterea de a-i spune rămas-bun.

Cît de mare trebuie să fie mulţumirea celor ce fac bine

nefericiţilor! Mîngîierea de care se bucură încă din viaţa aceasta este de preferat tuturor plăcerilor ce le oferă Pămîntul. Soarta acestui sfînt om îmi păru atunci mai demnă de invidiat decît toate măririle lumii; noi eram mai puţin fericiţi făcîndu-ni-se atîtea servicii într-o nevoie atît de mare, decît era el bucuros de a ni le oferi.

Trecuseră mai bine de două ore de cînd ne îmbarcaserăm şi plecaserăm din Quebec, cînd domnişoara Duclos, zărind adresa mea pe două valize care erau în barca noastră, îmi spuse:

- Se pare că astea sînt cheile valizelor pe care le-aţi uitat şi pe care cucernicul părinte mi le-a dat plecînd.

- Nu ştiu, îi răspunsei, ce-i cu cheile şi nici cu valizele.

Domnişoara Duclos vîrî îndată cheile în broaşte şi valizele se deschiseră. Erau pline de tot felul de rufe pentru noi. Pentru moment, rămaserăm uluiţi, apoi mulţumirăm de o mie de ori cerului că ne făcuse să întîlnim un om atît de milostiv.

Aveam drept călăuze doi marinari din partea de jos a oraşului, care erau căsătoriţi. Sînt folosiţi mai frecvent aceştia decît alţii, deoarece dorinţa de a se întoarce la soţiile şi copiii lor îi face să -şi îndeplinească aceste primejdioase însărcinări cu mai multă exactitate. Ajutaţi de ostaşii care aveau ordin să-i ajute să urce pe fluviu, ei ne duseră lesne cu barca la Montreal; însă după aceea, din pricina cascadelor şi a curenţilor, trebui adesea să mergem pe jos, iar uneori pe drumuri aproape impracticabile, unde domnişoara Duclos ne dădea mult de furcă. O să vă mărturisesc că îmi păru rău nu o dată pentru faptul că spusesem că e soţia mea.

Cred că ea îşi dădu seama deoarece, în pofida felului politicos în care continuam să mă port cu ea, vedeam că tristeţea o copleşeşte mai mult decît oboseala călătoriei şi că, în atitudinea ei faţă de mine, respectul şi sfiala luau locul purtării fireşti de pînă atunci. O îndemnam de douăzeci de ori pe zi să aibă curaj, cu speranţa de a vedea în curînd că necazurile noastre iau sfîrşit; însă deoarece într-o seară cînd îmi păru mai tristă decît o văzusem vreodată, îndrăznii să o învinuiesc că

şi-a schimbt purtarea faţă de mine:

- Vai, domnule, îmi spuse ea izbucni[illegible] lacrimi, de ce luptaţi împotriva durerii mele? Cînd voi muri din pricina ei, nu veţi fi oare mai fericit? Necazul dumneavoastră cel mai mare, cheltuielile cele mai mari sînt pricinuite de mine o nefericită, care n-a făcut nimic pentru dumneavoastră, pe care nici măcar n-o cunoaşteţi încă şi care nu merită mila decît pentru că e nefericită. E prea mult, domnule, adăugă ea; gîndiţi-vă la dumneavoastră şi părăsiţi-mă în voia nefericirii mele. Lăsaţi-mă în prima locuinţă pe care o vom întîlni; îmi voi petrece acolo restul vieţii în mizeria servituţii, dacă cerul este destul de mîniat pe mine ca să mă lase să trăiesc cu atîtea necazuri.

- Nefericirea noastră, îi răspunsei, a început în acelaşi timp, iar noi am început să ne căutăm norocul la fel. Deşi nu sîntem uniţi prin legăturile căsătoriei, vă socotesc soţia mea. Mi-am legat soarta de a dumneavoastră, iar necazurile dumneavoastră sînt şi ale mele. Încrederea pe care o aveţi în mine e cea care vă expune unor osteneli atît de puţin potrivite sexului dumneavoastră. De ce nu le pot îndura eu pe toate! Aş vrea să nu am de împărţit cu dumneavoastră decît o soartă plăcută. Priviţi-mă, aşadar, ca pe un prieten, ca pe un frate căruia ajutorul dumneavoastră îi va deveni trebuincios.

O mîngîiai prin aceste cuvinte şi prin altele asemănătoare. Ea îşi recăpătă puterile o dată cu speranţa şi ne urmă mai lesne. Soldaţii noştri uciseră în drum cîţiva orignaci sau elani cu carnea cărora călăuzele noastre se împăcară foarte bine. În ce ne priveşte, noi o socotirăm îngrozitoare. Sînt cerbi sălbatici ale căror piei reprezintă o parte din comerţul francezilor cu băştinaşii, şi întrucît în Canada e mai frig decît pare clima să făgăduiască, în unele aşezări, se fac din ele veşminte foarte folositoare pentru locuitori. E adevărat că acest negoţ nu este nici atît de întins, nici atît de căutat ca acela cu piei de castor.

Trăiam din ce vînam, locuinţele ce se aflau în drum nefiind decît nişte cocioabe nevoiaşe ai căror locuitori nu aveau să ne ofere decît legume şi o *sagamite* proastă, adică o fiertură de

grîu de India, deoarece majoritatea acestor terenuri sînt mai puţin potrivite să producă grîu decît alte cereale. Totuşi, după ce traversarăm lacuri, rîuri şi păduri, descoperirăm în sfîrşit fortul acesta atît de dorit. Deşi nu era în stare bună şi părea mai curînd o simplă întăritură decît un fort, ne păru a fi o citadelă frumoasă şi mare în comparaţie cu acele cuiburi de şoareci unde locuisem.

Scrisorile guvernatorului pe care eram însărcinat să le duc, mă făcură să fiu primit ca un ofiţer general. Văduva înaintaşului meu îmi cedă micul ei apartament în întregime mobilat şi, luîndu-ne în pensiune pentru o nimica toată, nefericita era nu atît gazdă, cît slujitoarea noastră. Totuşi, tovărăşia ei îi deveni foarte folositoare domnişoarei Duclos ce dormea cu femeia aceasta cumsecade, de la care învăţă în scurt timp limba huronilor, sălbaticii din imediata vecinătate. Primul lucru pe care-l făcui fu să vizitez fortul pe care-l examinai în mai puţin de un sfert de oră. Era o cocioabă care, dacă n-ar fi fost bine situată, n-ar fi putut opri, în Europa, o companie de dragoni un răstimp mai îndelungat decît i-ar fi trebuit unei mori de vînt, însă nu trebuia mai mult pentru a-i opri pe sălbatici şi a le toci săgeţile.

Căpitanul sau comandantul acestui fort era un bătrîn din Saint-Malo care, din pricina unei greşeli militare săvîrşite pe un vas de război pe care era ofiţer, fusese lăsat pe uscat doar cu spada, pe coastele Noii Anglii. Rătăcise prin această provincie cîtva timp, apoi se dusese la irochezi pe care îi învăţase să facă din piei de orignac un fel de scuturi rezistente la armele de foc, şi învinsese adesea împreună cu ei pe francezi. După aceea, căindu-se că se războieşte cu neamul său, intrase din nou în slujba Franţei, acceptînd un angajament bun pe care i-l făcuseră francezii ca să-l despartă de sălbaticii lui.

Devenirăm în curînd prieteni ofiţerul acesta şi eu. El mă luă părtaş la negoţul pe care-l făcea la Quebec, unde trimitea din cînd în cînd piei de castor şi de orignaci pe care sălbaticii i le procurau pentru produse de marchitănie, vin şi rachiu.Ne

ducea adesea la o jumătate de leghe de fort să vedem o locuinţă pe care şi-o înjghebase şi de pe urma căreia începea să tragă mari foloase. Pusese să se defrişeze peste trei sute de pogoane de teren care, în locul acela, se nimerise mai puţin negru decît în restul regiunii. Grîul care se cultiva aici era foarte frumos. El vindea o parte, restul îl mîncam la fort şi ne umpleam şi mica noastră magazie.

Domnişoara Duclos avînd o minte ageră şi rodnică în găsirea de soluţii îl sfătui să-şi transforme într-un mic rai locuinţa făcînd pîine pentru francezii din vecinătate care,necunoscînd meşteşugul de brutar, mîncau mai mult carne şi legume.Sfatul acesta îi păru foarte înţelept bătrînului din Saint-Malo, care o rugă să-şi asume, împreună cu gazda noastră, sarcina de a aduce la îndeplinire acest proiect. Amîndouă se apucară îndată să facă aluat, iar primele pîini răspunseră atît de bine aşteptărilor noastre, încît furăm siliţi să le sporim numărul de la o zi la alta. Mulţi leneşi care mureau de foame în regiune, văzînd că găsesc pîine coaptă în schimbul peilor de castori şi de clani, se apucară să vîneze ca să poată veni la noi ca la piaţă, pentru a-şi procura un aliment atît de trebuincios. După şase luni, aveam atîţia clienţi încît primeam o sută de piei pe săptămînă. Dacă am fi putut să primim de la Quebec vin şi rachiu cît am fi putut desface, am fi făcut avere mare.

Însă firea energică şi întreprinzătoare a domnişoarei Duclos nu ne îngădui să continuăm negoţul acesta. Ea avea în minte un plan important pe care mi-l tăinuia. Gazda noastră o ducea uneori în teritoriile huronilor; cele dintîi colibe ale acestora erau la depărtare de numai o zi de casa noastră; iar acolo pentru piei, ele dădeau la schimb unelte. Domnişoarei Duclos îi făcea plăcere să petreacă două, trei zile cu aceşti sălbatici; ceea ce o învăţase văduva din limba lor îi era deajuns să se facă înţeleasă. Ea îi învăţa cum să folosească lucrurile pe care le aducea la ei, şi întrucît nu le vorbea decît despre ceea ce putea contribui la a le face viaţa mai uşoară, ei o ascultau cu multă atenţie . Apoi avu iscusinţa de a le cîştiga încrederea pînă în

asemenea măsură încît odată, după ce petrecuse cincisprezece zile într-una din colibele lor, se întoarse cu două fete ale unuia dintre şefii acestor huroni, ce i le încredinţase ca să le înveţe obiceiurile europene cele mai folositoare în gospodărie, lucru spre care ele aveau o înclinaţie uimitoare.

Aşa se face că, pentru a nu-mi mai fi o povară, domnişoara Duclos îşi pregătea o retragere ce deveni cu atît mai onorabilă pentru ea, cu cît fu rezultatul iscusinţei sale. Reputaţia meritului ei şi poate mai mult, a bunăvoinţei ei faţă de huroni se răspîndi în neamul acesta şi produse o impresie atît de puternică, încît atunci cînd ea se duse să-şi conducă acolo cele două eleve după şase luni de instruire, şefii colibelor se adunară şi o siliră să le fie sakgame sau suverană.

În primele luni[1] ale micii sale domnii ea încercă să afle ce gîndesc supuşii săi, iar cînd avu toate motivele să creadă că poate conta pe ataşamentul şi credinţa lor, îmi scrise o lungă scrisoare care, în esenţă, spunea: că ea crezuse că nu-şi poate dovedi mai bine recunoştiinţa, decît punîndu-se în situaţia de a mă cruţa de noi necazuri şi că spera ca într-o zi să aibă prilejul de a-mi arăta că niciodată nerecunoştinţa nu-şi găsise loc în inima ei. După multe complimente, mă ruga să dau de acum înainte poporului ei în schimb cît puteam mai multe oale, crătiţi şi mai cu seamă, arme de foc. Apoi îmi cerea pentru ea cîteva măsuri de grîu cu grăunţe de cînepă,in şi de mai multe feluri de legume, dîndu-mi totodată o mare cantitate de piei, printre care se aflau mai multe de castor alb, cele mai scumpe şi mai rare. Îi îndeplinii cu stricteţe cererea şi adăugai la lucrurile pe care le aştepta de la mine cîteva butoiaşe de rachiu, a cărui împărţire cred că o făcu să cîştige multe inimi, deoarece cu rachiu faci ce vrei din popoarele acestea.

Căpitanul fortului, asociatul meu, pierdu foarte mult prin plecarea domnişoarei Duclos care, în puţinul timp cît avusese grijă de casa lui, îi schimbase cu totul înfăţişarea. De aceea voia să mă facă să-mi revendic soţia, să o cer înapoi mai curînd cu focuri de muschetă decît să o las huronilor; dar dacă ar fi fost într-adevăr soţia mea, n-aş fi fost destul de neghiob să fac pe Menelaos, rol care astăzi nu mai găseşte imitatori.

Ne mai avînd-o pe domnişoara Duclos, ajunsei să fiu mai puţin folositor asociatului meu, care mă făcu să-mi dau seama că ar fi bine să rup tovărăşia. Consimţii cu mîndrie, deşi destul de încurcat din pricina căii de care aveam să mă slujesc ca să fac ceva pe socoteala meu. Apelai la cucernicul părinte franciscan, ocrotitorul meu, ce îmi făcu iarăşi un serviciu, cumpărînd la Quebec mărfuri din Europa pe care mi le trimitea la fort ca să le dau la schimb pe piei. În curînd avui de ce să mă felicit că stricasem tovărăşia. Sakgame se îngriji să-mi trimită sălbatici care-mi aduseră tot felul de piei din belşug.

Invidia care-l cuprinse pe căpitanul fortului fu gata să mă piardă. El îşi dădu seama de greşeala pe care o săvîrşise şi departe de a încerca să o repare prin fapte cinstite care ne-ar fi împăcat, începu să-mi facă greutăţi şi se împotrivi să ni se trimită mai multe arme de foc, pretextînd că huronii s-ar putea sluji de ele după aceea împotriva noastră. Îi făcui reproşuri în această privinţă, dar nu le luă în seamă. Îi dădui de veste domnişoarei Duclos, care ştiu mai bine ca mine să-l pedepsească. Cu prima caravană ce ne aduse piei, huronii ne cerură arme de foc. În ce mă priveşte, le răspunsei că nu mai primesc, deşi cerusem mai mult decît orice altceva. Căpitanul fortului nu le răspunse la fel de politicos sălbaticilor; el le spuse răstit că li se dăduseră destule şi că nu trebuiau să se mai aştepte la altele. Huronii la răspunsul acesta,îndeplinind poruncile ce li se dăduseră, îşi încărcară din nou mărfurile şi le duseră înapoi acasă, aşteptînd să meargă împreună cu cei mai mulţi din neamul lor care, o dată pe an, duc piei la Montreal, în două sau trei sute de bărci, împreună cu atahueţii şi cu alte popoare.

Căpitanul mă bănui că sînt complice al acestei manevre şi neavînd scrupule să-şi facă singur dreptate, zadarnic căutai să

[1] Anul 1691 (n.a.).

fiu cu ochii-n patru, încercă să-mi ia viaţa. Într-o zi îmi dădu să mănînc o rădăcină care, la început îmi păru a fi o trufă. Se prefăcu a mînca primul şi-i lăudă îndelung gustul. Laudele acestea mă înşelară şi aş fi murit la masă, dacă un ostaş care era prezent şi cunoştea leacul de care aveam nevoie nu mi l-ar fi dat şi mie şi trădătorului ce imita de minune zvîrcolirile pe care le făceam din pricina acestui fruct otrăvit. Singura deosebire între căpitan şi mine era aceea că otrava îmi pricinuia o umflătură care întrecea harul imitaţiei.

Războiul îngrozitor care îl împovăra atunci pe Ludovic al XIV-lea[1] avu o înrîurire asupra noastră şi ne întrerupse negoţul. Rămaserăm toţi fără lucru. Cei ce aveau locuinţe se îngrijeau să le facă mai comode şi mai plăcute. Asta mă făcu să doresc să am şi eu una, deşi nu aveam de gînd să ramîn aici decît ca să adun cele de trebuinţă pentru a putea trăi onorabil în Europa. Terenul ales de mine, ce-mi fu acordat contra unei taxe modeste pe care o plătii după obicei, nu era prea întins. Era situat între un deal, de lîngă o pădure cu copaci de o grosime extraordinară şi un mic rîu care se vărsa în fluviul Saint-Laurent, între lacul Ontario şi Montreal. În afară de frumuseţea locului, la o milă distanţă de acolo vedeam şase sau şapte familii franceze, bine situate, a căror vecinătate socotii că-mi va fi de mare ajutor. Ceea ce mă făcu să prefer locul acesta oricărui altuia.

Descoperii pe urmă că vecinii mei sînt buni protestanţi, care nu voiauca lucrul acesta să se ştie. De peste treizeci de ani, taţii şi mamele lor avînd ocazia să caute un adăpost atît de îndepărtat, se refugiaseră aici cu multe bogăţii. Astfel că aveau locuinţe foarte comode, iar fiecare dintre casele lor, cu prilejul incursiunilor sălbaticilor, era mai sigură decît însuşi fortul nostru. Ceea ce mai făcea ca locuinţa să fie atît de plăcută şi să o pună la adăpost de orice, era faptul că şase sau şapte sute de francezi răspîndiţi prin împrejurimi o foloseau ca adăpost

[1] Anul 1692 (n.a.).

obişnuit. Găsii acolo mai mulţi tineri cu care îmi petreceam vremea vînînd sau pescuind, cînd nu eram ocupat să sădesc, să semăn sau să clădesc. Acestea au fost îndeletnicirile mele vreme de doi sau trei ani. Nu mă duceam la fort decît să mă achit de îndatoririle ce-mi reveneau prin slujba mea.

Rîul nostru ne oferea pesşe minunat şi din belşug. În plus, se vedeau aici mai multe specii de păsări şi mai cu seamă, dropii. Vînătoarea ne umplea bucătăriile de carne bună, iar magaziile de piei. Pădurile învecinate erau pline de căprioare mai mici, dar mai bune decît cele din Europa. Pot spune că mă aflam într-o ţară binecuvîntată.

În timp ce trăiam astfel în casa mea de ţară, nu primii decît de două sau de trei ori veşti de la domnişoara Duclos, deoarece huronii, temîndu-se să nu-i părăsească, o rugaseră să se îndepărteze de graniţa noastră şi să-şi aleagă locuinţa printre locuinţele lor. În ultima ei scrisoare mă vestea că ar fi încîntată să mă vadă; că dacă aş vrea să-i fac plăcerea de a mă duce să petrec cîteva zile cu ea, trimişii ei ar şti să mă ducă pe drumuri mai puţin anevoioase decît cele pe care le-am făcut împreună; unul dintre tinerii mei vecini căruia îi vorbisem despre scrisoare, văzîndu-mă că şovăi cu privire la călătorie, insistă atît de mult să o fac şi să-l iau cu mine, încît mă făcu să mă hotărăsc. Îi făgăduii să plec după ce o să dau o raită pe la fort, unde voiam să mă arăt mai înainte.

Unul dintre trimişii domnişoarei Duclos, despărţindu-se de ceilalţi ca să-i ducă vestea apropiatei mele plecări spre curtea ei, se grăbi într-atîta, încît în cea de a doua zi a călătoriei noastre, deşi erau de străbătut mai bine de şaizeci de leghe, întîlnirăm o escortă pe care o aducea în întîmpinarea noastră şi care ne conduse mai curînd ca pe nişte ambasadori, decît ca pe nişte simpli particulari. Atunci nu mai avui vreo îndoială că domnişoara are mare autoritate asupra poporului acestuia. Lucrul mă miră, însă mirarea mea spori şi mai mult cînd mă apropiai de locul reşedinţei ei.

Vedeam cîmpuri cultivate, cabane solid clădite, sate populate

de oameni de profesii diferite. Persoana aceasta iscusită şi diplomată adunase pe toţi francezii prizonieri pe care-i putuse găsi printre sălbatici şi pe care poporul acesta îi păstra uneori ca să înveţe de la ei arta de a face război, sau pe ostaşii dezertori care se împăcau mai bine cu viaţa liberă decît cu disciplina militară a neamului lor. Sakgame, cu ajutorul acestor străini, făcuse un fel de şcoli, unde majoritatea huronilor se instruiau şi izbuteau pe deplin în artele cele mai folositoare societăţii. Vreo douăzeci de cabane clădite împrejurul celei a suveranei lor păreau mai degrabă un tîrguşor în pustiul acela, decît o aşezare de sălbatici.Cabanele acestea sînt foarte lungi; în fiecare încap cinci sau şase familii, iar fiecare familie e adesea compusă din două sute de persoane. Întrucît locul acesta putea fi numit capitala ţării, nu duceai lipsă de nimic, iar organizarea mergea pînă acolo, încît şefii tuturor cabanelor se adunau în fiecare zi la sakgame să ţină sfat cu ea, cu privire la ce aveau de făcut pentru binele public.

Ca prieten al suveranei lor mă primiră cu aclamaţii uimitoare. Erau într-adevăr uimitoare şi păreau mai potrivite să înfricoşeze decît să cinstească.Tînărul care mă însoţea îmi mărturisi după aceea că-i fusese frică şi că îşi închipuise că sălbaticii, prin strigătele acestea, se felicitau că ne-au prins şi că, prin uciderea noastră, aveau să declare război francezilor.

Sakgame era prea prevăzătoare ca să nu urmeze obiceiurile supuşilor săi în problemele neînsemnate. Cînd i ne înfăţişarăm , o găsirăm împodobită cu coliere, brăţări, pene şi blănuri. Ca să nu rîdem din pricina catrafuselor acestora atît de ciudate, ea trebui să-şi păstreze înfăţişarea serioasă şi impunătoare pe care o avea. Bătrînii neamului erau alături de ea, şi ei surprinzător de gravi.Purtau robe bogate din piei care dădeau o înfăţişare caraghioasă chipurilor lor stranii şi groteşti. Nu puteam spune despre ei ceea ce Cineas îi spune lui Pirus despre senatorii romani. Crezurăm că vedem mai curînd nişte maimuţe bătrîne decît nişte regi.

După primele complimente şi cermonialul huron pe care

regina îl respectă foarte strict, îmi adresă cuvîntul, îmi spuse că socoteşte osteneala pe care mi-o dădusem venind să o văd mai presus de toate serviciile pe care i le făcusem; că mă roagă să fiu de acord ca, în ziua aceea şi mai cu seamă pentru prînzul de ceremonie pe care-l vom lua împreună cu oamenii de seamă ai neamului, ea să respecte obiceiurile lor, iar noi înşine să binevoim să facem la fel din dragoste pentru ea, ceea ce noi îi făgăduirăm să îndeplinim întocmai. Aşadar, începurăm festinul fumînd, după ce adresasem aceste cuvinte soarelui: *Poftim, soare, fumează*. Căci ei nu îndrăzneau să se atingă de calumet fără ca mai înainte să roage soarele să fumeze primul. Însă astrul, la fel de politicos ca sălbaticii, nu acceptă niciodată. Fac acest lucru nu pentru că adoră soarele sau îl cred însufleţit. Nu s-ar putea spune nici chiar că au cele mai superficiale cunoştinţe de religie. În rest, respectă foarte strict obiceiurile pe care le-au moştenit de la înaintaşii lor, iar acesta e unul dintre cele mai sfinte.

Furăm destul de bine trataţi în maniera Franţei. Mîncarăm de asemenea, din complezenţă mai multe mîncăruri pregătite după moda ţării. Fiertura sagamite a fost foarte pe gustul meu; este mult deosebită de cea pe care o facem noi din grîu. Bătrînii, de îndată ce îşi primiră porţiile în blidele sau străchinile lor începură să mănînce păstrînd o tăcere deplină. Furăm siliţi să facem la fel ca să dăm atenţie unui tînăr care a cîntat în tot timpul mesei, în locul domnisoarei Duclos, căci atunci cînd cuiva i se oferă un ospăţ, gazda îi cîntă, spre lauda lui, tot ce-i trece prin minte, şi întrucît ea nu ştia încă bine limba, se hotărîse ca unul dintre ofiţeri să cînte în locul ei. Nu prea ştiu ce a putut spune cîntăreţul acesta întru cinstirea şi slăvirea noastră. Poate ne-a lăudat pentru îndemînarea noastră de a prinde castori sub gheaţă sau pentru numărul de duşmani pe care-i ucisesem, jupuisem şi mîncasem.

Aş greşi uitînd că printre mîncărurile ce ni se serviră, se află una din care însoţitorul meu şi eu nu furăm defel ispitiţi să ne atingem; cu toate acestea era felul de onoare, cam ca

viţelul cel gras prin tăierea căruia sărbătoreau sosirea noastră; era în sfîrşit, bucata cea mai gustoasă, cea mai de preţ şi cea mai apreciată la ei. Mîncarea aceasta nu le împodobea mesele decît cu prilejul marilor ceremonii şi era socotită drept semnul cel mai strălucit de cinstire pe care-l puteau da unor oaspeţi demni de toată consideraţia lor. Într-un cuvînt, acest fel de mîncare atît de rar şi deosebit de celelalte, era un animal numit la ei *şacora*, iar la noi cîine, pe care-l fripseră pentru ca nimic să nu lipsească splendorii şi fastului banchetului.

Ne culcarăm în cabana unde locuiau francezii. Văzui o forjă, un atelier de tîmplărie, mai multe cuptoare de pîine şi unul pentru oale de pămînt. Ni se puseră cearceafuri pe rogojini din paie de grîu de India, acoperite cu lînă creaţă de bou sălbatic, ceea ce le făcea la fel de bune ca saltelele. De îndată ce ne făcurăm puţin timp liber în zilele următoare, trebui, să onorăm cu prezenţa noastră distracţiile pe care bătrînii voiau să ni le ofere punîndu-i să danseze în faţa noastră pe tinerii de ambele sexe, iar pe băieţii cei mai voinici să execute exerciţii militare cu armele de foc, ceea ce începeau să facă destul de bine.

De asemenea ne duseră cu mare pompă la două forturi, care prevăzătoarea sakgame pusese să fie clădite spre lacul Ontario, în două defilee prin care irochezii erau siliţi să treacă pentru a ajunge la ei. Aceste forturi, deşi organizate şi conduse de un ostaş, care nu avea nici măcar cunoştinţe superficiale cu privire la regulile fortificării, erau totuşi construite cum trebuie, în funcţie de teren şi atît de bine situate, încît nu te puteai apropia de ele decît printr-un singur loc apărat de două bastioane mici şi cu palisade de ţăruşi înalţi de douăsprezece picioare; totul era înconjurat de un parapet bun, de unde o sută de oameni adăpostiţi puteau înfrînge o mie, într-o ţară unde nu existau tunuri.

Zărirăm totodată ogoare semănate din belşug cu grîu, altele cu porumb, mazăre, legume şi cînepă, fără să mai vorbim de dealuri în întregime defrişate şi semănate cu tutun. Aici, vii sălbatice, desprinse de copacii care le susţineau şi marcotate

aşa cum fac europenii se înfăţişau privirii; dincolo, pepiniere sau, mai bine zis, păduri de tineri castani, meri si nuci întîmpinau privirile şi le desfătau.

Îmi arătai mirarea faţă de domnişoara Duclos, care îmi spuse:

- Încă nu vedeţi nimic; toate acestea nu sînt decît o schiţă a ceea ce doresc să fac. Dacă aţi rămîne în regiunea aceasta şi dacă v-ar păsa de Franţa tot atît de puţin cît îmi pasă mie, aţi vedea în zece ani teritoriul bunilor mei prieteni la fel de frumos ca şi cea mai rodnică dintre provincii.

La aceste cuvinte, întorcîndu-se spre şefii sălbaticilor, ea le repetă în dialectul lor ceea ce tocmai îmi spusese în franceză, iar ei răspunseră cu toţii printr-o exclamaţie care însemna: *Ah! Ce bine a vorbit!*

La urmă, aceşti oameni cumsecade ne lăsară liberi, de îndată ce sakgame îi rugă să nu mai fie stînjeniţi că ne însoţesc fără să poată înţelege discuţiile noastre. Dacă limba franceză era pentru ei chineză, în schimb ea era destul de familiară cîtorva fete care stăteau alături de suverana lor şi formau un fel de curte foarte galantă. Mai cu seamă cele două pe care le adusese la casa noastră o ştiau bine şi o predau copiilor din cabana lor. Un singur lucru ne scandaliză în purtarea acestor fete: aveau faţă de noi purtări atît de puţin măsurate, încît păreau că fac dragoste cu noi. Ceea ce ne spori mirarea e faptul că domnişoara Duclos, care era martoră a avansurilor lor, departe de a fi jignită de lucrul acesta, părea că le încuviinţează. Rîdea în sinea ei de mirarea noastră şi ghicind că sîntem curioşi să le aflăm pricina, ne spuse într-o zi plimbîndu-ne pe o insulă pe cît de rodnică pe atît de plăcută, pe care ostaşul său inginer o întărea în singurul loc unde nu era inaccesibilă.

- Mărturisiţi-mi adevărul, domnilor, ne spuse ea, nu-i aşa că nu ştiţi ce să credeţi despre purtările libere pe care le îngădui fetelor mele? Deşi le îndrăgesc aşa cum o mamă bună îşi iubeşte copiii, nu pot totuşi să le reproşez nimic din ceea ce fac; sînt sigură că nici domniile voastre înşivă n-o să le condamnaţi cînd o să fiţi informaţi cu privire la situaţia

nefericită la care sînt constrînşi sălbaticii mei. O să credeţi oare că din cinci pînă la şase mii de persoane cuprinse în cele trei aşezări care, întocmai ca aceasta, mă recunosc drept sakgame şi care reprezintă aproape o treime din numărul huronilor, în prezent nu găseşti patru sute de bărbaţi în stare să poarte armele? Irochezii, vecinii lor, au distrus trei sferturi din acest neam, iar în ultimul război au lipsit şi celălalt sfert de cei mai buni apărători ai săi, vreau să spun de tot ce exista ca tineret în stare să lupte cu vigoare. Nu aţi observat că aici bărbaţii sînt aproape toţi sub douăzeci de ani sau cu mult peste cincizeci, şi că avem cel puţin de zece ori mai multe femei decît bărbaţi? Judecaţi, aşadar, dacă în situaţia aceasta, poporul meu nu e interesat să caute mijloace pentru a dăinui.

De altfel, continuă sakgame, în ţara aceasta căsătoria nu e socotită drept un legămînt pentru totdeauna. Azi te căsătoreşti, iar mîine te desparţi. Cînd un soţ lipseşte, soţia lui îşi ia altul pe care-l păstrează pînă la întoarcerea lui. Iar cînd acesta se întoarce, ea, dintre cei doi, îl alungă pe acela pe care-l iubeşte cel mai puţin. Ceea ce nu înseamnă, domnilor, adăugă ea zîmbind, că voi cere bunăvoinţei voastre să intraţi în vederile politice ale sălbaticilor mei, în paguba religiei voastre. Nu vă spun aceasta decît ca să justific puţina reţinere a fetelor din suita mea. Totuşi nu vă pot ascunde că şefii din sfatul meu trebuie să vă roage să nu dispreţuiţi a vă lua de neveste, atîta timp cît veţi sta aici, pe cele care vă vor fi mai pe plac; dacă le acordaţi această favoare, le veţi vedea respectate, îndrăgite şi numite sprijinul neamului.

Tînărul ce mă însoţea în călătoria aceasta şi care, prin firea lui nu era foarte scrupulos, păru întrucîtva emoţionat de acestă descriere si, impresionat de ravagiile pe care le făcuse în ţară un potop de irochezi, acest nou Deucalion ar fi contribuit cu dragă inimă să dreagă nefericirea amintită; însă oricîtă bunăvoinţă ar fi arătat în această privinţă, avui destulă putere asupră-i ca să-l împiedic să fie atît de milostiv, spunîndu-i că libertatea de a lega căsnicii doar pentru două zile, nu era, de

fapt, pentru francezi, decît un adevărat desfrîu.

Într-o altă discuţie pe care o avui cu domnişoara Duclos îi povestii neînţelegerile mele cu comandantul fortului, primejdia prin care trecusem mîncînd cu el şi-i descrisei locul pe care-l alesesem ca refugiu pentru a mă pune la adăpost de vicleniile acestui ofiţer. La rîndu-i, ea îmi spuse tot ce făcuse de cînd ne despărţisem şi o admirai în tot ce întreprinsese. Dacă poporul acesta îi spusei, ar fi de o sută de ori mai numeros decît este, tot n-ar fi mai puţin supus unei sakgame ca dumneavoastră. Într-adevăr,, politica ei în cele mai mărunte lucruri, prudenţa de a nu propune decît schimbări folositoare în obiceiurile ţării, iscusinţa ei de a-şi păstra autoritatea respectînd ea însăşi obiceiuri pe care nu le aproba, cu condiţia, de altfel, ca ele să nu conteze pentru fericirea sau nefericirea acestor oameni de treabă, toate acestea presupuneau un geniu de factură superioară, capabil să realizeze orice. Într-o zi o întrebai de ce în cabana ei nu locuieşte nici un francez.

- Mă feresc, îmi răspunse ea, să-i ţin pe lîngă mine şi să le vorbesc vreodată în particular: mai întîi, fiindcă nu mai vreau să fiu socotită franceză şi să dau nemulţumiţilor nici cel mai neînsemnat prilej să creadă că vreau să plec din ţara aceasta; a doua pricină pe care vreau să v-o mărturisesc, deşi cu oarecare durere, este faptul că am mai multă încredere în supuşii mei decît în cei ai lui Ludovic al XIV-lea. Nu, domnule, n-aş dormi atît de liniştită dacă m-aş vedea la bunul plac al unor persoane ce săvîrşesc aici fapte viclene, ceea ce într-adevăr, nu e foarte de mirare deoarece, cu puţine excepţii , francezii trimişi în Canada sînt toţi desfrînaţi, alungaţi din patria lor ca tulburători ai liniştii publice.

O să vă mai spun, adăugă ea, că am început să simt pentru huronii mei o afecţiune pe care o merită pe deplin. Nu vă puteţi închipui cîte tînguiri, ţipete şi gemete am auzit cînd am fost puţin bolnavă acum cîtva timp, în timp ce francezii din aşezarea asta socoteau, poate, cu ce s-ar putea alege din bunurile mele. De aceea, îi deosebesc bine pe unii de ceilalţi. Îi ocrotesc pe

francezi, fiindcă am nevoie de ei, însă de îndată ce o să mă pot lipsi de ei, n-o să mai păstrez decît trei sau patru pe care-i cunosc ca foarte cinstiţi şi care sînt de acum sfetnicii mei fiindcă îşi spun părerea la sfatul meu, întocmai ca bătrînii neamului. Principalii doi sînt ostaşul pe care l-aţi văzut ocupat cu fortificarea insulei din care vreau să se facă un adăpost sigur în caz de năvălire a irochezilor; cel de-al doilea este un breton foarte priceput al cărui sfat ne ajută să ne guvernăm ca să îmbunătăţim starea ţării. Cel dintîi e ministrul meu de război, celălalt cancelarul meu.

Acesta din urmă a pus să se planteze aici multă viţă sălbatică, de pe lîngă lacul Ontario. Chiar a cules acolo atîţia struguri, încît ne-a făcut o provizie mare de vin.E într-adevăr, un vin atît de aspru, încît nu se poate bea, însă nu ne este nefolositor: facem din el rachiu, ce-l înlocuieşte pe acel pe care-l luam de la fortul dumneavoastră mai înainte de a ne certa cu comandantul. Bretonul meu mă asigură că o să mai scoată rachiu din drojdia cidrului ce-l va face din fructele mai multor mii de meriai noştri; i-a ales pe cei mai frumoşi ca să altoiască pe ei specii bune de fructe pe care s-a dus să le caute pînă la Montreal şi Frontenac.

Asta nu e totul, continuă ea, înainte de sosirea mea femeile care ştiau să toarcă făceau căciuliţe, pături de pat şi fuste asemeni unor jupoane foarte scurte, toate din lîna asta frumoasă de *cibolas* sau boi sălbatici pe care-i avem aici, dar de cînd am pus să se semene cînepă[1], care se cultivă minunat în regiunea asta, am introdus folosirea lenjeriei şi nu mai e nimeni în aşezare care să nu poarte cămăşi, afară de tineri cînd se duc să vîneze mai cu seamă *cibolas*; deoarece atunci se abat şi se duc foarte departe spre sud-vest, nu vor să poarte decît armele lor.

Dacă vreun necaz îmi întrerupe plăcerea de a-mi acontempla lucrarea, acela e faptul că nu văd pe nimeni căruia să-i pot inspira afecţiune pentru aşezarea mea şi care să fie în stare de

[1] Anul 1695 (n.a.).

a o face fericită pînă la capăt sau, cel puţin, să o întreţină după moartea mea, aşa cum am lăsat-o.Gîndul acesta mă întristează cu atît mai mult cu cît sălbaticii mei se arată mai recunoscători pentru puţinul pe care l-am făcut pentru ei; cinstea, simplitatea, inima lor bună mi-i face atît de dragi, încît dacă ne-ar despărţi, mi-aş părăsi familia şi patria fără să şovăi, ca să mă întorc la ei.

- Nu sînt deloc mirat de marea dumneavostră afecţiune pentru ei, o întrerupsei , într-atît sînt de convins că e plăcut oriunde ne-am afla să fim onoraţi şi iubiţi de un popor numeros. Nu ştiu dacă nu cumva amorul propriu nu ia şi el parte întrucîtva la prietenia dumneavoastră pentru aceşti oameni de treabă.

- Fără nici o îndoială, răspunse domnişoara Duclos, lucrul acesta îi convine întru totul. Văd cu deosebită mulţumire respectul şi dragostea pe care o au pentru mine. Închipuiţi-vă o autoritate despotică ce se face ascultată dintr-o privire; astfel este autoritatea mea şi îndrăznesc să spun, şi mai plăcută, deoarece se bizuie doar pe afecţiune şi nu pe teamă.

Observ chiar zilnic că, în multe împrejurări, vin în întîmpinarea a ceea ce cred că trebuie să îmi facă plăcere şi pentru a se adapta purtărilor mele, se îndepărtează de ale lor. Era de pildă un obicei împămîntenit printre ei să vină unii la alţii şi să se aşeze pe primul loc pe care-l, găsesc fără să rostească nici un cuvînt şi fără nici o formulă de politeţe; acum se salută între ei, înclinînd puţin capul si zîmbind, fiindcă au observat că aşa procedez eu cu ei cînd vin la mine.

Cei ce vin cel mai puţin la mine şi care sînt la cincizeci sau şaizeci de leghe distanţă de aici nu mă numesc decît spiritul cel bun şi prietena marelui Onuntio din ceruri. Mă numesc astfel de cînd, văzîndu-i ascultători în cunoaşterea lui Dumnezeu, i-am obişnuit să nu înceapă nici o lucrare importantă fără să ridice ochii spre cer pentru a cere ajutorul marelui Onuntio, care a făcut cerul, pămîntul, soarele, luna şi toţi aştrii, ne-a creat ca să-l adorăm şi să-l iubim şi care nu vrea să facem rău: ceea ce respectă astăzi cu stricteţe, atît în prezenţa mea, cît şi

în lipsa mea. Aceasta ne face să vedem cît de lesne ar fi să-i facem să adopte creştinismul, dacă misionarii ce-l practică ar arăta tot atîta prudenţă cîtă rîvnă manifestă întru slava Domnului, însă aceşti noi apostoli se socotesc martiri de îndată ce pun piciorul pe pămîntul lor şi renunţînd la viaţă, iau cu adevărat toate măsurile cu putinţă pentru a atinge acest ţel. În loc ca, la început, să pară că nu vor decît binele material al acestor sălbatici, iar apoi să-i conducă pe nesimţite la spiritual, ei se exprimă cu violenţă împotriva religiei lor în termeni care-i revoltă pe aceşti nefericiţi ce-şi închipuie că aud blasfemii, şi le predică adevăruri abstracte ca şi cum nişte oameni neciopliţi le-ar putea înţelege. Cum să creadă în mistere oamenii aceştia cu totul materialişti carenu-şi pot închipui altă fericire pe tărîmul morţilor, după cum spun, decît aceea de a nu simţi frigul, de a găsi porumb mai bun, rachiu după poftă, vînători la care vînatul se înfăţişează singur vînătorilor avînd totodată un gust minunat, precum şi, în sfîrşit, pacea veşnică cu francezii şi cu irochezii?.

Cu toate acestea, deşi huronii mei gîndesc astfel, nu cred că e cu neputinţă să faci din ei buni creştini. Dacă îmi puteţi trimite un misionar iecusit care să nu se pripească, să nu facă nimic după capul lui, într-un cuvînt să-mi urmeze sfaturile, o să-l salvez de suplicii şi o să-l ajut să convertească regiunea aceasta de sălbatici. Vă rog să-l informaţi pe părintele franciscan, ocrotitorul nostru şi să-i spuneţi totodată că lucrez în slujba lui Dumnezeu şi a regelui, ostenind pentru fericirea poporului acestuia. Marele rege să-l ocrotească doar de mînia irochezilor, iar eu răspund pentru restul. Rugaţi-l de asemenea pe cucernicul părinte să nu cruţe nimic pentru a şterge proastele impresii ce le-au putut produce asupra guvernatorului plîngerile cîtorva misionari cu privire la huroni, pe care au vrut să-i facă să fie socotiţi drept un popor nestatornic, viclean şi barbar, fiindcă s-au purtat după obiceiurile din bătrîni ale neamului lor. Huronii, s-a spus, au ucis şi au mîncat prizonierii atunci cînd s-au încercat incursiuni pe coastele lor. Aşadar, sînt sălbaticii

cei mai cruzi, antropofagi, monştri ... Ei, Doamne, trebuiau oare să facă altfel? Să judecăm fără părtinire.

Sălbaticii văd cum vin la ei acasă vrăjmaşi ce le par înfricoşători, monstruoşi, supranaturali care conduc pe valuri o casă întreagă, dispun de fulgere şi sînt aproape de neînfrînt. Cîte minuni! Cum să nu fii înspăimîntat? Dacă huronii, apărîndu-şi vieţile au fericirea de a-i prinde pe cîţiva dintre vrăjmaşii aceştia de temut, de ce să nu-i ucidă ca să scape de ei? ar fi nesăbuinţă să-i cruţe. Da, se va spune, dar de ce să-i mănînce? Ei, dar de ce să nu-i mănînce? E obiceiul lor să se poarte astfel cu vrăjmaşii pe care-i pot prinde. Ni se pare oare mai de înţeles un vînător care nevăzînd niciodată decît prepeliţe roşii n-ar ucide una cenuşie care ar veni în sectorul lui, sau care ucigînd-o şi văzînd-o mare şi grasă ar îngropa-o mai degrabă decît s-o mănînce? N-o să osîndim niciodată în mod nesăbuit dacă, lăsîndu-ne la o parte prejudecăţile, ne vom pune în locul celor pe care vrem să-i judecăm.

Dacă popoarele lumii acesteia noi, depăşindu-ne în arta navigaţiei ar fi fost primii care ar fi descoperit ţărmurile noastre, ce ar fi avut să povestească despre Franţa la întoarcerea acasă? Descoperind la nord-vest un tărîm necunoscut, ar zice ei, hotărîrăm sa debarcăm ca să-l luăm în stăpînire în numele conducătorului poporului nostru şi să facem astfel, încît oamenii de aici să se închine zeilor noştri. Cîţiva pescari pe care am încercat să-i prindem ca să ne dea informaţii cu privire la ţară şi la poporul ce-o locuia, fugind într-o mare aşezare învecinată, barbarii aceştia, în loc să ne ofere tutun şi porumb ne-au împroşcat cu o grindină de pietre negre şi rotunde care ne doborau fără să-i vedem pe cei ce le azvîrleau.

Nu se mai vedea decît fum, fulgere şi tunete înfricoşătoare. Aceia dintre ai noştri care debarcaseră, simţindu-se izbiţi, neştiind de cine să se apere, s-au întors la bărci şi au pornit spre larg. Atunci mai mulţi dintre aceşti sălbatici au ieşit de sub locuinţa lor ca nişte fiare sălbatice care ies din vizuină cînd

se lasă noaptea. Ne-au părut că sînt toţi acoperiţi cu piei de diferite culori, că au o înfăţişare nemaivăzută şi că sînt îmbrăcaţi astfel încît trebuie să se mişte cu greutate. I-au examinat cu atenţie pe morţii noştri întinşi pe mal şi în loc să le mînce carnea încă proaspătă, i-au îngropat în pămînt, în chip ruşinos, dispreţuindu-o mai mult decît pe elani şi pe animalele cele mai mărunte din pădurile lor.

Nevoia de apă şi hrană ne-a silit totuşi să debarcăm la cîteva zile distanţă de acolo într-un loc ce părea pustiu, dar unde am fost cu toate acestea înconjuraţi îndată de persoane asemănătoare celor dintîi, dar mai puţin sălbatice: Nu le-am văzut decît capul şi mîinile cărora nu au destulă minte să le ascundă culoarea albă, lividă acoperind-o cu diferite vopsele pe care noi ştim să le folosim atît de bine. Le-am înfăţişat calumetul păcii şi cele mai frumoase piei de animale pe care le aveam, apoi ei ni s-au adresat vorbindu-ne într-o limbă ciudată din care n-am priceput nici un cuvînt. Totuşi i-am făcut să înţeleagă prin semne că avem nevoie de apă şi de hrană. Ne-au adus un fel de sagamite coaptă şi atre din care au mîncat ei primii şi pe care am socotit-o destul de bună. De asemenea, au băut înaintea noastră o apă preparată a cărei culoare ni s-a părut suspectă. O aduceau în nişte piei mici, rotunde, tari, transparente şi foarte bine lucrate; dar noi nu am îndrăznit să bem şi au fost siliţi să ne dea apă cu care ne-am umplut burdufurile.

În cele cîteva zile ce ne-au trebuit să ne facem proviziile, am observat că sălbaticii aceştia nu au zei; cel puţin noi nu i-am văzut să cinstească pe vreunul. Au totuşi o veneraţie superstiţioasă pentru lăcuste, lilieci şi şopîrle, fiindcă nu ne dădeau voie să le mîncăm. De asemenea, se pare că ei cred că după viaţa aceasta nu mai e alta pe tărîmul morţilor, căci, atunci cînd cineva moare, chiar şi dintre conducătorii lor, nu-i dau nici porumb, nici arme, nici chiar sclavi care să-l slujească în lumea cealaltă.

Ne-a cuprins mila faţă de orbirea acestor nefericiţi. Într-o zi i-am urmat într-un loc unde duceau, cîntînd, pe unul dintre

morţii lor şi unde am crezut că e un templu. Preoţii noştri ne-au spus să îl ducem acolo pe marele nostru zeu Widzipudzili pe care li l-au arătat îndemnîndu-i să-şi recunoască greşeala şi să profite de avantajul de a-l privi pe cel mai mare dintre zei; însă, departe de a se posterna înaintea lui ca preoţii noştri, şi de a-l cinsti împreună cu ei, necredincioşii au avut neobrăzarea de a-l răsturna cu mîini nelegiuite pe acest zeu cumplit, să-i rupă picioarele şi să-i smulgă aripile. Cuprinşi de o îndreptăţită groază, preoţii lui Widzipudzili s-au năpustit asupra acestor ticăloşi ca să-l răzbune pe zeul nostru prin uciderea lor şi jefuirea templului, dar fiind mai degrabă viteji decît puternici, au fost prinşi şi legaţi fedeleş; în ce ne priveşte, ajungînd repede la bărcile noastre, am scăpat de turbaţii aceia, dar am avut tristeţea de a-i vedea, înainte de plecare, pe nobilii noştri preoţi înghiţiţi de flăcări în văzul micii noastre flote.

- Acum vă întreb, adăugă domnişoara Duclos, dacă povestirea aceasta spusă de un american v-ar părea nesăbuită.

- Nu, într-adevăr, îi spusei, nu pledaţi rău cauza sălbaticilor dumneavoastră. Nu mă mai mir că vă place aici. Iată-vă devenită americană. Preferaţi locuinţa aceasta Parisului, cabana dumneavoastră Luvrului, iar pe huroni francezilor.

- Exageraţi răspunse ea, ar însemna să prefer un diamant brut unuia şlefuit, însă cel puţin aceasta dovedeşte că sălbaticii pot gîndi despre francezi ceea ce gîndesc francezii despre sălbatici.

Ajungînd aici sakgame încetă să mai vorbească. Pentru a-i da timp să-şi tragă răsuflarea, începui s-o laud ca un bărbat încîntat de meritele ei.

- Ah, domnişoară, îi spusei în entuziasmul meu, ce familie a avut nefericirea de a vă pierde, după ce a fost îndeajuns de fericită ca să ivească o eroină al cărei nume trebuie să ajungă la fel de vestit ca al celor mai mari cuceritori?

- Tocmai numele acesta, strigă ea, doar numele acesta vreau să-l ocrotesc prin tăcerea mea, ca să nu dezvălui ruşinea de

care părinţii mei s-au acoperit surghiunindu-mă într-un chip atît de nedrept.

- Domnişoară, continuai, îmi stîrniţi curiozitatea refuzînd să o satisfaceţi. Gîndiţi-vă că sakgame a huronilor nu e silită să păstreze secretele domnişoarei Duclos; De altfel, de ce vă temeţi? Să fi devenit oare, fără să ştiu, prin vreo indiscreţie, nedemn de încrederea dumneavoastră.

- Nu răspunse ea, nu mă îndoiesc de dumneavoastră şi vreau să vă spun necazurile mele, dar mulţumiţi-vă cu aceasta. Nu încercaţi să cunoasteţi persoanele care le-au pricinuit şi făgăduiţi-mi că, dacă vreodată vă întoarceţi în Franţa, n-o să faceţi nici o încercare să le descoperiţi.

O asigurai că voinţa ei e lege pentru mine şi că poate conta pe discreţia mea.

- Ei bine, îmi spuse atunci, o să auziţi lucruri cărora greu o să le daţi crezare. Părinţii mei au avut faţă de mine o purtare ciudată: o să v-o povestesc cît mai pe scurt cu putinţă.

Tatăl meu avea aproape patruzeci de ani cînd s-a căsătorit cu mama mea, o tînără la fel de nobilă ca el, dar cu o fire atît de iute şi de dispreţuitoare pe cît era el de liniştit, de simplu şi de blînd. După aceste trăsături, trebuie să vă daţi seama că el nu avea în casă o putere despotică. Au petrecut cîţiva ani fără să aibă copii; de aceea primul care a sosit pe lume a devenit idolul lor: era un băiat. Eu m-am născut la optsprezece luni după el; iar naşterea mea a fost urmată după trei ani de a celui de-al doilea şi ultimul meu frate.

Preferinţa ce i se arăta în toate fratelui celui mare faţă de sora lui a avut efectul obişnuit, adică ne-a făcut să ne certăm încă din copilărie şi a fost pricina faptului că părinţii mei m-au iubit mai puţin. Am simţit-o prea bine, deşi nu eram decît un copil; iar gelozia m-a cuprins atît de tare încît au trebuit să mă dea la mănăstire ca să aibă linişte în casă.

Printre călugăriţe m-am trezit parcă dusă în altă lume. Acolo aş fi uitat lesne că am un frate mai iubit decît mine, aş fi văzut stingîndu-se în scurtă vreme scînteile slabe ale geloziei încă pe

cale de a se naşte, dacă aceasta n-ar fi fost reaprinsă în fiecare clipă de prietenia st îngace unei femei ce-mi slujise drept guvernantă şi care venea foarte adesea să mă vadă. Nesăbuita nu-mi vorbea decît despre fericirea fratelui meu: exagera plîngînd consideraţia ce i se arăta, sumele de bani de care dispunea, frumuseţea hainelor lui şi,în sfîrşit semnele de afecţiune pe care le primea din toate părţile, în timp ce eu, uitată cu totul în adăpostul meu, nu aveam nimic care să mă deosebească de cea mai neînsemnată burgheză. La aceasta, adăuga că se hotărîseră să mă călugărească, pentru a-i lăsa fratelui meu mai multă avere. Vorbele acestea mi-au stîrnit sila faţă de el şi de mănăstire.

Fratele nostru mai mic ce fusese făcut cavaler de Malta şi cu care se purtau la fel de rău ca şi cu mine, a simţit aceeaşi amărăciune de îndată ce a fost în stare să simtă. Venea destul de des să mă viziteze la vorbitor. Ne uneam necazurile şi ţineam împreună sfat din care rezulta întotdeauna că trebuie să refuz haina de novice ce se pregăteau să mă pună s-o îmbrac. În sfîrşit, maică-mea, văzînd că mă chinuiam zadarnic ca să înfrîng sila pe care mi-o pricinuia condiţia aceasta, m-a scos de la mănăstire urmînd să mă silească prin purtarea-i rea faţa de mine, să cer eu însămi să mă întorc acolo.

Oricît de pornită eram împotriva fratelui nostru mai mare, în primele zile n-am contenit să-i caut prietenia, însă bunăvoinţa pe care i-o arătau şi puţina consideraţie ce o aveau faţă de noi îl făcuseră să fie răsfăţat. Înfăţişarea mîndră şi dispreţuitoare cu care îmi primea avansurile şi gesturile politicoase m-au indignat. M-am plîns de acest lucru guvernantei şi fratelui mai tînăr, singurii cărora le puteam spune păsurile mele. Îmi împărtăşeau necazul. Mai cu seamă cavalerul era necăjit. Uneori ofta nerăbdător să se vadă la vîrsta de a se măsura cu spada împotriva acestui vrăjmaş domestic; ar fi fost în stare de aşa ceva.Într-o zi, bătrînul preceptor care-i educa pe amîndoi şi nu avea alt merit decît acela de a fi ştiut să cîştige bunăvoinţa mamei mele prefăcîndu-se că-l iubeşte mult pe fratele cel

vîrstnic, a hotărît că fratele mai mic nu are dreptate într-o discuţie măruntă pe care cei doi au avut-o împreună. Cavalerul a luat martor cerul la nedreptatea ce i se făcea şi aruncîndu-se cu spada în mînă împotriva preceptorului l-ar fi străpuns dacă arma, asemănătoare celor ce se dau copiilor n-ar fi fost neascuţită.

Eram, în ce mă privea, expusă să sufăr toate înjosirile pe care maică-mea le putea născoci pentru mine. Dacă tatăl meu nu ne ura pe fratele meu mai mic şi pe mine, cel puţin ne arăta o indiferenţă desăvîrşită. De altfel, la ce ne-ar fi slujit prietenia lui? Soţului nu i se dădea mai multă ascultare decît copiilor. Cînd doamna era mînioasă, nu el era cel ce tremura mai puţin. Dacă îşi lua libertatea de a vorbi, era ca să spună: *Doamna are dreptate*. Ba chiar adesea primea drept răsplată a amabilităţii lui un ordin sec şi scurt să tacă şi să aştepte să i se ceară părerea. Exista cu toate acestea şi o vreme cînd îşi pierdea sfiala: cînd era plin de vin de Champagne, domnul vorbea la fel de tare ca doamna; însă curajul îi pierea o dată cu aburii vinului. Cu părere de rău, vă atrag atenţia asupra acestei noi însuşiri a tatălui meu.

Prietenia dintre fratele meu cavalerul şi mine nu i-a plăcut mamei mele care, pentru a ne lua mîngîierea ce o aflam întristîndu-ne împreună, ne-a interzis să ne mai vedem şi să discutăm între noi. Ea bănuia că toate discuţiile noastre nu aveau alt subiect decît necazurile pe care ni le pricinuia, şi prin interdicţia aceasta credea că poate preveni comploturile pe care le puteam urzi împotriva fiului ei mai mare. Măsura nu a slujit decît să ne nemulţumească şi mai mult şi avînd grijă să nu se afle, am început să facem tot răul pe care-l puteam face vrăjmaşului nostru comun. Ne foloseam cu plăcere de toate prilejurile ce se iveau ca să-i jucăm feste. Copilul acesta răsfăţat încerca zadarnic să-şi păstreze în bună stare veşmintele bogate cu care îl împodobeau, nu treceau opt zile fără să se păteze sau să se rupă. Idolul era certat, noi triumfam.

Nu aveam voie să intrăm în camera mamei mele; doar fratele

nostru mai mare avea privilegiul acesta. Intra cînd voia şi se distra cu păsările ei. Noi pîndeam momentul să putem intra după el fără să fim văzuţi, iar de aici se întîmpla ba că lăsase vreo colivie deschisă, ba o pisică închisă în odaie. O asemenea neglijenţă îi atrăgea dojeni care ne încîntau. Trebuie să mărturisesc că plăcerea răzbunării e foarte dulce. Nu există rău pe care să nu-l înlăture; de aceea e nevoie de multă virtute pentru a renunţa la ea.

Fratele meu mai mare avea doi cîini de vînătoare, care îi făceau nespus de multă plăcere. Moartea acestor două animale atît de îndrăgite ar fi fost o faptă demnă de celălalt frate, cavalerul, însă ducerea ei la îndeplinire era anevoioasă. El mi-a vorbit de ea ca despre o lovitură de stat, iar slăbiciunea pe care am avut-o să intru în conspiraţie a fost pricina surghiunului meu. Aşadar, am pus la cale acest frumos plan din care nu ne-am ales decît cu mulţumirea de a fi nutrit dulcea speranţă a răzbunării. Cît de mulţi oameni sînt în aceeaşi situaţie, şi duşmănia lor se mărgineşte la gîndul ce ar face dacă puterea lor ar fi pe măsura dorinţelor!

Cîtva timp mi-am închipuit că fratele meu, cavalerul, renunţase la planul lui despre care nu-mi mai vorbea, fie pentru că era descurajat de piedicile întîlnite, fie pentru că îi era milă de capetele osîndite pe care continua să le iubească; ele însă îi erau dragi fratelui său, iar aceasta era de ajuns să-l împiedice să dea ascultare sentimentului de milă. Într-o seară, plecînd de la masă, mi-a pus în mîini un pachet spunîndu-mi cu voce destul de joasă: "Poftim, iată cu ce să-i expediem repede. Pune-l bine." Era, cred, arsenic praf pe care-l primise, şi se temea să nu i-l găsească în buzunare în timpul nopţii. Din nefericire pentru noi, bătrînul preceptor care nu era departe,a auzit, se pare, ce îmi spusese cavalerul, căci s-a dus să spună cuvintele acestea părinţilor mei. Le-a arătat fără îndoială, că am intenţii criminale; iar otrava găsită într-una dintre cutiile de pe toaleta mea confirmînd spusele lui, fratele meu şi eu am fost bănuiţi şi dovediţi în mintea lor de a fi

încercat să atentăm la vieţile lor.

Trezindu-mă, am observat că pachetul nu mai era acolo unde-l pusesem. Am crezut că-l luase cavalerul şi din pricina aceasta nu m-am îngrijorat defel şi nu am luat nici o măsură să abat nefericirea care mă ameninţa fără să ştiu. Tocmai terminasem să mă îmbrac, cînd a venit cineva din partea mamei mele să-mi spună să fiu gata să plec la mănăstire, unde hotărîseră să mă ducă. M-am pregătit să-i dau ascultare de bună voie, socotind mănăstirea drept o temniţă unde aveam să fiu mai puţin nefericită decît acasă. În timp ce împachetau rufăria şi veşmintele, am vrut să-mi iau rămas bun de la tatăl meu, care era în odaia lui, dar zadarnic am bătut la uşă, nu mi-a deschis şi nu a îndrăznit să-mi răspundă, fără îndoială fiindcă îi fusese interzis.Am dat fuga la camera cavalerului să-l rog să vină să mă vadă la mănăstire; nu am găsit pe nimeni, şi ca să închei cu amănuntele nefolositoare, am urcat într-o trăsură de închiriat cu maică-mea şi cu bătrînul preceptor pe care-l chema Duclos. Am fost condusă la o staţie de poştă, unde o trăsură gata de drum mă aştepta. Am urcat în ea eu cu preceptorul şi observînd că maica-mea se pregătea sa se întoarcă:"Doamnă, i-am spus cu emotie, ce aveţi de gînd? Unde o să mă ducă domnul Duclos la porunca dumneavoastră? Nu v-aţi pus în minte să mă duceţi într-o mănăstire din Paris?" "Nu, fiica mea, mi-a răspuns cu răceală maica-mea. Te trimit la cea unde e stareţă mătuşa ta. O să înveţi, sub privirea unei persoane atît de virtuoase, să fii tare în îndatoririle de la care o şedere mai îndelungată în casa părintească te-ar putea abate. Rămas -bun, domnişoară: ai spus de atîtea ori că te simţi mai bine la mănăstire decît cu noi, încît cred că-ţi fac mai mult plăcere decît necaz." Nu ştiam ce răspuns să dau acestor vorbe, dar chiar dacă aş fi ştiut, maică-mea nu mi-ar fi dat timp să-i răspund; s-a urcat din nou în trăsura de închiriat şi ne-am îndepărtat una de alta cu o grabă la fel de mare.

Profunda melancolie ce m-a stăpînit pe drumul de la Paris pînă în la Rochelle unde mergeam, l-a îngrijorat mult pe

domnul Duclos, care şi-a închipuit că-i pregătesc o lovitură fatală.Stătea la pîndă zi şi noapte şi crezînd că poate mai am arsenic la mine, era foarte grijuliu să fiu servită aparte. Sînt sigură că s-a căit de mai multe ori pentru faptul că îşi asumase sarcina să mă conducă. Am fost întotdeauna convinsă că misiunea lui se mărginea să mă încredinţeze mătuşii mele; şi că, pentru a mă pedepsi fiindcă pe drum îi pricinuisem frică, şi ca să scape familia de un copil cu purtări rele, asigurat, de altfel, că o să fie aprobat de toţi, se hotărîse să profite de prilejul îmbarcării spre Canada ce se făcea atunci în La Rochelle.

Aşadar, în loc să mă ducă pe drumul spre stăreţia mătuşii mele, unde nu ne trebuia nici o zi ca să ajungem, domnul Duclos s-a înţeles foarte cinstit cu căpitanul vasului pe care aţi fost şi dumneavoastră. Restul în cunoaşteţi, domnule şi pesemne că, vă amintiţi starea în care m-am aflat în primele zile. Nu mai speram să scap cu viaţă şi aş fi pierdut-o cu siguranţă dacă nu m-ar fi îngrijit căpitanul mai mult pe mine decît pe alţii pe care marea i-a făcut să cadă bolnavi. E adevărat că avea motive personale să mă deosebească de femeile care erau la bord.Mă primise ca pasageră şi nu trebuia să încaseze restul sumei asupra căreia se înţeleseseră bătrînul preceptor şi el decît cînd avea să aducă în Franţa un certificat care să ateste sosirea mea la Quebec, unde se părea că avea poruncă să mă părăsească în voia soartei. Ca să vă pun la curent cu înţelegerea aceasta, va voi spune că am aflat de la căpitan că domnul Duclos mă dăduse pe mîna lui sub numele de Marguerite Duclos, fiica lui, asigurîndu-l că nu sînt surghiunită astfel decît pentru că voisem de mai multe ori să-mi otrăvesc tatăl, mama şi fratele mai mare şi că foarte de curînd găsiseră la mine arsenic de care voiam să mă slujesc ca să înfăptuiesc cele trei crime.

Surpriza pe care mi-a pricinuit-o căpitanul vorbindu-mi astfel, disperarea de a mă vedea împovărată de o învinuire atît de groaznică, a cărei falsitate în pofida nevinovăţiei mele, nu o puteam dovedi, toate acestea au avut asupra mea un asemenea efect, încît am crezut că o să mor de durere. Cu toate acestea,

de îndată ce am putut vorbi, i-am povestit căpitanului aventura cu arsenicul găsit asupra mea, nedreptatea ce mi se făcuse de a fi bănuită de un atentat atît de grav. Oricît de neomenos era, m-a compătimit. A făcut chiar mai mult, a avut mărinimia de a-mi da o parte din banii primiţi de la domnul Duclos pe care-l credea tatăl meu, căci cu privire la aceasta, nu i-am spus adevărul. Astfel am fost pusă la curent cu privire la pricina călătoriei mele silite.

Nu ştiu ce va fi gîndit de atunci căpitanul, însă după două zile, căindu-se parcă pentru că fusese destul de slab să mă creadă şi să se lase înduioşat de o povestire neadevărată a nefericirii mele,şi-a reluat cruzimea obişnuită. Nu s-a mai uitat la mine. Am hotărît să nu fac mărturisiri nimănui şi să aştept, sub nedemnul nume al autorului necazurilor mele, ca fratele meu cavalerul să dea la iveală nevinovăţia mea şi a sa.Cu toate acestea, aş fi fost poate silită să izbucnesc, dacă bunătatea dumneavoastră iscusită n-ar fi găsit un mijloc de a mă scăpa de soarta ticăloasă de care trebuia să mă tem.

-Domnişoară, îi spusei atunci lui sakgame, dacă virtutea nu te pune la adăpost de loviturile soartei, cel puţin te face să izbîndeşti mai curînd sau mai tîrziu. Răutatea şi nedreptatea oamenilor v-au trimis ca sclavă în ţară străină, iar cerul, mai drept, vă face să trăiţi aici ca regină.

- Aş trăi aici mulţumită, răspunse ea, dacă aş şti că acum cavalerul nu o duce mai rău decît mine; liniştea vieţii mele nu e tulburată decît de amintirea acestui frate drag, şi el e singurul muritor de peste mări, de care mă interesez.

- Dacă o să mai văd Franţa, continuai, o să născocim vreun mijloc să vă dau veşti de la el, fără să spun despre dumneavoastră decît atît cît veţi socoti nimerit. Dar, adăugai, dacă acest frate atît de drag v-ar ruga să vă întoarceţi în lumea veche, i-aţi respunge cererea?

- Suveranii, răspunse ea zîmbind, nu-şi părăsesc statele şi nu discută între ei decît prin ambasadori.

- În acest caz, îi răspunsei pe acelaşi ton, o să-mi faceţi

cinstea să mă înveşmîntaţi cu titlul acesta sfînt, iar eu o să-i înfăţişez din partea dumneavoastră scrisorile mele de acreditare şi calumetul păcii.

Nu mai avui decît o conversaţie cu domnişoara Duclos, după care îi cerui o intrevedere de rămas bun. Mi-o acordă nu fără dificultate şi fui silit să-i făgăduiesc că o să-i fac din cînd în cînd asemenea vizite. Dacă am fi primit toate pieile pe care huronii ni le dădură, ne-am fi îmbogăţit, dar le refuzarăm cît mai politicos cu putinţă. Ne mulţumirăm să îndurăm să încarce cu darurile lor cîteva bărci pe care le trimiseră spre locuinţa noastră o dată cu noi şi care totuşi nu ajunseră decît la o lună după noi, deoarece trebuiseră să meargă pe căi lungi şi foarte anevoioase. O escortă numeroasă ne conduse iarăşi cu aceeaşi pompă ca înainte şi, drept recunoştinţă, o trimiserăm înapoi încărcată cu vin, rachiu şi alte daruri.

La sosire, fui silit să plec de acasă şi să merg la fort. Cumplitul război în care se afla atunci Franţa îşi întinsese înverşunarea pînă la noi. Toată ţara era în stare de alarmă. Se făceau incursiuni în Noua Anglie, iar englezii, în ce-i priveşte, făceau şi ei împotriva noastră. Ba chiar angajau sălbatici pentru asta. Furăm siliţi[1] să stabilim o legătură între regiunea noastră şi fortul Bourbon, pe care domnul d'Iberville îl cucerise de la englezi în golful Hudson. Aceştia nu scăpaseră doar cu pierderea amintită; le fuseseră jefuite mai multe insule şi o parte din Jamaica, astfel că, neîndoindu-ne că sînt dornici să ne-o plătească, eram siliţi să fim mereu cu ochii în patru.

E adevărat că fortul lui Frontenac ne punea la adăpost de surprize din partea englezilor; însă ei cîştigaseră cu daruri mai multe cantoane locuite de irochezi, iar aceştia puteau fi pe urmele noastre mai înainte ca noi să prindem măcar de veste de pornirea lor. Sălbaticii aceştia cumpliţi semănau jalea peste tot: distrugeau semănăturile, ardeau colibele şi nu iertau pe nimeni. Cînd un fort îi oprea, pricinuiau nepedepsiţi, pagube

[1] Octombrie 1694 (n.a.).

în împrejurimi, iar garnizoana nu îndrăznea să-i atace, pentru că irochezii erau în număr prea mare şi aveau, majoritatea,arme albe şi arme de foc, procurate de englezi şi olandezi şi cu care luptau curajos.

Permanenta tulburare pe care ne-o pricinuia vecinătatea hotarelor lor, mai multe fapte duşmănoase săvîrşite, alianţa încheiată între regiunile lor şi cea făcută cu englezii şi olandezii, toate acestea îl îndemnară în cele din urmă pe domnul de Frontenac, guvernatorul ţării, să-i facă să simtă greutatea armelor Franţei, după cum atîţia alţii, ce se aliaseră împotriva ei o simţeau în Europa. Toate companiile întreţinute de rege primiră poruncă să se adune la Montreal. Dorinţa de răzbunare împotriva irochezilor şi de izgonire a unor vecini atît de primejdioşi îi făcuse pe toţi francezii stabiliţi la hotare şi pe sălbaticii credincioşi Franţei să se alăture acestor trupe. Domnul de Frontenac fu în stare să intre în ţara lor în fruntea unei armate numeroase şi de temut pentru locurile acelea, deoarece avea aproape trei mii de oameni.

Nu fu prea uşor de transportat artileria pînă la fortul pe care englezii îl construiseră pentru aceşti sălbatici. Era flancat de bastioane bune şi atît de corect construite, încît ne-ar fi oprit vreme îndelungată dacă ar fi avut curajul să se închidă înăuntrul lui, însă irochezii, oricît de curajoşi sînt, vor, atunci cînd luptă, să aibă terenul liber înapoia lor şi preferă să dea lovituri iscusite şi surprinzătoare decît să lupte cu hotărîre. Aşadar, ei îşi părăsiră fortul împotriva sfatului englezilor împreună cu care se retrăseseră, lăsîndu-ne deplina libertate de a jefui regiunea. La început dărîmarăm fortul, apoi, totul fu jefuit şi distrus pe un teritoriu destul de întins, pentru a sili neamul acesta să străbată cel puţin un pustiu, înainte de a putea intra în Noua Franţă.

Corpul de trupe în care mă aflam împreună cu mai mulţi voluntari ce mă urmaseră în expediţia aceasta, descoperind în pădure o mare cabană a irochezilor, o încercui şi o cuceri. Găsirăm aici mulţi bătrîni şi copii şi împărţirăm prada. În ce mă priveşte, renunţai la partea mea şi la cea pe care asociaţii

mei trebuiau să o primească din pieile şi lucrurile ce fuseseră aduse acolo ca într-un loc sigur; mă mulţumii să iau pe seama mea pe toţi prizonierii cu care nu voia nimeni să se împovăreze. Toată lumea se miră din pricina aceasta, ba chiar mai mult, cînd le dăruii tuturor libertatea, cu condiţia ca fiecare dintre ei să-mi dea drept răscumpărare un copil de sex bărbătesc de patru, cinci ani; ceea ce îmi procură peste două sute ce se aflau prin împrejurimi. După aceea, eliberai fără răscumpărare restul prizonierilor, afară de cîteva femei pe care le ţinui să aibă grijă de mica mea turmă.

Ştiţi, domnule de Beauchesne, continuă Monneville, adresîndu-mi-se, că două zile mai tîrziu, puţin a lipsit să pierd totul, şi lucrul acesta să ne coste viaţa pe voluntarii mei şi pe mine. Trebuie să vă amintiţi, fiindcă eraţi cu sălbaticii care au năvălit noaptea asupra locuinţei mele pe care săvîrşisem nesăbuinţa de a mi-o alege destul de departe de corpul de armată. Dacă ar fi ştiut că nu am decît vreo şaizeci şi ceva de oameni, nu s-ar fi retras, aşa cum au făcut după ce mi-au ucis cîţiva. Şi mai puţin trebuie să fi uitat că fiind prea tînăr şi îndrăzneţ, aţi înaintat atît de mult, încît nu v-a mai fost cu putinţă să-i ajungeţi pe ceilalţi şi aţi rămas prizonierul meu.

Accidentul acesta mă făcu să-mi grăbesc plecarea. Eram astfel foarte mulţumit să o iau înaintea grosului armatei în cadrul căreia cei două sute de copii ai mei m-ar fi stînjenit mult mai mult. Cînd avui destule bărci, îi cerui domnului de Frontenac îngăduinţa să plec, iar el mi-o dădu cu multă curtenie, poruncind să mi se procure ceea ce îmi trebuia pentru micii mei prizonieri, despre care, ca şi alţii, credea cu pioşenie că îi duc să fie crescuţi în religia noastră, după cum scriseseră misionarii duhovnici ai armatei. Bunii părinţi îmi judecau intenţiile fără să le treacă prin minte că pentru a duce la îndeplinire planul pe care îmi făceau cinstea de a mi-l atribui, în locul simplei mele locuinţe mi-ar fi trebuit case şi venituri ca ale lor.

Deşi lăudaseră cu prisosinţă fapta bună pe care îşi închipuiau că o săvîrşisem, nu avură defel chef să împartă meritul cu

mine luînd asupră-le grija unora dintre aceşti copii; dar oficiară un mare *Te Deum* la Quebec, de îndată ce aflară că pusesem să fie toţi botezaţi, ceea ce, într-adevăr, nu uitai să fac înainte de a-i trimite la domnişoara Duclos căreia i-i menisem.

Vă daţi seama că această iscusită sakgame, îmi fu recunoscătoare pentru un asemenea dar. Îmi transmise că nu-i puteam face unul mai de preţ şi că bunii ei prieteni erau plini de recunoştiinţă pentru serviciul ce li-l făcusem trimiţîndu-le copii din care să formeze războinici ce într-o zi aveau să le fie de mare ajutor; că toţi copii fuseseră adoptaţi şi credeau de-a binelea că îşi regăsiseră părinţii în persoana taţilor lor adoptivi. Ea adăugă că o să pună să fie educaţi în religia creştină şi că speră că, după ce vor fi crescuţi ca huroni, o să aibă inima atît de franceză de parcă s-ar fi născut în centru Franţei.

Binefacerile pe care Ludovic al XIV-lea le împărţea pe atunci din toate părţile ajunseră şi în pustietăţile noastre, căutîndu-i pe aceia dinter slujitorii săi care se deodebiseră cel mai mult. Printre persoanele răsplătite se numără şi o domnişoară dintre cunoştiinţele mele, numită de Verchères. Această eroină avea o locuinţă şi un fort ce-i purtă numele, situate la cîteva leghe de Montreal. Mama ei o învăţase să se slujească de muschetă şi să meargă ca o amazoană, în fruntea oamenilor săi cînd sălbaticii făceau incursiuni.

Într-o zi, fiind surprinsă de o trupă de irochezi, scăpă din mîinile lor şi se închise în micul ei fort, unde, ajutată de un singur soldat, îi opri mai întîi cu focuri de puşcă. Apoi, mînuind ea însăşi tunul împotriva lor, îi sili pe sălbatici să se retragă, ceea ce ei făcură cu atît mai grabnic cu cît socotiră că urma să primească în curînd ajutor. Tînăra războinică, după această acţiune, avînd norocul de a găsi prilejul să-i scrie doamnei de Pontcharstrain, îi povesti în amănunt micul asediu pe care îl îndurase şi dobîndi, prin mijlocirea ei, o pensie de patru sute de livre.

În acest timp, tînărul care mă însoţise la domnişoara Duclos se întoarse la ea ca să-i ofere serviciile, împreună cu cinci sau

şase dintre prietenii săi cei mai buni pe care relatarea călătoriei făcute nu-i înfricoşase defel. Avură grijă, şi el şi tovarăşii săi, să ascundă tuturor frumosul lor ţel, ştiind bine că nimeni nu l-ar aproba. Fui singurul căruia nu-i tăinui acest lucru, temîndu-se că domnişoara Duclos o să fie nemulţumită că nu-i aduce veşti de la mine. Aşadar, îmi mărturisiră planul lor, iar eu le dădui sarcina de a duce o scrisoare lui sakgame.

În timpul călătoriei lor, comandantul originar din Saint-Malo al fortului nostru muri otrăvit. Am fost întotdeauna convins că otrava care-l trimisese în mormînt îmi fusese hărăzită mie, şi că sînt o pricină foarte nevinovată a morţii lui. Oricum ar fi, mă dusei îndată la Quebec să anunţ această veste şi să solicit slujba, lui pentru care nu credeam să găsesc concurenţi; cu toate acestea, guvernatorul îmi spuse politicos că, dacă o vreau neapărat nu mi-o poate refuza, însă că mă roagă, în aşteptarea altui prilej, să o cedez unui tînăr ce-i fusese recomandat insistent şi care, în caz contrar, avea să-i rămînă pe cap. Acest fel curtenitor de a refuza mă încîntă şi-i spusei cu tărie guvernatorului că, fiind foarte mulţumit de bunăvoinţa lui, renunţam la cererea mea cu plăcerea cu care aş fi primit binefacerea. Tînărul despre care vorbea tocmai venise cu vasul ce ne adusese ştirea fericită a păcii de la Ryswick, ale cărei roade ne amăgeam că le culegem în lumea nouă prin libertatea comerţului, ce trebuia să ne sporească averile. Schimbarea aceasta mă făcu să mă gîndesc că, dacă nu luam locul comandantului, măcar să trag foloase de pe urma succesorului lui.Nu avea nici copii, nici moştenitori.Locuinţa lui avea să fie părăsită şi nu se putea să nu ajungă în puţini ani un pustiu, aşa cum fusese înainte. O cerui şi îmi fu acordată.

Într-o a doua vizită pe care o făcui guvernatorului, îi înfăţişai cum se purta domnişoara Duclos printre huroni. Nu ostenea ascultîndu-mă vorbind despre ea şi admira prudenţa şi iscusinţa acestei neasemuite fete. Fu încîntat şi i se păru că află în sistemul ei atîta folos pentru stat, încît avu mărinimia să-i trimită daruri de peste o sută de pistoli, încredinţînd-o totodată că-i asigură

o ocrotire deosebită ei şi cantonului ei. Cucernicii părinţi, ţinînd la slava lor, nu voiră să pară mai puţin mărinimoşi decît guvernatorul; trimiseră şi ei daruri lui sakgame, dar ca să varieze puţin lucrurile, făcură ca darurile să constea din mai multe relicvarii, cîteva şiraguri de mătănii binecuvîntate şi un bilet de asociere la o confrerie pe catalogul căreia numele ei fu scris gratuit. Marca acestei confrerii îi fu adusă de un tînăr trimis ca misionar la rugămintea mea.Noul apostol fu încărcat cu minunate podoabe preoţeşti şi obiecte de cult, însă eu, dîndu-i instrucţiuni în particular, îl sfătuii să nu folosească toate acestea decît atunci cînd domnişoara Duclos va socoti potrivit.

Dîndu-mi în grijă să-l conduc şi să-l instalez în micul nostru fort pe domnul de La Haye - acesta era numele noului comandant- guvernatorul îmi spuse că va ţine seamă de tot ce voi face pentru tînărul acesta, care era născut, adăugă el, pentru o soartă mai bună. Aşadar, la o astfel de recomandare, începui să mă interesez pentru domnul de La Haye; iar doamna, soţia lui, care se îmbarcă împreună cu noi mă înlănţui cu totul în slujba familiei. Doamna aceasta era o tînără care alătura frumuseţii celei mai armonioase o înfăţişare atît de graţioasă, atîta modestie, atîta blîndeţe în voce, în maniere, încît purtat de acest puternic nu ştiu ce care nu se poate defini, îmi pierdui deodată libertatea, fără măcar să am chef să mi-o apăr.Dacă m-aş fi mulţumit cu prietenia acestor tineri soţi, atenţiile pe care le-am avut de la început faţă de ei mi-au dobîndit-o într-atîta încît, sosind în fort, ai fi zis că sînt un frate şi o soră care vin la un frate drag. Întrucît primisem în dar toate bunurile comandantului din Saint-Malo, mobilele lui îmi aparţineau, ca şi tot restul şi aş fi putut lăsa urmaşului său o locuinţă goală de tot, însă nu am deranjat nici cel mai mărunt lucru, ceea ce se socotea a nu fi un fleac în locurile acelea. În fiecare zi le făceam celor doi soţi cîte un mic serviciu, pentru care îmi arătau cu atît mai multă recunoştinţă cu cît bănuiau mai puţin pricina ce mă făcea să acţionez astfel. Îşi închipuiau că mă purtam cu ei în felul acesta din pură mărinimie.

Îi aduceam atît de adesea la locuinţa pe care o moştenisem, încît îmi aparţinea tot atît cît lor. O socoteau atît de bine clădită şi situată, încît se simţeau tare bine în ea. În ce mă priveşte, eu gustam mai puţin dulceaţa singurătăţii decît plăcerea de a o vedea aici pe cea care era obiectul pasiunii mele. Atîta timp cît mă mărginii la ocheade şi suspine, doamna de La Haye nu-mi ghici sentimentele. Era atît de departe de a mă crede îndrăgostit de ea, încît îmi dădea fără reţinere nevinovate semne ale prieteniei pe care mi-o purta. Pe de altă parte, oricît de gelos aş fi fost pe fericirea soţului ei, legătura mea cu el era atît de puternică încît doar acest lucru îmi închisese adesea gura, atunci cînd taina era gata să-mi scape.

Domnul de La Haye, care îmi povestise aventurile sale,era fiul unui bogat consilier al parlamentului din Paris, acesta menindu-l baroului, îl educa acasă în acest scop; însă tînărul îşi dădu atît de puţin silinţa la studii şi, mai cu seamă,la cel al dreptului, încît cînd trebui să îndure examenele, examinatorii săi fură siliţi sa-l asculte cu uşile închise. Tatăl său, văzînd puţina lui dorinţă de a străluci în robă, îşi schimbă ţelul şi-i cumpără o slujbă regală care îi pricinui toate necazurile.

Nu ştiam care sînt acestea, mi le tăinuise în toate discuţiile avute împreună pînă atunci şi încă nu-mi vorbise niciodată de soţia lui cînd, într-o dimineaţă, în timp ce ne plimbam după ce dejunasem, aburii celor două sticle de vin alb băute împreună făcură asupra lui acelaşi efect ca razele soarelui asupra statuii lui Memnon.Domnul de La Haye, care era tăcut şi visător, luă deodată o înfăţişare veselă, liberă şi deschisă şi începu să vorbească năvalnic. De îndată ce-l văzui pe cale să flecărească, îl îndreptai spre subiectul bunăstării sale din trecut, şi-i spusei că nu-mi pare cu totul nefericit, deoarece soarta îi dăruise o soţie atît de desăvîrşită ca a lui.

- Aţi socoti-o pe soţia mea şi mai vrednică de dragoste, îmi răspunse, dacă aţi şti toate motivele pe care le am ca să o iubesc şi să o respect. Deoarece după ea nu am nimic mai scump pe lume decît pe dumneavoastră, o să vă fac o mărturisire.Pentru

amorul meu propriu o să fie greu să vă dezvălui cusururile pe care situaţia în care mă aflu acum vi le ascunde; însă nu contează, vreau să vă spun totul: e o mică ruşine pe care o merit pe deplin.

În calitatea de unic fiu al unui tată înstărit, continuă el, ştiusem încă de la vîrsta de douăzeci de ani să găsesc cu împrumut vreo zece mii de scuzi, cînd un unchi pe care-l aveam la curte, îl îndemnă pe taică-meu să mă facă să las la o parte roba şi să vin lîngă el. Slujba în vederea căreia se tîrguiră pentru mine costă aproape cincizeci de mii de livre. Ce momeală pentru creditorii mei! Baierele pungilor lor de cămătari se rupseră din pricina asta; aceste pungi îmi fuseseră întotdeauna deschise; luam din ele şi-i lăsam să numere. Dintre cincizeci de tineri care, ca şi mine găseau bani mai lesne decît regele eu eram cel mai respectat şi slujit mai grabnic.E adevărat că mă puneau să datez şi să înnoiesc poliţele cînd voiau, însă deşi luau măsurile acestea de prevedere, vedeam bine că mă îndrăgesc cu deosebire şi că nu se expuneau atîta cu ceilalţi de la care adesea cereau, nepoliticos, garanţii.

O moştenire de aproape două sute de mii de livre pe care tatăl meu murind ne-o lăsa la scurt timp după aceea lor şi mie, căci nu le datoram decît cel mult jumătate, le spori speranţele şi mă făcu să mă port şi mai deşuchiat. Zadarnic mă dojeni unchiul meu de mai multe ori; cu toate că simţeam că merit dojenile, nu aveam putere să mă schimb.Plăcerea mea, sau mai bine zis prostia mea, mă pierdea. Îmi plăceau vinul şi mîncarea bună: douăzeci de paraziţi mă sugeau. Pe lîngă toate astea, jucam cărţi vîrtos şi, crezînd că sînt socotit un jucător bun, eram înşelat. Unchiul meu, înştiinţat cu privire la risipa mea, mă certă din nou, tot zadarnic. Se plictisi să mă dojenească şi, ca să mă lipsească de moştenirea de pe urma lui, se hotărî să se însoare, intenţionînd să aibă un moştenitor mai demn de el.

Totuşi, pe moştenirea aceasta se bizuiau cel mai mult creditorii mei. Ei o socoteau drept un supliment al bunurilor mele de care într-o zi o să aibă nevoie. Ştiau mai bine ca mine propriile mele resurse, căci le lăsasem grija de a-mi socoti veniturile şi datoriile. Ca să vă închei tabloul dezmăţului meu, îi socoteam prea înţelepţi şi prea cuminţi pe cei ce îşi luau amante recunoscute ca atare. Purtarea aceasta îmi părea prea raţională şi prea conformă cu uniformitatea plicticoasă a căsniciei. În sfîrsit, eram desfrînat atît cît puteam fi, cînd se petrecu un eveniment a cărui urmare a fost căsătoria mea, şi pe care o să vi-l povestesc.

Aveam de puţină vreme un valet care, ne mai slujind niciodată, se mîndrea cu o credinţă de care majoritatea acestor domni se debarasează puţin cîte puţin în slujbă. Într-o zi mă înştiinţă că unul dintre lacheii mei în care aveam încredere, mă fură în înţelegere cu bucătarul meu. "Jasmin, adăugă el, iese în fiecare seară după cină şi duce ceva într-un loc pe care l-am observat." Ca să mă lămuresc prin mine însumi cu privire la adevărul acestui fapt, mă ascunsei într-o seară sub scara unei case în care valetul mă asigură că se duc lucrurile furate. Lacheul învinovăţit veni aici într-adevăr, ducînd un pachet, trecu prin faţa mea fără să mă vadă şi intră într-o mansardă unde-l urmai pe neaşteptate. "Hoţule, îi spusei arătîndu-i spada scoasă din teacă, va să zică aşa mă furi?" Nefericitul se aruncă la picioarele mele: "Loviţi, domnule, îmi spuse el, o să ne străpungeţi pe toti trei dintr-o lovitură". Şi îmi arătă cu degetul o fată care încremenise de frică şi un bătrîn copleşit de infirmităţi. "Acestea, continuă lacheul desfăcînd un şervet pe care-l ducea, nu sînt decît resturile de carne ale servitorilor dumneavoastră. Cu ele prelungesc zilele tatălui meu, care nu mai are decît ajutorul acesta pentru a supravieţui. Totuşi, deşi rămăşiţele acestea sînt foarte rele, le cumpăr de la bucătarul dumneavoastră căruia îi cedez pentru ele, leafa mea de un an încoace." În ce-l priveşte, tatăl, care putea vorbi, îmi strigă să am milă, însă nu era nevoie de rugăminţi ca să mă înduioşez. Ceea ce vedeam mă dezarma şi îmi inspira compasiune.

Mă apropiai de bătrîn şi îl întrebai de ce nu încearcă să obţină

un loc la spital, mai curînd decît să rămînă în starea jalnică în care se afla. "Am vrut s-o fac, îmi răspunse el, dar copiii mei s-au împotrivit, înfricoşaţi pînă şi de numele locului unde ar trebui să vină să mă vadă".

În timp ce vorbeam cu acest om de treabă, fiul lui fugi, iar fiică-sa se ascunse. "Linişteşte-te, îi spusei tatălui, aprob ce a făcut fiul dumitale şi nu numai că nu-l alung, dar îi dublez şi salariul". Ca să fac cuvintele acestea mai convingătoare le însoţii de doi, trei pistoli atît de aur, cît şi de argint, ce se găsiră în buzunarele mele. Contam că la reîntoarcerea mea acasă o să-l liniştesc pe Jasmin care, neputînd şti ce-i spusesem tatălui lui, nici ce hotărîre luasem, trebuia să fi fost îngrijorat. Din nefericre pentru el, valetul, văzîndu-l că intră şi crezînd că-i dă un sfat bun, îi spuse să fugă numaidecît ca să scape de justiţia pe mîna căreia îl puteam da, ceea ce îl tulbură pe lacheu într-atîta, încît dispăru fără ca de atunci să mai avem vreo veste de la el.

Fuga lui îl îngrijoră pe taică-său, care o trimise de mai multe ori pe fiică-sa să afle de la mine dacă mai auzisem ceva despre Jasmin. Într-o zi, adresîndu-mi-se direct în acest scop, deşi era în zdrenţe, mă ului prin frumuseţea ei. Fui atît de impresionat încît, uitînd motivul generos care mă determinase pînă atunci să-i fac bine, îi propusei acestei fete nevinovate anumite condiţii să îi scot din mizerie pe ea şi pe părintele ei. Astfel făceam să slujească crimei trăsăturile omeniei însăşi.

Această fată virtuoasă îmi păru departe de a face pînă la urmă ceea ce voiam eu. Pe taică-său îl socotii mai înţelegător, fie pentru că se simţi emoţionat de purtarea mea prevenitoare, fie pentru că teama de a cădea într-o stare de sărăcie cumplită nu-i îngădui să fie de neclintit, cedă insistenţelor mele, însă nu ne fu lesne nici unuia, nici celuilalt să o seducem pe fată. Spun nici unuia, nici celuilalt fiindcă fu silit să recurgă la şiretlicuri să o convingă. El o asigură că îi dădusem cuvîntul de onoare că o să mă căsătoresc cu ea public, de îndată ce lucrul acesta va fi cu putinţă, ceea ce nu îndrăzneam să fac atunci, spunea

el, de teamă să nu supăr un unchi pe care trebuia să-l moştenesc. În timp ce el nu cruţa nimic pentru a o face să accepte propria ei dezonoare, eu îl secondam prin cheltuielile le care le făceam pentru ei. Le închiriai şi le mobilai un apartament angajîndu-le o servitoare. În sfîrşit, făcurăm atîtea tatăl ei şi eu, încît fata nu se mai putu împotrivi.

Ceea ce o hotărîse mai mult ca toate celelalte să cedeze insistenţelor mele este faptul că, socotindu-mă după purtarea mea faţă de ea prea cinstit să o înşel, îşi închipui că afecţiunea ce i-o arătam n-o să se sfîrşească decît o dată cu viaţa mea. În mai puţin de opt zile se îmblînzi, iar tatăl, mulţumit de soarta lui, nu-şi mai amintea că fusese sărac. Nu se bucură multă vreme de ruşinosu-i belşug; se îmbolnăvi şi muri cerîndu-mi să am grijă de fiică-sa.

Moartea lui ne uşură, pe ea şi pe mine, de o mare povară. Sărmana copilă se dărui întreagă dragostei ce-mi purta, mulţumită de stima şi prietenia pe care nu le puteam refuza adevăratei virtuţi pe care o bservam la ea. Se părea că starea ei îi plăcea, cu toate că, după făgăduielile pe care i le făcusem, ar fi avut dreptul să spere o condiţie mai bună. Ducea o viaţă mai retrasă ca a oricui; nici o fată nu a părut vreodată să iubească mai puţin lumea. Nu o puteam duce la spectacole şi la plimbări. Mă ruga chiar să nu vin la ea decît în taină, fiind foarte departe de a semăna acelor femei ce nu pot avea amanţi cheltuitori fără să-şi facă un fel de trofeu din propria lor dezonoare.

Din pură bunăvoinţă pentru mine, voia să învețe să cînte şi să danseze, însă folosea pentru citit cea mai mare parte a timpului său. Purtarea ei, frumoasele-i însuşiri ar fi trebuit să mă abată de la desfrîu şi să mă cuminţească pe deplin. Fata mai stăpînea încă o virtute care mă fermeca: dezinteresul. Nu-mi cerea niciodată nimic. E adevărat că îi îndeplineam mai înainte nevoile şi dorinţele. Rareori o vedeam fără să-i dăruiesc vreo bijuterie: cînd un ceas de aur sau o tabacheră, cînd un inel şi un colier; iar dacă mi se întîmpla să cîştig la cărţi cincizeci sau şaizeci de pistoli, o sileam să-i împartă cu mine." Sînt bani

cîştigaţi la cărţi, îi spuneam; dacă nu-i iei, o să-i pierd mîine, prefer să-i ai dumneata decît altul." Dar de obicei, nu voia să accepte nimic dacă nu-i făgăduiamsă fiu cuminte un anumit număr de zile şi să nu caut tovărăşia netrebnicilor care mă împingeau la pierzanie;

Nu aş fi în Canada acum, dacă aş fi voit să o cred şi pe ea şi pe un prieten sincer pe care îl duceam uneori să ia masa la ea şi care, la rîndu-i, mă îndemna adesea să-mi schimb purtarea. Cînd începeam chefurile şi se întîmpla să treacă două zile fără să o văd, îi pricinuiam o îngrijorare cumplită, iar dacă aveam cea mai naînsemnată indispoziţie, izbucnea în lacrimi de parcă viaţa ei ar fi depins de a mea.

Îi pricinuii multe alte griji într-o zi cînd mi se întîmplă la băutură şi aproape sub ochii regelui o nenorocire pe care ruşinea mă împiedică să v-o spun. Ludovic al XIV-lea nu-i iartă defel pe beţivi. Trebuii să mă fac nevăzut, de teamă să nu-mi sfîrşesc zilele pe eşafod şi, în pofida trecerii pe care o aveau unchiul meu şi prietenii lui, nu-mi dobîndi iertarea decît cu preţul slujbei. În plus, fui osîndit să dau zece mi de livre la Hôtel-Dieu. Afacerea aceasta îi mînie pe creditorii mei. Se cunoşteau cu toţii, făcură îndată evaluarea bunurilor mele, iar prima hotărîre pe care o luară cînd se adunară, fu să nu-mi mai dea nimic cu împrumut pentru a nu-mi spori datoriile. Aflînd, la două, trei săptămîni după aceea, că unchiul meu o să se căsătorească, socotiră, din pricina căsătoriei acesteia grăbite că el mă părăseşte. Atunci îşi arătară nemulţumirea şi se alăturară administratorilor de la Hôtel-Dieu. Lucrurile acestea mi le scrise prietenul meu în locul unde mă retrăsesem. El adăuga în scrisoare că se dusese să-l vadă pe unchiul meu şi că acesta îi spusese arătîndu-i anunţurile căsătoriei sale: "Poftim, domnule, iată dovada că nu-mi mai recunosc nepotul, o haimana pe care aş pune să o aresteze pe loc dacă aş şti unde este şi pe care bucuros aş lăsa-o să piară în temniţă ca să-şi ispăşească mîrşăvia cu care ne împroaşcă familia".

Prietenul meu, nefiind în stare să găsească cei zece mii de franci ce-mi trebuiau, nu se putu împotrivi ca averea mea să fie confiscată şi vîndută; ba chiar aş mai fi avut nevoie de optzeci de mii de livre ca să-i mulţumesc cu totul pe creditori. Dacă cel puţin, ne mai avînd nimic,n-ar mai fi trebuit să mă tem de nimic, mi-aş fi înfrînt poate mîndria şi m-aş fi dus să caut ceva bani la Paris, unde cunoşteam atîţia oameni ce pretindeau că-mi sînt prieteni; însă aş fi făcut zadarnic pasul acesta ruşinos, întrucît prietenul meu îmi spuse că-i văzuse pe toţi şi că nu-şi mai aminteau de mine, departe de a fi dispuşi să mă scoată din prăpastia în care cei mai mulţi dintre ei mă împinseseră. " Singura persoană ce se interesează de tine, îmi spuse el, este domnişoara la care am prînzit uneori împreună. Vine zilnic să se intereseze de tine şi insistă foarte mult să-i spun adresa ta, ceea ce n-am socotit de cuviinţă să fac, de teamă să nu fie cumva de partea duşmanilor tăi. Tot ceea ce leşinurile ei, adevărate sau mincinoase, au putut dobîndi de la mine, a fost făgăduiala să-ţi înmînez un răvaş din partea ei."

Într-adevăr îmi trimise unul şi îmi mărturisi că o crede sinceră pe amanta mea, însă că nu mai era vorba să oftez drăgăstos că pesemne sînt într-o încurcătură destul de mare din pricina mea însumi şi fără să mă mai împovărez cu o aventurieră credincioasă. Eram de părerea lui, şi începeam s-o uit pe fată închipuindu-mi că nici ea nu se mai gîndeşte la mine; cu toate acestea cu cît îi reciteam mai mult scrisoarea, cu atît îmi părea mai vrednică de atenţie.

Îmi mai amintesc cuvintele pe care le conţinea: "Nu mai pot trăi fără să te văd, spunea domnişoara; dacă nu-mi îngădui să vin lîngă tine, o să mă duc să te caut în toate oraşele de graniţă. Îţi cer favoarea asta nu atît pentru mulţumirea mea, cît în interesul tău personal. Nenorocirea care ne îndepărtează pe unul de celălalt poate lua sfîrşit cu condiţia să te văd, să te pot mîngîia. Uneori primim ajutor de acolo de unde ne aşteptăm mai puţin. Aminteşte-ţi de tatăl meu cînd şi-a dat sufletul şi nu uita că i-ai jurat să nu mă părăseşti niciodată.Am pierdut

totul de cînd sînt a ta. Doar pe tine te mai am drag pe lume. Ce-mi pasă în ce stare te regăsesc? Pe tine te-am îndrăgit şi nu bogăţiile tale. Gîndeşte-te că sînt a ta cu tot atîta statornicie ca şi cînd legile dumnezeieşti şi omeneşti m-ar fi silit să împart cu tine averea şi numele. Rămas -bun; o să plec cînd o să vrei să te întîlnesc unde o să-mi porunceşti să vin."

Înainte de a primi scrisoarea aceasta, plictiseala care mă copleşea în surghiunul meu şi banii care începeau să-mi lipsească îmi stîrniră cheful să dau o raită în taină pe la Paris. Nu mai fu chip să mă împotrivesc după ce citii răvaşul, deşi el nu-mi făgăduia nimic pozitiv. Plecai fără zarvă din locul unde mă aflam, iar noaptea ajunsei acasă la prietenul meu, care fu uimit văzîndu-mă. Într-adevăr, riscam mult, dar cu cît eşti mai nefericit, cu atît mai puţin te temi de primejdie. Prietenul meu trimise îndată vorbă amantei mele că are să-i dea veşti. Ea dădu fuga îndată la el, şi găsindu-mă pe mine însumi în locul unei scrisori pe care o spera puţin lipsi să nu-şi piardă minţile de bucurie. Nu-şi irosi timpul mărturisindu-mi plăcerea pe care o avea văzîndu-mă, ci doar se informă cu privire la sănătatea mea, apoi ne rugă pe prietenul meu şi pe mine să o urmăm la ea acasă, spunîndu-ne că speră să nu ne supărăm pentru osteneala ce ne vom fi dat-o.

Intrînd într-o cămăruţă unde locuia, căci îşi închiriase apartamentul ca să mai economisească ceva, ne arătă o casetă pe care o deschise şi în care se afla un mare număr de monede de aur şi bijuterii. "Domnule, îmi spuse adresîndu-mi-se, toate acestea îţi aparţin, îngăduie-mi să ţi le înapoiez". Emoţionat de gestul acesta, priveam uluit nu comoara, ci fata mărinimoasă care mi-o oferea. Atunci, aruncîndu-mi-se în braţe strigă: "Aş fi mai bogată dacă le-aş fi primit le fel de grabnic pe cît mi le-ai dat dumneata. Cît de mult îmi reproşez acum sfiala mea! De ce n-am fost mai lacomă! Cîte bogăţii aş avea, dintre cele ce ţi-au fost luate!" "Ferească Dumnezeu, îi răspunsei, să primesc cele ce îmi oferi cu atîta dărnicie! Nu, draga mea copilă, le meriţi mai mult ca mine şi mi-aş da viaţa

ca să le păstrezi." "Şi eu pe a mea, ca să te pot repune în situaţia strălucită în care te-am văzut." "Ce spectacol, spuse atunci prietenul meu; cît de fericit eşti să ai necazuri cu preţul acesta! N-ai pierdut nimic, adăugă el întorcîndu-se spre mine, fiindcă stăpîneşti inima unei fiinţe atît de rare!"

După o întrecere îndelungată de afecţiune şi mărinimi între fata aceasta şi mine, prietenul meu ne întrebă: "Ce aveţi de gînd să faceţi, la urma urmelor?" "Trebuie, răspunse ea, să încerci să-i potoleşti pe creditori cu suma aceasta, sau să o ia el şi să se adăpostească într-un loc sigur. Aş muri dacă m-ar părăsi, n-o să-i cer să mă ia cu el, l-aş stingheri prea mult." "Cum cutezi să gîndeşti astfel? îi spusei. Nu, doar moartea ne mai poate despărţi, deoarece prietenia ta rezistă la încercarea nefericirilor mele."

Prietenul meu ne întrerupse iarăşi să ne spună că e de părere să rămîn ascuns în timp ce el o să-i vadă pe creditori şi o să le facă propuneri, ceea ce eu primii. Îi văzu pe fiecare în parte, şi-i convinse îndată să ajungă la o înţelegere. Se încheie lesne înţelegeri cu oameni care se aşteaptă să piardă totul. Mă şi vedeam pe cale de a fi liber, cînd o nouă nefericire ne răpi şi această ultimă speranţă. Un lacheu al prietenului meu, bănuind că în casetă se află lucruri de preţ, îi dădu atîta atenţie, încît noaptea puse mîna pe cheia de la cabinetul stăpînului său şi luă caseta.

Ce lovitură de trăsnet pentru prietenul meu cînd observă aceasta a doua zi! Dădu îndată fuga să depună plîngere, puse poliţia în mişcare şi mai mulţi spioni din oraş pe urmele hoţului, care fu prins după cincisprezece zile şi spînzurat la poarta stăpînului său, după ce îşi mărturisi crima. Doar cu mîngîierea aceasta rămaserăm, căci justiţia puse stăpînire pe casetă şi pe tot ce era înăuntru.

Nu e lesne să vă închipuiţi disperarea noastră şi mai cu seamă cea a prietenului meu. Eram noi înşine siliţi să-l mîngîiem. Fata, care suferise singură pierderea aceasta, părea cea mai puţin necăjită şi mă îndemna să am răbdare. "Vezi, îi spuneam

într-o zi, preţul dragostei tale. De ce nu mă laşi în voia soartei mele triste? Ai cu ce să trăieşti, trebuie să mă uiţi."

"Trebuia să te ajut, îmi răspunse ea, dar nu mai pot decît avînd grijă de tine. Să plecăm cu banii ce ne mai rămîn. Să părăsim ţara aceasta în care libertatea îţi este ameninţată. Nu-mi răspunzi nimic, continuă ea văzîndu-mă îngîndurat; eşti distrat, văd că vrei să te îndepărtezi de mine, dar n-o să izbuteşti; o să te urmez peste tot unde o să te duci. O să fiu ca o umbră pe urmele tale. M-ai făcut fericită atîta timp cît ai fost fericit; e drept să-ţi împărtăşesc acum necazul." " O să-l împărtăşeşti dacă o să ai curaj, îi răspunsei, cînd vei şti ce primejdie va trebui să înfrunţi ca să mă urmezi. Părăsesc nu numai Franţa, ci chiar Europa. Un vechi prieten al tatălui meu venit în taină să mă vadă, m-a sfătuit să plec în America şi mi-a dat o scrisoare de recomandare să capăt o slujbă acolo. E o călătorie pe care o poţi face? E oare o climă care să-ţi convină? De altfel, de ce să te surghiuneşti din patrie ca să înfrunţii mii de primejdii pricinuite de navigaţia îndelungată?" " Nu cunosc altă primejdie decît aceea de a te pierde şi, îţi spun încă o dată, o să te urmez pretutindeni." " Atunci o s-o faci în calitate de soţie, îi răspunsei înduioşat de hotărîrea ei; doar titlul acesta mă poate face să te iau părtaşă în continuare la soarta mea." Iubita credincioasă care socotea căsătoria noastră drept fericirea cea mai mare pe care o putea avea, nu se împotrivi. Aşadar, o luai în căsătorie şi plecarăm în ţara aceasta sub numele pe care le purtăm azi.

- O, cerule, strigai, cînd tăcu, cum aşa? Ascultîndu-ţi povestea am ascultat-o pe cea a doamnei de La Haye!

- Da, povestea ei ţi-am spus-o. Ţi-am descris purtarea ei pînă astăzi şi trebuie să observi cum caută să-mi intre în voie. Face tot ce e cu putinţă să-mi alunge necazul, deoarece din fire nu e atît de veselă pe cît pare lîngă mine. Sînt convins de bunăvoinţa ei şi susţin sus şi tare că dacă doresc o soartă mai bună, aceasta e doar ca să-i recunosc toate drăgălăşeniile.

Cine ar crede că, după ce am ascultat povestirea lui, n-am respectat virtutea unei asemenea femei? Simţii că-i port de o sută de ori mai multă stimă, dar din nefericire , şi mai multă dragoste. Pe loc le lăsai celor doi soţi locuinţa mea care le plăcea atîta şi făcui eu însumi să vină de la Quebec aprobarea. De ce oare nu m-am mărginit doar la atîta? Plăcerea de a le face servicii şi de a fi îndrăgit de amîndoi ar fi fost deajuns pentru o inimă mai virtuoasă decît a mea. Ce stranie fatalitate! Trebuia o crimă ca să mă mulţumească ; nu mă mai gîndeam decît la doamna de La Haye, nu mai trăiam decît pentru ea. Aş fi vrut să mă fi iubit tot atît cît îşi iubea soţul. Uneori, mă amăgeam în această privinţă, de parcă ar fi fost cu putinţă să nu-i mai fie credincioasă, după toate dovezile de dragoste pe care i le dăduse.

Eram în permanenţă lîngă doamna cu pricina, iar soţul ei, departe de a socoti că lucrul acesta nu se cuvine, îmi mulţumea sincer pentru bunăvoinţa pe care o aveam de a-i ţine tovărăşie. Cînd mă vedeam singur cu ea mă zăpăceam foarte tare, sau strigam cît de fericit trebuie să fie soţul ei, şi totodată mă lăsam în voia unei apatii îngrozitoare, care mă măcina. Doamna de La Haye îmi ghici repede sentimentele faţă de ea, iar cunoaşterea lor o întristă. Îmi dădui seama de aceasta după grija cu care căuta să mă ocolească de fiecare dată cînd din întîmplare era singură cu mine.

În unul dintre aceste momente, prefăcîndu-se că este indispusă, făcu cîţiva paşi să se îndepărteze, dar o oprii:

- Nu, doamnă, îi spusei, nu aveţi altă indispoziţie decît aceea pe care v-o pricinuieşte prezenţa mea. Rămîneţi, o să plec eu.

Apoi, privind-o drăgăstos:

- Aşadar, aţi descoperit, continuai, dragostea nefericită care o să-mi pricinuiască moartea de vreme ce vă displace.

- Da, am observat, răspunse ea, şi pesemne că schimbîndu-mi purtarea faţă de dumneavoastră, v-am făcut şi eu să credeţi că o cunosc. Începeam să gustăm din dulceaţa tihnei în singurătatea aceasta plăcută; era oare nevoie să tulburaţi o linişte pentru care vă eram, în parte, îndatoraţi? Trebuia mai

degrabă să vă mărginiţi la atît. Aşadar, prietenia dumneavoastră nu va fi fost decît o cursă în care am căzut plătind-o cu prietenia mea?

- Ei, doamnă, îi spusei, prietenia poate oare plăti o dragoste atît de arzătoare ca aceea a cărei dezvăluire o întîmpinaţi cu atîta neplăcere? Totuşi dragostea aceasta, oricît de arzătoare ar fi, a durat mult pînă s-o descoperiţi, iar silinţa pe care mi-am dat-o ca să v-o ascund pînă acum dovedeşte că e nu atît îndrăzneaţă, cît nevinovată.

- Cum puteţi spune aşa ceva? mă întrerupse ea. Puteţi numi dragostea aceasta nevinovată? Însăşi prietenia mea n-o să mai fie neîntinată dacă nu vorbiţi altfel şi nu înăbuşiţi o patimă ce mă face să simt întreaga cruzime a unui surghiun pe care mărinimia dumneavoastră ne îngăduia să socotim că-l putem îndura. Luaţi-vă înapoi binefacerile, rămîneţi singur aici şi redaţi-mi dreptul de a vă privi cu nepăsare. N-am uitat defel cum se poate trăi chiar şi în adăpostul cel mai modest, iar locuinţa noastră în fort n-o să fie îndeajuns de umilă pentru mine.

- Dacă mă lipsiţi de prilejul de a vă vedea, strigai, porunciţi cu privire la soarta mea. Ce vreţi să devin?

- Cea mai neînsemnată absenţă, îmi răspunse ea, o să vă vindece. Nu mă căutaţi cînd vă ocolesc, sau mai degrabă plecaţi de aici. Depărtaţi-vă, dar vă rog aveţi grijă ca domnul de La Haye să nu-şi dea seama de motivul îndepărtării dumneavoastră. Cruţaţi-l de deznădejdea pe care i-ar pricinui-o cunoaşterea a ceea ce se petrece.

În cele din urmă, convins de argumentele ei, înduioşat de lacrimile ei, îi făgăduii să mă despart de ea, chiar să o uit dacă ar fi fost cu putinţă s-o fac. Ea păru mulţumită de făgăduiala aceasta, iar eu, la rîndu-mi, ca să-i arăt că nu cunosc altă lege decît propria-i voinţă, mă pregăteam să-i spun rămas-bun pentru vecie.

Stăteam în genunchi în faţa ei şi o ţineam de o mînă pe care o scăldam în lacrimi cînd, din nefericire, domnul de La

Haye intră pe neaşteptate în încăperea în care se petrecea scena de faţă şi, surprinzîndu-mă în atitudinea aceasta, nu se sfătui decît cu propria-i mînie. Se repezi asupră-mi cu spada în mînă atît de grabnic, încît abia avui timp să iau poziţia de apărare. Cu toate acestea, mă pusei repede în gardă şi pot spune că dacă nu l-aş fi menajat, l-aş fi scărmănat zdravăn, dar nu făcui altceva decît să parez loviturile pe care mi le dădea cu mai multă violenţă decît măsură.

În luptă, nenorocirea fu aceea că doamna de La Haye se aruncă în chip nesăbuit între noi, şi fu rănită, din care pricină căpătai şi eu o rană primejdioasă. Atunci soţul, potolindu-se întrucîtva, binevoi să-o asculte. Femeia îi arătă că eu,prieten tot atît de credincios pe cît era ea de credincioasă ca soţie, mă surghiuneam din locul acesta şi că, luîndu-mi rămas bun mă aruncasem la picioarele ei. Auzind acestea, soţul, trecînd de la mînie la durere, se căi de moarte că mă rănise. Trimise după chirurg, care nu plecă pînă cînd nu fui cu totul în afara primejdiei şi în stare să ies afară. Mă însoţi chiar pînă la mine acasă, unde mă retrăsei.

Sănătatea o redobîndii mai repede decît liniştea inimii, căci aflai, pe cînd eram în convalescenţă, că rana primită de doamna La Haye la coastă şi pe care o neglijase socotind-o neprimejdioasă, devenise foarte serioasă; iar în scurtă vreme mi se anunţă moartea femeii. La vestea aceasta simţii că-mi pierd minţile. Săvîrşii o mie de nebunii; mă socoteam ucigaşul ei şi voiam să-mi iau viaţa, ceea ce aş fi făcut fără îndoială dacă m-ar fi lăsat singur şi nu m-ar fi apărat de mine însumi.

Durerile cele mai sfîşietoare nu sînt şi cele mai îndelungi. Timpul mi-o alină pe a mea şi nu mă mai gîndi decît să plec dintr-o ţară care nu-mi mai putea fi plăcută. Găsii un prilej. Domnul Leroi de La Poterie, controlor al marinei, însărcinat să vegheze asupra fortificaţiilor din Noua Franţă, făcîndu-şi turneul, veni să viziteze micul meu fort. Îl rugai să pună pe cineva în locul meu, în timp ce eu aveam să mă duc la Quebec să cer îngăduinţa de a mă retrage Îmi îndeplini rugămintea fără

să se împotrivească. Vîndui îndată tot ce aveam în regiune şi mă dusei la Quebec să mă folosesc de primul prilej ce avea să mi se ivească pentru a pleca în Franţa.Călugărul franciscan, ocrotitorul meu, făcu tot ce-i stătea în putinţă să mă oprească, dar nu cîştigă decît răstimpul ce-mi trebui să vînd o mare parte a pieilor ce-mi rămîneau în oraş.

CARTEA A CINCEA

URMAREA POVESTIRII CONTELUI DE MONNEVILLE

Monneville pleacă în Franţa.
Se duce la Paris unde leagă prietenie cu tineri desfrînaţi printre care, din întîmplare, îl întîlneşte pe cavaler, fratele domnişoarei Duclos. Face cunoştinţă cu tînărul acesta şi îi dă veşti despre sora lui. Devin cei mai buni prieteni din lume. Monneville îl părăseşte ca să facă o călătorie la Mesnil, unde a fost crescut în copilărie, voind să-şi vadă doica şi să afle de la ea lucruri cu privire la naşterea sa. Cumpără moşia conţelui de Monneville, tatăl său. Se duce la castelul du Mesnil, unde le revede pe baroană şi pe Lucile. După cîteva discuţii cu doamnele acestea, are loc o recunoaştere între ei. Baroana îl înştiinţează că e fiul ei. Apoi, el se căsătoreşte cu Lucile. Cavalerul vine la nunta lui şi îndată după aceea, cei doi se pregătesc să plece în Canada, pentru a o găsi acolo pe domnişoara Duclos. Cavalerul îşi fracturează piciorul, ceea ce îl împiedică să facă această calătorie. Monneville soseşte la Quebec, se duce la Montreal unde, după ce caută îndelung, află că sakgame a huronilor şi-a pierdut viaţa, spre marea părere de rău a acestor sălbatici. În sfîrşit, Monneville îmbarcîndu-se iarăşi pentru a se întoarce în Franţa, e atacat şi făcut prizonier de către englezi, care îl duc la Boston în Noua Anglie

Aici e vîndut ca sclav unui căpitan care-l cumpără ca să-l revîndă. Însă Beauchesne și tovarășii săi întîlnesc vasul acestui ofițer. Pun stăpînire pe el și, astfel, Monneville e eliberat din sclavie.

La plecarea mea din Quebec mă trezii bogat, stăpînind aproape o sută de mii de livre care contribuiră mult să mă consoleze, mai cu seamă cînd mă văzui la Paris, în măsură să joc rolul unui om cu vază avînd această mică avere. De fapt, o datoram încasatorului de impozite, dar deoarece el nu avusese de gînd să mi-o dăruiască atunci cînd pusese să fiu surghiunit atît de departe, îl căutai pentru a mă răzbuna cumva; însă regele în bunătatea sa, mi-o luase înainte. Aflai că dușmanul meu e în închisoare de mai mulți ani[1], fără speranță de a mai ieși. Țelul meu era ca, după aceea, să mă duc să o găsesc pe doica mea și să văd ce se întîmplase cu draga mea Lucile, însă deoarece mi-o închipuiam moartă sau căsătorită, ceea pentru mine era aproape același lucru, nu mă grăbeam prea tare să fac călătoria asta. De altfel, eram reținut la Paris de distracții care mă făcură să consum în timpul iernii o parte a produsului pieilor pe care le asusesem. E adevărat că petreceam cu băieți de viață, care risipeau mai mulți bani ca mine: cînd eu cheltuiam contravaloarea unei piei de castor, ei făceau praf un pogon de vie sau de ogor. Grupul nostru care ne făcea remarcați în societate, se alătura uneori altuia, nu mai puțin cunoscut, numit "ceata regală", deoarece se formase pe la piața cu numele acesta. Vai de cabaretele unde ne adunam. Plăteam bine mesele îmbelșugate, dar pricinuiam stricăciuni îngrozitoare mobilelor.

Cele două cete se adunară într-o zi la un restaurant vestit: "ceata regală" era cea care trebuia să achite consumația. Îl felicitară mult pe un tînăr ce purta doliu și stătea la masă în fața mea. Voiau să-l convingă că, la drept vorbind, trebuia să dea pe cheltuiala lui o petrecere tuturor celor de față, drept mulțumire pentru marea fericire ce-l lovise.

- Neghiobul ăsta, spunea unul, nu-i oare fericit? Nu avea decît un frate mai mare; cerul l-a scăpat de el acum patru sau cinci luni, iar taică-său, care mai putea trăi treizeci de ani, a crăpat săptămîna trecută.

- Pe legea mea, domnilor, spunea altul, cînd un părinte binevoiește să facă fapta asta, socotesc că e cea mai frumoasă din viața lui; al meu dă înapoi cît poate și mă tem că moda benzilor de mare doliu o să treacă mai înainte de a trebui să recurg la ele. Sînt totuși o podoabă care stă bine. Priviți, domnilor, cîtă grație îi dau unui tînăr. Ce spui, cavalere?

- Cavaler ești tu, răspunse brusc cel îmbrăcat în haine de doliu; numele acesta mă revoltă, l-am purtat prea mult. Omul acela de treabă pe care Dumnezeu să-l odihnească, nu m-ar fi chemat niciodată altfel dacă fratele meu nu s-ar fi dus la toți dracii.

- Fără îndoială că ești foarte mîngîiat de această dublă pierdere, îi spuse altul.

- Te poți îndoi de asta? întrebă cavalerul. Aș fi nebun să mă întristez de moartea celor mai mari dușmani ai mei. Nu, nu domnilor, durerea mea o port pe mîneci. Vreau totuși, pentru a recunoaște serviciul pe care mi l-au făcut, să le organizez și cu o pomenire unde o să bem în sănătatea lor cît o să ne țină baierele și o să împingem tristețea pînă acolo încît o să cădem sub masă.

- Masa asta, spuse altul, e bună să ne slujească drept mausoleu. O să rostesc, dacă găsești cu cale, discursul funebru. N-o să uit nimic. Îi cunoșteam foarte bine pe cei doi călători. Știu cît rău se poate spune pe socoteala lor. Pe lîngă asta, o să fac, dacă vrei, elogiul mamei tale, care îmi pare că n-o mai duce nici ea mult.

- Cel puțin, continuă cavalerul, n-o să moară din pricina durerii că și-a pierdut soțul. Nu era mai puțin sătulă de el decît eram eu de întreaga familie. Soție la fel de drăgăstoasă

[1] Anul 1699 (n.a.).

ca Artemis, dorea de multă vreme să aibă într-o urnă cenuşa iubitului ei soţ, chiar dacă ar fi fost pedepsită să o înghită. Aşadar, domnilor, urmă el, peste opt zile o să facem aici slujba pentru neamurile mele moarte, dar amintiţi-vă, că nu se va intra fără benzi de mare doliu. Să-şi facă fiecare şi provizie de batiste, fiindcă vă previn, ceremonia o să fie dintre cele mai triste.

Rîdeam şi eu ca şi ceilalţi de scena aceasta glumeaţă, cînd vecinul meu se porni să povestească ce rău se purtase familia cavalerului cu acesta.

- Dacă fratele lui mai mare n-ar fi murit îmi spuse el, tînărul ar fi avut poate soarta surorii sale ce a dispărut deodată şi despre care se spune că a murit, deşi poate că e încă în viaţă.

La cuvintele acestea, îl privii cu atenţie pe cavaler şi, cu cît îl priveam mai atent, cu atît mai mult mi se părea să seamănă cu domnişoara Duclos. Pusei apoi cîteva întrebări vecinului meu, iar răspunsurile lui îmi prefăcură îndoiala în certitudine. Cavalerul acesta, îmi spusei, e cu siguranţă fratele sakgamei. Înainte de a ne despărţi, mă apropiai de el şi-l rugai să-mi acorde o oră de discuţie a doua zi.

- O să fac ce vreţi, îmi spuse el, însă prefer să vă aştept acasă, fiindcă trebuie să dau un prînz cîtorva prieteni, veţi face parte dintre ei.

Mă dusei la el a doua zi, de la ora zece dimineaţa. Era încă în pat, iar la căpătîiul lui era o doamnă bătrînă, care îmi cedă locul şi se retrase în altă cameră.

- Iat-o, îmi spuse el cu glas scăzut, pe mama aceasta afectuoasă de care vorbeam ieri în faţa dumneavoastră atît de favorabil; nu uită să vină în fiecare dimineaţă să se intereseze de sănătatea mea. Nu s-ar purta astfel cu mine dacă fratele meu ar mai trăi. Înainte de moartea lui, grija, atenţia ei nu erau decît pentru el; afecţiunea faţă de mine nu e veche.

- Doar dumneavoastră aţi fost întotdeauna obiectul nepăsării ei?

- De-ar fi dat Dumnezeu să fie aşa! îmi răspunse el; n-aş fi pierdut o soră pe care am plîns-o îndelung şi pe care o mai

plîng de cîte ori îmi amintesc de ea. Dar, adăugă el oftînd, să schimbăm subiectul, e vorba să prînzim şi nu să vă plictisesc cu povestea necazurilor şi a problemelor familiei mele.

- Totuşi, domnule, continuai, nu v-am cerut ieri întrevederea pe care o am la ora aceasta cu dumneavoastră decît ca să vă vorbesc despre sora din pricina căreia suferiţi atîta. Spuneţi-mi, vă rog, cum aţi fost despărţiţi unul de celălalt?

- Domnule, îmi răspunse el, fără să mă întreb de ce vă interesează aceasta, vreau să vă satisfac curiozitatea. Urîţi la fel de părinţii noştri, soră-mea şi cu mine, continuă el, am fost alungaţi din casa părintească; pe mine m-au închis într-un colegiu de călugări din care n-am ieşit decît la moartea fratelui meu, iar pe soră-mea au trimis-o la nu ştiu ce mănăstire, unde ea nu a mai ajuns, fiind, din nefericire, ucisă pe drum, împreună cu un bătrîn slujitor ce o însoţea.

- Lucrul acesta e oare adevărat? îl întrerupsei.

- E prea adevărat, răspunse cavalerul. Îmi amintesc că l-am auzit pe tatăl meu spunînd că are dovezi sigure cu privire la uciderea acestuia.

- Cred, spusei că moartea acestui om e bine confirmată, dar poate că e îndoielnică aceea a surorii dumneavoastră.

- Nu, nu răspunse el, nu mă pot amăgi că e încă în viaţă. Dacă ar fi fost, ar fi păstrat oare o tăcere atît de îndelungată? De altfel, pe cît se pare, se vor fi purtat cu ea ca şi cu cel care o călăuzea.

- Iar călăuza aceasta nu cumva se numea Duclos? Nu era preceptorul dumneavoastră? N-aţi fost alungaţi de acasă, împreună cu sora dumneavoastră din pricina a doi cîini pe care voiaţi să-i otrăviţi?

- Vai, cerule! strigă cavalerul, nu e decît soră-mea pe lume, care cunoaşte împrejurarea asta şi n-o puteţi şti decît de la ea.Pentru numele lui Dumnezeu, adăugă el emoţionat, ce s-a întîmplat cu scumpa mea soră? Unde e, domnule? O s-o mai văd oare?

- Da, îi spusei, o s-o puteţi revedea; însă asta nu se poate

întîmpla nici lesne, nici curînd..

Atunci îi spusei necazurile lui Marguerite Duclos şi povestea noii sakgame a huronilor. Schimbările petrecute în soarta nefericitei sale surori îi stoarseră tînărului multe lacrimi, cînd de bucurie, cînd de tristeţe. Se înfioră gîndindu-se la necazurile pe care le-ar fi îndurat fără mine. Puterea de suverană pe care i-o atribuiam după aceea îl alină îndată. În sfîrşit, îl ţinui pe tînăr vreme de două ore, într-o succesiune continuă de bucurie şi durere, de plăcere şi tristeţe.

Cînd terminai să-i înfăţişez starea în care o lăsasem pe soră-sa, izbucni în jurăminte de recunoştinţă. Îmi făcu o mie de declaraţii de prietenie. Îmi ceru să-i făgăduiesc că o să locuiesc la el, rugîndu-mă să dispun de lucrurile lui ca de ale mele, într-un cuvînt să nu ne mai despărţim niciodată. În focul dragostei pentru soră-sa, voia să plecăm numaidecît să o căutăm, de parcă n-ar fi fost vorba decît să facem o călătorie scurtă cu diligenţa în Franţa. Însă îi spusei că, pentru început, era deajuns să o informăm pe sakgame cu privire la situaţia materială a fratelui său şi să o invităm la Paris să-i împărtăşească fericirea.

Aşadar, era vorba să o înştiinţăm pe sakgame în legătură cu intenţiile cavalerului, ceea ce nu era lesne de făcut. Totuşi temîndu-mă ca nu cumva să-l necăjesc, nu-l lăsai să simtă cît e de anevoios. Scriserăm în acelaşi timp mai multe scrisori cu speranţa că n-o să fie toate nefolositoare. Una o adresai mnănăstirii franciscanilor reformaţi din Quebec; alta unui negustor din Montreal, care făcea comerţ cu huronii, iar a treia intendentului Canadei căruia tînărul o trimise prin domnul de Barbesieux, care ţinea la el. Aşteptînd răspunsul, mă numea fratele lui, asigurîndu-mă că nu depinde decît de mine să fim, şi că nu putea trăi nici o clipă fără mine.

După opt zile merserăm la serbarea pe care făgăduise să o dea prietenilor săi şi ale cărei cheltuieli trebuia să le plătească. N-am văzut niciodată ceva atît de plăcut ca tot ce a născocit tineretul acesta pentru a-l onora pe cavaler. Panegiricul tatălui şi fratelui său era o lucrare desăvîrşită. Ironia cea mai fină şi mai elevată era prezentă în el peste tot, iar acest discurs hazliu fu rostit cu o seriozitate minunată.

Serbarea dură aproape toată noaptea şi ar fi fost pe cît de distractivă pe atît de ciudată dacă tineretul acesta zgomotos s-ar fi putut stăpîni; însă după o mie de nebunii pline de spirit, o mie de ceremonii distractive deşi caraghioase în cea mai mare parte şi pline de blesteme împotriva obiceiului ce-i sileşte pe copii să se supună părinţilor lor, unul dintre cei mai zăpăciţi îndrăzni să spună că serbării îi lipsea ceva important: că era nevoie de nişte femei care, scoţînd ţipete lugubre, să joace rolul acelor romane din vechime ce erau plătite să plîngă la funeralii. Fiecare aplaudă imaginaţia aceasta atît de frumoasă, iar cei ce cunoşteau în cartier femei în stare să întruchipeze personajele respective, se duseră să le caute. Ne aduseră trei care, cu siguranţă, nu credeau că vin acolo ca să plîngă.Totuşi reacţionară foarte curtenitor, iar după ce fură înştiinţate în legătură cu ajutorul neobişnuitaşteptat din partea lor şi li se dădură să bea cîteva pahare pline ochi cu vin de Champagne ca să nu se lase biruite de tristeţea pe care o cerea rolul lor, făpturile acestea începură să scoată vaiete şi ţipete atît de ascuţite, încît răsunară toate împrejurimile.

Orice a putut să spună şi să facă gazda noastră, două sau trei grupuri de ostaşi de strajă, atraşi de hărmălaia aceasta funebră, voiră neapărat să intre să vadă ei înşişi ce se petrece în casă. Nu aveau însă de-a face cu oameni dispuşi să le aprobe curiozitatea. Ne luarăm la harţă cu ei, nelăsîndu-i să intre. La început, ne ţinură piept, dar curînd dădură înapoi. Îi urmărirăm pînă în stradă, unde unul dintre ai noştri, respingîndu-i, căzu cu trupul străpuns de două sau trei gloanţe.

Gazda, care ne lăsase să facem toate aceste nebunii în casa ei, fu închisă şi ruinată. Cele trei bocitoare de comandă ale noastre fură trimise să plîngă de-a binelea la spital. De atunci întrunirile noastre fură cu totul stingherite: nu mai puturăm organiza niciodată petreceri frumoase, nici chiar să ne adunăm cîţiva împreună fără ca lumea să ne privească, să ne urmărească

şi chiar să ne arate cu degetul,fiindcă se povesteau lucruri ciudate despre noi. Unii spuneau despre ultima noastră adunare că nu era alcătuită decît din nişte ticăloşi de evrei deghizaţi, şi că dacă straja n-ar fi dat fuga la ţipetele fetelor închise cu ei, nefericitele şi-ar fi schimbat numele. Alţii susţineau că acolo fuseseră vrăjitori care îşi ţineau sabatul şi că noi hotărîserăm să ruinăm prin furtuni îngrozitoare restul Franţei, aşa cum făcusem de curînd cu mai multe regiuni, mai cu seamă cu Orléanais şi Burgundia.

Se rostea chiar numele unui arcaş, demn de crezare ce, văzuse prin gaura cheii, mai mulţi diavoli care, după ce ne puseseră să semnăm cu sîngele nostru aceste cumplite însărcinări, zburaseră pe coşul sobei prefăcîndu-se în bufniţe, lăsînd încăperea şi toată casa pline de un miros urît de pucioasă şi de piele arsă. Se mai pomenea ca sigur faptul că acelea pe care le luasem cu noi ne dăduseră în vileag prin ţipetele lor ca să se răzbune pentru că le făceam să slujească drept jucării unor diavoli bărbaţi, pentru că femeile care aveau să fie însărcinate atunci să piară împreună cu rodul pîntecelui lor; iar lumea se îndoi atît de puţin de lucrul acesta, încît se vorbi că la Paris s-au rostit multe rugăciuni din cele ce se spun timp de nouă zile.

Mai mult decît atît, un preot normand crezu şi, într-o predică spuse cu pioşenie că sîntem aceeaşi ceată care, cu un an mai înainte, ţinuse o adunare asemănătoare într-o moară de lîngă Mantes, sabat în timpul căruia grindina aproape nimicise oraşul, fără ca pe moară să cadă vreun bob. El adăugă că o femeie, ce fusese dată cu sila necuratului, născuse la puţină vreme după aceea un monstru îngrozitor, care avea patru braţe înzestrate cu ghiare în loc de unghii şi două capete încornorate. Şi arătă într-adevăr o scrisoare prin care era înştiinţat despre întîmplări asemănătoare; însă, dacă mai adăugai de la tine vrăjitori, coarne şi ghiare, nu înseamnă că te foloseşti, peste măsură de privilegiul istoricilor de mîna a doua.

Mă folosii de întreruperea pricinuită de întîmplarea aceasta

adunărilor noastre pentru a-l abate de la ele pe cavaler pe care continuu să-l numesc astfel, deşi şi-a schimbat numele devenind şeful unei familii vestite; adunările de soiul acesta nu-mi plăceau defel, iar tînărul era prea zdruncinat. El primi foarte bine sfatul pe care i-l dădui în această privinţă şi ne mărginirăm la patru sau cinci prieteni a căror alegere binevoi să o lase pe seama mea.

În ce ne priveşte pe noi doi, eram ca nedespărţiţi; nu ne vedeau pe unul fără celălalt. Acasă eram mai stăpîn decît el. El voia ca totul să fie în comun între noi şi, fie din lipsă de tact, fie din prea multă prietenie pentru mine, ar fi inclus-o aici cu plăcere şi pe amanta lui. E adevărat că, plictisindu-se de cea pe care o avea, părea doritor să mi-o cedeze ca să-şi aleagă una de rang înalt, ceea ce putea face atunci cu marea avere al cărei stăpîn devenise prin moartea tatălui său.

Într-adevăr, un mijlocitor, care îşi asumase sarcina de a-i afla o partidă strălucită, îi găsi repede una dintre frumoasele nobile ce ştiu să-l pună în valoare pe amantul pe care-l sărăcesc. Aceasta totuşi nu avu timpul de a-i face onoarea să-l ruineze; îi smulse doar cîteva pene în primele zile; el însă, dîndu-şi seama că farmecele de care se îndrăgostise sînt doar artificiale, se scîrbi şi scăpă ieftin.

Deoarece îl iubeam cu adevărat, îl sfătuii să renunţe la modul acesta de viaţă şi să se gîndească mai degrabă la o situaţie trainică.

- Ştiu, îmi spuse el, că nu-mi vorbeşti astfel decît pentru binele meu; totuşi o să-ţi mărturisesc că am hotărît să nu fac pasul acesta decît după vîrsta de douăzeci şi cinci de ani şi aş spune chiar patruzeci, dacă n-aş fi singurul fiu la părinţi.

- Ei bine, îi răspunsei, îndreaptă-ţi, aşadar, dorinţele spre idoli care să merite osteneala. În locul tău m-aş mulţumi cu ceea ce numim înclinaţia burgheză.

- Asta e părerea ta? îmi răspunse cavalerul; crezi că o legătură de inimă, o pasiune frumoasă mi-ar conveni? Sînt încîntat că gîndeşti ca mine. E pe gustul meu. Totuşi, înainte de a mă

hotărî, vreau să mă sfătuiesc cu bătrînul baron. Sînt convins că gîndeşte altfel decît noi în privinţa aceasta. Vrei să-ţi spun în ce fel vorbea nu de mult despre galanterie, căreia îi stăpîneşti toate fineţurile?

"Ai ales bine, îmi spunea prietenos, e greu să ai relaţii de dragoste statornică şi împărtăşită, cu o persoană cumpătată de care nu poţi dispune după voie.

Dacă, de pildă, iubeşti o femeie măritată, în afară de dificultatea de a te face iubit de ea, o s-o ai şi pe aceea de a găsi clipe prielnice şi de a-l înşela pe gelos. Trebuie să fii spaniol ca să nu-ţi pierzi răbdarea. Greutăţile o să te scîrbească, afară de cazul cînd femeia e a unui neghiob, dar atunci uşurinţa cu care îi vei dovedi acest titlu va face înşelătoria plictisitoare.

Lanţul unei văduve are multe farmece, însă adesea frumoasa îşi pierde prietenul deoarece, stăpînă fiind pe propria-i purtare, se dăruieşte prea mult şi îl tratează ca pe un soţ iubit. E vrednic de cinste să pui jug unei fete tinere, e o glorie să te faci iubit de ea, însă drumul spre inima ei e presărat cu spini şi cere mai multă răbdare decît eşti în stare să ai.Mai întîi, dacă s-a născut cochetă şi nu-i placi de la bun început, nu-i nimic de făcut; inima unei cochete sause dăruieşte îndată sau se apără întruna. Cînd vei fi cît se poate de stăruitor, o să te lase să aştepţi la uşa ei şi va încerca să facă alte cuceriri.

Dacă e o fată sfioasă sau doareceea ce numim o fată cuminte, cîtă iscusinţă îţi trebuie ca s-o înfrîngi! Cîtă muncă! Şi cîtă statornicie! Totuşi, să nu dai înapoi. Urmăreşte-o fără preget. Va fugi, dar va osteni. O să vină şi clipa fericită cînd nu va fi supărată ca, asemeni lui Sirinx şi Dafne, să dea peste un fluviu în cale. O să fie un pretext bun să se oprească. Dacă iubeşti o virtuoasă, ai alte osteneli, alte griji; o să-ţi pună răbdarea la încercare şi o s-o istovească dacă n-o să foloseşti cu ea o metodă deosebită. Pe asta să n-o ataci decît cu aceleaşi arme cu care se apără. Trebuie s-o aplauzi în tot ce face, să apreciezi ce-i place, să critici tot ce nu-i place şi să încerci să fii mereu de partea ei. Prilejul va face restul.Poate se va

ivi vreun sfert de oră de distracţie cînsdsentimentele de onoare şi de virtute vor aţipi, iar virtuoasa, lipsită de ajutorul cuvintelor acestora mari, va fi foarte slabă.

Există alte fete care, menţinîndu-se pe o cale de mijloc cinstită,nu sînt nici sălbatice, nici cochete. Ele pun dragostea şi discreţia bărbatului la mari încercări pînă cînd i se dăruiesc; dar apoi fericirea acestuia e demnă de invidie, plăcerile lui sînt desăvîrşite, fără amărăciune, fără plictiseală, fară scîrbă. Ele ştiu să-şi păstreze stima, prietenia, chiar respectul lui pînă şi în slăbiciunile lor, sau mai degrabă doar par slabe, şi, supărate că bărbatul iubit le pretinde altceva decît o inimă drăgăstoasă, nu fac decît să se adapteze, ca să spun astfel, la propriile lui slăbiciuni. Îţi doresc să ai parte de spiţa asta; în ce mă priveşte, n-am avut niciodată fericirea să întîlnesc vreuna.

Iată lecţiile pe care acest nou Ovidiu mi le dădea deunăzi, continuă cavalerul şi trebuie să-l recunoşti după trăsăturile acestea.

- Îl recunosc bine, răspunsei, şi mi se pare că baronul e întocmai ca şoarecele care, pierzîndu-şi coada, voia să le convingă pe celelalte animale din neamul său că trebuie să scape de ea, deoarece nu face decît să le încurce. Baronul e de modă veche, pentru el nu există galanterie gratuită. Ar vrea să le aducă la starea de cerşetoare pe toate femeile cinstite care refuză omagiile, fiindcă el le oferea pe ale sale mamelor lor acum treizeci de ani. Crede-mă, amorul plătit este un sclav a cărui tovărăşie nu face cinste şi nu trebuie primit la masă decît, cel mult, aşa cum face baronul, în lipsa altor comeseni. În ce te priveşte, cavalere, fiind tînăr şi clădit aşa cum eşti, trebuie să trăieşti altfel decît el. Vezi cît de puţin e respectat cu toate frumoasele lui maxime. Dacă părinţii le-ar interzice copiilor lor să-l frecventeze, ar fi silit să se mărginească la societatea cîtorva desfrînaţi dispreţuiţi peste tot, ca şi el. Are spirit, mărturisesc, dar spiritul lui e primejdios. E amuzant, dar nu e singurul astfel. Cunosc oameni a căror tovărăşie nu e mai puţin plăcută şi a căror prietenie nu poate face pe nimeni să roşească de ruşine.

Se socoteştecu cale, adăugai, ca un tînăr de familie,pentru a cunoaşte lumea, să guste un pic din plăcerile pe care aceasta i le înfăţişează; se cere doar din partea lui să nu se lase în voia lor cu totul şi să aibă discernămînt în alegerea pe care o face. Plăcerile unui ostaş nu sînt cele ale unui gentilom, iar ale dumitale trebuie să se deosebească de ale unui aventurier. E bine să fii cizelat de sexul frumos, adică de femei la care te poţi duce fără să te obişnuieşti cu desfrîul.

Aici cavalerul mă întrerupse.

- M-ai convins, îmi spuse el; cruţă-te de osteneala de a-mi mai predica; sînt impresionat de argumentele dumitale. Fă-mă doar să pun în practică sfaturile acestea folositoare. Te las stăpîn peste purtarea mea.

- Nu-ţi cer atîta, îi răspunsei; fii doar convins că numai din prietenie îmi iau libertatea de a-ţi vorbi astfel.

- Ştiu, răspunse cavalerul, de n-ar fi aşa, adăugă el zîmbind, aş putea crede că nu mă îndemni la virtute, decît pentru a o păstra mai sigur pe micuţa brunetă pe care ţi-am cedat-o.

Fără să se teamă că mă nemulţumeşte, putea foarte bine să discute despre subiectul acesta, el care mă învinuia adesea că nu-i apreciez darurile , deoarece mă simt atît de puţin legat de micuţa lui brunetă. Totuşi din pricina glumei acesteia, încetai cu totul s-o mai văd pe fată, care nu se simţi nenorocită deoarece se căsători cu intendentul cavalerului. Acestui slujitor, deşi bogat, nu-i fu silă să o ia de nevastă. Ea preţuia într-adevăr, mai mult decît el. Era o fată isteaţă, dintre cele mai atrăgătoare, o glumeaţă gata întotdeauna să-ţi spună o poveste hazlie.

Într-o zi, pe cînd ne distra cu relatarea faptelor minunate ale unei frumuseţi vestite prin cochetăriile ei, o întrebai dacă o cunoaşte pe D***, acea zeiţă a dragostei al cărei Adonis eram cînd m-au trimis în Canada.

- Cum să n-o cunosc! strigă ea. E cea care m-a învăţat primele reguli de viaţă. Dacă azi cunosc lumea şi am o oarecare educaţie,asta e mulţumită ei. Vai, sărmana fată n-ar fi avut un sfîrşit atît de trist, dacă ar fi tras vreun folos ca însăşi de pe

urma sfaturilor pe care mi le dădea; dar credea că n-o să ducă niciodată lipsă de nimic şi nu se gîndea să pună deoparte ceva, cum se spune, pentru zile negre. În afară de asta, avea inimă prea bună. Nu se cruţa defel cînd era vorba să servească un prieten. Dacă v-ar fi uitat tot atît de uşor pe cît ne părăsiţi voi bărbaţii, nu s-ar fi ruinat din dragoste pentru dumneavoastră.

- Te rog, îi spusei, explică-mi cum am pricinuit nefericirea acestei femei de treabă.

- Vă pot spune, îmi răspunse ea, deoarece pe atunci locuiam la ea, iar maică-mea era camerista ei favorită. Cu cîteva zile înainte de plecarea dumneavoastră, aţi spus, dacă vă amintiţi, la doi sau trei prieteni că aveţi pe cap o afacere urîtă şi că încasatorul de impozite la care lucraţi vă ameninţă grozav. A fost de ajuns ca să-i pună pe urmele lui cînd au văzut că aţi dispărut. S-au pregătit să-i facă necazuri prin justiţie. Amanta dumneavoastră căreia îi spuseseră acelaşi lucru, şi mai îngrijorată, a săvîrşit stîngăcia să-l facă pe vestitul ei amant, ce se îngrijea de ea, să se intereseze de dumneavoastră. Mărinimosul senior a făcut mai mult decît îi cerea. Şi-a dat osteneala să se ducă la încasatorul de impozite, să-l interogheze şi să-l intimideze.

Acesta, departe de a părea speriat de ameninţările ce i se adresau,a răspuns că el însuşi e foarte îngrijorat în ce vă priveşte, că lipsa dumneavoastră îi stînjeneşte foarte tare afacerile, fiindcă nu i-aţi dat nici un raport, şi că nu îndrăznise să vă deschidă camera, deşi avea mare nevoie de mai multe acte care se aflau acolo. Binevoitorul senior a trimis după un lăcătuş, a pus să se deschidă camera, a examinat cîteva registre de conturi pe care le-a restituit perceptorului, apoi inventariind ceea ce vă aparţinea, a recunoscut mai multe bijuterii pe care i le dăruise lui D*** şi cîteva scrisori pe care ea vi le scrisese şi săvîrşiserăţi nesăbuinţa de a le păstra. Astfel a descoperit adevărata pricină care o făcea pe domnişoara aceasta să vă apere cu atîta străşnicie interesele şi, jignit că se vede înşelat într-un mod atît de grosolan, a hotărît s-o

pedepsească pentru necredinţa ei.

Ştiţi că îndeplinea cu promptitudine ce îşi propunea. A doua zi a venit s-o ia cu trăsura să meargă, după cum spunea, să ia masa la Bois de Boulogne şi să petreacă acolo împreună restul zilei. Ajungînd la Passy, i-a spus să comande ea însăşi prînzul, apoi a intrat în pădure împreună cu ea. Acolo, prefăcîndu-se că are o nevoie, s-a îndepărtat de ea şi s-a întors singur la Paris, lăsînd-o pe nefericită fără trăsură şi fără amant, să plătească prînzul pe care-l comandase. Dar asta nu e totul, iar dragostea lui, preschimbată în ură, n-a fost mulţumită doar cu o asemenea răzbunare. A împins pînă acolo duşmănia încît a pus să-i fie luate toate mobilele şi i-a dat o locuinţă în locul acela de groază a cărui uşă e mereu deschisă persoanelor ce nu sînt credincioase ibovnicilor cu trecere.

Acolo am văzut-o timp de trei ani pe sărmana fiinţă într-o stare de plîns. Deoarece zilele frumoase se sfîrşiseră, nimeni nu se mai interesa de ea şi, neposedînd nimic, nu-şi putea răscumpăra libertatea. Nu primea de nicăieri nici o mîngîiere decît de la mine care, neavînd pe atunci banii pe care-i am acum, nu-i puteam oferi plăceri în locul acela de mizerie. În sfîrşit, ziua care trebuia s-o elibereze de toate necazurile a sosit. A murit scîrbită de lume şi deplîngînd amarnic imoralitatea propriei sale vieţi.

Aceasta fu povestea pe care micuţa brunetă ne-o spuse despre moartea lui D***, pe care o ascultai nu fără să simt pentru ea durere şi milă.

Trăiam de mult timp la Paris în felul în care am spus şi, plictisindu-mă, îi spusei cavalerului că vreau să merg în locul unde mă născusem. De fapt, voiam să aflu veşti de la doica mea şi, mai cu seamă, de la draga mea Lucile de care îmi aminteam întotdeauna cu plăcere. Cavalerul, care nu primea nici un răspuns din Canada, se împotrivi cu străşnicie intenţiei mele, ca şi cum, pierzîndu-mă din vedere, ar fi pierdut nădejdea de a-şi revedea sora. Cedă totuşi insistenţelor mele, cu condiţia ca această călătorie a mea să nu dureze decît opt sau cel mult cincisprezece zile şi s-o fac în trăsura lui, însoţit de valetul lui.

Aşadar plecai şi, după cîteva zile de mers[1], mă oprii într-un orăşel, nu departe de moşia du Mesnil. Aflai acolo că acum, castelul cu numele acesta nu mai era locuit decît de fermieri, că baronul murise, din nefericire, cu patru sau cinci ani în urmă, şi că, pentru a continua să beneficieze de averea primei lui soţii, nu voise niciodată să o mărite pe fiică-sa, Lucile, respingînd prin nenumărate şicane pe toţi pretendenţii ce se prezentaseră pentru ea, dar că, după moartea acestui senior, rudele fetei din partea mamei o luaseră de pe lîngă maică-sa vitregă şi o măritaseră cu un holtei bătrîn, general locotenent care, la patru luni după aceea, alergînd prea repede după bastonul de mareşal al Franţei, căzuse într-o tranşee, unde îşi găsise o moarte glorioasă, ca şi mai mulţi alţi bravi ofiţeri ce-l urmau. În sfîrşit, că tînăra lui soţie, ajunsă stăpîna castelului, se întorsese la baroana du Mesnil, care se retrăsese la Ganderon.

Pentru doica mea trebui să merg pînă în satul ei ca să aflu ce se întîmplase cu ea. Mi se spuse că se sfîrşise cu puţin timp înaintea baronului du Mesnil. Avea o fată, se mai adăuga, care dispăruse de tînără, fără să se mai audă vreodată vorbindu-se de ea. Îi lăsase baroanei mica sa avere, ca să o înapoieze fetei, dacă avea să fie regăsită, iar această doamnă cumsecade pusese să fie căutată peste tot. După aceasta nu mai avui îndoielică doica mea îi mărturisise, cu privire la mine, mai multe lucruri decît mie, ceea ce mă făcu să fiu nerăbdător să vorbesc cu baroana, pe cît eram de grăbit s-o revăd pe Lucile.

Ceea ce mă stînjenea era faptul că nu ştiam sub ce pretext mă puteam înfăţişa înaintea lor. Nu cunoşteam pe nimeni la Ganderon, nici în localitate, care ar fi putut face să fiu primit de ea; mă temeam că o să le necăjesc şi o să fiu socotit un aventurier dacă îndrăznesc să mă duc direct la ele. Cu toate acestea, cineva îmi spuse că e o moşie de vînzare destul de

---

[1] Anul 1700 (n.a.).

aproape de Ganderon, ceea ce mă făcu să mă hotărăsc să plec într-acolo. Se întîmplă că era tocmai moşia Monneville care după moartea rudei mele celei mai apropiate, revenea la patru sau cinci moştenitori lacomi, ce intraseră în stăpînirea ei în baza unor acte, dovedind că domnul conte de Monneville, tatăl meu, fusese ucis în Westfalia.

Sosii la Monneville pe la orele două, trei, după-amiaza, iar călăuza mea mă duse la un han sărăcăcios ce era acolo. Mai întîi mă dusei la castel şi, în timp ce-l priveam, veni la mine preotul care răspundea de obicei în lipsa vînzătorilor. De îndată ce-i spusei că am de gînd să cumpăr moşia, socotindu-mă drept seniorul său, mă copleşi cu amabilităţi. Îmi oferi un pat şi prînzul său cu atîta bunăvoinţă şi cu o politeţe atît de îndărătnică, încît fui silit să mă las dus la el. Ceea ce îmi plăcea la acest om de treabă era faptul că îmi părea grozav de vorbăreţ, iar eu socoteam că defectul acesta o să-mi fie de mare folos în ceea ce aveam de gînd să fac.

După primele complimente care durară un sfert de oră îndelungat, bătrînul preot spuse privindu-mă fix:

- Aş da tot ce am pe lume pentru ca moşia asta să vă convină. Semănaţi în chip atît de desăvîrşit cu ultimul din familie căruia i-a aparţinut înaintea rudelor colaterale de azi, încît aş crede că nu l-am pierdut pe gentilomul acesta dacă v-aş vedea în locul lui. Da, domnule, adăugă el cu exaltare, mă simt îndemnat să vă iubesc tot atît cît îl iubeam pe el şi să trec pe seama dumneavoastră îndatoririle pe care le aveam faţă de el. Nu sînt mici: el m-a făcut ceea ce sînt; el mi-a dat venitul acesta ecleziastic, unul dintre cele mai bune din regiune.

Nu l-aş fi pierdut atît de devreme pe gentilomul acesta cumsecade, continuă el, dacă ar fi voit să mă creadă şi să stea liniştit,fără a socoti o chestiune de onoare din a urma pilda tatălui său, căruia războiul îi fusese fatal.

Văzui bine că era deajuns să nu-l întrerup pe bunul preot ca să nu se oprească din vorbit. Îl lăsai aşadar să se înveselească în voie înşirînd în amănunt toate însuşirile bune ale defunctului

său gentilom, înşiruire pe care-i cerui după aceea s-o repete, cînd ştiui ce trebuie să fac. Apoi îi pusei întrebări cu privire la nobilii din împrejurimi, acordîndu-i o atenţie ce-l încînta, mai cu seamă cînd veni vorba despre Ganderon şi cînd îmi vorbi despre Lucile şi maică-sa vitregă. Printre alte lucruri deosebite, îmi spuse că ambelor văduve le place mult să trăiască retrase şi nu-şi ţineau în lume rangul pe care ar fi trebuit să şi-l ţină cu averea de care se bucurau şi al cărei venit mi-l socoti exact.

- Am cunoscut-o pe baroană, îmi spuse el, mai înainte să se ducă la Paris, pe timpul cînd nu era decît domnişoara de Ganderon. Cît de mult a schimbat-o mănăstirea, Dumnezeule mare! La fel şi căsătoria cu baronul du Mesnil. Pe atunci era de o veselie extraordinară; rîdea şi dansa întruna, în timp ce acum, zilele ei par să se ţească doar din tristeţe şi plictiseală, deşi încă nu e la vîrsta cînd trebuie să renunţe la plăcerile nevinovate ale secolului acestuia. În ce o priveşte pe tînăra văduvă, ea nu pare să privească viaţa cu atîta nepăsare. Nu că aş crede că vrea să se recăsătorească, cel puţin nu pare să aibă asemenea gînduri, dimpotrivă e legată atît de strîns de maică-sa vitregă, încît mă îndoiesc că vrea să o părăsească a doua oară.Vă închipuiţi, continuă el, că a fost căutată de nobilii de rangul cel mai înalt din regiune: în afara averii, are multe merite, e înţeleaptă şi bine crescută.

- Poate că n-a fost mulţumită de prima ei căsătorie, îi spusei bunului preot.

- Pesemne că nu, îmi răspunse, a fost o crimă că au lăsat-o să ajungă la majorat nemăritată, pentru a-i da pe urmă un soţ atît de bătrîn ca acela pe care l-a luat din pricina lăcomiei părinţilor ei, ce credeau că astfel îşi sporesc averea; cerul însă i-a pedepsit pentru asta, fiindcă el a murit după cîteva luni, iar ea n-a avut copii.

Îl întrebai pe preot dacă ea nu se gîndeşte să cumpere Monneville.

- Nu cred, îmi spuse el, căci mi-ar fi vorbit de asta; totuşi moşia i-ar conveni destul de bine baroanei, dar neavînd copii,

ea nu cumpără nimic. Astfel, puteţi conta că n-o să vă concureze nici ea, nici fiică-sa vitregă.

În pofida a ceea ce îmi spuse bătrînul preot, crezui că trebuie să mă folosesc, pentru a le vedea, de pretextul unei vizite de curtoazie în legătură cu moşia şi să le dau asigurări că n-o să mă gîndesc cîtuşi de puţin la ea dacă o s-o vrea ele. Îl pusei pe preot la curent cu intenţiile mele, iar el se oferi să mă conducă la Ganderon chiar a doua zi.

Păream pesemne un bărbat de seamă dacă mă judecai după veşmint; poate că nici un gentilom din partea locului nu purtase vreodată îmbrăcăminte atît de bogată ca a mea şi nici măcar ca aceea a valetului care mă urma. Nu mă puteam înşela ducîndu-mă la cele două doamne. Se plimbau singure, iar preotul li se adresă pe nume şi le vorbi de îndată ce se putu face ascultat. Ca să răspundă complimentului pe care li-l făcu prezentîndu-mă lor, aceste văduve încîntătoare mă primiră foarte politicos şi îmi spuseră că ar fi încîntate să aibă un vecin ca mine. Vorbirăm foarte puţin doamnele şi eu, căci bătrînul patriarh, care părea să creadă că se află în amvon, nu contenea să bată cîmpii, însă, dacă limbile tăcură, ochii noştri îşi făcură bine datoria. Cei ai baroanei fură mereu aţintiţi asupra mea, iar ai mei asupra dragei mele Lucile.

Ne despărţiserăm atît de tineri ea şi eu încît nu era de mirare că nu mă recunoştea defel. Eu însumi o recunoscui cu mare greutate cu toate că ştiam că e ea. Vizita avu loc fără vreo explicaţie; cu toate acestea doream să am una pe cît doreau ele să ştie cine sînt. Baroana, închipuindu-şi că preotul îi putea spune, îl trase deoparte să-l întrebe. Nu făcu altceva decît să-l pună în încurcătură cu întrebarea aceasta la care el răspunse că nu-mi ştie numele, însă că n-o să cruţe nimic ca să-l descopere. Nu-mi amintesc ce-i spusei lui Lucile în acest răstimp; îmi aduc aminte doar că eram într-o stare de agitaţie care pesemne că-i pricinui mirare dacă o observă.

La o clipă după ce baroana încetă discuţia cu preotul ca să se amestece în conversaţia noastră, acesta o puse la rîndu-i

într-o mare încurcătură.

- Doamnă, îi spuse el privindu-mă, nu ştiu dacă ochii mă înşeală. Spuneţi-mi, vă rog, dacă nu cumva în prima dumneavoastră tinereţe, n-aţi văzut pe nimeni care să semene cu domnul acesta?

Baroana, care nu se aşteptase nicidecum la întrebarea aceasta, se tulbură. Ea observase mai bine asemănarea de care vorbea el. Totuşi, răspunse că i se părea a fi cunoscut pe cineva cu care semănam puţin, dar că nu-şi mai aducea aminte unde.

- Aţi uitat, răspunse el, de contele de Monneville, mare prieten al răposatului dumneavoastră tată şi care a fost ucis în Franche-Comté în 68? Lăsase doi fii, dintre care cel mai vîrstnic a murit o dată cu el. Cel mai mic a mai trăit cîţiva ani. Poftim, doamnă, priviţi trăsăturile acestea, iată cu siguranţă imaginea vie a fiului mai mic. Mă mir că lucrul acesta nu vă uimeşte ca pe mine. Eraţi mare pe cînd acest Monneville trăia şi v-aţi jucat de o sută de ori cu el. Tatăl dumneavoastră îl iubea mult şi l-a regretat foarte tare. În ce mă priveşte, îi datorez mica mea situaţie şi n-o să-l uit niciodată în rugăciunile mele.

Îi spuneam ieri domnului, adăugă el, că asemănarea aceasta mi-a dat o asemenea înclinaţie pentru el, încît aş vrea mult să-i convină moşia Monneville.

- Ei bine, domnule paroh, îi răspunsei, faceţi astfel încît s-o am n-o să-mi puteţi face un serviciu mai mare decît dobîndindu-mi vecinătatea acestor doamne, şi vă asigur că n-o să fiţi mai puţin mulţumit de noul dumneavoastră senior decît aţi fost de cel pe care-l regretaţi.

- Afacerea e în mîna dumneavoastră, îi spuse atunci baroana, o puteţi face să izbutească dacă vreţi, fiindcă dumneavoastră primiţi de obicei ofertele de preţ.

Parohul, auzind aceasta, făgădui să pună totul în acţiune ca să-i dea de capăt.

Despărţindu-mă de cele două văduve, le rugai să-mi îngăduie să vin uneori să le asigur de respectul meu atîta timp cît voi fi în locurile acelea. Îmi răspunseră că le-ar face plăcere şi,

întrucît era ceea ce chiar ceream, avui grijă să nu scap ocazia. A doua zi era sărbătoare. Aflai că la Ganderon se oficiază o liturghie la ora nouă şi că doamnele asistă la ea, de obicei. Mă simţii nerăbdător să mă duc acolo şi să mă arăt. Mă dusei la biserică înaintea lor şi cînd sosiră, baroana, zărindu-mă, trimise îndată pe cineva să mă roage să stau cu ea în banca lor.

După slujbă, le dădui mîna să le conduc şi, le spusei că deşi risc să par stînjenitor, îmi luam libertatea să vin să le cer un prînz, dar mai înainte, o discuţie particulară. Ele părură mirate de vorbele mele. Lucile, mai cu seamă, se arătă nemulţumită şi nu intră cu noi în cabinetul baroanei decît cu greu şi din bună creştere; în plus, deschise toate ferestrele şi se prefăcu a nu dori ca uşa să fie închisă. Cînd ne aşezarăm:

- Doamnă, îi spusei baroanei, ieri i-aţi dat de înţeles parohului din Monneville că v-ar face plăcere să se informeze cine sînt şi să vă spună. Oricîte cercetări ar face n-o să izbutească.Deşi sînt născut în locurile acestea, ba chiar destul de aproape de Mesnil, unde am avut cinstea să vă văd vreme îndelungată pe amîndouă, sînt sigur că nu mă cunoaşte nimeni aici, ceea ce nu trebuie să vă mire, deoarece am părăsit regiunea aceasta la vîrsta de doisprezece ani. La puţini ani după aceea am plecat din regat, ca să mă duc în Indii de unde nu m-am întors decît de cîteva luni.

În timpul călătoriei acesteia care cuprinde aproape toată viaţa mea, nu am ştiut niciodată nimic cu privire la lucrul ce mă interesează cel mai mult şi singurul care azi mă atrage în locurile acestea. O să vă miraţi cînd o să vă spun ceea ce nu ştiu şi la cine vin să mă lămurească. Nu ştiu cine sînt, şi la dumneavoastră, doamnă, îi spusei baroanei, vin s-o aflu, fiindcă doar dumneavoastră vă va fi dezvăluit lucrul acesta murind, singura persoană ce-l ştia, doica mea care m-a crescut.

Baroana nu era în stare să-mi răspundă; se schimbă la faţa şi leşină în braţele lui Lucile care, neştiind ce să creadă despre ceea ce vedea, era grozav de mirată. Totuşi, baroana îşi reveni în fire şi-i spuse privind-o cu ochii pe jumătate deschişi:

- Ei, fata mea, n-o recunoşti pe surioara cu care ai fost crescută?

- Da, doamnă, îi spusei lui Lucile, eu sînt cel ce altfel îmbrăcat, am petrecut primii ani din viaţa lîngă dumneavoastră. Îmi făceaţi cinstea de a răsplăti cu prietenia dumneavoastră blînda şi respectuoasa afecţiune ce v-o purtam; îngăduiţi-mi să vă aduc aminte aceasta.

În timp ce Lucile încerca să-şi amintească, baroana o asigura că spun adevărul, iar eu, la rîndu-mi, îi aminteam atîtea împrejurări de pe timpul copilăriei noastre, ce nu erau cunoscute decît de noi, încît, lăsîndu-se în cele din urmă convinsă şi privindu-mă încă uluită, îmi spuse oftînd:

- Dacă sînteţi surioara aceea, trebuie să ţineţi seamă că am vărsat multe lacrimi pentru dumneavoastră, şi aş fi fost mai puţin risipitoare cu ele, dacă v-aş fi crezut de un sex pe care nu trebuia nici să-l iubesc atîta, nici să-l plîng atîta.

Îmi puseră îndată atîtea întrebări şi una şi cealaltă, încît trebui chiar din acel moment să încep să le povestesc aventurile mele şi mai cu seamă în ce fel plecasem din localitate, nimeni neştiind ce se putuse întîmpla cu mine. În timpul discuţiei şi cît dură prînzul, o vedeam din cînd în cînd pe tînăra văduvă pe care n-aş putea-o numi decît Lucile, căzînd într-o visare ce mă făcea să cred că încă se mai îndoieşte că sînt cel ce pretindeam. Eram disperat că nu mă recunoaşte decît treptat.

Deoarece nu mă îndoiam că doica mea, înainte de a muri, îi spusese baroanei multe lucruri pe care nu îndrăznise să mi le dezvăluie din pricina tinereţii mele, eram foarte nerăbdător să o fac pe aceasta să vorbească. Lucile însăşi mi se alătură să o roage să-mi satisfacă o curiozitate atît de îndreptăţită, totuşi nu dobîndirăm nimic. Oricîtă prietenie ar fi avut doamna du Mesnil pentru fiică-sa vitregă o socotea de prisos într-o explicaţie în care se temea de ea însăşi şi nu era sigură că n-o să-mi dezvăluie doar ce o să vrea.

- Tot ce am aflat de la doică, îmi spuse ea, e faptul că m-a asigurat că nu e mama dumneavoastră, că v-a iubit

întotdeauna de parcă aţi fi fost copilul ei şi că, în sfîrşit, vă lasă puţina avere pe care o avea, în cazul cînd binevoiam să-mi asum sarcina de a v-o restitui într-o zi, dacă o să vă arătaţi pe aici. S-a scuzat de multe ori, adăugă baroana, pentru faptul că mă înşelase, lăsîndu-vă în casa mea îmbrăcat ca fată.

- Ei ,doamnă, îi spusei, nu mă îndatoraţi doar pe jumătate. Ştiam ceea ce îmi spuneţi acum, restul e cel pe care vă rog să nu mi-l tăinuiţi.

- Stabiliţi-vă lîngă noi, îmi spuse ea zîmbind, obişnuiţi-vă cu moşia Monneville, după care, dacă ştiu ceva în plus şi-mi amintesc, vă făgăduiesc să vă împărtăşesc.

- Gîndiţi-vă la făgăduiala pe care mi-o faceţi, îi răspunsei; dacă nu e vorba decît să fac cumpărătura aceasta pentru a fi informat cu privire la naşterea mea, o să vin în curînd să vă silesc să vă ţineţi cuvîntul.

Nu mai fu vorba decît să întărim credinţa pe care Lucile începea să o aibă în discuţiile noastre. Cu privire la aceasta, îmi veni o idee ce avu mai mult efect decît toate celelalte: îmi scosei pentru o clipă peruca şi îmi făcui, cu ajutorul cameristelor de la castel o pieptănătură asemănătoare celei ce o purtam la vîrsta de zece ani, apoi mă înfăţişai doamnelor şi, prefăcîndu-mă că plîng, mă apropiai de Lucile ca să o rog să mă consoleze ca odinioară, îngăduindu-mi să-i sărut mîna.

- Ah, de data asta, îi spuse ea mamei sale vitrege, iat-o, e chiar ea însăşi, e surioara mea. Vă amintiţi, doamnă, că oricît ar fi fost de necăjită, o alinam dacă-i dădeam mîna să mi-o sărute? Era un leac pentru toate bolile.

- Vă amintiţi, îi spusei atunci lui Lucile, şi faptul că îmi făgăduiaţi să mă iubiţi mereu?

- Făgăduială de copil! îmi răspunse ea.

-- Făgăduială de copil, dacă vrei, spuse baroana; aud un bărbat care o să te ajute să le ţii.

Era parohul din Monneville care sosea, a cărui voce se auzea, deşi el nu ajunsese încă decît lîngă poiată. Preotul acesta de treabă încă de departe, cînd zări doamnele, le puse zece întrebări,

fără să le dea timp să răspundă la vreuna. În ce mă priveşte, strigînd mai tare decît el îi spusei că în sfîrşit mă hotărîsem să devin seniorul parohiei lui cu orice preţ, ceea ce îi pricinui o bucurie atît de mare încît păru într-al nouălea cer.

- Doamnă, i se adresă el lui Lucile, punîndu-şi pumnii în şolduri, o să vedem noi dacă gentilomul meu va fi tratat ca alţii. Da, văduvă tînără şi dispreţuitoare ce sînteţi, vreau ca pînă în şase luni să vă facă să vă plictisiţi de văduvie.

Acest compliment, care ne făcu pe toţi să rîdem, îmi fu foarte plăcut, iar baroana voi ca şi mine să lucreze pentru îndeplinirea acestei ameninţări profetice, ceea ce descoperii în curînd. O mie de scuzi pe care-i oferii mai mult decît oricare altul mă puse în stăpînirea moşiei şi a numelui de Monneville. De îndată ce lucrul acesta se îndeplini, dădui fuga la doamna du Mesnil.

- Sfatul dumneavoastră, îi spusei, a fost poruncă pentru mine. Mi-am ales domiciliul. N-o să mai plec din locul unde m-am născut şi care m-a chemat de atît de departe. Ştiţi ce grijă am, o să mă mai lăsaţi mult timp să mă frămînt?

- Nu, îmi răspunse ea, urmaţi-mă.Rostind cuvintele acestea, mă conduse într-o cameră îndepărtată unde, văzîndu-se singură cu mine, îmi vorbi astfel:

- Deoarece moşia Monneville vă aparţine, cred că vă pot spune acum ceea ce n-am vrut să vă dezvălui zilele trecute, temîndu-mă că dorinţa de a pune stăpînire pe averea aceasta pe altă cale să nu vă împingă la intrigi care, de fapt, ar fi fost zadarnice şi ar fi compromis reputaţia mai multor persoane. Complimentul ce vi se face peste tot, anume că semănaţi perfect cu ultimul conte de Monneville, nu e lipsit de temei; sînteţi fiul lui.

- Să fie oare adevărat, doamnă, o întrerupsei emoţionat, că gentilomul acesta a fost tatăl meu?

- Da, domnule, răspunse ea, dar vă e cu neputinţă să vă faceţi vreodată recunoscut ca atare, fiindcă n-aţi putea avea altă dovadă decît mărturisirea doicii dumneavoastră, dovadă ce nu vă e de folos, căci cu siguranţă ea n-a mărturisit acest lucru

decît mie şi mi-a spus că această căsătorie n-a fost niciodată declarată.

- Tot e destul, doamnă, îi spusei, pentru mulţumirea mea personală să ştiu că sînt din familia aceasta vestită. O să mă consolez că nu pot folosi nicicum ştirea aceasta, dar fie-vă milă, terminaţi. De ce contele nu a binevoit să mă recunoască? De ce aceea care mi-a dat viaţă m-a părăsit cînd mi-am pierdut tatăl? Să fi avut oare nefericirea de a o fi pierdut în acelaşi timp? Era ea demnă de afecţiunea lui? În sfîrşit, cine era?

- Asta nu v-o pot spune, răspunse baroana, doica dumneavoastră nu mi-a numit-o, şi chiar mi-a spus că n-a cunoscut-o niciodată.

- Nu contează, doamnă, îi spusei, puteţi să mă faceţi s-o cunosc fără ajutorul ei. Poate că ştiţi cu cine se întîlnea de obicei pe atunci tatăl meu? Amintiţi-vă perioada aceea şi o să desluşiţi fără îndoială, cine a fost maică-mea.

- Dacă bănuielile mele ar putea deveni certitudine, îmi răspunse baroana, ce folos aţi trage de pe urma acestei cunoaşteri? Poate că i-aţi fi drag unei persoane pe care dumneavoastră înşivă n-aţi stima-o; căci piedicile ce-i opreau pe părinţii dumneavoastră să dezvăluie unirea lor nu erau înlăturate atunci cînd moartea v-a răpit tatăl. Credeţi că, în asemenea împrejurări, o persoană de onoare ar vrea astăzi să vă recunoască public?

- Să ferească Dumnezeu, doamnă, îi spusei, să cer atîta de la bunăvoinţa ei! N-aş vrea să cunosc persoana aceasta nefericită decît ca să o consolez în taină pentru pierderea tatălui meu, dacă încă o mai doare, să vorbesc despre el fără istov, să-mi amestec lacrimile cu ale ei, să o respect şi să o îndrăgesc pe cît sînt dator. Dar nu, sînt prea nefericit ca să mă pot bucura de o mîngîiere atît de mare; Dacă mama mea e vie, nu pot s-o cunosc şi nici să gust dulceaţa îmbrăţişărilor ei, şi aflu că taică-meu nu mai este, mai înainte de a-i afla numele; sînt chiar lipsit de trista consolare de a-i uda mormîntul cu lacrimi, deoarece preţioasele rămăşiţe ale acestui om de treabă sînt, după

cîte am auzit, departe în Germania.

- Vai, răspunse baroana oftînd din greu, e prea adevărat că şi-a pierdut viaţa, dar asta nu s-a întîmplat atît de departe de aici. Sînt grozăvii pe care nu îndrăznesc să vi le spun şi la care nu mă pot gîndi fără să mă înfior.

Văzui lacrimi curgîndu-i cînd rosti cuvintele acestea. Ceea ce mă făcu să fiu atent şi să-mi amintesc mai multe asemenea gesturi ce-i scăpaseră.

- Plîngeţi, doamnă, zisei, plîngeţi vorbindu-mi de moartea tatălui meu; îngăduiţi-mi să mă explic şi să vă spun ce gîndesc. Teama pe care o aveţi să nu fie bănuite persoanele pe care tatăl meu le vedea înainte de naşterea mea, participarea dumneavoastră la cele ce mă privesc, starea în care aţi fost cînd m-aţi recunoscut, privirea, chiar în momentul acesta, îmi dezvăluie adevărul.Mă pot oare înşela cu atîtea dovezi? Nu, doamnă, nu, inima mea îmi vorbeşte cu şi mai multă siguranţă: sînteţi mama mea!

Vorbind astfel, mă aruncai la picioarele ei. Era mai mult moartă decît vie şi nu-mi răspunse decît îmbrăţişîndu-mă. După o tăcere îndelungată, mai grăitoare decît cuvintele, îmi spuse să mă ridic şi îmi povesti în ce fel, după ce îi făgăduise contelui de Monneville să nu fie vreodată a altuia decît a lui, se hotărîse să se mărite cu baronul du Mesnil, crezînd despre conte asemeni altora, că murise în Germania.

Apoi baroana îmi spuse:

- Te-aş fi recunoscut încă de cînd erai copil, dacă doica nu mi-ar fi ascuns că eşti băiat, fiindcă trăsăturile feţei tale mi le aminteau pe cele ale contelui şi o recunoşteam pe femeia aceea drept cea căreia te încredinţasem cînd te-ai născut; dar mă feream cu grijă să o întreb ce se întîmplase cu tine. Doar la moartea ei am fost lămurită cu privire la toate. Acum patru sau cinci ani, îmbolnăvindu-se grav, îmi trimise vorbă că vrea să-mi vorbească în taină. Baronul du Mesnil, care mai trăia pe atunci, mă conduse la ea şi mă aşteptă mai bine de o oră în trăsură, în timp ce femeia aceasta de treabă îmi relată povestea

naşterii tale pe care o ştiam la fel de bine ca ea. Însă cînd îmi spuse că, fiică-sa murind, te luase în locul ei şi te crescuse sub ochii mei ca atare, închipuieşte-ţi cît de mare mi-a fost mirarea. La fel de mare ca neplăcerea pe care o simţii după aceea cînd îmi spuse în ce fel fusese ucis tatăl tău la poarta castelului du Mesnil de către însuşi baronul. Eram încremenită şi aproape fără simţire în timp ce-mi povesti acest amănunt crud, abia avui putere să întind mîna să iau portofelul contelui în care, în afara unor hîrtii cu scrisul lui, recunoscui cîteva bilete pe care i le scrisesem.

Baronul, care mă aştepta nerăbdător la uşă, fu destul de mirat să mă vadă întorcîndu-mă în starea în care mă aflam. Din fericire, tristul omagiu pe care-l adusesem femeii acesteia de treabă îi păru a fi adevărata pricină a tulburării mele. Nu-i răspunsei nici un cuvînt cînd se plînse că stătusem prea mult, şi nu-l puteam privi fără să mă înfior de groză. Era soţul meu, dar era şi ucigaşul bărbatului căruia îi jurasem credinţă. Oricît îmi dădui silinţa să-i ascund mîhnirea mea şi sila de neînfrînt pe care o aveam pentru el, îşi dădu seama şi dacă n-ar fi murit aproape în acelaşi timp cu doica, cu siguranţă că am fi trăit foarte rău împreună; din fericire, fu brusc lovit de o boală mortală şi nu avu timp decît să-şi orînduiască cele ale conştiinţei, care nu era într-o stare prielnică mîntuirii sufletului.

Nenorocirea aceasta neaşteptată mă înduioşă; însă în loc să ţină seamă de lacrimile mele, ultimele cuvinte pe care mi le adresă fură să mă felicite pentru libertatea mea viitoare şi să se plîngă de răceala mea faţă de el, sau mai degrabă de faptul că pierduse preţuirea şi prietenia mea, fără să ştie din ce pricină.

Aici baroana se opri din vorbit, iar eu luai cuvîntul:

- Doamnă, socotesc că fericirea de a vă cunoaşte drept mama mea e cea mai mare pe care o pot avea vreodată. Puteţi dispune de mine în mod mai deplin decît dacă toate legile civile m-ar supune voinţei dumneavoastră, iar cea dintîi favoare pe care îndrăznesc să v-o cer în calitate de fiu e să-mi îngăduiţi

să rămîn întotdeauna cu dumneavoastră.

Ea fu încîntată să vadă că am asemenea intenţii şi îmi spuse că a ei era să mă ţină atît de bine pe lîngă ea, încît să nu fie zadarnic pentru mine faptul că am cunoscut-o. Îmi declară că voia să mă însoare cu Lucile, căreia mă rugă să nu-i comunic vreodată ce-mi spusese, nici măcar după căsătoria noastră, dacă o putea face să izbutească.

Ea o întrebă în această privinţă pe tînăra văduvă care-i mărturisi că are acelaşi gînd şi că dorea ca surioara să-i fie soţ, că din nefericire lucrul acesta îi părea cu neputinţă, deoarece familia, ei ce avea atîta interes să o împiedice să se recăsătorească, o să-i facă negreşit greutăţi cînd vom fi în încurcătură încercînd să aducem certificate cu privire la numele meu, la familie, la firea mea şi la locul meu de baştină. Baroana îi spuse că într-adevăr prevede dificultăţi din partea aceasta, însă crede că eu o să găsesc o cale să le înlătur, cînd n-o să mai rămînă decît aceasta de făcut.

Mă primiră în micul lor sfat, unde îi adresai lui Lucile mii de mulţumiri drăgăstoase pentru bunăvoinţa pe care mi-a arătat-o. Pentru a răspunde la dificultatea pe care mi-o înfăţişau, le spusei că nu le cer decît îngăduinţa de a mă lăsa să fac o călătorie la Paris, că acolo o să-l conving pe unul dintre prietenii mei să mă prezinte drept ruda lui, cu riscul de a învia în mine vreo ramură stinsă a familiei sale: că astfel o să pot cumpăra o slujbă la rege, aceasta mi-ar da oarecare prestigiu ce le-ar împiedica pe rudele lui Lucile să se împotrivească fericirii mele. Doamnele fură de acord cu planul meu, iar eu mă pregătii pe loc să mă duc s-l îndeplinesc.

Nu-mi rămîneau mulţi bani şi nu mă puteam bizui decît pe prietenia cavalerului ce se oferise de mii de ori să mă ajute. Contam mult pe faptul că, pentru a putea să găsesc bani, n-o să refuze să chezăşuiască pentru mine. Totuşi nu-l pusei la această încercare, deoarece baroana, dorindu-mi drum bun, porunci să mi se aducă în trăsură o casetă în care găsii patruzeci de mii de livre atît în aur, cît şi în cambii.

Absenţa mea îi păruse îndelungată cavalerului. Îl găsii mîhnit că nu are defel ştiri despre soră-sa. Voia negreşit să meargă să o caute el însuşi la sălbatici. Îmi dădui destulă osteneală să-i făgăduiesc că o să-l însoţesc, dacă trebuia neapărat să ajungem aici. De îndată ce află de viitoarea mea căsătorie şi ce mă aduce la Paris, veni cu mine la Versailles, unde în scurt timp îmi procură o slujbă care, la mine în regiune putea să arunce praf în ochii lumii. De aceea toţi banii mei fură folosiţi aici. Pusei să mi se facă pe cheltuiala cavalerului un veşmînt asemănător cu al lui şi cumpărai un echipaj minunat să mă duc să mă instalez la Monneville; un echipaj atît de bogat şi de strălucitor, încît asemeni aceluia al lui Phaeton, era el singur de ajuns să potolească pizma, sau, dacă vreţi, să o stîrnească.

O anume înfăţişare de măreţie şi de opulenţă face o impresie grozavă în provincie. Toţi vasalii mei fură mai multe zile sub arme, iar eu le răsplătii bine zelul. Nu se mai vorbea decît de domnul conte de Monneville, nici nu se mai gîndea cineva că trebuie să fi avut alt nume. La început îmi făcui vizitele cu multă tevatură, iar la mine primeam cum ar fi primit guvernatorul provinciei. Nu pomeneam decît de seniori de la curte şi încercam să insinuez că nimeni nu avea acolo mai mult credit decît mine. Pe de altă parte, spuneam că regiunea îmi place şi că vreau să construiesc şi să cumpăr. Îndeplineam cu părere de rău rolul acesta, însă îmi era de folos să o fac. Rudele lui Lucile, uluite de înfăţişarea mea fastuoasă se socotiră prea fericite că binevoiesc să intru în familia lor, asupra careia îşi făceau iluzia că o să atrag influenţa binefăcătoare a Curţii de la Versailles.

Cu toate acestea, nu socotirăm potrivit să lăsăm lucrurile să tărăgăneze. În timp ce parohul din Monneville îi propunea mîna mea lui Lucile care, prefăcîndu-se surprinsă, ceru timp să se gîndească, vizitai rudele şi le cerui acordul cu o înfăţişare politicoasă şi totuşi plină de încrederea celor ce nu se tem de un refuz. Delicateţea mea nu le displăcu. La rîndu-mi, mă prefăcui că am nevoie de acordul unor rude pe care le aveam la Paris, şi-i scrisei cavalerului că îl rog să-şi ţină făgăduiala ce mi-o făcuse să vină la nunta mea ca rudă împreună cu doi dintre prietenii noştri cărora le cerusem să ia parte la distracţie.

Veniră toţi trei, îmbrăcaţi atît de minunat şi afişînd un lux atît de mare, încît, voind să mă cinstească, ar fi făcut să se descopere nevinovata noastră viclenie, dacă în regiune ar fi fost vreun genealogist, deoarece cavaleru, dîndu-se mare senior, nu mă numea decît frate, iar ceilalţi, văr. Le explicai doamnelor această pretinsă frăţie, spunîndu-le că, de cînd ne cunoaştem, cavalerul nu mă numea altfel, avînd de gînd să mă facă să iau în căsătorie pe o soră de-a lui din Noua Franţă.

Căsătoria s-a celebrat la Ganderon cu un fast şi o bogăţie cum nu se vedea în mod obişnuit în regiune, ceea ce făcu plăcere mai mult baroanei decît lui Lucile, care ar fi preferat să se mărite cu mai puţină strălucire şi zgomot. Plecarăm toţi împreună la puţine zile după aceea la Paris, să petrecem acolo iarna. Baroana, maică-mea, căzu bolnavă şi deoarece acolo sînt mai mulţi medici decît trebuie, crezu că o să-şi piardă viaţa, ceea ce făcu oraşul acesta atît de nesuferit ambelor doamne, încît mă rugară să le duc înapoi la ţară.

Mă atrăgea şi pe mine viaţa liniştită pe care o duceam cu ea în provincie, încît mă plictisii în curînd de slujba mea. Îl rugai pe cavaler să mă scape de ea cu acordul Curţii. Îmi făcu acest serviciu cu plăcere, punîndu-mi condiţia să merg cu el în călătorie în Canada, după cum îi făgăduisem. Zadarnic încercai să mă apăr şi să-i arăt cîtă silă o să-i facă tinerei mele soţii să se învoiască la aşa ceva, nu -mi fu cu putinţă să mă împotrivesc insistenţelor lui. Merse pînă acolo încît făcu să mi se poruncească aceasta din partea regelui însuşi prin domnul de Pontchartrain care, ca să mă silească şi prin alt mijloc, puse să mi se sechestreze preţul slujbei, ca să nu-mi fie re stituit decît la întoarcere. Văzui bine că trebuia neapărat să-mi cumpăr tihna prin acest ultim pas.

Aşadar, mă hotărîi împotriva părerii lui Lucile care, ca să contramandeze călătoria, ar fi lăsat cu plăcere banii noştri la

depozitar.

Înainte de plecare, cavalerul făcu mari provizii din tot ce-i spusei că este potrivit pentru darurile ce voia să le ofere supuşilor sakgamei, soră-sa; goli mai multe prăvălii de armurieri, de negustori de oglinzi, de podoabe ieftine, şi altele, fără să mai vorbesc despre fleacurile de la Palat. Sînt sigur că duceam cu noi nimicuri în valoare de mai bine de zece mii de scuzi.

Ieşind din Amboise, trăsura noastră de poştă se răsturnă; eu scăpai cu cîteva lovituri la cap, dar cavalerul îşi rupse un picior. Un chirurg prost de acolo, nedorind să-l trateze, ne sili să trimitem după unul la Tours. Nu aveam timp de pierdut: mărfurile noastre erau îmbarcate la Nantes, iar corabia nu aştepta decît vînt prielnic pentru a ridica pînzele. Cu toate acestea, nu era chip să-l expun pe cavaler, în starea în care se afla, oboselii călătoriei pe mare. Îl sfătuii să se oprească la Amboise, să se vindece în linişte aici şi să mă lase să-mi urmez drumul, asigurîndu-l că dacă aş face singur călătoria, aş merge mai repede decît dacă ar veni cu mine. Aşadar, îmi dădu scrisorile mele de acreditare şi mă despărţii de el.

Sosind la Quebec, mi se spuse la intendent şi la călugării franciscani, că primind scrisorile noastre de la Paris, făcuseră toate demersurile cu putinţă pentru a descoperi ce se întîmplase cu domnişoara Duclos, fără să poată cineva să o găsească, deşi trimiseseră să o caute misionari şi ostaşi, chiar în locul pe care-l indicasem. Aşadar, trebuii să mă hotărăsc să-mi urmez drumul, fără să ştiu dacă o s-o găsesc eu însumi acolo unde o lăsasem. Pusei să se încarce în mai multe bărci baloturile şi lăzile destinate micii sale curţi şi mă îmbarcai pentru Montreal, unde îmi propuneam mai curînd să le las pe toate decît să fac la întîmplare un transport mai lung şi mai anevoios.

Înainte de a merge mai departe, mă hotărîi să pierd cîteva zile în loc de a risca să fac zadarnică partea cea mai anevoioasă a drumului. În timp ce mă odihneam, trimisei spre micul fort unde locuisem doi bărbaţi pricepuţi ce ştiau drumul, cu scrisori

către persoanele cărora le vîndusem locuinţa, neîndoindu-mă că tinerii ce-i cunoscusem aici rămăseseră în legătură cu sakgame pe care le-o prezentasem, şi că o să-mi dea veşti despre ea.

Aşteptînd întoarcerea lor, avui lungi discuţii cu stareţa de la Notre-Dame din Montreal. Îmi asumasem sarcina de a o vedea din partea uneia dintre rudele sale, care era prieten cu cavalerul. Era o călugăriţă foarte bătrînă care, cu un zel neasemuit, îndurase ostenelile cele mai istovitoare ca să aducă lumina credinţei la felurite popoare sălbatice, unde văzuse pe două dintre nepoatele ei, ce o urmau peste tot, prinse şi sfîşiate de învăţăceii aceştia furioşi. O chema, cred, Bourgeois. Era dintr-o familie foarte bună din Champagne şi fusese prima stareţă a mănăstirii ei.

Îmi amintesc că această sfîntă femeie a vărsat multe lacrimi cînd i-am citit răspunsul ce l-am primit în legătură cu domnişoara Duclos. Era scris chiar de mîna tînărului care mă însoţise la huroni şi suna astfel:

"Aţi făcut zadarnic cale lungă, dacă nu o căutaţi decît pe domnişoara Duclos. Autoritatea regelui, din a cărui poruncă se spune că veniţi, e neputincioasă faţă de ea. Din adîncul mormîntului ea nu mai recunoaşte nici o putere pe lume. Această domnişoară neasemuită nu a mai trăit mult după plecarea dumneavoastră din ţară. Moartea ei a fost fatală multor persoane şi mi-ar fi fost şi mie însumi dacă s-ar fi petrecut recent, cînd am ajuns în sfîrşit, în aşezarea huronilor unde domnea. Cei mai mulţi dintre francezii pe care i-aţi văzut pe lîngă ea, în număr de douăzeci şi cinci, au fost arşi pe mormîntul ei. S-ar părea că ea prevăzuse efectele acestea triste ale dragostei ce i se purta, deoarece, pe cînd era bolnavă, i-a trimis pe unii înapoi în regiunea aceasta sub diferite pretexte. Se spune că, printre alţii, a vrut să-i facă acest serviciu misionarului ei şi că l-a insărcinat să ducă mai multe scrisori pentru dumneavoastră şi familia ei, însă, deoarece el a refuzat s-o părăsească atîta timp cît a nădăjduit că ea s-ar putea face bine, a plecat prea tîrziu.

Se pare că a fost prins şi ucis pe drum, căci de atunci nu a mai fost văzut. Aceasta nu e totul, domnule: opt dintre cele mai drăguţe fete care erau pe îingă ea, au voit , de asemenea, să o urmeze, în lumea cealaltă ca să o slujească şi să-i ţină tovărăşie; zadarnic sakgame le-a rugat să renunţe la purtări atît de îngrozitoare, nu a putut face nimic şi pe cînd îşi dădea sufletul le auzea pe cele ce urmau să moară împreună cu ea făcînd planuri pentru lumea cealaltă, aşa cum se fac într-aceasta pentru o călătorie de cincizeci de leghe. Ceea ce a crezut că poate face mai bine în ultimele clipe pentru sărmanele fete a fost să le asigure că în împărăţia morţilor n-o să-i ţină tovărăşie decît cele care vor fi creştine ca ea, ceea ce le făcu pe celelalte, care nu luaseră hotărîrea aceasta să se boteze în chip solemn înainte de a muri. De atunci, domnule, nu trece o zi fără ca mai mulţi sălbatici să se ducă să fumeze pe mormîntul ei şi s-o întrebe cu voce tare dacă nu are nevoie de nimic. Poate că zelul şi osîrdia cu care am îndeplinit ceremonia aceasta împreună cu ei m-au scăpat de sacrificiu. Au fost mulţumiţi de mine şi au părut mai cu seamă încîntaţi de inima mea bună cînd m-au văzut punînd pe mormîntul ei banii, cuţitul şi spada cu toate bijuteriile mele, făgăduindu-i să vin adesea să -i fac asemenea daruri.

Dacă vă îndoiţi, domnule, de ceea ce vă spun, luaţi o escortă numeroasă şi o să vă însoţesc chiar la locul acela."

Nu cred să fie cineva mai emoţionat decît am fost eu auzind ştirile acestea şi relatările celor doi bărbaţi ce mi le aduseră. Ei îmi spuseră că domnişoara nu era mai puţin iubită de francezi decît de sălbatici şi că în toate familiile unde-i trimisesem nimeni nu le vorbise de ea decît cu lacrimi în ochi. Ceea ce îmi spusese domnişoara Duclos despre afecţiunea huronilor pentru ea mă făcu să nu mă îndoiesc nici o clipă că ce aflasem era adevărat. Fui ispitit de douăzeci de ori să trimit acestui popor atît de recunoscător toate darurile pe care le adusesem pentru el, ceea ce aş fi făcut cu siguranţă dacă mi-ar fi aparţinut. Însă mă

temeam că lucrul acesta cavalerul o să-l socotească nepotrivit şi dădui totul pentru piei de pe urma cărora el totuşi nu avu folos, deoarece vasul pe care mă aflam ca să mă înapoiez în Franţa fu atacat de englezi şi capturat pe la marele banc al Terra-Novei.

Furăm duşi la Boston în Noua Anglie. Doi pasageri, prizonieri ca şi mine, îi dădură de înţeles căpitanului că trebuia să fiu mare senior, deoarece eram cunoscut de Ludovic al XIV-lea şi venisem în Canada la porunca lui. Ceea ce îi făcu pe englezi să se poarte aspru cu mine timp de cîţiva ani şi să mă pună la muncile cele mai grele; cînd nu mai puteam rezista mă lăsau să mă odihnesc în adîncul unei temniţe. Se purtau astfel cu mine pentru a mă sili să mă răscumpăr cu o sută de mii de livre pe care aveau obrăznicia să ni le ceară atît mie, cît şi gentilomului ce era cu mine.

Căpitanul vasului pe care l-aţi capturat ne-a cumpărat acolo ca pe sclavi, ca să cîştige, fără îndoială, revînzîndu-ne.

De un an ne tîrăşte prin Jamaica şi pe coastele Africii. Noi doream să ne ducă în Anglia, deoarece acolo sînt persoane ce cunosc toate marile familii franceze şi i-ar fi spus adevărul despre noi. Însă mulţumită lui Dumnezeu, iată că răscumpărarea noastră am cîştigat-o, căci nu cred că o să ne vindeţi libertatea pe care v-o datorăm. vă păstrăm pentru aceasta toată recunoştinţa de care sîntem în stare, doar atîta cer inimile generoase.

CARTEA A ŞASEA

CONTINUAREA POVESTIRII CAVALERULUI DE BEAUCHESNE

Întîlneşte două vase englezeşti de pază a coastei care îl fac prizonier. Ca să-şi recapete libertatea, întocmeşte un plan ce nu izbuteşte. E lăsat pe uscat cu însoţitorii săi, la poalele unei stînci în pustiul Guineii, fără alimente, fără arme. După ce înfruntă mii de primejdii, Beauchesne, cu doi dintre însoţitorii săi, ajunge la capul Corsica, unde cade iarăşi în mîinile căpitanului ce-l făcuse prizonier. E închis într-o subterană, apoi pus în libertate. E condus la Juda. Aici e bine primit de domnul de Chamois, guvernatorul fortului francez care-l tocmeste să jefuiască Ilha do Principe. Amănunte asupra acestei expediţii. Incursiuni ale lui Beauchesne pe coastele Braziliei. Răpirea unui căpitan de la paza coastei. Guvernatorul din Rio-de-Janeiro pune preţ pe capul cavalerului. Răzbunarea lui Beauchesne. Face o captură importantă. Valoarea portughezilor. El se alătură împre-ună cu alţi flibustieri, trupelor pe care le comanda domnul Cassart. Se duc să jefuiască Mont-Serrat. Relatarea acestei expediţii.

Toţi flibustierii mei fură atît de încîntaţi de povestirea lui Monneville încît îl asigurară că sînt de acord să ne întoarcem îndată în Senegal şi chiar în Canare, de unde i-ar fi fost lesne

să ajungă în Franţa trecînd prin Spania. Totuşi după primul impuls de bună-voinţă, ţinurăm sfat în legătură cu aceasta şi socotirăm mai potrivit să navigăm cîtva timp pe coastele Africii ca să mai facem o captură şi să ne ducem să vindem totul la Santo-Domingo, unde nu lipseau niciodată prilejurile de a merge în Franţa sau la Cadix, în caz că aveam să dobîndim o pradă importantă.

Petrecurăm aproape o lună fără să întîlnim nimic, după care, lîngă Bunfaut descoperirăm două nave engleze. La început, le luarăm drept vase comerciale şi nu îmi dădui seama că sînt de război şi de pază a coastei decît cînd le văzui venind spre noi. Virai de bord îndată ca să le evit, dar unul dintre ele, o fregată frumoasă şi uşoară de patruzeci de tunuri şi cu un echipaj de trei sute de oameni ne ajunse după o urmărire de douăsprezece ore. Ne apărăm de la miezul nopţii cînd furăm atacaţi pînă la ora zece dimineaţa, mereu în retragere. Trebui atunci să cobor pavilionul fără voia mea, deoarece vasul nostru, fiind răzuit ca un ponton, nu mai putea manevra. Cel de-al doilea vas englezesc, numit *Escarboucle*, cu cincizeci de tunuri ne ajunse după luptă şi furăm transferaţi la bordul său.

În cală era multă lume, printre alţii aproape trei sute de francezi ce fuseseră prinşi pe *César*, vas corsar din Nantes, comandat de viteazul căpitan Cazali, un creol din Saint-Christophe. Îl văzusem în America şi, cînd află că eu sînt cel căruia i se pun lanţuri la picioare veni să-mi spună un cuvînt de mîngîiere. În ceea ce-l privea, era liber pe vasul englezesc. Mînca şi se distra cu ofiţerii.

Din teamă de boli şi pentru nevoile noastre, ni se îngăduia să urcăm cîtva timp pe puntea superioară ca să luăm aer. Eu urcam întotdeauna cu Monneville şi întrucît nici noi, nici domnul de Cazali nu ne predasem englezilor fără să le ucidem mulţi oameni, observarăm că pe *Escarboucle* marinarii erau mai puţini decît prizonierii. Împărtăşirăm această observaţie puţinilor flibustieri care rămîneau şi împreună cu ei începurăm să-i aţîţăm pe francezi să se răzvrătească. Le arătai că nimic nu e mai lesne

decît să punem stăpînire pe vas, dacă atacăm echipajul noaptea, la momentul potrivit, şi că după aceea o să ne recîştigăm lesne propriile corăbii şi poate chiar fregata engleză.

Dragostea de libertate îi însufleţea tot atîta ca pe mine, dar socoteau că evadarea e mai anevoioasă decît spuneam eu. Tot înfruntînd primejdiile, flibustierul se obişnuieşte să le vadă mai mici decît sînt şi să le dispreţuiască. Nu la fel fac ceilalţi războinici. Cea mai mare piedică era aceea că nu aveam defel arme. În legătură cu acestea, le spusei că dacă domnul de Cazali nu ne ajută să dobîndim atacînd pe neaşteptate, îmi asumam eu sarcina să le procur fiind în stare să sparg lada cu arme de îndată ce vom fi pe punte.

Cînd îmi dădură toţi cuvîntul lor de onoare, îi comunicai intenţia noastră domnului de Cazali, care o aprobă; însă cînd îi spusei că succesul depindea de el mai mult decît de noi şi că nu putem face nimic dacă nu ne dă cheile de la lada cu arme pe care le putea dobîndi lesne noaptea ucigîndu-l pe cel ce le păzea:

- Dragă cavalere,îmi spuse el strîngîndu-mi mîna, o să păstrez taina, căci nu cred că sînt silit să o dezvălui, dar nu pot fi alături de voi. Ceea ce la voi ar fi iscusinţă şi curaj, la mine ar fi perfidie şi laşitate. Ca francez, doresc să izbutiţi, dar ca om cinstit, nu pot trăda un vrăjmaş ce-mi cruţă viaţa şi mi-o încredinţează pe a sa.

- Nu te pot învinovăţi îi răspunsei domnului de Cazali, oricît mi-ar dăuna scrupulele dumitale. Păstrează, aşadar, taina. Nu renunţ la plan, cu toate că evenimentul pe care îl poţi face să nu dea greş devine nesigur fără ajutorul dumitale.

Toată lumea ştie că, în timpul nopţii, doar jumătate din echipajul vasului veghează şi că schimbul de veghe se face din patru în patru ore. Asta se numeşte a face de cart. Noi aleserăm ora de mijloc a unuia dintre aceste carturi pentru a ne pune planul în aplicare. Eram cîţiva flibustieri care, ca şi mine, izbutiseră să-şi scoată lanţurile. Aveam mai multă încredere în ei decît în toţi ceilalţi. Cînd veni ora stabilită, luai cu mine

pe unul dintre cei mai zdraveni cu care, urcînd pe puntea superioară la ora două după miezul nopţii, ca şi cum am fi vrut să luăm aer, aruncarăm de sus de pe tambuchiu în fundul calei cele două santinele ce ne păzeau. Fură gîtuite îndată. Apoi pusei mîna pe un cleşte mare de fier cu care spărsei lada cu arme din a doua lovitură.

Zgomotul puternic pe care-l făcui astfel ne pricinui pierzania. Tulburarea neaşteptată stîrnită pe vas avu două rezultate rele pentru noi. Îi trezi pe englezi care se puseră în defensivă şi îi îngheţă de spaimă pe francezii rămaşi în fundul calei şi care, neîndrăznind să iasă de acolo, ne lăsară să fim copleşiţi, pe cei patruzeci sau cincizeci care urcaserăm primii. Înfrîngerea noastră o desăvîrşi faptul că după ce vreo douăzeci de englezi fură ucişi, printre care şi secundul lor, primii în cap mai multe lovituri ce mă zăpăciră şi mă răsturnară în mulţime. Toţi flibustierii mei fură trataţi în acelaş i chip astfel încît ne mai comandînd şi ne mai conducînd nimeni pe voluntarii francezi ce rămîneau, îi lăsarăm pe englezi să izbîndească. Astfel, cînd Monneville urcă iarăşi din fundul calei unde îl trimisesem să-i roage pe francezi să nu ne părăsească, nu mai găsi decît puţini care se apărau. Îi sfătui el însuşi să se retragă cu ceilalţi mai degrabă decît să se lase ucişi fără rost.

De îndată ce se lumină de ziuă, ofiţerii de pe cele două nave se adunară pe *Escarboucle*, iar rezultatul consiliului de război pe care-l ţinură în legătură cu noi fu acela că toţi prizonierii aveau să fie despărţiţi pe cele patru vase şi puşi în lanţuri, iar autorii răscoalei, spînzuraţi de vergi. Îi descoperiră îndată şi mă numiră să întruchipez acest personaj nătîng, împreună cu Monneville şi alţi trei flibustieri.

Cu siguranţă că am fi îndurat cazna asta netrebnică dacă n-ar fi fost domnul de Cazali, care le înfăţişă cu hotărîre judecătorilor noştri urmările acestei osînde, potrivnică de fapt, era contrară drepturilor oamenilor şi legilor războiului cinstit, după cum le arătă în propriile lor regulamente, deoarece întotdeauna a fost îngăduit prizonierilor să scape dacă pot,

asemeni unei păsări să zboare din colivie dacă nu e bine închisă. În sfîrşit, le vorbi atît de patetic, încît ne scăpă de funie prin puterea elocvenţei sale.

Însă englezii, care nu voiau să rămînem în pierdere, plănuiau să ne răsplătească pe săturate. Se pregătiră în voie şi în cele din urmă aleseră o cale la fel de sigură, dar mai cinstită de a se descotorosi de noi. La puţin timp după aceea, ne lăsară pe uscat, în pustiul Guineii, la poalele unei stînci abrupte, în seara de lăsata-secului a anului 1711, unde ne părăsiră fără hrană, fără arme şi înveşmîntaţi fiecare cu o cămaşă veche din pînză albastră. Îmi amintesc că atunci cînd trebui să coborîm în şalupă, unde treizeci de ostaşi bine înarmaţi ne aşteptau să ne escorteze, domnul de Cazali îmi spuse întinzîndu-mi mîna:

- Rămas -bun, sărmane cavaler, s-a sfîrşit cu dumneata, dacă scapi din ghearele leilor, o să mori de foame sau o să o astîmperi pe cea a negrilor: încredinţează-ţi sufletul în mîna Domnului, prietene.

- Nu fii îngrijorat, domnule, îi răspunsei; dacă negrii sînt sălbatici şi ţopîrlani o să-i îmblînzim şi o să-i înnobilăm. Vreau mai cu seamă să populez cu cavaleri pămîntul acesta sălbatic.

Era curată lăudăroşenie din parte-mi. Făceam întocmai ca acei copii mîndri şi neascultători care, atunci cînd îi lipseşti de vreun lucru frumos ce le place, spun că se săturaseră şi că sînt mulţumiţi să se descotorosească de el. Îmi dădeam seama bine că, fiind foarte departe de Capul Corsica şi chiar mai mult de Juda, nu puteam ajunge acolo înfruntînd atîtea primejdii şi că o să fim neapărat mîncaţi de negri sau de animalele sălbatice.

Atunci cînd ni se aduse vestea puţin plăcută că sîntem cinci osîndiţi la spînzurătoare, îmi însuşisem cu dibăcie un scalpel al chirurgului ce ne oblojea şi îl ascunsesem într-o mînecă a cămăşii, cu scopul de a mă sluji de el ca să-l ucid mai întîi pe englezul care o să-mi pună funia de gît , iar apoi să-mi prilejuiesc îndată eu însumi cinstea vinovată de a pieri prin fier, în ciuda vrăjmaşilor mei. Iată purtările urîte pe care le învăţasem de la sălbatici, de la flibustieri şi de la englezii înşişi. Doar

arma aceasta ne rămînea cînd debarcarăm pe uscat; astfel purtam în mînecă întregul nostru arsenal.

Nu ne fu prea lesne să ajungem în vîrful stîncii înainte de căderea nopţii. De acolo, ne uitarăm spre uscat şi căutarăm cu privirea cîţiva copaci de unde am fi putut lua crengi să ne facem beţe pantru a ne apăra măcar cîtva timp de animale, însă nu văzurăm nici cel mai mic copăcel. Hotărîrăm totuşi să nu mergem mai departe şi să ne petrecem noaptea veghind fiecare pe rînd ca să evităm vreo surpriză.

Tovarăşii mei, examinînd situaţia noastră jalnică,izbucneau în lacrimi şi se tînguiau care mai de care pe întuneric. Dacă nu vom fi mîncaţi în noaptea asta, spuneau ei, mîine o să pierim în nisip de sete şi de căldură, sau o să slujim drept hrană negrilor prin aşezările cărora vom fi siliţi să trecem ca să ajungem la Juda şi care-i mănîncă pe albii ce le cad în mînă. Cum să scapi din atîtea primejdii? Moartea nu e cel mai mare rău ce ni-l puteau pricinui englezii. Acum n-am fi avut de-a face cu ele, de n-ar fi fost purtarea supărătoare a domnului de Cazali.

- În ce mă priveşte, spunea Monneville, redobîndindu-mi libertatea am pierdut totul. Sînt într-o situaţie în care doresc să mai fiu în lanţuri. S-a sfîrşit, dragă prietene, nu vom mai revedea niciodată nici Canada, nici Franţa. Ce tristă e soarta nevestei mele! adăugă el. Întocmai ca maică-mea o să-şi petreacă viaţa plîngînd şi aşteptînd un soţ pe care n-o să-l mai vadă niciodată.

Deşi îmi dădeam seama la fel de bine ca ei că pieirea noastră e inevitabilă, voiam totuşi să mă prefac puternic şi să-i consolez.

- Să nu ne pierdem curajul, le spuneam, tristeţea şi disperarea sînt cele mai mari rele cînd te afli în situaţii extreme, asemeni acesteia. Răbdare şi curaj, prieteni! Cînd le ai nu există nimic căruia să nu-i dai de capăt. Nu avem să ne temem de animale sălbatice decît în noaptea asta. Mîine o să facem măciuci, care o să ne fie de ajuns să ne apărăm de ele. Cît despre negri, trebuie mai de grabă să-i căutăm decît să fugim de ei; o să

ne primească şi o să ne dea de mîncare sau, mai cruzi decît tigrii lor, o să ne atace. Credeţi că sîntem tare de plîns în ambele cazuri?. În cel dintîi, iată-vă salvaţi, în cel de-al doilea o să ne vindem scump viaţa şi o s-o pierdem ca nişte bărbaţi viteji. Nu e oare destinul nostru? Credeţi-mă, săgeata unui sălbatic nu face mai mult rău decît glonţul muschetei unui milord sau a unui senior portughez.

După aceasta ,îi rugai să se odihnească fără teamă, în timp ce eu o să veghez primul, ceea ce nu se învoiră să facă.

Aşadar, mă culcai ca să le dau exemplu spunîndu-le să mă scoale cînd o să vrea să doarmă şi ei. Nu aveam mai mult chef decît ei să mă odihnesc, însă nu voiam să-şi dea seama că, în timp ce încerc să-i liniştesc, sînt şi eu la fel de înfricoşat. Tînguirile lor mă înduioşau şi aveam pe chip lacrimi pe care le ascundeam încrucişîndu-mi mîinile pe frunte. Era pentru a doua oară în viaţă că mi se întîmpla să plîng.

Cu toate acestea, deoarece teama ne făcea pe toţi să păstrăm o tăcere deplină, cred că aş fi adormit dacă tovarăşii mei nu m-ar fi înştiinţat că văd venind spre noi un animal mare, era un leu a cărui mărime uriaşă o puteam desluşi lesne. Se afla la mai puţin de cincizeci de paşi de noi şi ne privea cu ochi strălucitori. Trecui în fruntea cetei îndemnînd-o mai cu seamă să nu se dea în lături.

- Acum nu riscaţi nimic, le spusei, animalul nu poate veni la voi decît după ce îmi va fi luat viaţa şi nu mă poate ucide atît de repede încît să nu am timp să-l străpung de mai multe ori cu arma mea.

Leul, nevăzîndu-ne mişcînd defel, înaintă foarte încet pînă la o bătaie de glonţ de pistol, tot atît de curios să ne vadă îndeaproape, pe cît de puţin mulţumiţi eram noi de curiozitatea lui.

Cred că ar fi împins-o pînă acolo încît s-ar fi repezit la noi, dacă doi sau trei dintre tovarăşii noştri n-ar fi scos un ţipăt puternic văzînd un tigru ce trecea în altă parte. Cele două animale, îngrozite de un zgomot atît de nou pentru ele, o luară

la goană, lăsîndu-ne să ne revenim puţin din spaima pe care ne- o stîrniseră.

Nu văzurăm nimic în restul nopţii şi, de îndată ce se lumină de ziuă, pornirăm la drum străbătînd cîmpiile. După patru ore de mers, găsirăm cîţiva copaci şi socotirăm potrivit să poposim la umbra lor, ca să jupuim coaja a doi dintre ei din care ne făcurăm fiecare cîte un coif, fără care ar fi fost cu neputinţă să îndurăm arşiţa soarelui ce începea să se ivească la orizont. Apoi pornirăm iarăşi la drum, însă din nefericire, din cînd în cînd, dădeam de nisip în care ne înfundam pînă la genunchi şi atît de arzător încît eram siliţi să alergăm. În prima zi merserăm mult fiindcă puterile ne erau întregi, şi abia spre seară începurăm să simţim foamea. Ne culcarăm în stuf la malul unui rîu ce putea fi trecut prin vad, unde petrecurăm o noapte pe atît de rece pe cît fusese ziua de călduroasă. Roua fusese atît de îmbelşugată, încît dimineaţa cămăşile noastre noastre erau cu totul ude. Experienţa pe care o făcusem în Irlanda cu aforismul că trebuie să dai întotdeauna ceva stomacului mă împinse să gust din mai multe soiuri de frunze de copaci şi de stuf din care adunai provizii înainte de a pleca, de frică să nu nu nimerim în vreun pustiu unde n-o să avem nici măcar posibilitatea aceasta. Nu făcurăm decît să le sugem în ziua aceea, însă a doua zi mîncarăm din ele, deoarece nici unul dintre noi nu putuse dormi noaptea.

Întrucît o luasem puţin spre dreapta ca să ne apropiem de mare, zărirăm destul de departe un deal acoperit în întregime cu copaci. Ne îndreptarăm îndată paşii spre el ca să ne petrecem noaptea acolo, iar cînd sosirăm, după două sau trei ore de drum, auzirăm înaintea noastră un zgomot asemănător celui făcut de loviturile unui tăietor de lemne. Merserăm încetişor spre locul de unde se auzea şi văzurăm un negru care lovea palmierii şi-i cresta, aşa cum văzusem că se face în Canada cu arţarii.

Aceste crestături se fac arţarilor cînd au din belşug sevă care se lasă să curgă de la ora zece dimineaţa pînă la patru după amiaza, iar un astfel de copac în acest răstimp dă mai

multe oale de şevă, din care se scoate un zahăr mult mai bun, se zice, pentru stomac, decît cel din insule.

Descoperirăm în mijlocul unei vîlcele frumoase, un sat mare de negri compus din peste trei sute de colibe, iar între sat şi noi, cred şase, şapte sute de oameni, care veneau în întîmpinarea noastră, înarmaţi cu arcuri şi săgeţi. Cea mai mare parte a trupei mergea grav, ca la o afacere foarte serioasă, iar vreo o sută de tineri înalţi şi voinici, alergînd înaintea celorlalţi, asemeni copiilor pierduţi ai unei armate, se apropiau de noi ţopăind şi fîţîindu-se, apoi se retrăgeau ca un corp de armată, făcîndu-se nevăzuţi ca nişte umbre la cea mai mică mişcare pe care o făceam, sau mai degrabă ca un stol de sturzi ce văd venind spre ei vînătorii. În sfîrşit, negrii aceştia deveneau din ce în ce mai îndrăzneţi, se apropiau tot mai mult, dar mereu la pîndă, erau cu arcurile încordate, ne studiau o clipă şi fugeau îndată.

Le spusei tovarăşilor mei că trebuie să ne aruncăm în mijlocul lor dacă ne atacă, să ucidem cît mai mulţi şi să murim ca nişte bărbaţi curajoşi.

- Într-un cuvînt, prieteni, le spusei, imitaţi-mă şi să nu faceţi decît ce o să mă vedeţi pe mine că fac.

Cu toate acestea înaintam cu paş mărunţi, cu o înfăţişare umilă şi temătoare, încovoiaţi pe jumătate şi rezemîndu-ne pe măciuci ca şi cînd am fi fost istoviţi. Spun măciuci, căci ne făcusem fiecare cîte una din copacii a căror coajă ne slujea drept pălărie. Înfăţişarea noastră arăta atîta slăbiciune şi sfioşenie, încît trebuia ca oamenii aceştia să fie mai laşi decît se poate închipui ca să se teamă de noi.

Cînd ajunseră la vreo doisprezece paşi de mica noastră ceată, unul dintre cei mai de seamă scoase un anumit ţipăt ce-i sili pe toţi să se oprească şi totodată să tacă. Atunci, cu o sforţare mare, ieşi din rînduri şi înaintă pînă la noi. Îmi dădui seama repede că suferă, căci eroul tremura, deşi mai bine de două sute de negri aveau arcurile strunite şi erau gata să tragă la primul semn. Îmi întinse mîna, iar eu i-o dădui pe a mea.Mă apăsă

pe vîrful degetului pocnind din degete şi spunîndu-mi *Kio Kiopaw*. Repetai cuvintele acestea la întîmplare şi ducînd mîna la gură ca să-l fac să înţeleagă că ne era foame, îmi dădui seama că înţelege ce vreau să-i spun. Se întoarse spre ai săi şi după ce le spuse, pe cît se părea, că sîntem nişte nefericiţi de care nu aveau de ce să se teamă, cei mai curajoşi dintre ei, îndrăzniră să vină la rindul lor să ne apese pe vîrful degetelor şi să ne salute cu *Kio Kiopaw*. În sfîrşit, mulţimea prinse curaj: trebui să primim şi să adresăm mai bine de un sfert de oră salutul pe care-l conţineau cuvintele acestea.

Ca să ne facă să vedem că înţeleg prea bine că murim de foame, cîţiva dintre ei se desprinseră de ceilalţi şi fugiră în sat să ne pregătească mîncarea. Ca să ajungem acolo după ei, trebui să străbatem altă mulţime de bărbaţi şi femei care se înghesuiau să ne primească. Le-am fi îndurat privirea dacă am fi avut burta plină, însă curiozitatea lor ne părea nepotrivită în starea în care ne aflam. Cu toate acestea, ajunserăm la o colibă frumoasă în faţa căreia era o cantitate uriaşă de peşte prăjit ce părea să ne fie menit.

Ne aşezarăm toţi jos lîngă zidul colibei, unde făcînd tot mai multe gesturi dintre cele mai expresive ca să cerem de mîncare, avurăm mîngîierea să vedem că, în sfîrşit, ni se servesc nişte peşti mici de care totuşi nu ne puturăm atinge, decît după ce îndeplinirăm ceremonia calumetului. Din fericire pentru noi, ne săturarăm fără să ni se facă rău, mai întîi deoarece oasele spinării pe care cu siguranţă n-am fi avut răbdarea să le curăţăm se nimeriseră să fie mici şi să poată fi mîncate; în al doilea rînd, întrucît peştii noştri erau prăjiţi în ulei de palmier, iar noi beam în acelaşi timp vin din suc al acestui copac, mîncare ne scîrbi pe toţi şi ne împiedică să mîncăm prea mult.

În timpul mesei, în afară de înghesuiala din jurul nostru, copacii învecinaţi erau cu totul negri, la fel ca şi acoperişul colibelor, atîţia negri erau căţăraţi peste tot ca să ne examineze cu atenţie. Se poate aprecia, printr-un mic incident pe care o să-l relatez, cît de puţin sînt obişnuite popoarele acestea cu

primejdiile războiului.Măciuca mea îmi alunecă întîmplător din mînă; mă aplecai repede să o ridic, iar mişcarea aceasta îi înfricoşă atît de mult, încît o luară la fugă cu toţii. Să-i fi văzut pe cei din copaci aruncîndu-se îndată jos ca să scape, ca şi cum o armată vrăjmaşă s-ar fi năpustit asupra lor. Cu toate acestea, se liniştiră puţin cîte puţin şi se apropiară iarăşi de noi.

Cînd văzui că, departe de a avea de gînd să ne facă rău, ne privesc ca pe nişte oameni de care se tem, îmi lăsai acolo măciuca şi mergînd în mijlocul lor, începui să discut prin semne cu cei mai inteligenţi. Îi făcui să înţeleagă că fusesem jefuiţi pe mare dezbrăcaţi şi lăsaţi pe malul lor. Ca să ne arate că au înţeles, ne dădură îndată pomeni îmbelşugate, fiecare după puterile lui, pene, fildeş, scoici şi altele asemănătoare. Deoarece rostii de mai multe ori numele de capul Corsica şi Juda întrebîndu-i care e drumul spre ele şi distanţa, îmi răspunseră prin gesturi că drumul spre Juda nu e practicabil pe uscat, şi că ne trebuiau doar cinci rotiri ale soarelui ca să ajungem la capul Corsica, însă că la sfîrşitul primei zile o să dăm peste un sat de negri cu care ei se aflau în război, care erau cei mai răi din ţară şi aveau să ne mănînce negreşit.

Ne oferiră săgeţi de-ale lor şi arcuri să ne apărăm de temuţii lor vecini, însă făcui semn că tovarăşii mei nu se pot sluji de aceste arme: pentru mine luai arcul ce mi se păru cel mai tare şi făcîndu-le semn să se dea puţin în lături toţi, trăsei în sus o săgeată care-i miră foarte tare ridicîndu-se la înălţime mult mai mare decît ale lor şi căzînd cu vîrful în jos la picioarele mele. Îmi cerură să trag mai multe într-un chip omenesc făcut din scoarţă de copac şi acoperit cu piei, cu care, după cum se părea, se antrena tineretul şi, văzînd că de la treizeci de paşi mai departe decît ei îl nimeresc, începură toţi să mă mîngîie frecîndu-mi braţele şi umerii şi făcînd în faţa mea mii de gesturi de admiraţie şi de respect.

Mă socoteau fără îndoială un om extraordinar. După aceea ne făcură nu pomeni, ci daruri şi, dîndu-şi seama că nimic nu ne place cît praful de aur, ne dădură o cantitate mică, nici unul

dintre ei neavînd, cu adevărat, o provizie mai mare. Nu adunau decît pentru nevoile lor zilnice şi ca să primească în schimb tot ce le era de trebuinţă. Totul laolaltă cîntărea aproape o livră ce ne fusese dată puţin cîte puţin şi pe care o luarăm bine legată în colţul cămăşilor noastre.

Petrecurăm noaptea în satul acela. Ne puseră să dormim singuri într-o colibă separată, pe rogojini de stuf şi ne dădură obligatoriu fiecăruia cîte o femeie, ca să-şi îndeplinească în chip desăvîrşit îndatoririle ospitalităţii: îi refuzarăm cît mai politicos cu putinţă, neputînd cu adevărat să le cinstim darul. Ne pregăteam să plecăm a doua zi dimineaţă, însă furăm siliţi să ne amînăm plecarea, întrucît doi dintre ai noştri se simţi rău noaptea, din pricină că băuseră vin de palmier, deşi nu se destrăbălaseră mai mult ca noi. Istoviţi cum eram de pe urma postului, chiar şi o băutură slabă ne-ar fi ameţit.

Cei doi bolnavi ai noştri ne propuseră să rămînem printre negri, şi nu ştiu dacă dorinţa de a aduna praf de aur nu ne-ar fi făcut să luăm hotărîrea aceasta, dacă Monneville, pe care viaţa nu-l interesa decît ca să se ducă să o petreacă în Franţa, nu ne-ar fi arătat că ne-am găsi o moarte sigură în satele învecinate pe care socoteam să le jefuim în fruntea negrilor noştri, deoarece neavînd nici săbii, nici arme de foc, curajul nostru nu ne-ar sluji decît să fim străpunşi de lovituri de îndată ce aceştia ar da înapoi, ceea ce-s-ar petrece cu siguranţă la prima ocazie. Avea dreptate.

În afară de aceasta, praful de aur nu ne-ar fi ajutat să ajungem la Juda şi astfel ne-ar fi fost cu totul nefolositor. Petrecurăm, aşadar, toată ziua următoare odihnindu-ne şi nu plecarăm decît a treia zi.

Am fi voit ca vreo cîţiva negri să ne escorteze doar o jumătate de zi, dar nici vorbă să găsim macar unul care să îndrăznească să înainteze cu noi spre primul sat prin care trebuia să trecem, fiindcă acolo erau cei mai cumpliţi vrăjmaşi ai lor. Bunii noştri negri ne îndemnară stăruitor să ne încărcăm fiecare cu un arc şi o tolbă de săgeţi, ceea ce refuzarăm arătînd, mi

se pare, oarecare prudenţă. Întrucît era vorba să ne atragem compătimirea negrilor prin satele cărora trebuia să trecem, am fi procedat foarte rău dacă ne-am fi înfăţişat cu arme.

Ni se arătă prin semne că mai înainte ca soarele să apună vom ajunge la satul acela cumplit, şi că, în drum, vom găsi adesea apă. Aşadar, nu luarăm cu noi decît peşti mici, fripţi, pe care-i mîncarăm la ora două după-amiază sub nişte palmieri pe care-i descoperirăm de departe şi la care cei doi bolnavi ai noştri ajunseră nu fără greutate. Mai cu seamă unul dintre ei se simţea atît de rău, încît trebuirăm să-l sprijinim ca să-l ajutăm să meargă în restul zilei, ceea ce ne încetini mersul şi ne împiedică să , ajungem la sat înaintea de căderea nopţii.

Îl tîrîrăm destul de lesne pe bolnav pînă la ora zece. Atunci răcoarea nopţii îl cuprinse şi-i pricinui o temperatură puternică ce-l opri, astfel că furăm siliţi să-l purtăm pe măciucile noastre în restul nopţii, odihnindu-ne adesea. Atîta timp cît băiatul fu conştient, nu conteni să ne roage să nu-l părăsim. Cînd se făcu ziuă ne dădurăm seama că sîntem, din nefericire, într-un loc complet deschis. Această descoperire ne făcu să ne sporim sforţările ca să-l ducem iute pe nefericit încă un sfert de oră îndelung, pentru a ajungem la o mică vale unde socoteam că vom fi cel puţin ascunşi privirii acestor negri înfricoşători pe teritoriul cărora ne închipuiam că mai sîntem.

Rămaserăm acolo pînă la ora nouă dimineaţa, cînd arşiţa soarelui ne izgoni. Nu ştiam încotro s-o apucăm ca să dăm de umbră. În afară de cei doi bolnavi ai noştri, Monneville, care nu mersese niciodată desculţ, avea picioarele pline de răni şi aproape ne mai putnd sta drept, ne spuse cu un calm prefăcut, vecin cu disperarea:

- Rămas-bun, domnilor, vă doresc drum bun, în ce mă priveşte, o să rămîn aici. Vreau să mor la soare, o să sufăr mai puţin decît la umbră.

Printre noi era un parizian voinic numit Roland. Îi propusei să mă urmeze ca să-i ajute pe bolnavii noştri împotriva voinţei lor, iar el acceptă. Îi lăsarăm pe ceilalţi acolo pentru două ore,

după care ne întoarserăm, avînd fiecare un maldăr de stuf şi ierburi pe care le luasem de pe malul unui rîu ce se afla la cîteva mile distanţă de acolo, pe dreapta.

Ţelul nostru era de a face din ele un fel de umbrelă ca sa-i adăpostim pe tovarăşii noştri şi să-i apărăm de razele soarelui, mai cu seamă pe cel pe care-l dusesem atît de mult timp.Bunăvoinţa noastră îi fu zadarnică: îl găsirăm dîndu-şi sufletul, iar pe ceilalţi însoţitori ai lui plîngînd în genunchi şi rugîndu-se lui Dumnezeu pentru el şi pentru ei înşişi, într-atît erau de convinşi că noi n-o să ne mai întoarcem şi că o să-l urmeze.

Întoarcerea noastră nu păru să le facă multă plăcere. Hotărîrea lor era luată. Erau sătui să lupte împotriva unei soarte de asprimea căreia nu găseau nici o cale de scăpare. Doar soarta celui ce îşi dădea sufletul li se părea demnă de invidie.

- Ce fericit este! strigă Monneville arătîndu-mi-l: acum nu-i mai pasă de monştri, de negri, de foame, iar noi mai sîntem expuşi tuturor acestor rele. Încetînd din viaţă e pe deplin fericit. Şi-a recăpătat cunoştiinţa pentru o clipă şi a folosit momentul ca să mulţumească cerului şi să ne plîngă de milă. A văzut că nu sîntem mai voinici ca el, decît ca să fim mai multă vreme vrednici de milă.

Ştiţi, continuă el, ce ne cere acest nefericit murind? Nu mai sînt îngrijorat decît pentru voi, ne-a spus. Nădăjduiesc că, pentru ispăşirea greşelilor mele, Domnul se va mulţumi cu suferinţele pe care le îndur, şi o să mor mulţumit dacă îmi făgăduiţi să faceţi ce o să vă spun. În numele Domnului, fie ca moartea mea să vă fie de folos. Să nu muriţi de foame cu bună ştiinţă în pustiul acesta, în două sau trei zile de drum ce vă rămîn de făcut. Nu-mi cruţaţi carnea, puteţi să mîncaţi din ea îndată şi să luaţi restul cu voi.

Aţi sosit, domnilor, continuă Monneville, cînd rostea ultimele cuvinte şi l-aţi văzut dîndu-şi sufletul. Dacă felul acesta de ajutor vă convine, vă putem face aceleaşi oferte. N-o să-i supravieţuim vreme îndelungată.

O disperare atît de mare mă făcu, într-adevăr, să mă supăr pe Monneville. Îi reproşai puţinul lui curaj şi-i spusei că o să-l silesc să ne urmeze.

Făcurăm o groapă puţin adîncă, deoarece pentru a o săpa,nu aveam decît măciucile şi unghiile. Pentru mort totuşi fu deajuns. Puserăm pe el o cruce pe care o întocmii din bastonul lui pe care-l adusesem pînă acolo.Acesta îi fu mausoleul. Scoarţa de copac care-i slujise drept pălărie şi mînecile cămăşii lui le folosirăm să-i facem încălţări lui Monneville, care după aceea ne urmă mai cu plăcere şi chiar mai lesne decît celălalt bolnav. Ajunserăm din nou la rîul pe care-l descoperisem cu Roland.

Hotărîrăm să urmăm cursul rîului ca să nu ne îndepărtăm prea mult de mare, şi cu speranţa de a găsi acolo, mai curînd decît pe cîmpie vreun sat de negri, cum de altfel şi zărirăm pe stînga, după două ore. Ne îndreptarăm spre el, convinşi că o să le stîrnim mai degrabă mila decît pofta de mîncare, în starea în care ne aflam. Însă opt sau zece negri pe care-i întîlnirăm ne scutiră de oboseala de a merge pînă acolo. Bădăranii aceştia, în loc să ne primească politicos începură să scoată ţipete îngrozitoare şi ne urmăriră trăgînd cu arcul după noi timp de o oră încheiată.

Înverşunarea lor de a trage în noi de departe cu săgeţi care ne puteau atinge mă enervă; vrui să-i prind pe vrăşmaşii aceştia laşi, dar fură mai sprinteni ca mine. Ne pricinuiră totuşi mai multă teamă decît rău. După întîlnirea neplăcută cu ei ajunserăm la rîul nostru fără vreo piedică şi, îndepărtîndu-ne de locul acela la două, trei leghe, petrecurăm noaptea pe mal, pe nisip, unde cinarăm bînd fiecare cel puţin un litru de apă. Oricît de puţin solidă era hrana aceasta, constatarăm că apa are virtutea de a potoli puţin mînia foamei.

După aceea, într-adevăr nu-mi fi lesne să dorm. Neputînd dormi, îi părăsii pe cei trei tovarăşi ai mei şi îmi petrecui o parte a nopţii căutînd copaci din care să mîncăm cîteva frunze. Pentru păcatele mele nu găsii defel şi eram gata să-mi pierd la rîn-du-mi orice speranţă, cînd mă gîndii că trebuia să nu fim

prea departe de capul Corsica unde, cel puţin, am fi în mîinile unor duşmani ce ne-ar trata după legile războiului cinstit şi ne-ar da la schimb cu primul prilej.

Roland, la fel de curajos ca mine, în loc să se lase copleşit de tristeţe, se gîndea cum să scape cu viaţă. Şi lui îi trecu prin minte că sîntem aproape de capul Corsica. Îmi spuse gîndul său şi adăugă că o să ajungem acolo în aceeaşi zi dacă plecăm pe lumina lunii, fără să mai aşteptăm răsăritul zorilor. Eram de aceeaşi părere, însă nu îndrăzneam să-l trezim pe acela dintre tovarăşii noştri pe care în ajun ne dădusem atîta osteneală să-l tîrîm pînă acolo. Era bătrîn, deci avea mai multă nevoie de odihnă decît noi. Dar nu era nevoie să-l cruţăm atîta, deoarece era mort şi nu adormit. Nu ne dădurăm seama de acest lucru decît cînd se iviră zorile.

Era fiul unui negustor bogat din Rouen. La început, plecase pe mare în calitate de chirurg de corabie, apoi părăsise lanţeta ca să se facă flibustier şi să-şi aducă astfel ciolanele în Guineea. Pentru el, mai răbdător ca noi, nu se temea de moarte decît fiindcă i-ar fi scurtat suferinţele, care credea că nu pot fi prea lungi, nici prea crude.

- Fără îndoială că din pricina mea înduraţi atîtea rele, îmi spunea el confidenţial încă din prima zi a nenorocirii noastre, cînd văzu că sîntem ameninţaţi să pierim în nisipuri. Nenorocirea ce v-a făcut mai întîi să vă asociaţi cu mine e cea care vă învăluie în pedeapsa pentru crimele mele.

Vrui să-l consolez spunîndu-i că puţini dintre noi avuseseră în tinereţe o purtare cuviincioasă, iar cel mai adesea oamenii nu practicau îndeletnicirea noastră decît pentru că nu puteau să aibă alta.

- Nu, nu, spuse el, eu sînt singurul criminal, singurul pe care dreptatea cerească ar trebui să-l pedepsească. Judecă singur, dragă cavalere, iată o parte din crimele mele:

La vîrsta de şaisprezece ani am început să merit ceea ce îndur astăzi. Făceam curte unei fete bogate pe care o doream mai puţin dintr-o înclinaţie pentru persoana ei, decît pentru averea

pe care avea să o stăpînească într-o zi. Aveam un rival care mi-a fost preferat. Am voit să mă răzbun şi am găsit atît de lesne o cale, încît n-am avut timp să reflectez asupra urmărilor faptei la care mă gîndisem. Rivalul meu nu era defel prevenit că-i port pică. A crezut că mă hotărîsem de bună voie, fiindcă încetasem s-o mai văd pe cea care mă respinsese, fără să încerc să o învinovăţesc. Astfel, cînd i-am vizitat după opt zile de la căsătorie, m-au primit cu politeţe, ba chiar prietenos. Departe de a-mi bănui intenţia rea, tînărul soţ m-a invitat în cabinetul lui, unde, văzîndu-mă singur cu el, l-am lovit de mai multe ori cu pumnalul.

Am plecat îndată de la el şi îndepărtîndu-mă grabnic de oraş am ajuns la o pădure unde am stat ascuns pînă cînd s-a lăsat noaptea, în timpul căreia am mers încercînd să părăsesc regiunea, însă în tulburarea care mă cuprinsese m-am rătăcit, astfel că eram încă în pădure, cînd s-a făcut ziuă. Căutînd cu privirea vreo casă unde să mă pot aproviziona cu merinde, am descoperit trei călăreţi, care veneau drept la mine. Ca să-i evit, m-am înfundat în adîncul pădurii, dar unul dintre ei, descălecînd, m-a urmat cu pistolul în mînă şi m-ar fi oprit în curînd. Mă şi vedeam pe eşafod. Totuşi mă speriasem degeaba, căci mi-a strigat: "Punga sau viaţa!"

Cuvintele acestea m-au liniştit şi m-am oprit din fugă. În timp ce omul acesta de treabă mă punea să-mi golesc buzunarele, cei doi însoţitori ai săi l-au chemat, iar el m-a dus înaintea lor: le-am povestit nenorocirea mea şi aruncîndu-mă la picioarele lor, i-am rugat să mă salveze. S-au privit unii pe alţii rîzînd, iar unul dintre ei m-a întrebat dacă am înclinaţii pentru meseria lor. Am susţinut cu tărie că m-aş crede omul cel mai norocos dacă m-ar socoti demn să o exercit alături de ei. Mi-au răspuns că nu-mi pot satisface cererea decît dacă le dau în prealabil dovezi cu privire la vocaţia mea şi sînt în stare să-i urmez rugînd pe vreun trecător să-mi împrumute calul său. "Vă înţeleg, domnilor, le-am spus, daţi-mi ceva care să impună respect de mai departe decît poate să o facă spada mea, şi o să vedeţi că nu din pricina unei bănuieli nedrepte îndrăznesc să aspir la cinstea de a vă fi asociat". Mi-au dat îndată singura puşcă pe care o aveau şi m-au pus într-un loc potrivit să fac împrumutul. M-au lăsat acolo şi s-au retras la cinci sau şase sute de paşi depărtare, nu fără să mă prevină să nu încerc nimic dacă se ivesc mai mult de doi oameni deodată.

Am stat îndelung la pîndă fără să văd nimic, decît nişte nefericiţi a căror înfrîngere nu mi-ar fi adus nici cinste, nici folos. Apoi mi-au trecut prin faţa nasului doi călăreţi bine îmbrăcaţi ai căror cai mi-ar fi convenit de minune; din nefericire pentru mine aveau înfăţişarea unor oameni care se apără bine, şi erau urmaţi de patru sau cinci bărbaţi pe jos. Abia spre prînz s-a înfăţişat un călăreţ singur, care venea dinspre noii mei tovarăşi. Ei l-au lăsat să treacă nepedepsit ca să-mi lase gloria de a-l da jos de pe cal. Era un burghez dintr-un orăşel învecinat care voind pe cît se părea, să ajungă la Rouen înainte de cină, mergea destul de repede.

Mă pregăteam să-l ochesc cînd l-am recunoscut drept unul dintre cei mai buni prieteni ai mei. Legătura mea cu el era astfel încît, dacă n-aş fi avut nimic de riscat întorcîndu-mă în oraş, m-aş fi alăturat lui împotriva celor trei hoţi; dar deoarece asta ar fi însemnat să pier negreşit, l-am oprit cu glas înfricoşător. I-am poruncit să descalece şi să se aşeze cu burta la pămînt, apoi după ce l-am tîlhărit am încălecat pe calul lui şi m-am dus ca un biruitor la cei trei judecători ai faptei mele. Mă amăgeam cu iluzia că le voi fi meritat aplauzele şi am fost tare mirat de primirea rece pe care mi-au făcut-o. Unul dintre aceşti trei hoţi grozavi mi-a spus privindu-mă pieziş: "Ce vrei să faci cu omul acela? L-ai cruţat ca să facă vîlvă în oraş cu povestea pe care o s-o spună negreşit cu privire la accidentul ce i s-a întîmplat? Înţelepciunea ta, fără îndoială că nu merge pînă acolo încît să prevezi că peste jumătate de oră n-o să fie nimeni în Rouen care să nu ştie că sîntem aici şi ce facem."

Impresionat de învinuirile acestea, m-am înapoiat în galop la sărmanul meu prieten şi i-am crăpat capul cu un foc de

pistol.De data aceasta îmi închipuiam că-mi făcusem bine datoria şi mă aşteptam să-i văd pe judecătorii mei foarte mulţumiţi de mine. Mă înşelam din nou. "Altă prostie! mi-au spus ei. Aveai vreun motiv să te temi de omul acesta căruia nu i-ai lăsat nici o armă? "Nu m-am temut de el, domnilor, le-am răspuns, deoarece l-am ucis." " Trebuia, au continuat ei, să-l duci în pădure şi să-l ucizi cu spada, în primul rînd pentru că un foc de armă se aude de departe şi-i pune în gardă pe călătorii care îl pot urma îndeaproape pe cel ucis, iar în al doilea rînd, fiindcă, ucigînd un om în pădure, te cruţi de osteneala de a-l tîri acolo pentru a-l ascunde privirii trecătorilor."

I-am rugat pe domnii aceştia să ţină seamă de faptul că nu sînt decît un învătăcel şi că, prin urmare, nu trebuie să se mire că săvîrşesc greşeli. În momentul acela mai mulţi negustori au trecut pe acolo şi au văzut ce ispravă frumoasă făcusem. Au dat de veste în oraş, fapt care, adăugat la crima pe care o săvîrşisem în ajun, a pus atîţi arcaşi pe urmele noastre încît am fost siliţi să plecăm din regiunea aceea.

Ne-am retras spre Caen, în castelul unui gentilom, unde mi s-a părut că sîntem în siguranţă, deşi mai mulţi vecini ne vizitau adesea. Ei se purtau atît de prieteneşte unii cu alţii, încît mi-am dat seama că se cunosc. După cîteva zile au mai sosit alţi optsprezece călăreţi la castel, care se adunau aici în urma unei înştiinţări primite din Rouen, cum că un domn numit La Mothe le Bailly, negustor bogat din Caen, trebuia să plece într-o anume zi cu mulţi bani pe care îi primea din toate părţile de la bancherii lui. Unul dintre valeţii săi ce era în legătură cu noi, a avut bunătatea de a ne înştiinţa, adăugînd la vestea aceasta bună părerea că stăpînul său are de gînd să se refugieze în Anglia din motive religioase şi că ne-ar fi lesne ca, mai înainte, să-i golim casa.

Îmi închipuiam că o să-l aşteptăm pe negustor pe drum la întoarcerea de la Rouen, ceea ce am socotit nepotrivit, ceata noastră fiind prea puternică şi, prin urmare, prea mîndră ca să

se mulţumească să săvîrşească un furt lipsit de strălucire. S-a hotărît altceva. De îndată ce s-a ştiut că familia burghezului îl aştepta la ţară, iar valetul credincios ne-a vestit de sosirea lui împreună cu acela dintre fiii săi care-l însoţea de obicei, am încălecat cu toţii ca să mergem la el.

Nu se lăsase încă noaptea cînd am intrat în curtea lui. Pe mine mă puseseră în frunte să mă încerce. Stăpînul casei a venit la noi şi m-a întrebat politicos ce poate face pentru noi; nu i-am răspuns decît printr-un foc de pistol şi l-am culcat la pămînt. Soţia şi fiul sau au fost trataţi la fel. Au fost cruţaţi slujitorul care ne servise atît de bine împreună cu alţi cîţiva.

I-am păstrat ca să ne pregătească cina. De asemenea, i-am lăsat viaţa şi unuia dintre copiii domnului de La Mothe, şi aceasta fiindcă ni s-a spus că e surdo-mut. Totuşi, copilul a recunoscut pe urmă pe cîţiva din ceată, care i-au fost înfăţişaţi şi a contribuit mult să-i facă să îndure caznele pe care le meritaseră.

Îmi aduc aminte că, fiind bine dispus din pricina complimentelor pe care confraţii mei mi le făceau la masă, am pus mîna pe un papagal care se agita într-o colivie şi striga "Ce crimă!", cuvînt pe care-l auzise repetat adesea. I-am tăiat capul şi l-am îndesat în gura burghezului mort, spunînd cîteva glume ce mi-au adus noi aplauze. Atunci, un tînăr gentilom de vîrsta mea, numit Gruchi, mi-a spus pe un ton ironic că sînt foarte fericiţi cei ce au de la natură înclinaţii atît de frumoase ca ale mele.

Prin săgeata asta batjocoritoare a displăcut întregii societăţi, care a tras de aici concluzia că tînărul Gruchi cu sentimentele lui de milă şi omenie, n-o să facă niciodată avere în îndeletnicirea aceasta şi l-a condamnat în unanimitate să nu mai continue. Tatăl său, ca şi cum reproşul i-ar fi necinstit fiul, a cerut iertare pentru el. A făgăduit să-l vindece şi, ca să-şi ispăşească slăbiciunea, l-a pus să bea pe loc un pahar mare din sîngele muribunzilor.

Şi astfel, acest nefericit tovarăş al necazurilor mele mi se

spovedi cu amărăciune în inimă. Hotărîsem să nu-i spun nimic lui Monneville şi Roland despre viaţa lui, temîndu-mă că o să aibă mai puţină grijă de el, însă murind ,omul fu în stare să se lipsească de noi toţi. Monneville văzîndu-ne că-l acoperim cu nisip, începu să suspine şi ne spuse privindu-ne trist:

- Nu merită să vă osteniţi de două ori. Făceţi-mi şi mie loc lîngă nefericitul acesta, de altfel e rîndul meu să plec. Încercînd să merg mai departe, n-aş face decît să vă stingheresc şi să vă împiedic, poate, să ajungeţi la Capul Corsica. Încercaţi, domnilor, să ajungeţi singuri acolo şi nu vă mai încăpăţînaţi să pieriţi încercînd să mă salvaţi.

Cuvintele acestea ale lui Monneville ne înduioşară şi îi spuserăm că dacă îşi pierde astfel orice speranţă şi nu mai face o ultimă sforţare, o să rămînem cu el lăsîndu-ne pradă morţii în chip laş. Încercai totuşi să-l consolez, adăugînd că, dacă vrea să-şi adune toate puterile ce-i mai rămîn ca să ne urmeze, o să ne predăm primilor negri pe care o să-i întîlnim, pentru a pieri împreună de mîna lor, sau pentru a primi ajutor de la ei. Monneville cedă şi plecarăm îndată după ce băurăm din belşug apă din rîul nostru.

Deşi eram istoviţi, pornirăm la drum hotărîţi să nu ne oprim atît de curînd, şi merserăm destul de repede, pînă la orele opt sau nouă ale dimineţii, cînd dădurăm peste nişte negri ocupaţi, pe cît se părea, să facă un fel de drum într-un pîrîu lat. Oricît de cruzi ar fi fost, starea în care ne aflam era de natură să-i înduioşeze. Şi ca şi cum doar nevoia ne dăduse puteri, ele ne părăsiră de îndată ce văzurăm alţi oameni ce ne puteau ajuta.

Nu avurăm de ales în ce priveşte felul în care să-i salutăm. De slăbiciune, le căzurăm la picioare. Ne dădură mai întîi să mîncăm puţin orez, ceea ce, fără îndoială, ne salvă viaţa.După ce ne examinară cu atenţie timp de un sfert de oră fără să ne vorbească, îşi reluară lucrul, cu excepţia a doi dintre cei mai bătrîni care rămaseră lîngă noi, parcă pentru a ne păzi. Primul efect pe care-l avu asupra noastră hrana pe care o primisem fu acela că făcu să piară ameţeala pe care o simţeam , iar apoi

ne pricinui o somnolenţă atît de mare, încît în mai puţin de o jumătate de oră adormirăm toţi trei adînc.

După cîteva ore ne trezirăm tresărind la zgomotul pe care-l făcu sosind altă ceată de negri în fruntea căreia era şeful satului înştiinţat despre sosirea noastră. Închipuiţi-vă, dacă e cu putinţă, cît de mare fu mirarea noastră cînd ne salută şi ne spuse în franceză: "De unde sînteţi?" Ni se păru că auzim vocea unui înger. Îi spusei în puţine cuvinte de ce neam sîntem şi ce nenorociri ni se întîmplaseră. La aceasta, el ne îndemnă să prindem puteri, asigurîndu-ne că ne putem crede în siguranţă cu el, ca în Franţa.

Ca să ne treacă mirarea care vedea că ne cuprinsese, ne povesti că fusese crescut la Paris de la vîrsta de zece ani, că fusese botezat acolo la Saint-Sulpice, naşă fiindu-i doamna ducesă de Berri, care era foarte tînără, că apoi fusese trimis înapoi la Iuda, la comptuoarul francez, cu speranţa că va fi foarte folositor acolo pentru comerţ; dar că în scurtă vreme părăsise totul ca să se întoarcă la compatrioţii lui cu care, deşi foarte grosolani, se înţelegea mai bine decît cu francezii.

- Fiindcă, spunea el, cred că e mai bine să trăieşti ca un stăpîn cu proştii, decît ca un sclav cu oamenii de duh.

Cunoştea Parisul în chip desăvîrşit; lui Monneville şi Roland le numi la poruncă toate cartierele oraşului precum şi mai multe familii pe care acesta din urmă le ştia mai îndeaproape. Mărinimosul negru, încîntat că are ocazia să ne arate că învăţase să trăiască în Franţa, făcu tot ce ai fi putut aştepta de la francezul cel mai politicos. Puse să ni se înjghebe un fel de brancarde pe care furăm duşi la porunca lui pînă la satul lor ce se afla destul de departe.

Seara ne răsfăţă cu *cabri*, iar a doua zi puse să se taie anume pentru noi şase sau şapte dintre cei mai buni purcei pe care-i cumpărase ca să-i prăsească în sat. Nu voia decît să rămînem cu el pînă cînd aveam să ne înzdrăvenim pe deplin. Dar nu ne puturăm învoi la aceasta. Nerăbdarea de a ne vedea pe mare ne cuprinse de îndată ce ne spuse că nu sînt decît

două zile de mers pînă la Capul Corsica şi că negrii ale căror sate va trebui să le străbatem nu sînt oameni răi.

După cinci sau şase zile de odihnă şi de hrană bună, îi cerurăm îngăduinţa să plecăm, iar acest fin de treabă al doamnei ducese de Berri, văzîndu-ne hotărîţi să-l părăsim neapărat, ne dădu un tînăr negru să ne călăuzească şi să ducă alimentele pe tot parcursul drumului! Dar mai mult decît atît, ne dărui o jumătate de livră de praf de aur şi, ceea ce mă încîntă mai mult în sinea mea, îmi împrumută o sabie bună pe care o adusese de la Juda, rugîndu-mă să i-o înapoiez prin negrul său de îndată ce vom fi sosit. Ne sfătui să mergem mai mult noaptea decît ziua din pricina căldurii, iar drept recunoştinţă din partea noastră pentru atîtea atenţii, nu ne ceru decît să-i făgăduim să transmitem complimente din partea lui la cinci, şase valeţi şi servitoare din Paris de care fusese apropiat în chip deosebit şi ale căror nume şi porecle ni le repetă de mai multe ori.

Încă din prima zi dădurăm peste unul dintre cele trei mari rîuri, despre care ne spusese că se află între satul lui şi Capul Corsica, şi deoarece Monneville nu ştia să înoate, fui silit să-l port pe spate. Crezurăm că o să ne înecăm amîndoi; din pricina aceasta, pentru a-l face să treacă celelalte două rîuri legarăm unele de altele cîteva bucăţi de lemn, înjghebînd un fel de plută mică pe care Roland şi eu o împingeam înotînd.

Trecurăm pe lîngă mai multe mici forturi europene, în care nu se aflau decît cîte o garnizoană de patru sau cinci ostaşi; numărul lor redus făcîndu-i să stea cu ochii în patru, atenţi la surprize, refuzară să ne primească, ba chiar ne ameninţară că trag în noi dacă ne apropiem. Călăuza noastră ne arătă în trecere o mină de aur[1]. Toţi negrii de acolo aveau inele de aur la degetele de la picioare şi de la mîini. Îi vedeai purtîndu-le chiar şi în păr. Micile cuptoare în care făceau inelele acestea, inimioare şi alte mici giuvaeruri asemănătoare, erau sub pămînt şi în neorînduială, de aceea toate lucrările lor păreau foarte rău

[1] Saint-Georges-de-la-Mine, la trei leghe de Capul Corsica (n.a.).

făcute. Abia semănau cu obiectele al căror nume îl purtau. Ne dădură giuvaeruri pentru praf de aur, în mod foarte echitabil şi aproape la greutate egală.

Sosirăm în sfîrşit la Capul Corsica, unde doream atît de mult să ne vedem, fără să presimţim noua nenorocire care ne aştepta acolo. Căzurăm din nou în mîinile aceluiaşi căpitan englez care ne făcuse prizonieri. Cînd ne văzu iarăşi, crezu că are o vedenie, neputîndu-şi închipui că se poate scăpa din primejdiile cărora ne expusese lăsîndu-ne pe uscat.

- Cu siguranţă, spuse el arătîndu-mă cu degetul domnului de Cazali, că dacă nu-l legăm pe turbatul ăsta la gura tunului, nu ne mai descotorosim niciodată de el.

- N-aţi cîştiga nimic dacă aţi face-o, îi răspunsei în engleză. Cel puţin dacă aţi fi făcut-o mai devreme, aţi fi pierdut răscumpărarea mea şi pe cea a tovarăşilor mei pe care vi le aducem.

Atunci îi înfăţişai praful de aur ce-l aveam şi pe care-l luă fără vorbă multă; iar după ce îi povestirăm necazurile şi nenorocirile îndurate în timpul călătoriei istovitoare pe care ne silise să o facem pe jos, cu atîta cruzime, ne trimise într-o temniţă, subterană fără să ne spună ce are de gînd să ne facă.

- Domnul de Cazali interveni energic în favoarea noastră. El îi spuse căpitanului că cei doi însoţitori ai noştri care muriseră în chip atît de groaznic plătiseră destul pentru noi, şi că e convins că o să aibă mărinimia de a ne lăsa să ne bucurăm în libertate de o viaţă pe care o cruţaseră negrii şi animalele salbatice. Avocatul nostru nu cîştigă nimic şi rămaserăm încă cincisprezece zile în temniţă. Nu scăparăm decît cu prilejul unei prostii care ar fi trebuit ea singură, să mă arunce în închisoare, dacă oamenii n-ar fi atît de corupţi pe cît sînt de obişnuiţi cu crima.

Domnul de Cazali, care nu se gîndea decît să ne procure o hrană în măsură să ne pună din nou pe picioare, trimiţîndu-ne adeseori, în taină, porţii foarte bune de care se lipsea el

însuşi, veni într-o zi să-mi facă o vizită destul de îndelungată la închisoare, şi văzînd că nu am pe mine decît nişte zdrenţe ale cămăşii mele albastre, care abia îmi acopereau o jumătate a corpului, îmi trimise de îndată ce se întoarse acasă o cămaşă de-a lui, printr-o negresă care-l slujea.Hoaţa aceasta nu se achită decît pe jumătate de însărcinarea primită, mulţumindu-se să-mi transmită salutări din partea stăpînului ei şi să adauge, din partea ei, o mulţime de lucruri amabile; însă păstră pentru sine cămaşa. Cînd se întoarse de la temniţa mea la ea acasă, domnul de Cazali îi puse o mulţime de întrebări despre mine şi îşi dădu seama, după răspunsurile ei, că nu-mi dăduse cămaşa. O întrebă de ce făcuse asta; ea hotărî să susţină cu sfruntare că acea cămaşă îi aparţinea de drept, că eu i-o dăruisem ca să obţin favorurile ei. Şi susţinu cu atîta hotărîre minciuna, încît domnul de Cazali o crezu cu sfinţenie, deşi negresa avea cel puţin optzeci de ani bătuţi pe muchie.

El socoti fapta asta atît de glumeaţă, încît nu se putu împiedica de a o împărtăşi cîtorva ofiţeri englezi, care se înveseliră şi ei. Apoi îi spuseră frumoasa poveste căpitanului care rîse mai mult ca ei. Ca să asiste la încă o scenă comică pe socoteala mea, mi-o aduseră toţi cu alai după cină pe frumuseţea de răsstrăbunică. O însoţeau mai multe torţe , ca pe o mireasă dusă la patul nupţial. Văzui bine că toate puşlamalele astea veneau să se distreze pe socoteala mea şi fără să ştiu încă de ce se înveselesc astfel, consimţii de bună voie să particip le glumele lor. Flecării cu ei despre farmecele frumoasei brune, şi ceea ce le spusei cu privire la ele îi înveseli atît de tare, încît domnul de Cazali veni a doua zi să ne spună că sîntem liberi şi că o să fim duşi la Juda, unde mi se îngăduie să o iau cu mine şi pe tînăra mea ibovnică.

Juda, pe coastele Guineii, e un port neutru pe timp de război. Vasele mari nu pot intra în el şi sînt silite să rămînă în radă, din pricina unui banc de nisip care le blochează intrarea. Bancul acesta stîrneşte valuri înalte pe care, chiar cu şalupele trebuie să ştii să le întîmpini ca să nu pieri. Vasul ce ne ducea la Juda

mergea acolo ca să cumpere negri. Cînd ajunserăm în şalupa lui, îmi dădui seama că englezii fac o manevră greşită trecînd bancul; repezindu-mă să iau cîrma, mă împiedicară şi ne scufundarăm într-o clipă.

Sînt acolo întotdeauna mulţi negri care, obişnuiţi cu accidentele de felul acesta şi siguri că o să primească o răsplată, se aruncă în apă şi-i ajută pe cei în nevoie. Doi dintre ei mă ajutară să-l salvez mai întîi pe Monneville, apoi, căutîndu-l cu privirea pe Roland, celălalt tovarăş al meu, îl văzui destul de departe de mine şi mi se păru că se îneacă. Îl lăsai pe Monneville în mîinile celor doi negri şi mă dusei îndată la parizian, pe care-l apucai de păr. Îmi fu foarte greu să-l ţin deasupra apei 0pînă cînd primii ajutor, căci îşi pierduse cunoştinţa şi singur nu se ajuta nicidecum. Îl crezurăm mort cînd ajunserăm pe uscat; totuşi îşi veni treptat în fire, iar douăzeci şi patru de ore după aceea nu se mai cunoştea nimic.

Ne dădurăm seama că sîntem, în sfîrşit, între compatrioţi. Domnul de Chamois, guvernatorul fortului francez de la Juda, săvîrşi pentru noi gesturi de amabilitate care erau mai puţin ale unui bun francez, cît ale unui părinte. Puse să ne spele, să ne maseze, să ne bărbierească, să ne dea lenjerie, haine, bani şi ne oferi chiar şi prînzul la masa lui, atîta timp cît rămaserăm acolo. Cîte făcu pentru a ne determina să nu-l părăsim! Cu cîtă patimă se oferi să ne ajute să facem avere! E lucru sigur că ar fi avut mare nevoie de noi acolo.

Îşi dădea osteneala să predea el însuşi arta militară mai multor negri cu care ar fi vrut mult să-l ajute pe aliatul său, regele din Juda, pe care îl copleşeau vecinii, dar îi trebuiau ofiţeri în fruntea negrilor săi, fără care trupele acestuia erau slabe. Nu făcu nici o sforţare să-l oprească pe Monneville cînd ştiu pentru ce şi cu ce ordine acesta părăsise Franţa; dar în privinţa lui Roland şi a mea ne declară în termeni categorici că n-o să ne lase să scăpăm aşa devreme.

Trecură aproape trei luni pînă cînd se ivi un prilej de a porni din nou pe mare; aproape că pierdusem orice speranţă să

părăsesc ţara aceasta, cînd un flibustier din Martinica aruncă ancora în rada portului Juda. Era vasul numit *Le Brave*, cu şase tunuri, pe al cărui armator îl chema Hervé, iar pe căpitan, de Gennes. Erau pe el mai mulţi flibustieri din Santo-Domingo care mă cunoşteau. Cînd aflară că sînt acolo, veniră cu căpitanul lor să mă roage să plec cu ei, ceea ce le făgăduii să fac, chiar în pofida domnului de Chamois, dacă ar fi vrut să se împotrivească.

Mă aşteptam într-adevăr ca guvernatorul să fie ispitit să se împotirvească; totuşi de îndată ce Roland şi eu îi cerurăm îngăduinţa, ei ne-o acordă, arătîndu-ne părerea sa de rău de a ne pierde. Totuşi, ne ceru un lucru pe care nu i-l puturăm refuza: să-l ajutăm la o incursiune pe care o plănuia, după care avea să fie de acord să ne despărţim cu condiţia ca, în locul nostru să-i lăsăm cel puţin pe altcineva din echipaj..

Roland, mai înţelept ca mine, se oferi el însuşi să rămînă, ceea ce îi făcu o plăcere extraordinară domnului de Chamois, desigur fiindcă parizianul era un băiat foarte curajos şi avea să-i fie de mare ajutor. Pe Roland îl făcu să ia această hotărîre faptul că primejdiile pe care le îndurase pe mare, mai cu seamă ultima din care tocmai îl salvasem, îl scîrbiseră de ea. Achiziţionarea prafului de aur de la negri, deşi mai lentă, îi păru de preferat aşteptării marilor lovituri de flibustă pe care doar puţini oameni au fericirea de a le da.

Într-adevăr, el făcu afaceri atît de bune la Juda, încît în 1719 îl văzui trecînd prin Nantes bogat, stăpînind optzeci de livre de praf de aur pe care îl ducea la Paris cu scopul de a se stabili acolo în chip onorabil. Întîlnirea cu mine îi făcu plăcere. Nu mai pstenea repetînd că îi salvasem viaţa şi nu mă putui împotrivi să primesc de la el o livră de praf de aur, care preţuia pe atunci, în bani, aproximativ două mii cinci sute de livre de argint. Nu ştiu ce i s-a mai întîmplat; de atunci n-am mai auzit nimic despre el.

Ca să revin la domnul de Chamois, el ne ceru să jefuim insula Principe, nu ştiu din ce pricină, căci era foarte puţină

vreme de cînd domnul Parent o jefuise o dată cu insula Sao-Thomé. Insula Principe e aproape sub linia ecuatotului şi aparţine portughezilor. Ajunserăm la ea în şapte zile. Acostarăm la două leghe de oraş, conduşi de un mulatru, fiu al unui alb şi al unei sălbatice de pe insulă. Cunoştea regiunea, şi domnul de Chamois ni-l dăduse să ne slujească drept călăuză. El alese atît de bine drumul şi timpul, încît înaintarăm pînă la intrarea în cartierul mărginaş fără să fim văzuţi.

Ne descoperiră cîţiva negri, care dădură alarma în fort. Înţeleserăm că, de n-ar fi fost surpriza, nu l-am fi cucerit niciodată din pricina numărului nostru redus, deoarece cincizeci de burghezi ne opriră o jumătate de oră bătută pe muchie pe un pod foarte îngust pe care trebuia să trecem. Nu opuseră rezistenţă decît ca să le dea celorlalţi locuitori timp să se retragă în pădure cu ce aveau mai de preţ, deoarece de îndată ce apărătorii podului cedară ,retrăgîndu-se în neorînduială, puserăm stăpînire pe oraş fără să întîmpinăm vreo împotrivire. Locuitorii care se închiseseră în cetate o părăsiseră în timpul nopţii, astfel că în ziua următoare intrarăm lesne în ea. Găsirăm aici opt tunuri; băturăm cuie în ele şi le răsturnarăm în şanţuri.

Domnul Parent îi sărăcise într-atîta pe locuitorii insulei acesteia, încît nu puturăm scoate nimic de la ei prin biruri. Astfel, după ce le ocuparăm cîteva zile casele, în timp ce ei dormeau în pădure, le dădurăm foc pentru ca domnul de Chamois să afle că, cel puţin, ne ţinusem de cuvînt. Apoi hotărîrăm să ne îndreptăm spre coastele Braziliei, dar mai înainte de a pleca de pe insulă, începurăm să ne dăm seama ce ne rezervă soarta pentru călătoria aceasta. Voind să pună mîna pe cîteva turme de oi, mai mulţi dintre tovarăşii noştri fură prinşi de locuitori şi sfîşiaţi cu atîta cruzime, încît hotărîrăm să le răzbunăm moartea. Din nefericire, vrăjmaşii cu care aveam de-a face erau atît de sprinteni, că ne scăpau cînd ne închipuiam că i-am prins. Cetele lor îi surprindeau mereu pe unii dintre oamenii noştri; adăugaţi la aceasta căldura climei şi mai anevoie de îndurat decît osteneala de pe urma incursiunilor noastre.

Mai mulţi dintre tovarăşii noştri căzură bolnavi. Unii dintre ei muriră pe insulă, alţii pe mare, astfel încît pierdurăm cel puţin douăzeci de oameni, voind în chip nesăbuit să răzbunăm trei sau patru.

De acolo pînă pe coastele Braziliei furăm reţinuţi atît de mult pe mare, pe timp de furtună, încît cînd ajunserăm acolo, apa începea să lipsească. Astfel, prima noastră grijă fu să căutăm apă dulce. În acest scop, coborîrăm pe uscat două nopţi la rînd fără să găsim, ceea ce ne făcu să ne hotărîm să luăm pe timp de zi, de pe vreun mal de rîu depărtat. Nu izbutirăm defel. Furăm văzuţi şi respinşi peste tot. Cel mai mare rău pe care ni-l făcură portughezii fu acela că, văzîndu-ne în timpul zilei că examinăm estuarul unui mic rîu şi, neîndoindu-se că aveam de gînd să facem o oncursiune în timpul nopţii, ne pregătiră o ambuscadă. La a treia coborîre pe care o făcurăm, ne luară şalupa, iar zece dintre tovarăşii noştri pe care-i prinseră fură măcelăriţi fără să-i putem ajuta.

După nenorocirea aceasta, timp de trei luni furăm jucăria vînturilor, împinşi prin faţa oraşului Rio de Janeiro spre Buenos-Aires, iar cînd credeam că putem face escală acolo eram îndată duşi de-a lungul coastelor spre Cayenne, unde acostară în cele din urmăbolnavi cu toţii, fiind siliţi vreme îndelungată să nu bem fiecare decît cîte o jumătate de pahar cu apă în douăzeci şi patru de ore, iar apoi să nu avem decît pînzele pe care le sugeam dimineaţa cînd erau ude de rouă.

Ne mai fiind în stare să rămînem pe mare, hotărîrăm să ne retragem în Martinica de îndată ce ne simţirăm puţin înzdrăveniţi. Înainte de a ajunge acolo, îl reîntîlnirăm din nou în drum pe domnul Dugué, căpitan de flibustieri din Santo-Domingo care, cu un echipaj de oameni voinici, îmbarcat de curînd, se îndrepta spre Angola[1] pe *François*, o navă cu opt tunuri. Stăturăm mult de vorbă. Le povestirăm dezastrul nostru şi întrucît ştiau că de Gennes urma să dezarmeze,îi acceptai

[1] Pe coastele Africii, pe la 10° latitudine meridională (n.a.).

propunerea de a mă lua la bordul său.

Monneville nu voi cu nici un chip să mă urmeze. Era atît de obosit de mare şi de necazurile pe care le îndurase, încît nu era de recunoscut. Mă rugă cu lacrimi în ochi să nu-l părăsesc,să-l duc în Franţa, încredinţîndu-mă că are cu ce să mă facă să trăiesc fericit alături de el şi oferindu-mi chiar atunci jumătate din averea sa; dar nu eram încă atît de obosit de mare ca să-i primesc propunerile. Tot ce putui face pentru el fu să-l rog pe de Gennes să-i găsească un prilej să plece în Franţa şi să accepte să-i fiu chezaş pentru tot ce ar fi putut să-i datoreze prietenul meu.

Dugué avea cel mai puternic echipaj pe care l-am văzut vreodată în flibustă, iar vasul lui era o corabie cu pînze minunată. Astfel, dădui peste însoţitori ce aveau o părere cît se poate de bună despre ei înşişi, dar şi puşi pe treabă, ce-mi făgăduiră să mă despăgubească pentru aventura nesăbuită şi neplăcută pe care o avusesem. Nu merserăm pînă la coastele Africii ca să le punem la încercare bunăvoinţa. În dreptul insulei Sfînta Elena, unde aveau de gînd să facem escală, întîlnirăm un vas englezesc cu treizeci de tunuri.

Ne pregătirăm noi să-l abordăm, iar el să evite abordajul. Trase în noi timp de două ore încheiate şi ne ucise mulţi oameni. Nefericitul Dugué se numără printre cei morţi şi mă numiră pe loc căpitan. Începui îndată să dau ordine ca să-l agăţăm, iar rezistenţa îndelungată a englezilor stîrnindu-ne împotriva lor ca şi moartea căpitanului nostru, îi băturăm atît de tare încît, cînd se predară, nu mai erau aproape nici unul în stare să se apere.

Dorinţa mea aprinsă de a mă răzbuna pentru răul pe care portughezii mi-l pricinuiseră mă făcu să propun micului meu consiliu să ne întoarcem în America, să navigăm pe lîngă coastele Braziliei. Părerea mea fu aprobată în unanimitate, cînd le atrăsei atenţia asupra dificultăţilor de a ne debarasa de captura noastră în altă parte decît la Santo Domingo sau în Martinica şi le spusei că flibustierii se îmbogăţesc arareori pe coastele

Africii, deoarece acolo se întîlnesc aproape tot atîte corăbii de război cît şi de comerţ şi că nu există locuri de adăpost convenabile.

Cînd ne apropiarăm de Brazilia, trimiserăm şase dintre oamenii noştri cu cîţiva englezi la Petit-Goâve să vîndă prada, şi revăzînd insuliţele acelea unde cu două luni mai înainte nu voiseră să ne dea apă, ordonai să se facă incursiuni pe care pescarii băştinaşi nu le mai puteau împiedica. Trecurăm totul prin foc şi sabie şi aruncarăm în mare o cantitate uriaşă de peşte uscat pe care-l găsirăm acolo şi care reprezenta toată averea lor. În timpul nopţii traversarăm rîul Janeiro ca să luăm lemne şi apă de pe insula Sfînta-Ana.

Deşi insula e foarte mică, neavînd decît o leghe de jur-împrejur, în mijloc există totuşi un lac foarte frumos cu apă dulce. Aici am văzut păsări în culori extraordinare. Trupul lor era de un roşu foarte aprins, iar aripile şi coada aveau negrul cel mai frumos din lume. Apoi ne apropiarăm de continent şi făcînd din cînd în cînd incursiuni, jefuiam aşezările şi puneam la preţ foarte ridicat eliberarea prizonierilor ce se puteau răscumpăra.

Printre alţii, la douăsprezece leghe de Rio de Janeiro, capturarăm un căpitan din paza coastei cu soţia lui, două fete, un călugăr din ordinul Notre-Dame de la muntele Carmel şi mai mulţi sclavi. Călugărul era fratele căpitanului şi venise la acesta de la mănăstirea lui din San Sebastian[1], la porunca limpede a bunei lor mame care voia ca, înainte de a părăsi lumea aceasta, să aibă mîngîierea de a-i vedea împreună pe cei doi fii ai săi şi să le dea binecuvîntarea. Pioasa mamă, după ce-i făcuse fiecăruia partea şi porţia, se despărţea de ei tocmai cînd noi luam cu asalt casa. Primele focuri pe care le traserăm întrerupseră ceremonialul lugubru al despărţirii lor şi o înfricoşare mută urmă tînguirilor şi ţipetelor potolite de care răsunase casa.

---

[1] Capitala provinciei Rio de Janeiro (n.a.).

Nimeni nu păru să ni se împotrivească, decît o tînără doamnă mai obişnuită cu primejdiile războiului decît ceilalţi, care se pregăti să ne închidă, în chip nepoliticos, uşa în nas; însă, din nefericire pentru ea un foc de muschetă o trimise într-o clipă să ţină tovărăşie bunei femei. Călugărul, înfricoşat fugi în grădină. Capitanul care se repezise şi el într-acolo, trase mai întîi în noi, fără să observe că pusesem mîna pe soţia şi fiicele lui. De îndată ce văzu spectacolul acesta şi îşi dădu seama că ne pregătim să dăm foc casei, încetă să se mai apere şi se predă de bună voie. Călugărul ne făcu mai multe fasoane. Mai întîi ne somă în numele cerului să-i cruţăm viaţa; apoi, ca şi cum s-ar fi temut să dobîndească astfel iertarea din partea noastră, se potoli deodată, se prosternă umil la picioarele noastre şi ne imploră pe lumînarea binecuvîntată la lumina careia sufletul mamei sale îşi luase zborul şi pe care o mai ţinea încă în mînă.

- Nu mă judecaţi după veşminte, ne strigă el, sînt preot, domnilor. Nu vă mînjiţi mîinile cu sîngele unui prelat, călugăr al ordinului Notre Dame de la Muntele Carmel. Nu vă cer decît viaţa. Daţi-mi-o, din milă sau, mai degrabă, în propriul vostru interes. Cunosc casa şi mă ofer să vă arăt tot ce e mai bun în ea şi ce merită osteneala să fie luat.

Auzind cuvîntul acesta atît de mişcător, îl liniştirăm cu condiţia să se ţină de cuvînt, ceea ce el şi făcu. Ne deschise tot ce era închis cu cheia, spunîndu-ne:

- Luaţi, domnilor, totul e al vostru.

Şi rostea cuvintele acestea cu atîta ardoare, bună credinţă şi dezinteres, încît nu era cu putinţă să te îndoieşti că a renunţat sincer la bunurile pămînteşti.

Îi rămaserăm îndatoraţi pentru multe lucruri care, fără el, ar fi scăpat căutărilor noastre şi mai cu seamă, pentru doisprezece negri pe care îi găsirăm într-un loc unde nu ne-am fi gîndit vreodată să-i căutăm. Aceştia nu opuseră nici o împotrivire, convinşi fiind, ca măgarul din fabulă, că de vreme ce trebuiau să fie sclavi, puţin conta ai cui sclavi sînt.

Întrucît e greu să mulţumeşti pe toată lumea, purtarea

mărinimoasă a călugărului stîrni revolta întregii sale familii. Mai cu seamă cumnată-sa, puţin cam nesupusă din fire, se înfurie împotriva lui fără să-şi măsoare cuvintele.

- L-aţi putea crede, domnilor, spuse ea cînd furăm toţi la bordul corăbiei noastre, că fiinţa ce a pierit era iubita acestui cucernic părinte, care a avut neobrăzarea de a o aduce la mine, deşi el nu venise aici decît pentru a fi de faţă cînd maică-sa îşi dă ultima suflare?

Şi voia să continue elogiul călugărului cînd soţul ei îi porunci să tacă, pentru a ne ruga să o iertăm pentru furia ei.

- Vedeţi bine, domnilor, ne spuse el, că mînia e cea care împroaşcă atîta venin pe portretul fratelui meu ce vi se înfăţişează. E o puşlama, de acord,dar pentru onoarea noastră şi a religiei, dar, n-ar fi trebuit să v-o spună. Să nu vă jignească ceea ce auziţi. Călugării, aici, nu sînt aşa cum v-a fost înfăţişat acesta. Sînt luminaţi, virtuoşi, plini de rîvnă pentru credinţă şi întotdeauna gata să o pecetluiască cu sîngele lor.

Bunul portughez nu spunea nimic care să nu fie adevărat, dar nu adăugă că în lumea aceasta nouă erau, de asemenea, mulţi călugări ignoranţi, leneşi, desfrînaţi şi care nu aleseseră mănăstirea decît ca să trăiască nepedepsiţi în lux, desfrîu şi belşug. Nu ne mărturisea ceea ce noi ştiam, anume că în ţara aceasta, cînd spui călugăr, spui bărbat puternic, despotic, mîndru, independent, temut de cei mari, respectat şi aproape adorat de popor, care nu are nici mintea, nici îndrăzneala de a se supăra din pricina purtarii lui.

Întrucît nu de moravurile prizonierilor noştri era vorba atunci, ci de răscumpărarea lor, îi silirăm să scrie guvernatorului di Rio-deJaneiro cu care erau rude, că pentru eliberarea lor îi cerem o anumită cantitate de făină, carne, rachiu; că dacă nu primim proviziile în douăzeci şi patru de ore şi dacă iese din port chiar şi cel mai mic vas, căpitanul avea să răspundă pentru aceasta, ca şi întreaga lui familie. Se părea că gradul înrudirii lor cu guvernatorul nu mergea pînă la vreun drept creditar în favoarea acestuia, deoarece îi servi la ţanc, deşi condiţiile pe

care i le impuneam erau grele şi crude.

În ce ne priveşte, de îndată ce primirăm proviziile îmbelşugate pe care le cerusem, îi depuserăm pe uscat pe prizonierii foarte mulţumiţi de purtarea noastră. Mai cu seamă căpitanul ne mărturisi că e mai puţin mişcat de libertatea pe care şi-o redobîndea, cît de atenţia şi respectul pe care i le arătasem soţiei şi fiicelor lui. Cît despre ele, căzînd în mîna unor francezi, ba chiar a unor flibustieri francezi, sînt sigur că nu se aşteptaseră la atîta moderaţie. Într-adevăr, nu ştiu dacă stăpînirea atît de lăudată a lui Scipio ar depăşi-o cu mult pe cea pe care o avurăm în împrejurarea aceasta.

În ceea ce îl priveşte pe călugăr, el nu avu de ce să se laude cu noi. Cu o oră înainte de a ne părăsi i se făcu un pocinog la care nu luai parte defel şi pe care îl dezaprobai cu tărie. Cîţiva flibustieri se distrară tratîndu-l ca pe amantul Heloisei. Îi certai şi totuşi nu mă putui împiedica să şi rîd cînd chirurgul, pe care aveam de gînd să-l învinovăţesc în primul rînd, îmi spuse cu cel mai grozav sînge rece din lume că tratamentul acesta o să-i facă cinste, că operaţia nu durase decît un minut, că răspunde pentru vindecarea trupească a bolnavului său şi că are toate motivele să spere că aceasta o va dobîndi şi pe cea spirituală.

Guvernatorul din Rio de Janeiro fu indignat de îndrăzneala noastră şi, socotind drept o jignire cumplită condiţia pe care i-o impusesem de a ne procura el însuşi merinde, jură solemn să mă răpună şi nu se mai gîndi decît să se răzbune. Comunică intenţia aceasta celor paisprezece căpitani de coastă şi punînd preţ pe capul meu, îi rugă să dea de veste că oferă patru mii de monede de aur celui care o să i-l aducă. Ce deosebire, Dumnezeule mare! Astăzi nu s-ar mai da pe el nici patru bani!

Mă simţii atît de mîndru de cinstea aceasta pe care portughezii binevoiau să mi-o facă, încît le dădui adesea ocazia să trudească pentru a cîştiga premiul oferit. Făceam întruna incursiuni, şi în jafurile noastre nu-i cruţam decît pe negri; apoi, cînd adunam un număr oarecare, ridicam pavilionul englezesc

pentru a merge să-i vindem mai departe. Înşelătoria fu descoperită curînd şi adeseori, fără nici un respect pentru pavilionul albastru, se trăgea în noi.Ni se întinseră atîtea curse, încît preţiosul meu cap crezu că o să facă, în cele din urmă, călătoria la Rio-de-Janeiro fără restul trupului.

Guvernatorul, aflînd că sîntem între căpitănia sa şi cea de la Spiritu Santo, trimise împotriva noastră mai multe fregate care, îndreptîndu-se spre larg, se amăgeau că o să ne surprindă spre coaste şi o să ne încercuiască acolo. Căpitanul celei dintîi pe care o zărirăm făcu o manevră ce l-ar fi înşelat pe oricare altul, ca şi pe mine.. El împingea înaintea lui două corăbii proaste, numite *şăici*, fiecare cu cîte cincisprezece oameni la bord, care de îndată ce ne vedeau, se prefăceau că se silesc să ne ocolească, dar cu toate acestea se lăsau capturaţi.

Cînd fregata apăru la rîndu-i, saborzii erau închişi, pînzele vraişte ca ale unei nave avariate, manevrele leneşe, iar cei şapte, opt oameni ce se vedeau la bordul ei păreau şi ei să se căznească să ne scape ca să ajungă pe mal. Crezui prosteşte că e a treia *şaică* la fel de uşor de capturat ca şi celelalte două şi că era de ajuns să ne ducem cu şalupa să vedem dacă e mai bogată decît ele. Timpul calm ce se înstăpînise atunci şi care ne împiedica să ajungem lesne la ea cu vasul nostru fu pricina acestei hotărîri.

Coborîi aşadar în şalupă cu vreo doisprezece flibustieri şi ajunserăm curînd la ea. Graba prea mare a portughezilor ne salvă. În loc să ne lase să urcăm la bordul lor fără să se dea în vileag, se ridicară în grabă de îndată ce furăm în bătaia pistoalelor şi traseră în noi o salvă de două, trei sute de focuri de puşcă ce ne tulburară cumplit. Şalupa noastră, pe de altă parte, fu cît pe-aci să se scufunde din pricina mişcării bruşte pe care o făcurăm ca să virăm de bord la surpriza aceasta. Ne aşteptam cu atît mai puţin la ea cu cît, la apropierea noastră, trei sau patru oameni de pe fregată ridicaseră un pavilion francez, parcă în ciuda tovarăşilor lor şi strigară "Trăiască regele Franţei!" spunîndu-ne că sînt tunari din Saint-Malo şi că nu

trecuseră de partea portughezilor decît pentru că domnul Duguay-Trouin îi lăsase bolnavi la Rio de Janeiro după expediţia în care jefuise oraşul acesta drept răzbunare pentru felul în care se purtase domnul Le Clerc.

Erau într-adevăr tunari francezi, dar trădătorii, după ce îşi trădaseră patria, voiau ca vrăşmaşii ei cei mai înverşunaţi să o înfrîngă. Vă puteţi da seama în ce termeni îi apostrofarăm îndepărtîndu-ne de ei, în timp ce vicleniii aceştia, folosindu-şi iscusinţa, ne răspundeau prin salve de tun, atîta timp cît furăm în bătaia lor, şi nu dădeau greş defel. Nu ne îndoiam că fregata aceasta e apărată şi, îndepărtîndu-ne de ea şi de coastă cu ajutorul vîslelor, încercarăm să evităm urmările unei manevre atît de bine pusă la punct. Într-adevăr, după o oră descoperirăm altă fregată, care nu aştepta decît vîntul prielnic ca să se repeadă asupra noastră.

O asemenea conspiraţie împotriva capului meu nu rămase nepedepsită. Făcui alte incursiuni şi alte jafuri pînă cînd aflarăm că, în timp ce ne distram săvîrşindu-le, o corabie cu o încărcătură bogată, ce se întorcea din Angola, intrase liniştită pe rîul Janeiro, iar atunci ne schimbarăm planul şi hotărîrăm să navigăm cîtva timp înaintea estuarului. Avurăm curînd prilej să ne felicităm pentru aceasta. Nu se împlinise nici o lună de cînd eram acolo, cînd zărirăm un vas pe care nu-l puturăm ajunge decît lîngă coastă. Avea treizeci şi şase de tunuri. Se întorcea din Marea Sudului şi, cu siguranţă, nu era aşteptat deoarece, de şapte ani de cînd plecase în insulele orientale, nu mai dăduse veşti şi trebuie să fi fost socotit pierdut.

Căpitanul era un tînăr dintre cei mai viteji, care nu voi altceva decît să ajungem repede la abordaj, deşi nu avea decît o sută de oameni în echipaj. Vederea patriei unde aduceau mari bogăţii, după atîtea osteneli şi primejdii, le insufla tuturor un curaj eroic. Timp de peste o jumătate de oră cît stăturăm în două rînduri pe puntea lor nu ne fu cu putinţă să dobîndim nici cel mai mic avantaj . Ne respingeau întotdeauna şi ne făceau să ne retragem în chip ruşinos pe vasul nostru. Atunci focurile

încetau şi dintr-o parte şi din cealaltă, parcă pentru a ne trage răsuflarea, apoi, cînd ne întorceam la atac, întîlneam aceeaşi împotrivire.

Ruşinaţi şi dezamăgiţi ne sporirăm sforţările şi hotărîrăm să pierim mai degrabă decît să dăm înapoi. Observasem că după prima salvă de muschete, portughezii se mărgineau, ca şi noi, la arme albe şi luptau aproape toţi cu spada în mînă. Le spusei aceasta camarazilor mei şi le poruncii să lupte fiecare cu omul lui, pe cît se putea, ceea ce ne izbuti de minune, fiindcă vrăjmaşii noştri aveau mai puţină pricepere decît curaj şi bătîndu-se cu mînie, aşadar fără măsură, nu săvîrşeau greşeli de pe urma cărora să nu tragem folos. Numărul lor începu, aşadar, să scadă mai mult decît al oamenilor noştri şi, deşi luptau cu aceeaşi îndîrjire, simţirăm că izbînda e a noastră.

Căpitanul văzînd în cele din urmă că nu mai sînt speranţe, se aruncă în mare ca să încerce să ajungă la mal înotînd şi să salveze cel puţin ceea ce avea asupra lui; însă în valuri primi un glonţ de puşcă ce-i sfărîmă coapsa. Fu silit să se predea ca să scape cu viaţă. Restul echipajului ceru îndurare o dată cu el. Curajul acestor portughezi preschimbă în preţuire ura pe care o aveam pentru neamul lor.Puserăm să fie oblojiţi răniţii, şi nu avurăm mai puţină grijă faţă de ei, decît faţă de propri noştri tovarăşi.

Dezbrăcîndu-l în acest scop pe căpitan care-şi pierduse cunoştinţa, găsirăm în cămaşa lui mai multe pachete cu pietricele bine învelite şi deoarece nu mă pricepeam defel la marfa aceasta, le priveam cu atenţie. Atunci auzii o voce slabă care, din mulţimea morţilor şi muribunzilor îmi spunea: *Diemainté, diemainté, segnor; fortouna, fortouna.* Era un portughez ce îşi dădea sufletul şi care temîndu-se ca neştiinţa noastră să nu ne facă să dispreţuim şi să pierdem o pradă atît de preţioasă, avea bunătatea să ne spună cît preţ are. Era o mare cantitate de diamante brute, valorînd cel puţin 300.000 livre, socotind după partea mea. Vîndui la Nantes, în 1713, o parte domnului de Bonnefond, comisar la Brest şi domnului de Pradine, frate al

acelui domn de Cazali, căpitan de corsari, despre care am vorbit.

Reţinui cinci sau şase zile vreo douăzeci de portughezi ce nu voiră să moară din pricina rănilor. Ne dădurăm toată osteneala să-i facem să rămînă cu noi şi să-i înlocuiască pe camarazii pe care-i pierduserăm. Portughezii se simţiră atît de curajoşi şi demni să fie flibustieri, nu fură ispitiţi defel de calitatea aceasta şi preferară starea umilă de burghez în Rio de Janeiro. Aşadar îi debarcarăm pe uscat, la douăzeci şi cinci de leghe de oraş, lăsîndu-le hainele, merinde şi mult mai mulţi bani decît aveau nevoie ca să ajungă acolo. Făcurăm mai mult: văzînd că prada noastră e din cele mai bogate, le dădurăm o parte destul de mare din mărfurile lor, ca să-i cruţăm să ajungă cerşetori.

Căpitanul lor, care se vindecă de rana lui, se simţi atît de emoţionat de purtarea noastră, încît, adresîndu-se portughezilor spuse:

- Nu, nu pe francezi trebuie să-i socotim drept duşmani, ci pe miniştrii de la curtea din Lisabona, care îndrăznesc să declare război unui neam atît de mărinimos.

Apoi, întorcîndu-se spre noi, ne jură pe cinstea lui că e mai puţin sensibil la pierderea bogăţiilor sale decît la generozitatea noastră. Adăugă că, după părerea lui, aveam să fiu iubit în oraşul său tot atît pe cît eram acum de urît. Preferai să-l cred pe cuvînt decît să încerc să văd dacă are destulă influenţă în această privinţă asupra compatrioţilor săi.

Îmi îmbarcai captura pe care o dusei la Santo-Domingo, unde o vîndurăm cu 1.800.000 livre. La cîtva timp după aceea, la începutul anului 1712, mă dusei în Martinica, unde aflai că domnul Phelipeaux, care era guvernatorul ei, îşi înarma oamenii pentru o incursiune împotriva englezilor. Se hotărîse să se cucerească de la ei Antigoa, sau cel puţin să o jefuiască. Domnul Cassard îşi asumă sarcina expediţiei. În acest scop, el luă cinci vase ale regelui şi o trupă de trei mii de oameni cărora domnul Phelipeaux ne îndemnă să ne alăturăm, cei trei sute de flibustieri sau aproape trei sute ce ne aflam atunci în Martinica.

Englezii erau pregătiţi şi încercarăm zadarnic să facem o incursiune în Antigoa. Domnul Cassard fu jignit în amorul său propriu şi, nevoind să se spună că săvîrşise zadarnic o asemenea demonstraţie de forţă, se îndreptă spre Mont-Serrat, unde englezii erau prea slabi ca să ne împiedice debarcarea. În schimb, ei făcuseră opt sau zece mici redute, ce trebuiau cucerite înainte de a ajunge la oraş. Domnul Cassard îşi orîndui armata în linie de bătaie şi ordonă flibustierilor să răspundă cu precizie la ordin, asemeni celorlalte trupe.

Păstrarăm, aşadar, rîndurile în chip demn, pînă la prima redută pe care o cucerirăm după oarecare împotrivire. Furăm miraţi de modul acesta de a lupta şi socotind caraghios calmul cu care ostaşii unui batalion îşi numără discret paşii şi nu se gîndesc decît să-şi măsoare drumul în timp ce vrăjmaşii au timp să le strice simetria cu focuri de puşcă, ne lăsarăm în voia avîntului nostru începînd cu cea de-a doua redută; şi lăsînd acolo drapele şi tobe ca să dăm buzna peste englezi, îi împinserăm de la o redută la alta, intrînd o dată cu ei în oraş.

Domnul Cassard fu atunci silit să grăbească pasul. Intrînd în oraş, ne adresă cele mai aspre învinuiri. Ne spuse că în afară de greşeala de nesupunere, ne expusesem să fim tăiaţi în bucăţi din pricina avîntului nostru nesăbuit.

Totuşi, deoarece vedea că elocvenţa sa e contrazisă de realitate, iar nesăbuinţa noastră îndreptăţită, nu se mai vorbi de aceasta, iar restul zilei îl folosirăm să jefuim oraşul şi să distrugem casele.

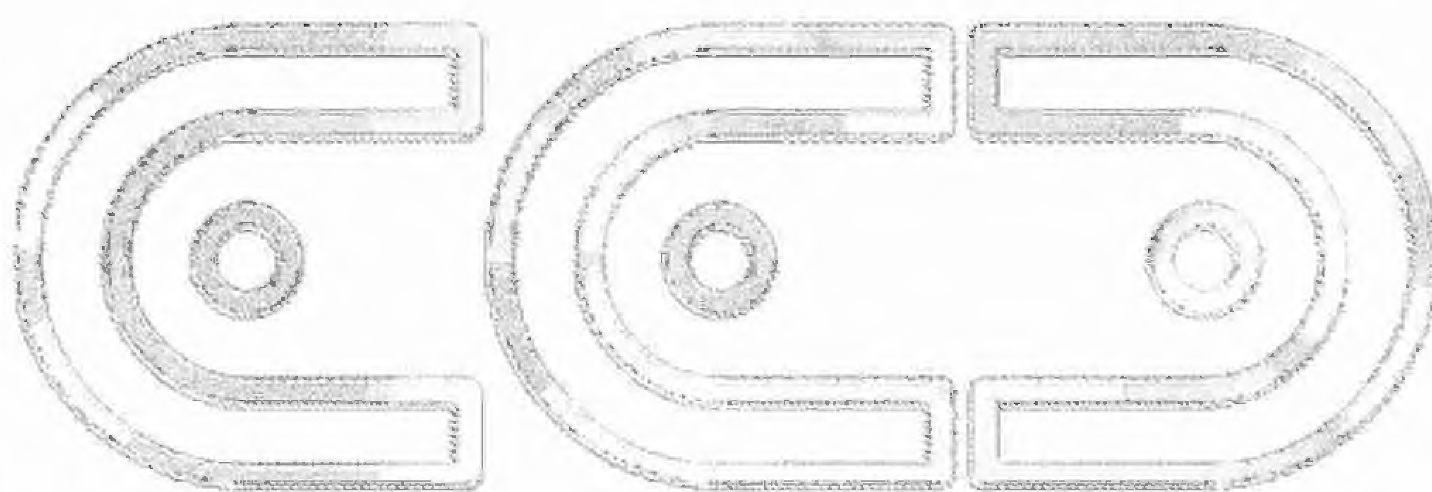
Prada o duceam împreună pe corăbii ca să o împărţim în Martinica, astfel că jaful se petrecea mai întîi în oraş, cu mai multă ordine decît păstrasem noi ca să-l cucerim. Dar moartea unuia dintre flibustierii noştri fu cît pe-aci să facă să degenereze în război civil războiul pe care-l purtam atît de liniştit englezilor. Flibustierul acesta, dorind să intre într-o casă cu o înfăţişare destul de frumoasă, un ofiţer francez care era la uşă cu cîţiva ostaşi voi să-l împiedice. Flibustierul îl întrebă cu ce drept pune stăpînire pe casă el, care nu contribuise mai mult decît tovarăşii

săi la cucerirea oraşului. Ofiţerul în loc să-i răspundă, puse ostaşii să-l îmbrîncească şi, în timp ce nefericitul se întorcea ca să ne cheme în ajutor, primi două lovituri de spadă, în urma cărora căzu mort pe loc.

Cîţiva flibustieri văzură aceasta şi ne înştiinţară. Începurăm să ne adunăm, să-i chemăm pe aceia dintre ai noştri ce se îndepărtaseră. Din fericire, domnul Cassard, informat cu privire la mişcările pe care ne vedea că le facem, veni în grabă şi ne găsi gata să-i atacăm pe francezi, care se pregăteau să ne primească în chip curajos, fiind cel puţin zece împotriva unuia. Prezenţa şefului nu ne dezarmă şi poate că ar fi fost silit să pornească împotriva noastră în fruntea oamenilor săi dacă, dîndu-ne satisfacţie, nu ne-ar fi făgăduit să ni-l predea pe ofiţerul de care ne plîngeam. Făgăduiala aceasta ne linişti; cu toate acestea ea nu fu îndeplinită defel, ofiţerul dispăru, iar noi uitarăm întîmplarea.

Urmarea Aventurilor cavalerului de Beauchesne este la Tours, în stăpînirea doamnei, soţia lui: dacă mi-o trimite, o voi înfăţişa publicului.






Scanare și prelucrare digitală



de

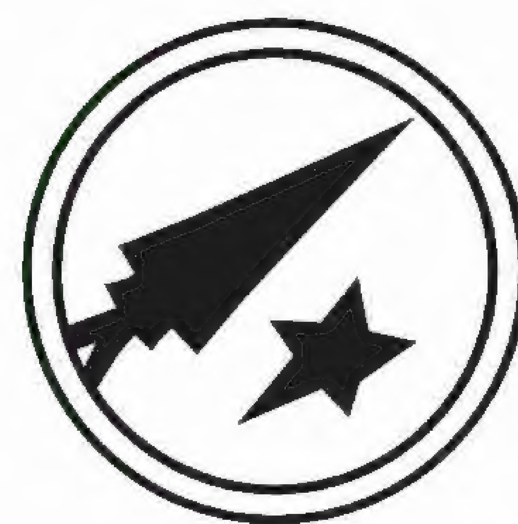
Anonim



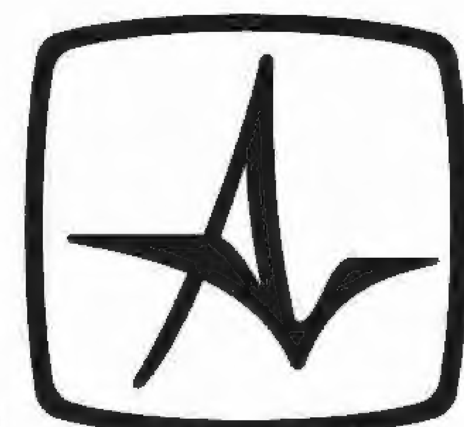




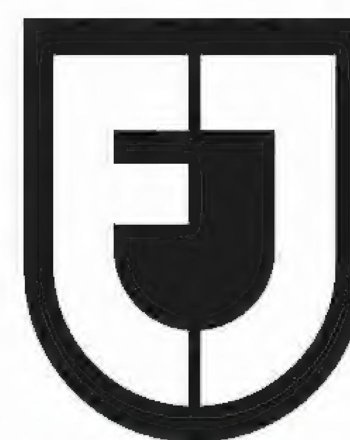
și



CAT Graur




Antwerpen




2024

